

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

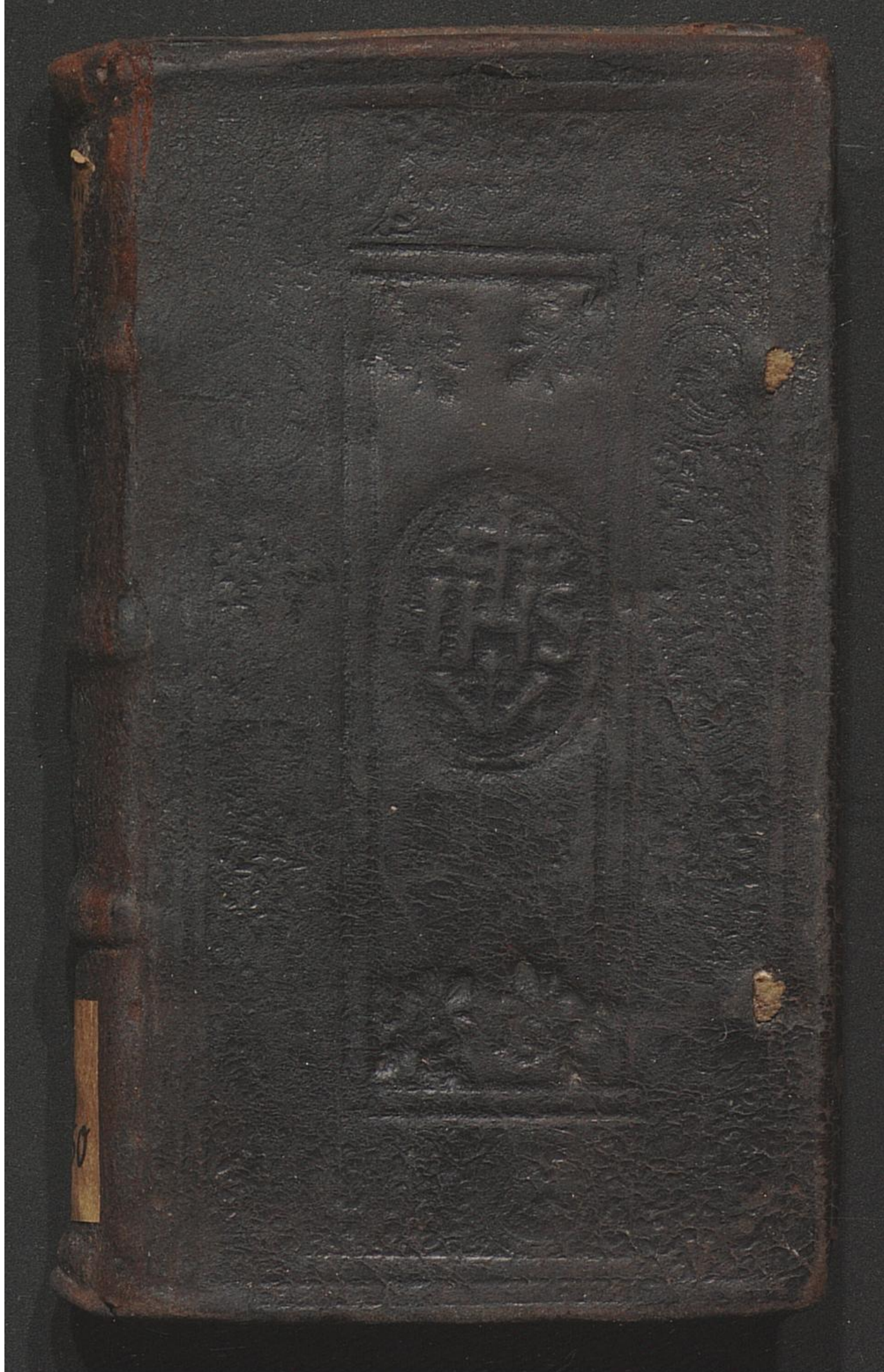
Universitätsbibliothek Paderborn

**De Virtvtvm Adeptione, Siue De Instrvmentis
Assequendæ Virtvtis libellus R. P. Iacobi Alvarez De Paz
Toletani è Societate Iesv**

Álvarez de Paz, Jacobo

Coloniae Agrippinae, 1615

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46634](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46634)

Th. 2750.

J. III. 109

J. III. 50.

DE
VIRTVTVM
ADEPTIONE,

Sive

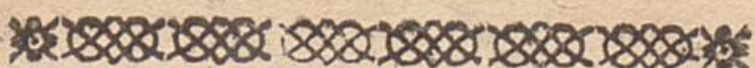
DE INSTRVMENTIS AS-
sequendæ VIRTVTIS libellus

R. P. IACOBI ALVAREZ DE
PAZ Toletani è Societate
I. E. S. V.

PERMISSV SUPERIORVM.
Liber Domus Probationis Societatis I. E. S. V. Paderb.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Ioannis Kinckij sub Monocer.
ANNO M. DC. XV.

REVEREND^{mo},
ATQVE ILLVSTRIS-
SIMO PRINCIPI AC
DOMINO,

D THEODORO,

ECCLESIAE PADER-
bornensis Episcopo, S. R. Imperij
Principi, Domino, & Fundatori
suo Clementissimo ac mu-
nificentissimo,

DOMVS PROBATIONIS
Societatis IESV Paderborn.
Felicitatem P.

Von abste Reue-
rendissime, atque
Illustrissime Pri-
ceps hæc nostra
Probationis Do-
mus condita, per-
petuisq; vectigalibus instructa sit,
est quidem ei cum alijs quoq; exi-
mij Tui in Societatem nostram a-
moris,

EPISTOLA

moris, ac beneficię monumen-
 tis, id est cum Collegio Academia-
 que commune, sed hoc fortassè su-
 mus deteriore fortuna, quod, cum
 illa domicilia, publicis atque illu-
 stribus Religionis, & Sapientię
 muneribus consecrata sint, nun-
 quam videatur nostris hominibus
 suę in te declarandę pietatis, ido-
 neus in ijs locus defuturus: nobis
 verò quibus à cæterarum rerum
 studio, curaque semotis, intra do-
 mesticos parietes, in conforman-
 dis ad virtutem animis, ponen-
 disque sanctioris vitę rudimētis
 otium omne consumitur, præter
 vota quę pro tua incolumitate as-
 fiduò facimus, nullum ferè sit reli-
 ctum, quod quidem palam dare
 possimus, grati atque observantis,
 erga tam munificum Principem
 ac parentem, animi documentum.
 Neque deerunt fortassè nonnulli,
 qui cum nos videant abesse à sug-
 gestis, abstinere à liberalium do-
 ctrina-

DEDICATORIA.

Strinarum Gymnasijs, carere eruditorum hominum luce, vix aspirare ad tradenda puerorum gregibus Christianæ disciplinæ rudimenta, scilicet non modò negare commédare nos eorum, qui sumptum in nos faciūt, liberalitatem, sed, instar steriliū agrorum, iacturam quoque exprobrare contendant. Quibus quidem verendū non est ne assentiariis, Princeps Sapientissime, qui satis gnarus, vt in seminibus vis inest earum rerum, quæ ex ijs progignuntur: sic in his priuatis atq; vmbra-tilibus nostris institutionibus, eorum omnium quæ magno cum emolumento, & plausu communi in Templis, ac Lyceis geruntur, causas contineri, non minus eorum benefactorum, quorum vtilitates etiamnum inclusæ latent conscientia, quàm quorum fructus extat iam, atque eminent, gloria delectaris. Quid enim? careamus publico. Scis istuc

* 3

qui-

EPISTOLA

quidem. At neque illud te fugit;
 comparari à nobis interea eas vir-
 tutes, sine quibus haud fatis tutò,
 & salubriter prodiremus. Non do-
 cemus litteras, at pietatem per o-
 tium haurimus, quam vnà cum li-
 teris teneris aliquando puerorum
 animis affundamus. non dicimus
 de superiori loco, at illis iam de
 cælo facibus exardescimus, quibus
 auditores olim studebimus inflā-
 mari. in eo denique toti elabora-
 mus assidua congressione cū Deo,
 expulsiōe vitiorum, exercitatio-
 ne virtutum, vt quascumq; partes
 in omni ætate acturi sumus, eas, vt
 præcepit Apostolorum princeps,
 sustineamus *tanquam ex virtute quā*
 1. Pet. 4. *administrat Deus.* Vt enim telorum,
 nisi forma, atque pondere sint ad
 vim tormenti accommodato, le-
 uior quàm pro impetus magnitu-
 tudine fit emissio: sic qui Societate
 sanctissimis institutis temperarūt,
 tametsi omnes propè ingenuas di-
 scipli-

DEDICATORIA.

sciplinas colendas & exponendas. susceperint, quia tamen in his præfidijs humanis, nisi ex diuina virtute sint apta, nullum momentum esse videbāt ad hominum animos. Deo conciliandos, & quantum quibus illis vtatur, de earum rerum studio remiserit, quæ mentes nostras cum diuina conglutinant, tantum de cælestibus animorum commodis detractum iri, nimirum neminem illis artibus tractandis idoneū iudicarunt, nisi omnibus sanctitatis officijs, diu ante ac multum domi, vsu assiduo, ac meditatione assuefactum. Hoc cū idem consilium secutus, Princeps Optime, ad publica illa sacræ, ac profanę literaturę Gymnasia hanc quoque religiosę disciplinę sedem adiunxeris, promptum nobis erat existimare, te in hoc tuo prudentissimo iudicio, nostri que instituti rationibus acquiescentem, facile pati nullum præterea à nobis obser-

EPISTOLA

uantia testimonium vulgari, nisi
magnitudo beneficij deflectere à
vitæ nostræ consuetudine, & no-
uam aliquam testificandi studij
aduersum te nostri viam quærere
compulisset. Erat hic libellus P. Ia-
cobi Aluari Pacij aduectus è re-
motissimis oris Peruani regni, qui
virtutum omnium, quæ Christia-
num hominem decent, vim, natu-
ram, partes, munera accuratè per-
sequitur; eū, quò nobis vsui esset,
cū formis æneis mandare Ty-
pographus cogitaret, visum est e-
ius vestibulum amplissimi tui in
nos beneficij memoria conse-
crare. Quo facto profitemur, si
quam harum vnquam virtutum,
quarum hic forma exprimitur,
partem Dei afflatu, atque ope,
moderatorum disciplina, nostro
labore, & industria consequi li-
cuerit, eius tibi fructum & laudem
deberi, qui tantam nobis illarum
colendarum facultatem singulari
tua

DEDICATORIA.

tua in nos caritate, & munificentia
præstiteris. Nam quis non earum
amore vehementius inflammetur,
si cum animo suo reputauerit Il-
lustrissimum THEODORVM, id
est, Antistitem præcipuo DEI mu-
nere huic prouinciæ datum, è Fur-
stenbergia Familia, in qua non mi-
nus illustris & antiquus est Catho-
licæ virtutis, quàm natalium splē-
dor, cū triginta ipsos & amplius
annos suæ ditionis populis præcla-
ra de se omnium virtutum exem-
pla dedisset, hoc SOCIETATI
IESV virtutum domicilium fun-
dauisse, ne qui Catholicam doctri-
nam atque pietatem deprauatis
nuper opinionibus, atque institu-
tis obscuratam pristino nitori re-
stituisset, vel patriæ iuuentuti Ma-
gistros, qui pietatem cum erudi-
tione copularent, vel Magistris
ipsis palæstram in qua se ad omne
genus pietatis, & virtutis excer-
rent, deesse pateretur. Accipe igitur

* 5- tur

EPIST. DEDICAT.

tur PRINCEPS Humanissime, qua
soles facilitate descriptam hoc li-
bello virtutum effigiem, quarum
in animis nostris cupiditatem be-
neficijs exemplisque tuis excitasti,
& fausta nos precatione prosequere,
vt in earum muneribus dili-
genter obeundis, Tuis consilijs, ac
votis morem semper geramus. Sic
DEVS Opt. Max. Tuam Illustris-
simam Cels. Ecclesiæ suæ diu in-
columem conseruet, & saluberri-
mas illas tuas, in quas dies & no-
ctes incumbis, pro eius salute, &
dignitate curas, cogitationes-
que fortunet. ANNO

M.DC.XV. 6 Kal.

Augusti.

INDEX

I N D E X

CAPITVM ET
RERVM PRAECI-
PVARVM HOC LI-
bello contentarum.

DE Instrumentis assequenda vir-
tutis praeludium.

CAP. I. De Primo instrumento,
nempe de Cognitione virtutis:
eamq; esse cognitu difficilem.
3.

CAP. II. De multiplici VIRTU-
TE, Theologica, & Morali;
infusa, & acquisita: ac de va-
rijs ipsarum gradibus. 19

CAP. III. De Virtute FIDEI. 46
§. 1. De Fide. 47
§. 2. De Meditatione. 51
§. 3. De Contemplatione. 55
§. 4. De Contēptu saeculi. 59
§. 5. De Puritate cordis. 62

CAP.

CAPITVM.

CAP. IV. De Virtute SPEI. 64

§.1. De Spe. 65

§.2. De Fiducia. 70

§.3. De Timore. 75

CAP. V. De Virtute CHARITATIS. 80

§. 1. De Charitate erga Deum. 81

§.2. De Charitate erga proximum. 82

§.3. De Zelo honoris Dei, & salutis animarum. 93

§.4. De Gaudio. 98

§.5. De Pace. 103

§.6. De Misericordia 109

§.7. De Beneficentia. 115

CAP. VI. De Virtute PRVDENTIAE. 118

§.1. De Prudentia. 120

§.2. De Discretionem. 124

§.3. De Docilitate. 132

§.4. De sollicitudine. 137

§.5. De Circumspectione. 142

CAP.

I N D E X

CAP. VII. De Virtute IUSTITIAE.

TIAE.	150
§.1. De Iustitia.	152
§.2. De Religione.	157
§.3. De Pœnitentia.	165
§.4. De Pietate.	172
§.5. De Observantia.	178
§.6. De Obedientia.	182
§.7. De Gratitude.	186
§.8. De Veritate.	191
§.9. De simplicitate.	193
§.10. De Amicitia.	197
§.11. De Liberalitate.	203

CAP. VIII. De Virtute FORTITUDINIS.

TITVDINIS.	208
§.1. De Fortitudine.	209
§.2. De Magnanimitate.	214
§.3. De Securitate.	221
§.4. De Magnificencia.	224
§.5. De Patientia.	227
§.6. De Longanimitate.	234
§.7. De Perseuerantia.	239
§.8. De Constantia.	243

CAP.

CAPITVM.

CAP. IX. De virtute TEMPERANTIAE. 247

§. 1. De Temperantia.

248

§. 2. De Abſtinentia. 252

§. 3. De Sobrietate. 255

§. 4. De Caſtitate. 259

§. 5. De Virginitate. 263

§. 6. De pudicitia. 268

§. 7. De Maceratione.

272

§. 8. De Manſuetudine.

275

§. 9. De Clementia. 279

§. 10. De Humilitate. 282

§. 11. De Paupertate. 289

§. 12. De Studioſitate. 293

§. 13. De Taciturnitate.

297

§. 14. De Modeſtia. 301

CAP. X. De indiſijs adepta VIR-
TVTIS. 307

CAP.

INDEX CAP.

CAP. XI. De Secundo instrumen-
to ad assequendam virtutem,
nempe de Appretiatione eius.

322

CAP. XII. De Tertio instru-
mento, nempe de Postulatio-
ne Virtutis.

FINIS.

Hic Libellus desumptus est ex Tomo 2. de Exterminatione mali & promotione boni eiusdem Authoris, estque libri 3. pars 2.

DE INSTRV-
MENTIS ASSE-
QVENDAE VIR-
TVTIS.

IRTUTES hu-
manis actibus gene-
rantur: quod si non
nimis pressè sed ali-
quantulum latè in-
telligatur, omnibus
virtutibus conueni-

re, certum est. Nam virtutes, quæ di- D. Thom.
cuntur acquisitæ, actibus humanis ge- 12. q. 63.
nerari nemo dubitat: si enim actiones art. 2.
vitiorum vitia procreant, & homines
vitiosos faciunt, cur actiones virtutum
non virtutes procreabunt, & homines
studiosos & virtutum possessores effi-
cient? Virtutes verò, quæ vocantur in-
fusæ, licet à Deo misericorditer homi-
ni do-

A

ni do-

2 DE COGNIT. VIRTUT.

ni donentur, tamen mens viri adulti,
ad eas recipiendas humanis actibus, ex
gratia & libero arbitrio procedenti-
bus, aliquo modo disponitur, & illis ac-
ceptis actibus ab eisdem virtutibus ma-
nantibus, earum augmentum meretur.
Quare in vniuersum verum est, virtu-
tes omnes in homine adulto ab huma-
nis actionibus pendere, eisque aut à
principio efficienter gigni, aut merito-
riè ad promerendum adiuari. Actio
autem humana, est actio hominis, vt
homo est, qui cum homo ratione & li-
bero arbitrio sit, apertum est eam actio-
nem humanam dici, quæ propter finem
aliquem cognitum ab operante ex de-
liberatione promanet. Atque adeò in
actione humana, studiosa, & rationi
consentanea (de hac enim nunc loqui-
mur) tria sunt consideranda. Alterum
est, quòd intellectus eam cognoscat, &
eliciendam esse statuatur. Alterum, quòd
voluntas eam acceptet, & præstare ve-
lit. Tertium, si sit exterior, quòd ex-
ternis viribus exerceatur. Hinc oritur,
vt triplicia sint instrumenta assequen-
dæ virtutis: quedam, quæ intellectum
in vir-

CAPVT I.

3

in virtute erudiunt: alia, quæ voluntatem ad virtutis amorem mouent: alia, quæ operi studioso præstando sunt adiumento. Instrumenta virtutis ad intellectum pertinentia sunt tria: Cognitio Virtutis, appetitatio, & postulatio, de quibus in hac tractatione disserendum est.

DE PRIMO INSTRUMENTO, nempe de cognitione Virtutis: eamque esse cognitu difficilem.

CAPVT I.

COGNITIO alicuius rei, si ea bona sit, & bona esse cognoscatur, ianua est ad eius amorem & desiderium, quia nihil à voluntate desideratur, aut diligitur, nisi prius cognoscatur. Amor autem & desiderium, initium est adeptionis rei, quam amamus; nemo enim apprehendere, & possidere curat, quod non desiderat, neque amat. Quamobrem vt aliquid liberè apprehendatur, necesse est hominem prius in illud desiderio ferri, & ad desiderium

A 2

rium

4 DE COGNIT. VIRTUT.

rium per cognitionem intrare. Hinc
Dauid vt principes terræ ad Christi
obsequium & amorem impellat,
prius eos ad cognitionem vocat,
quia videlicet, non poterunt illum
diligere, nec illi subiijci, quem igno-
rant; *Et nunc, inquit, reges intelligite;*
erudimini, qui iudicatis terram. Po-
nite rudem atque rebellem mentem,
& ignorantiam ac cæcitatem deferi-
te: intelligite autem bonitatem im-
mensam & potestatem insuperabi-
lem Saluatoris. Tunc non sine fructu
Ibid. n. 11. audietis quod sequitur: *Seruite Do-*
mino in timore & exultate ei cum tre-
more. Facile enim erit ei, quem Do-
minum magnum cognouistis, cum
timore seruire; & cum quem summè
bonum & amabilem intellexistis,
non sine debita adoratione & amo-
re diligere. Et alio loco idem Pro-
ph. 24. 11. pheta inquit: *Vniuersæ viæ Domini,*
miser cordia & veritas requirentibus
testamentum eius, & testimonia eius.
Id est: Qui scrutantur legem Domi-
ni, qui eius opera inuestigant atque
cognoscunt, hi demum experiuntur,
quàm

quàm sint misericordiæ & iustitiæ
plena, & ob id ea, ceu optimè con-
stituta, diligent. Ad idem alludit Sa-
lomon, cùm ait: *Recti sunt omnes ser-* *Prou. 8. 8.*

*mones mei, non est in eis prauum quid,
neque peruersum: recti sunt intelligen-*

tibus & equi inuenientibus scientiam.
Ac si diceret Sapientia: Cognoscite
præcepta mea, & mandata mea in-

tellektu apprehendite: & tunc recta
& suauia iudicantes facilè vos in
eorum custodiam inducetis. Et Au-

gustinus orat Deum agnoscere, vt
eum valeat amare. *Lumen æternum,* *Aug. Soli-*
ait, *illustra super animam meam, vt te* *loq. cap. 1.*
intelligat, cognoscat, & diligat. Ob hoc *Tom. 9.*

enim non te diligit Domine, si non di-
ligit, quia non te cognoscit: & te ideo
non cognoscit, quia non intelligit: &
idcirco non intelligit, quia lumen tuum
non comprehendit. Si ergo scopus no-
stri laboris post detestationem de-
lictorum nostrorum, & post pugnam
aduersus vitia, & post mortificatio-
nem passionum, est virtutem assequi,
liquidum est, primum instrumen-
tum huius laboris esse, virtutem

6 DE COGNIT. VIRTUT.

agnoscere. Vt scilicet cognitio virtutis in amorem virtutis transeat, & amor desiderium inferat, & desiderium ad opus prouocet, & opus aut virtutem gignat, aut eam per modum meriti (in eo qui debite & prout opus est, operatur) à Domino accipiat. Ac proinde, qui vult virtutem aliquam, vt exempli gratia, humilitatem vel obedientiam adipisci, conetur prius eius naturam cognoscere, proprietates percipere, actiones proprias eius, & germanas addiscere, quas cognitas in exercitationem producat. Idque esse necessarium & primum in hac arte studiosè viuendi, omnis experientia proclamat. Quis enim vnquam artem pictoris aut statuarij optimè exercuit, antequam eius artis rationem agnouerit, antequam functiones eius disciplina didicerit, & quo modo deducendæ sint lineæ, & miscendi ac infundendi colores, & imagines efformandæ, calluerit? Ita prorsus studiosè operari nesciet, & virtutibus animam decorare ignorabit, qui virtu-

prim

tum naturam ac substantiam nescierit, ipsiusque actiones rectissimas ignorauerit. Neque obstat quòd multi idiotæ & rudes homines, pauca de virtute norunt, & multa operantur, virtutem ignorant, quam habent, & quam nec mens callet, nec lingua profert, vita inculpatissima manifestat. Hoc inquam non obstat, quoniam re vera isti, licet quoad manifestationem naturæ virtutis, sint elingues, non tamen sunt cognitionis eius experies. Imò sublimiùs sentiunt de virtute quàm nos qui multa de illa in ore gestamus, & in conuersatione parum aut nihil eius habemus. Huius autem indicium est, quòd cùm aliqua de virtute legunt, quæ antea nunquam legerant, neque audierant, se priùs ita sensisse, & existimasse animaduertunt. Atque ad eò omnem operationem virtutis cognitio eius præcedat, necesse est; & qui volunt eam, qua adhuc carent, actione tenere, debent hoc studium ab actu cognitionis incipere.

Et quidem primo aspectu virtutis

A 4

notio

8 DE COGNIT. VIRTUT.

notio facilis esse videtur. Facillimum enim est, lucem agnoscere, quæ sponte se oculis ingerit, & eam à caligine & obscuritate distinguere. Pronum est, vitam intelligere, quæ motibus, & actionibus, & sensibus se prodit, & eam à morte discernere. Neque videtur difficile, veritatem à manifesto mendacio separare. Virtus verò lux est, & vita, & veritas, cū vitiū sit tenebra, & mors, & mendacium: quare facile erit, quid vnumquodque sit, intellectu animaduvertere. Ad cuius confirmationem Prosper hæc ait: *Quæritis quantum à veris virtutibus virtutum similitudines distent? Non dico quantum à medicamento venenum: quia medicamentum ita corpus aliquoties sanat, ut id defendere à mortis necessitate non valeat. Et venenum non auferri facit vitam corpori, quasi auferenda non esset, nisi fuisset acceptum: sed accelerat corporis mortem, quod erat aliquantò diutiùs fortè victurum. Sed planè dico à veris virtutibus tantum similitudines distare virtutum, quantum distat à veri-*

Prosper
lib. 3 de
vita con-
tem. c. 1.

*veritate mendacium: quia & simili-
 tudo virtutis, quæ videtur virtus esse,
 cū virtus non sit, nihil est aliud, quā
 mendacium, & ideo non est virtus di-
 cenda sed vitium. Et vera virtus est ve-
 ritas, cui qui amanter adhaerit, à pec-
 cati morte resuscitatus, mori vltra non
 poterit, nisi cū ab ea deprauata vo-
 luntate recesserit. Sicut è contrario
 virtutis simulatio, quæ est, vt dixi,
 mendacium veritati contrarium, ani-
 mam separat à Deo vita sua non inte-
 rituram, sed in supplicio, quæ est illius
 mors, pœnaliter sine fine victuram. Sic
 ille. At ex alia parte, si rem intimius
 consideremus & si verba Prosperi at-
 tendamus, ex ipsis compertum erit,
 virtutis notionem admodum esse
 difficilem, ac proinde eam esse ma-
 gna attentione considerandam. Licet
 enim virtus sit veritas, vitium verò
 mendacium, tamen aliqua menda-
 cia, probabiliora veris, & aliqua
 dubia, credibilia rebus certis, quæ
 se pro veris & certis venditant, &
 veri ac certi operimento se vestiunt.
 Et eo ipso quòd vitium vocatur si-*

militudo virtutis, apparet quàm difficile erit, veritatem virtutis agnoscere, & eius similitudinem & imaginem, quæ ad decipiendum venit, repellere ac reprobare. Vitrum viride, eminus positum, ob similitudinem smaragdus videtur, & vitrum rubrum pro pyropo ab ignorantibus accipitur: & sic vitium, quia aliquando colorem virtutis induit, pro ipsa virtute, nisi benè examinetur, in hospitium mentis habitator excipi-

Iren. præfat. c. hæres. tur. Cum commixtum fuerit æramentum argento, inquit Irenæus quis facile poterit, rudis cum sit, hoc probare?

Sic quia sæpe mixta sunt vitia virtutibus, & in eadem actione quidpiam inuenitur, quod virtutis est, & aliud quid, quod à vitio subdolè adulteratum est, quis sine magna consideratione, ac sine luce Dei, poterit vnum ab alio distinguere? Liceat ergo nobis ad hanc rem similitudinem quan-

Orig. homil. 1. in Lucam. dam Origenis accommodare: ut sicut in lege veteri erant Prophetæ, qui vera prædicebant; & pseudoprophetæ, qui falsa nuntiabant, & sicut

nunc

nunc in lege gratiæ sunt doctores,
qui populo vera proponunt: & hæ-
retici qui cerebri à diabolo decepti
deliramenta diuendunt: ita intelli-
gamus esse virtutes veras & virtutes
falsas, quæ vitia vera cùm sint, eò dif-
ficilius cognoscuntur, quò dissimu-
lantius virtutū vestibus occultantur.

Multa igitur sunt, quæ notio-
nem virtutis reddunt difficilem:
Nam virtus intus in animo residet,
quam nec oculi carnales vident,
neque aures audiunt, nec sensus
alij percipiunt. Et licet aliquæ vir-
tutis externæ actiones sensibus pa-
teant, tamen pulcherrimum & pre-
tiosissimum eius, quod in intimo pu-
rissimæ intentionis latet, nullo mo-
do ad plenitudinem manifestant. Ea
quoque quibus non assueuimus, ob-
scura & difficilia nobis sunt, & ob-
ruditatem & negligentiam nostram,
sensibilia habemus satis familia-
ria, spiritualia verò rarò, & qua-
si aliud agentes, à longè saluta-
mus. Accedit ad hoc vitiorum do-
lositas, quâ se, vt coepimus dicere,

12 DE COGNIT. VIRTUT.

Iud. 12. 5. virtutes simulant, vt ignorantes decipiant. Ephratæi, in libro Iudicum, se Galaaditas simulabant, vt mortem effugerent: sic in corde nostro, superfluitas vocatur necessitas; profusio, largitas; ambitio, magnanimitas; & vitium, virtus fingitur, ne inter virtutis cupidos funditus pereat.

Luc. 20. 20. Et sicut Iudæi miserunt ad Dominum insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone: sic dæmones mittunt ad membra Christi, vitia sub operimento virtutis, vt nimirum iustos capiant, & in carcerem impietatis conijciant. *Venena*, inquit Hie-

Hier. ep. 7. ad Læt. c. 4. ronymus, *non dantur, nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie, vmbraque virtutum.* Et Gregorius Prælatum admonens, fusiùs id explicat in hunc modum: *Scire rector debet, quòd plerumque vitia, virtutes se esse mentiuntur: Nam sæpè sub parcimonie nomine se tenacia palliat, contraque se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpè inordinata remissio, pietas creditur, & effrenata ira, spiritalis zeli virtus æstimatur.*

Sæpè

Sapè præcipitata actio, velocitatis efficacia, atque agendi tarditas, grauitatis consilium putatur. Vnde necesse est, vt rector animarum, virtutes ac vitia vigilantia cura discernat, ne aut cortenacia occupet, & parcum se videri in dispensationibus exultet, aut cum effusè quid impenditur, largum se quasi miserando gloriatur: aut remittendo quod ferire debuit, ad æterna supplicia subditos pertrahat, aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipse grauius delinquat: aut hoc quod agi rectè ac grauius potuit, immature præueniens leuiget, aut bonæ actionis meritum differendo, ad deteriora permutet. Hæc Gregorius. Si autem inimicos visibiles, cum se amicos simulant, vix cognoscimus, & per multos dies ab ipsis decipimur: quid mirum si inimicos inuisibiles & callidissimos difficilè cognoscamus?

Ad hoc ipsum pertinet, quod sæpe sunt prorsus similes exterius actiones virtutum ac vitiorum, & interius latet intentio, quæ illas inter se discernat. Et quia, vt dixit Ieremias,

Ierem. 17. 9. mias, prauum est cor omnium & in-
scrutabile, multoties ipse homo ope-
rans, suum cor ignorat, & dum ex
bona intentione operari se credit,
præpostera intentio in latebris se-
dens, actionem hominis turpat &
vitiat. Fitque plerumque vt vitium
in se validum & robustum sentiat, qui
se virtutē auxisse putabat. Exemplo
fit hoc manifestum. Si corpus tuum
ex detestatione peccatorum, & ex de-
siderio imitationis Christi duntaxat
tractes, actio virtutis est: si ex desi-
derio laudis humanæ castiges, actio
vitij est. Sed o quoties intentio te fe-
fellit! O quoties castigationi corpo-
ris, vt ex virtute vitium fieret, se lau-
dis humanæ desiderium inferuit! O
quoties cum solus es, & à conspecti-
bus hominum sequestratus, austerita-
tem deponis, ex quo, nisi cecutias, fa-
cilè poteris cognoscere, te in multis
operibus humanam laudem voluisse
Matth. 16. piscari! Est qui faciat eleemosynam
ex pietatis affectu, & est qui faciat ex
humanæ laudis desiderio, vt videatur
ab hominibus: est qui orat ex re-
ligio-

CAPVT I.

ligione, vt Deum colat, & qui ex hypocrisi, vt deuotus appareat. Ecce duas elemosynas, & duas orationes externa specie similes, quarum alteram virtus genuit, alteram verò vitium parturiuit. Quis non intelligat, facile eum qui virtutem insequitur, posse decipi, & in scopulos vitiorum illidi? Petrus sanè Chrysologus, tantam aliquando inter fraternam charitatem, & ambitionem, aspexit similitudinem, vt hanc illius simiam vocare non dubitauerit: *Ambitio*, inquit, *est quædam simia charitatis; Charitas enim patiens est pro æternis; ambitio patitur omnia pro caducis: charitas benigna est pauperibus; ambitio diuitib⁹. Charitas omnia suffert pro veritate; ambitio pro vanitate: vtraque omnia credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.* Ex hac autem actionum similitudine externa ortum habet, vt vitijs implicati, se studiosos & virtutis amatores videri velint. Et, vt ait Prosper: *Superb⁹ vult se credi constantem; prodigus, liberalē; auarus, diligentē; temerarius, sortē; inhumans,*

Petrus
Chrysol.

Prosp. l. 3.
de vita
contempl.
c. 1.

manus,

manus, parcum; gulosus, humanum;
 ignauus, quietum, timidus, cautum.
 Impudentia fiducia sibi nomen adscri-
 bit: procacitas appellationem libertatis
 ostendit: eloquentiam fingit verbositas,
 & curiositatis malum sub studij spiri-
 tualis colore delitescit. Sic ille. Habe-
 mus autem ad hoc appositissimum
 sacrarum scripturarum exemplum:

2. Reg. 15. *Absalon enim stans iuxta introitum*
 2. *portæ ciuitatis, litigantes ad iudi-*
cium venientes, seque salutantes re-
salutabat, & osculabatur eos: audi-
risque eorum negotijs exclamabat:
Videntur mihi sermones vestri boni &
iusti; sed non est, qui vos audiat, consti-
tutus à rege. Quis hîc principis affa-
bilitatem & amorem iustitiæ non
miretur? Quis non eum virtutis ama-
torem putaret, quem in tanta ma-
iestate benignitas in pauperes affi-
ciebat, & amor iustitiæ ad compas-
sionem excitabat? At istæ exteriores
actiones, quæ videbantur affabilita-
tis & æquitatis partus, re vera non
erant nisi iniustitiæ; & ambitionis
effectus. Et appetitus dominandi, &
 volun-

voluntas regnum à iusto possessore
 quin & à patre rapiendi, sermones
 istos affabiles, & iustitiæ expressiuos
 ex ore superbissimi adolescentis ex-
 torfit. Denique *faciebat hoc omni Is-* Ibid. n. 6.
rael venienti ad iudicium, & sollicita-
bat corda filiorum Israel. Vide quàm
 soleant esse virtutum & vitiorum
 actiones similes, quas non aliquod
 externum signum separat, sed sola
 voluntas interna distinguit.

Hæc autem vitia, quæ virtutes ap-
 parent, & cùm excidium animæ
 sunt, quasi animæ munimentum se
 ingerunt, sollicitiori cura fugienda
 sunt, quàm illa, quæ palam & sine
 ullo fuce virtutes impugnant. Hostis
 enim manifestus facilius cadit, quàm
 occultus, & qui ex insidijs emergit.
 Vitium autem suam tetram faciem
 ostētans, hostis est manifestus, quem
 spiritualis vir cum indignatione re-
 pellit: sed vitium virtutis operi-
 mento velatum, nisi attentus sit ani-
 mus, non eludetur, sed eludet. Perni- Cass col-
ciosiora, inquit Cassianus, & à reme- lat 4. c.
dio longinquiora sunt vitia, quæ sub 20.
specie

18 DE COGNIT VIRTVT.

*specie virtutum & imagine spiritua-
lium rerum videntur emergere, quàm
illa, quæ ex aperto pro carnali vo-
luptate gignuntur. Hæc enim velut pa-
lam expositi ac manifesti languores,
& arguuntur cominus, & sanan-
tur: illa verò, dum sub prætextu vir-
tutum teguntur, incurata perdurant,
& deceptos quosque periculosius fa-
ciunt ac desperatiùs agrotare. Ex his
manifestum est, cognitionem vir-
tutis esse difficilem, maximumque
animæ detrimentum esse, si vitium
esse virtutem cogitemus, & illud
pro ista sumamus. Quare hæc sit pri-
ma cura volentis in virtute profice-
re, eam clarè aperteque cognosce-
re, & diligentissima disquisitione
à vitijs separare. Cui labori non le-
uem profectò mercedem promittit
Jerem. 15. Dominus, per Ieremiam dicens: Si
19. separaueris pretiosum à vili, quasi
os meum eris. Nihil enim est vitio
vilius, nihil virtute pretiosius. Qui
igitur hæc separauerit, & vitium
odio, virtutem verò amore dignam
prædicauerit, is se ori Domini si-
milem*

milem faciet. Nam sicut Dominus ore suo iustos approbat, & iniquos reprobat, ita & hic virtutem à vitio discernens, bonum laudat, vitiumque condemnat. Quòd si notio virtutis, primum instrumentum acquirendę virtutis est, nostri instituti putamus, breuem aliquam singularum virtutum cognitionem tradere, qua lector, quid quęque virtus sit, & quas actiones habeat, patenter intelligat. Et hoc ipsum est, modum ac rationem huius instrumenti exercendi tradere, virtutum naturas breuiter dilucideque tractare.

DE MULTIPlici VIRTUTE Theologica, & Morali, infusa, & acquisita: Ac de varijs ipsarum gradibus.

CAPVT II.

MULTIPLEX est apud Theologos partitio virtutis, à nostro instituto prorsus aliena, ideoque à nobis omittenda; & duplex tantum, quę ad hoc opus attinet, explicanda. Est ergo
prima

20 DE VIRTUT. THEOLOG.

prima partitio virtutis, qua diuiditur in *Theologicam* & *Moralem*. Virtus Theologica est, quæ (vt scholæ more loquamur) Deum habet pro immediato obiecto. Vel est illa, quæ primò & per se respicit Deum, &, si alia respicit, est tantum in ordine ad Deum, & quatenus induunt aliquam (vt ita dicam) rationem Dei. Talis, exempli gratia, est Fides, quæ credit Deum ipsum primò atque immediate, & credit Deo dicenti: &, si alia credit, est quia reuelata à Deo, & in ordine ad cognoscendum Deum, & seruiendum Deo. Virtus Moralis est, cuius obiectum est aliquid creatum, ad honestam vitam traducendam pertinens. Vt iustitia versatur circa ius, quod vnicuique tribuendum est; religio circa cultum Dei, & sic de reliquis.

Virtutes Theologicæ sunt tres, *Fides*, *Spes*, *Charitas*. Fides respicit Deum, vt veracem: Spes respicit Deum, vt beatitudinem à nobis obtinendam: Charitas respicit Deum, tanquam summum bonum propter
se di-

se diligibile. De his inquit Aposto-
 lus: *Nunc autem manent fides, spes, 1. Cor. 13.*
charitas, tria hæc: maior autem horum 13.
est charitas. Et Augustinus: *Tria hæc August. 1.*
sunt, quibus & scientia omnis & pro- de doctr.
phetia militat, fides, spes, charitas. Et *Christ.*
 Bernardus: *Sed sciendum est, quòd c. 37.*
quædam summa virtutes sunt, spes, fi- Bern. de
des, charitas. Nam à quibus habentur, ordine
utique veraciter habentur. Et tandem *vita.*
 Gregorius tribus filiabus Iob putat
 has virtutes fuisse signatas. Sic enim
 ait: *Septem filij nobis nascuntur, cum Gregor. 1.*
per conceptionem bona cogitationis, mor. c. 18.
sancti Spiritus septem in nobis virtu-
tes oriuntur. Hanc namque internam
prolem Propheta dinumerat, cum spi-
ritus mentem fœcundat, dicens: Re- Isa. 11. 32.
quiescet super eum spiritus Domini,
spiritus sapientiæ, & intellectus; spiri-
tus consilij, & fortitudinis. spiritus sci-
entia, & pietatis, & replebit eum spi-
ritus timoris Domini. Cum ergo per
aduentum Spiritus sancti, sapientia,
intellectus, consilium, fortitudo, scien-
tia, pietas, ac timor Domini in animo
unicuique nostrum gignitur: quasi
man-

22 DE VIRTVT. THEOLOG.

mansura posteritas in mente propagatur, quæ supernæ nostræ nobilitatis genus eò ad vitam longiùs seruat, quò amorì eternitatis sociat. Sed habent in nobis septem filij, tres proculdubio sorores suas, quia quidquid virile hi virtutum sensus faciunt, spei, fidei, charitatieque coniungunt Sic ille.

Virtutes Morales præcipuæ sunt quatuor; Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia. Hæ vocantur cardinales, id est, principales: quoniam inter omnes virtutes, ad humanam vitæ honestatem pertinentes, præcipuum locum habent: suntque velut cardines, in quibus honestas omnis nostra reuoluitur. Has scriptura sacra foetus vocat diuinæ sapientiæ: *Sobrietatem, inquit, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, id est, fortitudinem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus. Et secundum Gregorium, in quatuor angulis domus sancti Iob, & in quatuor fluuijs Paradisi, figuratæ sunt. In quatuor, inquit, angulis domus ista consistit: quia nimirum solidum mentis nostræ*

Sap. 8. 7.

*Gregor. 2.
moral.
c. 27.*

tuor fluuijs Paradisi, figuratæ sunt. In quatuor, inquit, angulis domus ista consistit: quia nimirum solidum mentis nostræ

nostra edificium, prudentia, temperantia, fortitudo, iustitia sustinet. In quatuor ergo angulis domus ista subsistit, quia in his quatuor virtutibus tota boni operis structura consurgit. Vnde & quatuor Paradisi flumina terram irrigant; quia dum his quatuor virtutibus cor infunditur, ab omni desiderio carnalium aestu temperatur. Ad idē pertinet quod ait Ambr. has easdem virtutes quatuor capitibus siue initijs horum fluuiorum designari. Ex hac, inquit, anima quæ culta est, Ambros. non ex ea quæ inculta, fons iste proce- lib. de dit vt irriget Paradisum, hoc est, quæ- para. c. 3. dam diuersarū fruteta virtutum, quarum sunt quatuor initia, in quæ sapiētia ista diuiditur. Quæ sunt quatuor initia virtutum, nisi vnum prudentia, aliud temperantia, tertiū fortitudinis, quartum iustitiæ? Quæ etiam sapientes huius mūdi ex nostris assumpta, in suorum scripta librorum transtulerunt. Hæc ille. Qui & postea latissimè & eloquentissimè qualitates illorum quatuor fluminum ad virtutes applicat, & quæ quoque significetur, aptè

24 DE VIRTVT. THEOLOG.

3. Reg. 7.
2.

Rubro.
com. in
taber.
foederis
c. 7.

Ibid. c. 5.

aptè designat. Lyranus etiam per illa quatuor deambulatoria inter columnas cedrinas, quæ fecit Salomon in domo saltus Libani, easdem quatuor virtutes per tropologiam signatas esse autumat: in his enim verus Salomon, Christus, deambulat, & apud iustas animas lætitiā captat. Illuminatissimus tandem Ioannes Rubrochius quatuor altaris cornibus, & quatuor coloribus Tentorii, quod erat in Tabernaculo foederis; dicit quatuor has virtutes significari. De primo sic ait: *Isthac cornua quatuor, haud absurdè quatuor designant virtutes cardinales, vtpote quod vnitati nostræ singularem quendam conferunt ornatum ac decorem, dum per eas, & foris virtutum actionibus incumbimus, eademque introrsum nos, ceu cardines, mouent, & robur ac firmitatem præstant insuperabilem vbi per eas intrò nos recipimus, ac possidemus cordis vnitatem.* De secundo verò sic ait: *In introitu verò atrij, id est, vitæ virtutibus deditæ, seu virtutum studiosæ, tentorium hoc, vel cortina viginti*

ginti cubitorum in lōgitudine, & quin-
que in altitudine, ex hyacintho fuit, &
purpura, coccoq; bis tincto, & bysso re-
torta opere plumarij: vbi cū sint qua-
tuor colorum genera, quatuor nobis re-
ferunt virtutes principales, in quibus
moralis omnis consistit exercitatio. Per
hyacinthum, cuius est color instar vio-
lae, seu cœli sereni, discretionis seu mo-
derationis virtutē accipimus: quæ vim
exornat rationalem, edocetq; distinctē
in omnibus hominem, vtica aut agen-
da sint, aut omittēda. Per purpurā, quæ
est coloris rubri, concharum sanguine
tincta, fortitudinis est expressa virtus in
vi irascibili, vtpote quæ proprium na-
tura extinguit ac superat sanguinem,
dum sese exercet homo, non pro natura
appetitione vt affectu, vel propensione,
sed rationis, seu discretionis, ac mode-
rationis suasu, consilioq; in qua oblu-
tatione mores eius proprio illius san-
guine tinguntur, & exornantur. Coccus
autem bis tinctus, qui itidem est coloris
rubicundi, ex vermiculorum sanguine
confecti, condolentia, seu compassionis,
ac commiserationis virtutem significat,
B quam

quam geminam seu duplicem esse oportet, eò quòd vim implere habeat concupiscibile quo unusquislibet ex vera condolectia, & sui ipsius miseria, & cuiuslibet ceterorum, sitq; ac præstet tū alijs quidquid potest, & ratio dicat; tumet sibi ipsi in eodē amoris gradu. Sic planè equū esset, nostranos ex commiseratione, seu cōpassione dispartire, seu dissectare, atque conterere, seu lacerare corda ac proprio insicere, & tingere cruore, .i. vsque adeò & nobis ipsis & proximis virtutes, & vitam cupere, atque ardentè optare, ac desiderare rectè institutā, ac benè compositam, ac ordinatam, ut ubi diuersū seu cōtrariū perciperemus, ipse adeò sanguis noster non alteraretur modò, sed et imminueretur. Deniq; byssus retorta, quæ est instar niuis, candidi nitidique coloris, synceram ac minimè fictam designat innocentiam, id est, internam cordis puritatē, & externam sensuū, cunctarumq; actionum, vel operum munditiem atq; candorē. Hacten' ille. Secunda partitio virtutis est, quæ eam distribuimus in virtutem infusam, & virtutem acquisitam. Virtus infusa

infusa est, quæ cum sit supra naturam nostram, per actus nostros non efficitur, sed ex Dei dono & per eius infusionem habetur. Virtus verò acquisita est, quæ cum respiciat finem consentaneum humanæ rationi, & nihil amplius, studiosis actibus à nobis elicitis generatur. Hanc solum cognouerunt Philosophi, illam verò, quæ propria est fidei, Theologi à Deo docti & illuminati tradiderunt.

Virtutes infusæ præcipuæ sunt tres illæ, quas Theologicas diximus, quæ nos Deo, non solum ut authori naturæ, sed ut rerum supernaturalium authori cōiungunt. Sūt et oēs virtutes morales quas Deus, ultra habitum virtutum moralium acquisitos, nobis donat, ut pedisse quas charitatis, quibus anima deceter ornatur, & ad omnia munia spiritualis vitæ habilis redditur. Vnde in iustis qui se in virtutibus exercuerunt, duplex est virtus iustitiæ, altera infusa, altera acquisita; & quod de iustitia dicimus, de alijs omnibus virtutibus moralibus dictum intelligamus. Has autem virtutes morales infusas, præter acquisitas esse

B 2 admit-

- admittendas, Theologi ex scripturis
& Patribus verifimiliter colligunt.
Paulus enim Galatis scribens, de Deo
ait: *Qui tribuit vobis spiritum, & ope-*
ratur virtutes in vobis: quod licet de
virtutibus miraculorum dictum sit,
non incongruè de moralibus virtuti-
bus intelligitur. Et ad Colossenses:
Non cessamus orare pro vobis, vtambu-
letis dignè, Deo per omnia placentes, in
omni opere bono fructificantes, & cres-
centes in scientia Dei in omni virtute.
Vt in libro Sapientiæ: *Venerunt mihi*
omnia bona pariter cum illa. Hæc & a-
lia similia, non ineptè ad virtutes in-
fusas accommodata sunt. Ad idē ad-
ducitur Ambrosius, qui ait: *Tibi ergo*
attende, & teipsum scito, hoc est, non
quales lacertos habeas, non quantam
corporis fortitudinem, non quātas pas-
siones, quantam potentiam, sed qualem
animam ac mentem, vnde omnia con-
silia proficiscuntur, ad quam operum
tuorum fructus refertur. Illa est enim
plena sapientiæ, plena pietatis atque
iustitiæ, quoniā omnis virtus à Deo est.
Cui dicit Deus: Ecce ego Ierusalē pinxi
muros

muros tuos; illa anima à Deo pingitur, quæ habet in se virtutū gratiam renitētem, splendoremq; pietatis. Illa anima benè picta est, in qua elucet diuina operationis effigies. Illa anima benè picta est, in qua est splendor gloriæ, & paternæ imago substantiæ. Hieronymus quoque dum præfatur ad lamentationes Ieremiæ ait: Hæc lamentatio, quam nos. *Hic præf. in Thre.* nos deflemus, tanto illa durior & amarior esse probatur, quanto veriùs cuncta hæc & euidentiùs in fideli anima, quàm intra illius templi parietes erant. Hoc sanctius multo fuit, quod in ea erat templum. Non enim auri & argenti metallo, sed virtutibus animi radiabat. Habebat enim arcam intra se & duos Cherubim, id est, fidem Patris, & Filij, & Spiritus sancti sitam. Sed nūc nihil eorum apparet. Ablata sunt hæc cuncta, nudata est domus Dei omnibus ornamentis suis, cunctisq; quæ diuinitus consecrata fuerat, spoliata muneribus. Et Gregorius inquit de Spiritu sancto: In *Greg. Hom. 1. in Ezech.* sanctorū cordibus iuxta quasdam virtutes semper permanet, iuxta quasdam verò recessurus venit, & venturus rece-

dit. His testimonijs ac præcipuè vna-
nimi scholasticorum Theologorum
consensu & ratione quam statim di-
cemus, stabilitur virtutum morali-
um infusarum auctoritas.

Virtutes acquisite sunt quatuor iā
dictæ, quas cardinales vocauimus, &
aliæ quas infra vt eis annexas refere-
mus, quatenus actionibus nostris ac-
quiruntur. Distinctionem autem vir-
tutum infusarum, & acquisitarum,
vt iustitiæ infusæ, & acquisitæ,
& simul rationem, virtutes in-
fusas statuentem, accipe, quæ ex
Thoma Aquinate manifestè colligi-
tur. Nam fidelis homo ciuis est dua-
rum ciuitatum, & ad duas republi-
cas pertinet, nimirum ad humanam
ciuitatem, quatenus est homo ratio-
nis capax, qui recta ratione regitur,
& ad ciuitatem cælestem, quatenus
est pars Ecclesiæ, ciuis Sanctorum, &
domesticus Dei, qui diuinis legibus
gubernatur. Ob duos ergo fines præ-
cipuos potest quamlibet actionē vir-
tutis præstare: aut propter finem rei-
publicæ humanæ, qui non est alius,
quàm

D. Thom.
1. 2. q. 63.
art. 4.

quàm conformitas ad rationis regulam, & virtutis honestas: aut propter finem reipublicæ spiritualis, ordinatæ ad supernaturalem foelicitatē, qui est cōformitas ad leges supernaturales, & diuinas, & honestas, quæ elucet in facienda voluntate Dei. Actiones autem, quæ diuersos fines respiciunt, diuersæ sunt secundum naturā suam & finibus suis proportionatæ, & conuenientes sibi habitus deposcētes, ex quibus oriantur. Vnde cū abstinere à cibis, quod est tēperatiæ: aut pericula tolerare, quod est fortitudinis: aut ius vnicuique tribuere, quod est iustitiæ: aut mediū in omnibus quærere, quod est prudentiæ: fieri possit, vt conueniens vitæ rationali, vel vt conueniens vitæ spirituali: vt ordinatum ad honestatem virtutis, vel vt ad foelicitatem æternam assequendam: infertur, duas esse actiones abstinentiæ, aut cuiuscunque moralis virtutis, similes quidem substantia sed dissimiles sine, duoque principia deposcere, quorum alterum operatur propter humanam

honestatem, & constituit virtutem
 acquisitam, quam actus nostræ natu-
 ræ congruentes generabunt: alterū
 verò operatur propter honestatem
 supra naturam, & constituit virtutē
 infusam, quam non industria nostra
 gignit, sed Deus in nobis, sine nobis
 infundit. Hæc satis sunt ad declaran-
 dum in generali naturam virtutū in-
 fusarum, & acquisitarum, quæ easdē
 habent actiones, si substantiam actu-
 um consideremus, distinctos tamen
 fines, quorum causa magnum inter se
 discrimen admittunt. Nec ista cog-
 noscere, spirituali viro est inutile,
 immò maximè necessarium, tum ut
 naturas virtutum intelligat, tum ut
 in operibus studiosis præstantissimū
 finem quærat, & sic amplius in omni
 perfectione proficiat. Alias autē sub-
 tilitates, ad generationem virtutum
 pertinentes, meritò reticemus, quia
 ad honestam, & spirituales vitam
 traducendam, & ad ipsas virtutes cō-
 parandas, minimè necessarias repu-
 tamus.

Iam ad gradus virtutis explican-
 dos

dos veniendum est; Et quidem virtus generaliter sumpta quatuor gradibus comprehenditur. Primus est, quo operibus studiosis insistimus propter virtutis pulchritudinem & honestatem. Et hoc gradu continentur omnes virtutes morales acquisitæ, quibus antiqui Philosophi studuerunt. Secundus est, quo operamur bonū propter Deum finem nostrum supernaturaliter cognitum. Atq; in isto gradu sunt omnes virtutes morales infusæ, quæ in præstantiorem finem tendunt, & sunt propriæ fidelium, & iustorum, quibus lux supernaturalis affulgit. Tertius est, quo operamur bonum, non solum propter Deum sed etiam circa Deum, quem actibus, virtutis attingimus. Ad hunc autem gradum pertinent virtutes Theologicæ, quibus Deum & supernaturalia credimus: Deum æternaque speramus: Deum, & nos, ac proximos, propter Deū ipsum, diligimus. Quartus est, quo officia virtutis obimus, non tantum propter Deum, sed modo quodam diuino, quæ iusti & ma-

ximè perfecti nōnunquā experiūtur. Et ad hunc gradum spectant oēs virtutes infusæ, tã Theologicæ quã morales, vt septem Spiritus sancti donis adiutæ, de quib. donis alio loco, nēpe dum de cōtemplatione, Deo votis nostris annuēte, agemus, vberius disputabimus.

Hi sunt gradus, quibus omnis virtus cōprehenditur. At in quacunq; virtute speciali gradus assignare difficillimū est: quod agnouit & testatus est

Greg. 22. Gregorius, sic scribens: Hos autē vir-
mor. c. 14. tutum gradus non magni laboris est,
prendere, cū ab vna ad alterā transitur.

Sed subtilissima disputatione res indiget, cum mens pensare nititur in vna eademque virtute, quib. profectus sui gradibus eleuetur. Vt. n. prima elemēta virtutum. fidē sc. & sapiētiam; loquar, obtineri singula perfectē nequeunt, nisi ad hac distinctis ordinatisque modis, quasi quibusdā gradibus, ascendamus. Ipsa enim fides, quæ ad bona alia capefenda nos imbuit, plerumq; in exordijs suis & nutat, & solida est, & iam certissimè habetur; & tamē de eius fiducia adhuc

adhuc sub dubitatione trepidatur. Pars
namque eius prius accipitur, vt in no-
bis postmodum perfectè compleatur. Si
enim certo gradu in credendis mente nō
proficeret, requisitus in Euangelio pater
sanandi pueri, non dixisset: Credo Do- Marc. 9
mine, adiuua incredulitatem meā. Ad- 23.
huc ergo ascendebat ad fidem, quā iam
perceperat, qui vno eodemque tempore
clamabat, se & iam credere, & adhuc
ex incredulitate dubitare. Hinc est et-
iam quod Redemptori nostro à discipu- Luc. 17. 5.
lis dicitur: Auge nobis fidem: vt quæ iam
accepta per initium fuerat, quasi per
augmenta graduum ad perfectionem
veniret. Ipsa quoque sapientia, quæ
esse bonorum operum solet magistra,
anhelanti menti per incrementa tribu-
itur: vt ad eam procul dubio magni
moderaminis gradibus ascendatur.

At licet hoc ita sit, quod non est fa-
cilè in vnaquaque virtute gradus in-
uenire: Sed tentabimus, aliorum
vestigijs inherētes, tribus modis gra-
dus cuiusq; virtutis assignare Primus
modus consideratur ex incremento
perfectionis, quod bonus actus potest:

B. 6. suscipere;

fufcipere, & fic tres fūt grad^o in quolibet virtute. Primus eft, cū actiones virtutis, verbi gratia, manfuetudinis, tempore tranquillitatis vtcūque præftamus. Secundus eft, vt cum tentationibus & moleftijs impediti, eas toleramus, & fortiter refiftentes in coepta virtute perfiftimus. Tertius eft, cū tentationis & laboris tempore, non folūm perfeueranter, fed etiam delectabiliter virtutis actiones exercemus.

Secundus modus confideratur ex varijs ftatibus vitæ fpiritualis & gradibus fpiritualium virorum. Secundūm quam confiderationē tres funt etiam gradus cuiusque virtutis. Primus eft, initium virtutis, quod reperitur in incipientibus. Et in hoc gradu virtus cum difficultate operatur, aliquando faltem in leuibus à contrario profternitur, & magis actibus exterioribus, quam interioribus pascitur. Secundus eft profectus virtutis, & refidet in proficientibus. In quo gradu virtus facilius præcedit, vehementius & frequentiùs refiftit,
& ex

& ex exterioribus ad interiora confurgit. Tertius est, perfectio virtutis, qui pertinet ad perfectos. Atque in isto gradu, virtus sine vlla difficultate, saltem intrinseca, à vitijs aut passionibus inordinatis procedēte, operatur, nunquam (si statum perfectionis inspiciamus) aut leuissimè vincitur, & cum summa tranquillitate & voluptate actibus studiosis distinctetur.

Tertius modus, ad eisdem status, vel ad partes vitæ spiritualis, potest referri. Et sic quatuor sunt gradus cuiuslibet virtutis, secundum quos virtutes dicuntur politicæ, purgatoriae, purgati animi, & exemplares. Quorum tres primi, in virtutib. hominum possunt inueniri, quartus verò ad Deum pertinet, omnium virtutum authorem. Oportet enim, vt inquit Augustinus, *quòd animæ aliquid sequatur, ad hoc vt ei possit virtus in- nasci: & hoc Deus est, quem si sequimur, benè viuimus. Vnde prouenit, vt in Deo sint exemplaria humanarū virtutum, & hæc exemplaria, virtutes e-*

August.
lib. de mor.
rib. Ec-
cl. c. 6.
Tom. I.

Plotin.

Ennea-

de 1. l. 2.

ar. c. 3.

Macro.

li. in so-

mniū

Scipion.

cap. 8.

D. Thom.

1. 2 q. 61.

art. 5.

xemplares sunt appellata. Hanc virtutum seu graduum cuiuscunque virtutis partitionem, Plotinus Philosophus Platonicus ex doctrina Platonis latissimè differuit, & Macrobius elegantissimè in compendium redegit : & Diuus Thomas Aquinas subtilissimè & verissimè declarauit. Sed iucundum erit, hos virtutis gradus verbis Macrobij explicatos audire. Ille sic ait : Quatuor sunt quaternarum genera virtutum. Ex his primæ politica vocantur, secundæ purgatorie, tertiæ animi iam purgati, quartæ exemplares. Et sunt politica, hominis, quia sociale animal est. His boni viri reipublicæ consulunt, vrbes tuentur : his parentes venerantur ; liberos amant, proximos diligunt : his ciuium salutem gubernant : his socios circumspecta providentia protegunt ; iusta liberalitate deuinciunt : hisque sui memores alios fecere merendo. Et est politica prudentia ad rationis normam, quæ cogitat, quæque agit, vniuersa dirigere, ac nihil præter rectum velle vel facere ; humanisque actibus, tanquam diuinis arbitris.

bitris prouidere. Prudentia, insunt
ratio, intellectus, circumspectio,
prouidentia, docilitas, cautio.
Fortitudinis est, animum supra peri-
culi metum agere, nihilque, nisi tur-
pia, timere: tolerare fortiter vel
aduersa vel prospera. Fortitudo præ-
stat magnanimitatem, fiduciam, se-
curitatem, magnificentiam, constan-
tiam, tolerantiam, firmitatem. Tem-
perantiæ, nihil appetere pœnitendum,
in nullo legem moderationis excedere,
sub iugum rationis cupiditatem
domare. Temperantiam sequuntur,
modestia, verecundia, abstinentia,
castitas, honestas, moderatio, par-
citas, sobrietas, pudicitia. Iusti-
tia, seruare unicuique quod suum
est. De iustitia veniunt, innocen-
tia, amicitia, concordia, pietas,
religio, affectus, humanitas. His
virtutibus, vir bonus primum sui,
atque inde reipublicæ rector effici-
tur, iustè ac prouidè gubernans hu-
mana, diuina non deserens. Se-
cundæ, quas purgatorias, vocant,
hominis sunt, qui diuini capax est,
solum.

solumque animum eius expediunt, qui decreuit se à corporis contagione purgare; & quadam humanorum fuga solis se inferere diuinis. Hæ sunt otiosorū (id est contemplatiuorum) qui à rerum publicarum actibus se sequestrant. Quod, quando non instat necessitas, vitium non est. *Otiū enim sanctum querit charitas veritatis*, inquit Augustinus, *negotium iustum suscipit necessitas charitatis*. Harum quid singulæ velint, superiùs expressimus, cum de virtutibus philosophantium diceremus, quas solas quidam existimarunt esse virtutes. Tertiæ sunt purgati iam defœcati que animi, & ab omni mundi huius aspergine pressè pureque deterfi. Illic prudentiæ est, diuina non quasi in electione præferre, sed sola nosse: & hæc, tanquam nihil sit aliud, intueri. Temperantiæ, terrenas cupiditates non reprimere, sed penitus oliuisci, (quoad inordinatos scilicet motus.) Fortitudinis, passiones ignorare, nō vincere, vt nesciat irasci, cupiat nihil. Iustitiæ, ita cum superna & diuina

Aug. 19.
de ciuit.
cap. 19.

uina mente sociari, vt seruet perpetuum cum ea foedus, imitādo. Quartæ, exemplares sunt, quæ in ipsa diuina mente consistunt, quā diximus vñ vocari: à quarum exēplo reliquæ omnes per ordinem defluunt. Nam si rerum aliarum, multò magis virtutum ideas esse in mente, credendum est. Illic prudentia est, mens ipsa diuina: Temperantia: quòd in se perpetua intentione conuersa est: Fortitudo; quod semper idem est, nec aliquando mutatur: Iustitia, quod perenni lege à sempiterna operis sui cōtinuatione non flectitur. Hæc sunt quaternarum quatuor genera virtutum, quæ præter cætera maximam in passionibus habent differentiam sui. Passiones autem (vt scimus) vocantur, quod homines metuunt, cupiuntque; dolent, gaudentque. Has primæ molliunt, secundæ, quo ad visitationem, auferunt, tertiæ obliuiscuntur, in quartis nefas est nominari. Hæc omnia Macrobius, præter paucula quædam verba, quæ ad eius expositionē ipsius dictis inserta, & virgulis conclusa

clusa

42 DE VIRTVT. THEOL.

clusa, à nobis adiecta sunt. Quæ consultò retulimus, vt quid philosophia de virtutum perfectione assequuta fuerit, & legamus, & admiremur. Nec in sola administratione sistendū est, sed ex tota mente lætandum, quòd, quàm illi Philosophi perfectionem mente conceperunt, nunquam tamen habuerunt, in nostris, non dico philosophis aut sapientibus, sed in rudibus & idiotis, qui perfectionem sitiunt, habeamus. Sonet Christus in dictis huius sapientis, adde illis gloriam Dei, ex virtute quæsitam, & nihil aliud de sublimitate virtutis, quàm quod ipse dixit

Amb. l. de ex ore Augustini, aut Bernardi, aut parad. c. 3. Cassiani, poteris sperare. Quare adducor ad credendū cū Ambrosio, quòd sicut sapientes huius mundi notionē quatuor Cardinaliū virtutum ex nostris acceperūt, ita & gradus earū, & has virtutes purgati animi, non ex alijs quā ex fideiū scriptis vsurparūt.

Habemus ergo iam septē virtutes, tres Theologicas, *Fidem, Spem, Charitatem*; & quatuor morales, *Prudentiam*

dentiam, Iustitiam, Fortitudinē, Tēperantiā. His annectuntur aliqua dona Dei, & omnes aliæ virtutes, quæ vocantur partes aut comites earū, quia aliqua ratione ipsarum vim & naturā participāt. Quare Gregorius postquam dixit per quatuor angulos domus sancti Iob, quatuor cardinales virtutes fuisse signatas, subdit: *Intra hos quatuor domus angulos, filij conuiuantur, quia intra arcana mentis, quæ principaliter his quatuor virtutibus ad summæ rectitudinis culmen erigitur, virtutes cætera, quasi quedam cordis soboles se inuicem pascunt.* Nunc igitur omnium virtutum naturas explicemus, & adhuc septē virtutū capita, siue principia referamus. In qua tractatione ita procedendum erit, vt ad hoc primum instrumentum assequendæ virtutis, quod in eius cognitione positum est, scribendum, non nos laudatores virtutum, quod prolixū esset, sed tantū expositores exhibeam⁹. In quacunq; aut virtute, quatuor nō lōgè à more scholastico, proponēda sunt. i. quid ipsa virt⁹ sit, 2. q̄ incita-

Gregor. 2.
mor. c. 27.

incita-

incitamenta ad eam quærendam nos moueant. Tertiò, quas illa virtus actiones habeat. Quartò, quo modo erit postulanda. Definitio virtutis erit vtilis ad cognitionem: incitamentum triplex ad meditationem: actio multiplex ad exercitationem, & postulatio ad orationem. Sic in hoc primo instrumento habebimus, non tantum quo virtutem cognoscamus, sed quo ad illam incitemur, & quo à virtutum datore deuotè & humiliter postulemus. Aliquando etiam, si Deus dederit, quàm copiosa seges hic ad mentalem orationem lateat, demonstrabimus, Illud tantum hic animaduertendum est. nos in dispositione virtutum tantillum à Theologorum doctrina recessisse. Nam illi fidei, vt dona quædam & effectus illius, timorem seruilem & purificationem cordis annectunt; nos meditationem, contemplationem, contemptum sæculi. & cordis purificationem attexuimus, quoniam nisi res fidei ruminentur, & considerentur, nec ad timorem ex nostra culpa incitant, nec

nec ad contemptum terrenorum ac
cordis purificationem inuitant. Illi
fiduciam sub fortitudine ponunt, nos
spei eam adiunximus; quoniam ex eo
quòd à Deo summum bonum, scili-
cet vitam æternam, speramus, oriri
videtur, vt in alijs minoribus rebus
confidentes simus. Illi vindicationē,
partem iustitiæ faciunt; nos præter-
misimus; quia non solùm quod bo-
num est, sed quod perfectum, oculis
legentium offerre contendimus,
& licet aliquandò bonum sit, de in-
iuria accepta, non ex affectu iustitiæ,
sed ad proprium malum propulsan-
dum vindictam petere, melius tamen
est, præcipuè in spiritualibus viris
sustinere, ignoscere omninò, & dis-
simulare. Præterea aliquam vnā
virtutem in varias partes distinxi-
mus, & plures, secundum verā The-
ologiam natura distinctas, vt iustiti-
am distributiua, commutatiua,
& legalem, in vnā contraximus. Id
nullo modo studio contradicendi
factum est, quin nec in minimis volu-
mus à præstantissimis Theologis dis-
sentire,

sentire; sed quia hic non tam speculationem, quàm opus quærimus, & ad doctrinam sanctè viuendi tradendam, quædam fuerunt, pressius, quædam latius, quædam tantisper immutato ordine declaranda.

DE VIRTUTE
Fidei.

CAPVT III.

FIDES, prima est virtutū Theologicarum, non dignitate, sed infusione, quia intellectum afficit, cuius, actus voluntatis actionem præcedit: & quia fundamentum est reliquarum virtutum inuicemque spiritualium bonorum; nam prius Deo credimus, quàm ipsum amemus, & per legis obseruantiam eius iussis obsequamur. Huic meritò quatuor dona seu affectus adiungimus, nempe meditationem, contemplationem, contemptum sæculi, & cordis puritatem: Nam qui credit, intelligentiam cupit creditum,

rum, & hoc desiderium intelligentiæ ad inquisitionem mouet, in qua est meditatio: Inquisitio pia veritatem inuenit, in eaque cum exultatione quiescit, & hæc est contemplatio. Veritas inuenta docet, quàm vilis sit mundus, & eius despicientiam generat, in qua est contemptus sæculi. Despicientia autem sæculi ad inhæSIONem vocat, qua inhæremus Deo, & in hac consistit puritas cordis. De his ergo agendum est.

De Fide § I.

Fides, est virtus intellectus Theologica, qua assentimur mysterijs reuelatis, propter auctoritatem reuelantis Dei. Quam definiuit Paulus dicens: Est sperandarū rerum substantia, argumentum non apparentium. Ac si diceret: Fides est fundamentum & quasi basis eorum, quæ à Deo speramus, & certitudo ac conuictio intellectus, qua certissimè his, quæ visa non sunt, adhæremus.

Heb. 11. 1.

Incita-

DE VIRTUTE FIDEI

Incitamenta ad fidem sunt. I. Ecclesia Catholica, sponsa Dei, in Christo, tanquam in fundamento, fundata, columna veritatis, quæ nec fallere potest, quia fidelis est, nec falli, quia à Deo docta & gubernata est. Hæc, cui Christus semper assistit:

*Matt. vlt.
20.*

Joan. 14.

Nam & ego, inquit, vobiscum sum, usque ad consummationem sæculi. Hæc à qua Spiritus Sanctus nec ad momentum vnquam discedit: qui postquam venit, docuit eam omnem veritatem. Hæc summa scientia illuminata, sacris libris locupletata, traditionibus Apostolicis, consilijs & decretis summorum Pontificum ditata tanti ponderis est apud quemque sapientem, vt infallibiliter teneat, à Deo dicta esse, quæ ipsa tanquam Dei dicta proponit, à quibus omnem falsitatem abesse, certissimè intelligit.

II. Multitudo earum ratiocinationum, quæ res fidei euidenter credibiles faciunt. Cuiusmodi sunt Prædictiones Prophetarum; testimoniū Martyrum; multitudo miraculorum: attestatio aduersariorum aut fideiū:
puritas

puritas legis Euangelicæ: mirabilis
 eius cum ratione concordia: omni-
 um myſteriorum huius legis ſumma
 conſenſio: mundi conuerſio: ratio
 fidei propagandæ per Apoſtolos ig-
 nobiles, idiotas, inermes: vis fidei
 in afficiendis, & mutandis animis:
 ſanctitas & ſapientia eorum, qui fi-
 dem tradiderunt: vita illibata eo-
 rum, qui eam recipientes, ſe eius præ-
 ſcriptis accommodarunt: ſtabilitas
 Eccleſiæ inter perſequutiones: ciades
 eorum, qui eam oppugnarunt, & an-
 tiquitas ſacrorum librorum. His ad- *Pſal. 92.*
 mirata mens hominis dicit: *Quo- 7.*
niam teſtimonia tua Domine credibi-
lia facta ſunt nimis: quibus licet non
 viſis aſſentiri, ſumma ſapientia eſt,
 & reluctari, damnabilis imprudētia.

III. Neceſſitas Fidei, *ſine qua, vt*
 inquit Paulus, *impoſſibile eſt placere* *Heb. 11. 7.*
 Deo. Eteius dignitas, quam habet à
 Chriſto, filio Dei, tanto ante tēpore
 prænunciato, & tam miris ſapientiæ,
 ſanctitatis, & poteſtatis donis inſig-
 nito, qui res fidei docuit à rebus ſub-
 limiſſimis, quas tradit à mutati-

C one

49 DE VIRTUTE FIDEI

one animorum, quam efficit.

Actiones fidei sunt: I. Summittere mentē hominis cū magna simplicitate & humilitate Deo, per Ecclesiam, per Scripturam, per Traditiones, per Concilia, & per Pontificum Decreta, loquenti.

II. Assentiri articulis fidei tū ad diuinitatem, tū ad humanitatē pertinetibus, & cæteris reuelatis à Deo, propter auctoritatem ipsius Dei.

III. Considerare Deum, in sacramentis, & in ceremonijs Ecclesiæ, animas sanctificantem, & dona spiritualia inuisibiliter operantem.

IV. Confiteri res à Deo reuelatas, instante omnium miseriarum atque etiam mortis periculo, in conspectu regum, fidem oppugnantium, & non confundi.

V. Aperire res fidei per exhibitionem doctrinæ, vt alij rudiores eas teneant.

VI. Fugere hæreticos, vt pestes animarum, vt hostes æternæ salutis, vt filios diaboli.

VII. Auersari omnē doctrinā minas

CAPVT III.

56

nus syncerā, min⁹ purā, min⁹ san-
ctorū, & Ecclesiæ sensui conformē.

Postulatio fidei. Domine Iesu Chri-
ste, fidei author & consummator, qui
nos ad gremium S. Ecclesię spōsę tuę,
& matris nostrę, spreis multis mil-
libus hominum infidelium euocasti,
& ad pusillum gregem, cui, compla-
cuit Patri, dare regnum cōleste, per-
tinere fecisti: auge in nobis fidem à te
semel infusam, & sine vlla intermis-
sione seruata, & vitā fidei aptā, scili-
cet iāctam, & tui imitatricem, con-
cede vt aliquādo fidei cōsummatio-
nē, nēpē glorię claritatē, assequamur.

De Meditatione. S. II.

Meditatio, est rerum fidei attē-
ta & humilis inuestigatio, vt
eius præsidio ad bonū ample-
ctendum, & malum fugiendum moue-
atur. Adiungitur fidei iuxta illud *Hebr II.*
Pauli: Fide intelligimus aptata secu-
la verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia
fierent. id est fides mouet ad intelli-
gendum, omnia transitoria con-
dita esse per verbum Dei, & ex in-
formibus, facta esse formata, &
pul-

52 DE VIRTUTE FIDEI.
pulchritudine decorata.

Incitamenta ad meditationē sunt:
I. Meditationis ingens necessitas.
Nam sicut cibus stomacho ingestus,
non tamen digestus, non reficit, nec
roborat hominem, sed magis saluti
officit: ita mysteria fidei credita, &
quasi in intellectū transmissa, non ta-
men per meditationem digesta, pa-
rum vitæ mutationi proficiunt. Hinc
multi fideles, & pauci, qui secundum
leges fidei, suam vitam instituant.
Hinc inter bonos pauci spirituales,
& inter spirituales rari perfecti, quia
credita non euoluunt, & fide accep-
ta, non ruminant, ut illa in suos mo-
res vitamque transfundant.

Bern ser.
1. de San-
cto An-
drea.

II. Meditatio, comes est oratio-
nis fidelissima, cui feruorem peten-
di, & fiduciam impetrandi submini-
strat. Et, ut inquit Bernardus: *Ad sum-
mitatem scale, id est, ad fastigium per-
fectionis, duobus pedibus, meditatione,
& oratione conscendimus. Meditatio
siquidem docet, quid desit: oratio ne de-
sit, obtinet, illa viā ostēdit; ista deducit.
Meditatione deniq; agnoscimus immi-
nentia*

nētia nobis pericula, oratione euadimus.

III. Meditatione carentibus exprobat Dominus noster Iesus Christus, dicens: *Adhuc vos sine intellectu estis?* Illi namque absque intellectu sunt, qui res quidem fidei audiunt, sed quia eas non meditantur, nec cōsiderant, nunquam ad suæ vitæ emendationem intelligunt.

Actiōes meditationis sunt: I. Rem meditandam, in certa puncta ac quasi membra distinctam, ex ore magistri spiritualis; vel ex libro ad id parato, vel ex ipsis sacris scripturis accipere.

II. Paulò ante horam ad meditandum destinatam, hæc eadem materiæ considerandę capita in memoriã reuocare, & breui iteratione præuenire.

III. Vnumquodque eorum membrorum intentè & quietè, ex causis, & effectis, vel ex aliquibus circumstantijs inuestigare & inquirere.

IV. Veritatem, disquisitione inuentam quemque ad seipsum, id est, ad animæ utilitatem, applicare.

V. Ex ea veritate, iuxta qualitatem

materiae meditatae, vel odium mali alicuius, vel amorem boni, vel pium alium affectum elicere.

VI. Colloquijs cum Domino habitis, & ignitis suspirijs, ac ardentissimis desiderijs ab eo mali illius discessum, seu boni aduentum, implorare, & abundantissimam gratiae mensuram ad morum emendationem deprecari.

Postulatio meditationis. Domine Iesu Christe, magister bone, qui animas ad te venientes sapientissimè erudis, & ex sapida cognitione ad sanctitatis amorem & experimētū prouehis; illumina oculos mentis meae, & vires cordis mei in vnum collige, vt legis tuae mysteria, dulciora super mel & fauim, ore intellectus gustem & deuorem, ac ventre voluntatis excepta, in meam conuersationem morumque transformem. *Revela Domine Deus meus oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua;* vt illa considerata me afficiant, & meditata me moueant, & ad tui amorem, & vitae ~~mutationem~~ me alliciant.

De

De Contemplatione §. III.

Contemplatio, est simplex initio veritatis, quæ ab amore inchoat, & ad Deum diligendum, & sæculum despiciendum inclinatur. Ad iungitur fidei, quoniam contemplatio Christiana est de rebus à fide traditis: secundum illud Pauli: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur*: Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna. Fides etiam contemplatione, quæ actus est sapientiæ, roboratur, & ad despiciendum mundum erigitur. Quare de Moyse dicitur, quod fide grandis factus prætulit thesauro Aegyptiorum, improprium Christi, quia aspicebat in remunerationem.

2. Cor. 4.
18.

Incitamenta cōtemplationis sunt:
I. Pulchritudo Dei, & Christi, & rerum æternarū, quæ oculo cōtemplationis videmus. Si enim magnæ voluptatis est, videre solē, lunā, & stellas, & reliqua sē sui subiecta, q̄ oculis corporeis cernūtur; quāto delectabilius erit, Deū & cēlestia contēplari?

C 4

II.

56 DE VIRTUTE FIDEI.

Albert.
de virt.
cap. 13.

II. Inducere nos debet, inquit Albertus, suauitas, quæ in contemplatione percipitur; admirabilis perfectio, quæ ibi addiscitur: principium omnis beatitudinis, quod ibi reperitur. Fons enim omnis beatitudinis, summus Deus, ibi cognoscitur; & quod verè cognoscitur, hoc amatur; & quod verè amatur, hoc desideratur, & pro eo obtinendo laboratur; & pro quo studiosè laboratur; hoc tandem acquiritur, cumq; acquisitum fuerit, cum delectatione interminabili possidetur.

Greg. 6.
mor. c. 73.

III. Exemplum Christi Saluatoris nostri, qui, ut notauit Gregorius, noctes insomnes ducebat, in eisq; orationi Dei, id est, altissimæ contemplationi, operam dabat. Exemplum item Apostolorum, quorum conuersatio, teste Paulo, in cœlis erat, nec sollicitudine omnium Ecclesiarum impediabantur: exemplum tandem omnium Sanctorum, qui ita contemplationi addicti fuerunt, ut hanc suam hæreditatem, ac præcipuam possessionem esse, ipso opere testarentur.

Acti-

Actiones contemplationis sunt : I. Relictis omnibus exterioribus, intellectu, & affectu, ac sepositis cunctis discursibus. & ratiocinationibus, in simplici Dei notione quiescere. Quam, quia actio quædam uniformis est, comparat Dionysius *motui circulari*, propter ipsius motus uniformitatem.

Dion. c. 4 de diu. nom.

p. 1.

II. Ex cognitione rerum exteriorum aut sensibilibus, ad notitiã intelligibilem, & præcipuè ipsius Dei, peruenire, ibiq; sine discursu filere. Quæ quia procedit de vno in aliud, comparatur motui recto, quo corpus mouetur à loco deorsum in locum sursum, vel è contrà.

III. Ex vna re cognita, vt ex toto, aut ex contrario, ad alterius cognitionem, vt ad notionem partis, vel alterius contrarij, ratiocinando peruenire, ibique intellectu quiescere. Quæ comparatur motui obliquo. Et secundum diuersa, quæ cognoscuntur, ex alijs diuersi motus obliqui contemplationis assignantur, vt videre est in Ricardo, lib. 1. de contemplatione. cap. 5.

Ricardus lib. 1. de contempl.

cap. 5.

57 DE VIRTUTE FIDEI.

IV. Ex parte materiæ contemplatæ, multæ actiones contemplationis assignantur. 1. versatur circa diuinam maiestatem eiusque attributa. 2. circa Christi Saluatoris vitam & mortem. 3. circa beneficia diuina. 4. circa nobilitatem patriæ coelestis. 5. circa sanctorum, & totius Ecclesiæ virtutes & dona. 6. circa essentiam & proprietates rerum creatarum. 7. circa nosmetipsos, & si quæ sunt alia, quæ ad hæc capita non referantur, de quibus suo loco plenius dicetur.

1. Petri.
Psalm.
144.

Postulatio contemplationis. Domine Iesu Christe, Deus & homo, qui qua Deus, ipsa pulchritudo es, & qua homo, in quem desiderant Angeli prospicere, & speciosus forma præfilijs hominum, perfice fidem, à te nobis infusam, dono sapientiæ tuæ, & quatenus nobis expedit, donum contemplationis attribue, vt dum te summum bonum nostrum, & summum pulchrum esse cognoscimus, te ardentissimè amemus, & nosmetipsos ac omnia visibilia contemnamus. Amen.

De

De Contemptu sæculi. §. IV.

Contemptus sæculi est abrenun-
 ciatio tum exterior, quæ fit ope-
 re, tum interior, quæ fit volunta-
 te, omnium visibilium, propter amo-
 rem Dei. Adiungitur fidei, iuxta illud; *Hebr. ii.*
Sancti per fidem deuicerunt regna. Et 33.
rursus: Hæc est victoria, quæ vincit
mundum, fides nostra.

Incitamenta ad contemptum sæ-
 culi, sunt i. Amor sæculi & amor Dei,
 termini contrarij sunt; quod signifi-
 cant illa verba Iacobi Apostoli: *Iacobi.*
amicitia huius mundi, inimica est Dei. 4.4.
Quicumque ergo voluerit amicus esse
sæculi huius, inimicus Dei constituitur.
 Quare sicut qui vult locum superum
 tenere, debet necessario infimum lo-
 cum relinquere; ita qui cupit ad Dei
 amorē ascendere, debet per contēptū
 sæculi ab eius amore separari. Nō po-
 test quis simul esse in luce, & in tene-
 bris, nec simul frigore rigere, & ca-
 lore magno ad omnē laborē solui. Nō
 ergo poterimus amore sæculi, qui si-
 cut frigus est ab omnib. bonis operib.

C. 6. impe-

impediri, & amore Dei, qui calor est, ad virtutum actiones incitari.

I I. Sæculum ignorantissimum est, quod bonos deijcit, malos exaltat: bona fucata diligit, vera contemnit. Immundissimum est, quod omnia peccata continet, & pro bonis gestis defendit. Infidelissimum est, quod dilectoribus suis, & pro se laborantibus, curas & angores in hac vita, & in alia damnationem impertit: non igitur meretur diligi, sed animosè contemni.

III. Incitat exemplum Christi Iesu, qui paupertatem, & vitæ asperitatem amavit, regnum temporale fugit, & in omni humilitatē manere, fallaci rerum mundanarum gloriæ prætulit.

Actiones contemptus sæculi sunt:
I. Diuitias spernere, &, si à Deo speciali vocatione inuitemur, actione relinquere.

II. Dignitates, tum sæculares, tū Ecclesiasticas fugere: &, si ad eas admittendas à superioribus compellamur, nō ex ambitione, sed ex desiderio

rio obediendi, & diuinam voluntatem implendi, fufcipere.

III. Honoribus & pompis ſæculi valedicere, & ab eis tota contentione mentis abſcondi.

IV. Voluptates & corporis ac ſenſuum delicias pro nihilo ducere, & tanquam res homine indignas auerſari.

V. Propinquos & amicos, ſi animæ profeſſum impediunt, promptè deferere.

VI. Mores ſæculares, & quicquid vanitatem ſapit, promptè deponere.

VII. Cuncta viſibilia deſpicere, & nec minis, nec terroribus, nec ſuaſionibus, nec laudibus, nec præmijs ad nimium eorum amorem inclinari. Imitantes Paulum, cui omnia vilerunt. Dicebat enim : *Omnia detrimentum ſeci, & arbitror vt ſtercora, Philip. 3. vt Chriſtum lucrificiam.* 8.

Postulatio contemptus ſæculi. Domine Ieſu Chriſte, qui es theſaurus inexhaustus & infinitus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi, quiq; me ad te

62 DE VIRTUTE FIDEI.

cognoscendum, amandū, & diligendum creasti, miserere, obsecro, mei, & vincula amoris sæculi rūpe, & catenas concupiscentiarū, quibus illigor, tua immensa potestate dissolue, vt te bonum vnicum meum sitiam, & ob ementita bona, nunquā à te, omnium bonorum authore, discedam. Amen.

De Puritate cordis §. V.

D. Thom.
2.2 q.7.
art.2.

Puritas cordis est cogitationū, affectionū, sermonū, operumq; munditia. Ad iungitur fidei, quoniā impuritas in hoc consistit, vt Thomas ait, quòd res aliqua vilioribus immiscetur. Per fidem autem anima cū Deo inhæreat, sicut per iustitiæ principium fit, vt à rebus terrenis separetur, vnde & quod pura ab earum contagione subsistat. Et ideo ait Petrus in Actis: *Fide purificans corda eorum: & Paulus: Sanctificatus est vir infidelis per mulierem infidelem, &c.*

Actor. 15.
2.
1. Cor. 14.

Incitamenta ad puritatem cordis sunt I. Munditia corporis & vestimentorum, homini eam curanti, est iucunda, & salutaris, & alijs cum eo
con-

conuersantibus existit gratissima, ergo multò magis mūditiā cordis. Hęc enim morsus & increpationes cōscientiā tollit, quæ internam iucunditatem auferunt: peccata reiicit, quæ animæ sanitatem tollunt, & Deū ac Angelos ad animæ puræ amorem inuitat.

II. Puritas cordis oculos aperit mentis, vt Deū contēplari possit. *Nā Matih. 5. beati mundo corde, quoniam ipsi Deū & videbunt.* Et sicut sol nubibus nō impeditus, hæc inferiora illuminat, & calore fouet: ita sol iustitię, Christus, animam per cordis puritatem ab affectibus mundā sapientia illustrat, & calore diuini amoris viuificat.

III. Mouet exemplum Christi, *qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.* Quique dicitur *1. Petri.* candor lucis æternæ, speculum sine macula, & imago bonitatis illius.

Actiōes puritatis cordis sunt: Amorem rerū visibilium, vt honorum, diuitiarum, voluptatum, deponere.

LI. Affectum nimium erga seipsum, & erga

64 DE VIRTUTE FIDEI.

& erga vitam hanc, & salutem temporalem, abijcere.

III. Cogitationem à malis & vanis apprehensionibus emundare.

IV. Immunem se à peccatis, tum grauib, tum leuib, custodire.

V. Mēte Deo & cēstibus inherere.

Postulatio puritatis cordis. Domine Iesu Christe, exemplar puritatis, & fons vniuersæ munditiæ, cuius sanguis emundat nos ab omni peccato: impuritatem nostram, qua terrenis cupiditatibus immiscemur, & tibi displicemus, expelle, nosque cogitatione, affectu, & operatione purifica, vt tibi intellectu, affectu, & imitatione inhærētes, qui nostra mūditiā es, & terreni hominis imaginem deponentes, cōlesti pulchritudine decoremur. Amen.

DE VIRTUTE

Spei.

CAPVT IV.

SPES immediatē sequitur Fidē, nam ea quæ fide credimus nempe, posse nos ad æternam beatitudi-

rudinē peruenire, diuinumque auxili-
 lium nobis ad hoc paratum esse, per
 hanc virtutem speramus, & Dei be-
 neficio finē nostrum nos aliquādo af-
 sequuturos esse confidimus. Spei autē
 adiungenda est *fiducia, & timor*. Fidu-
 cia quidem, quoniam æquum est, nos
 à Deo minora exspectare, qui spera-
 mus maiora & potiora. Timor verò,
 quia licet Deus paratissimus sit, ho-
 minibus beatitudinem dare, ipsi ta-
 men, qui per peccata à Deo deesse
 possunt, debent iustè timere, ne ob
 culpam suam non mereantur acci-
 pere.

De Spe §. I.

Spes, est virtus Theologica, residens
 in voluntate, qua firmiter ex gra-
 tia Dei meritisque precedentibus
 speramus beatitudinem eternam. Vnde
 Paulus ait: *In spem vitæ eternæ, quam Ad Tit.*
 promisit, qui non mentitur Deus, ante ^{1,2.}
 tempora secularia. Est autem de rebus
 creditis, siue non visis: spes enim
 quæ videtur, non est spes: nam quod
 videt quis, quid sperat? Non tamen
 se ex-

66 DE VIRTUTE SPEI.

August.
Enchirid.
1.8.

se extendit ad omnia credita, quia ut inquit Augustinus, *fide credimus bona, & mala præterita, præsentia, & futura, spe verò solùm speramus bona futura.* Insuper fides rerum est nostrarum & alienarum; at spes solùm nostrarum, vel ratione charitatis, qua iungimur alijs, ad nos quodam modo pertinentium.

Incitamenta ad Spem sunt: I. Spei præsentissimum Dei auxilium, quò à malis liberemur, & in bonis protegamur, promissum est. *Quoniam in me speravit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Et: *in te sperauerunt Patres nostri, sperauerunt, & liberaſti eos. Ad te clamerunt, & salui facti sunt: In te sperauerunt, & non sunt confusi.* Et respicite filij nationes hominum, & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Et Bernardus: *Quemcumque locum calcaverit pes vester, vester erit; pes vester, utique, spes vestra est, & quantumcūq; illa processerit, obtinebit, si tam in Deum tota figatur, ut firma sit, & non titubet.*

Bernard.
serm. 15.
in Psalm.
90.

II. Spes est huius vitæ beatitudo,
ex

ex eo enim iusti, beati sunt, quoniam ius habent ad beatitudinem, & eam post hanc miseram vitam, obuenturam sperant. Ideo sanctus David: *Beatus vir cuius est nomen Domini, spes eius.* Et Augustinus: *Sicut spe salui, ita & spe beati facti sumus: & sicut salutem, ita & beatitudinem, non ciuit. 6. iam tenemus presentem, sed speramus futuram.* 4. 4.

Psal. 39.

s.

August.

lib. 19. de

ciuit. 6.

4. 4.

III. Illa verba Domini spem excitant: *Confidite, ego vici mundum.* Peruersum enim istud sæculum, quo nomine omne genus peccatorum comprehendimus, nostrum iter ad æternitatem retardat, ac adeptionem beatitudinis impedit. Si autem Christus illud vicit, & sub pedibus nostris ligatum prostratumque supposuit, non est cur (hoste iam victo) de victoria desperemus, immò est, cur de immensa Domini pietate salutem nos adepturos confidamus.

Ioan. 16.

33.

Actiones Spei sunt: I. Sperare animę beatitudinem: nempe quod statuto tempore, cum hanc vitam deseremus,

remus,

68 DE VIRTUTE SPEI.

remus, purgatis imperfectionibus nostris, videbimus Deum, sicuti est, oculis animæ, lumine gloriæ illuminatis, & diligemus eum amore perfectissimo & incessabili, & fruemur eo, delectatione purissima, & interminabili, & in æternum possidebimus.

II. Expectare beatitudinem corporis, nimirum quod corpus hoc corruptibile, postquam ceciderit, resurget incorruptibile, & immortale, impassibilitate, claritate, agilitate, & subtilitate vestitum, & nunquam his donis, hacque pulcritudine, & maiestate priuabitur.

III. Sperare mansionem perpetuam in illa ciuitate coelesti, non manu facta, quam habemus in coelis; Beatæ virginis, omnium Sanctorum, & Angelorum, qua fruemur, visionē, & cum illis beatissimis spiritibus iucundissimam societatem.

IV. Sperare à Domino media ad hanc felicitatem cōsequendā. Nēpè,
1. remissionē peccatorū. 2. extinctionionem vitiorum. 3. mortificationem
passionum

passionum. 4. adeptionem virtutum.
3. victoriam tentationum. 6. intimam
cum Deo familiaritatem. Hęc, inquā,
in ea mensura speranda sunt, quate-
nus necessaria erunt ad gradum bea-
titudinis obtinendum, ad quem De-
us nos prædestinauit.

V. Sperare adiutorium sanctorū
& Angelorum, qui tum orationibus,
tum gratiarum impetratione nos iu-
uabunt ad hoc, vt beatitudinem con-
sequamur.

VI. Sperare vniuersa hæc, non ex
proprijs meritis, sed ex immensa bo-
nitate Dei, & ex meritis Christi IE-
SV, quæ vt caput nostrum, nobis, mē-
bris suis, liberalissimè donauit.

VII. Ob hanc largissimam tan-
torum bonorum spem, falsa mundi
bona contemnere, & inenarrabili læ-
titia perfundi.

VIII. Viriliter resistere malis, &
confortari in bonis, & ardua quæque
vitæ spiritualis aggredi propter a-
morem beatitudinis.

IX. Hæc omnia, quæ diximus, spe-
rare, danda esse proximis à Deo præ-
desti-

70 DE VIRTUTE SPEI.

destinatis, & nobis cum charitate coniunctis.

Iere. 14.
8.

Postulatio Spei. Domine IESU
Christe *expectatio Israel, & Saluator*
eius in tempore tribulationis. qui de
coelo descendisti, vt nos in coelum
eueheres, & mortem acerbissimam
pertulisti, vt nobis peccato mortuis,
nunc vitam gratiae, & postea vitam
gloriae donares: obsecramus te per
incomprehensam bonitatem tuam,
vt spem bonorum aeternorum, quae
dilectis tuis parasti, in nobis augeas,
& nos, qui aeterna speramus, tem-
poralia aspernari concedas. Amen.

De Fiducia. § II.

Pf 26.1.
23.

FIDUCIA est *expectatio firma,*
quod Dominus in omnibus neces-
sitatibus, tum temporalibus, tum
spiritualibus, nos iuuabit, & in tribula-
tionibus non derelinquet. Qua se ipsum
roborabat sanctus Dauid, cum dice-
bat: Dominus illuminatio mea, &
salus mea, quem timebo? Dominus pro-
tectore vitae meae, à quo trepidabo? Sicō
sistunt aduersus me castra, non timebit

cor

cor meū. Si exsurgat aduersū me præ-
 liū, in hoc ego sperabo. Incitamenta ad
 Fiduciam sunt: I. Animo expendere,
 quanta Deus benignissimus pro om-
 nibus fecit, quos ex nihilo extractos
 cōseruat, gubernat, sustētat, & bonis
 visibilibus & inuisibilibus ditat. Quā
 misericors & dulcis fuit in iustis suis
 à tribulatione liberādis. Vt cū Dani- *Dan. 14.*
 elē de lacu leonū: Iosephū de cisterna *Gen. 27.*
 & de carcere: Noe de diluuio: & tres *Gen. 7.*
 pueros Habræos de camino ignis ar- *Dan. 3.*
 detis eripuit. Nō mutauit Deus, ō homo, *2. Pet. 2.*
 ingeniū suū, sed nouit nunc; sicut & an- *9.*
 tea, vt ait Petrus, pios eripere de tenta- *Tob. 3.*
 tionibus. Pro certō ergo habe, quod vita *21.*
 tua, si in probatione fuerit, coronabitur,
 & si in tribulatione fuerit, liberabitur:
 Vide imaginē Dei, id est Christū Iesū
 in cruce pēdentē, & ille (quo visu Pa- *Ioan. 14.*
 trē videmus) te ad confidentiā anima-
 bit. Quis enim non raperetur ad spem,
 ait Bernardus, & ad impetrandi fidu- *Bern.*
 ciam, si attenderet in cruce Christi cor-
 poris dispositionē? Vide caput inclinātū
 ad osculandū, brachia extēta ad ample-
 xādum, manus perforatas ad largiendū,
 latus

latus apertum ad diligendum, totum corporis extensionem ad se totum impendendum.

II. Fiducia maximè glorificamus Deum, quoniam vno confidentiæ actum eum benignissimum prouisorem nostrum, & omnium malorum depulsores confitemur. Vnde actus iste mirum in modum nos roborat, &

*Iſa. 40.
71.*

inuincibiles facit ad sustinendos pro virtute labores. Nam qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, assumment pennas, vt aquilæ, current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.

*Heb. 10.
35.*

Est etiam fiducia magni meriti: & ideo Paulus ait: Nolite amittere confidentiam vestram quæ magnâ habet remunerationem. Et ipsa tandè impetrat à Deo quicquid illi non est indignum dare, & nobis expediens accipere. Idque significant verba il-

*Matt. 17.
20.*

la Domini: Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Quo loco de fide Christiana loquitur, quam tamen fiducia comitatur. Quia nimirum cre-

*Pſ.
23.*

dimus, affe-

dimus Deum omnia posse, & de sua bonitate confidimus, nobis auxilium esse præstandum.

III. Excitat fiduciam puritas cordis, quæ cum nos similes Deo faciat, & cor filiorum immittat, etiam fiduciam filiorum attribuit. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo.* Et de innocente Susanna dicitur: *Erat cor eius fiduciam habens in Domino.* Bona etiã opera à cordis puritate manantia fiduciam præstant. Vnde Tobias: *fiducia magna erit coram summo Deo elemosyna omnibus facientibus eam.* Et Paulus: *Qui bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciã in fide, quæ est in Christo Iesu.*

Actiões fiduciæ sunt: I. Deum in omnibus laboribus, necessitatibus, & tribulationibus nobis astantem & benignissimè iuuãtem aduertere. Sicut Stephanus, qui cùm lapidaretur à Iudæis, exclamauit: *Ecce video celos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei, vt scilicet illi suppetias afferret.*

D

II.

74 DE VIRTUTE SPEI.

II. Dominum, dum indigemus, ut adiutorem rogare, & eius auxilium & sanctorum exposcere.

III. Pro certo habere, orationes nostras, si iustum & expediens postulent, à Domino misericorditer exaudiri.

IV. Si Dominus auxilium dare distulerit, non desperare iuxta illud: *Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.*

V. In euentibus contrarijs, qui videntur nostris bonis desiderijs obstare, nullo modo confidentiam deponere.

VI. Vitæ puritate nos paratos ad diuinas inspirationes, quibus fiducia creatur, exhibere.

Postulatio fiduciæ. Domine IESU
Psalm. 9. Christe, qui factus es *refugium nostrum,*
adiutor in opportunitatibus, in tribulatione : miserere imbecillitatis cordis nostri, cuncta ex sua paupertate æstimantis, & sua minima capacitate metientis, ipsumq; fiducia dilata, & spe incomprehensibilis tuæ misericordiæ robor; ut ad te in omni
necessi-

necessitate, tanquam ad Patrem accurrat: in gremio tuo omnes molestias, curasque reijciat, & non secundum vtilitatem suam, sed secundum largitatem tuam & diuitias tuas, ampla remedia omnium miserationum expectet. Amen.

De Timore. §. III.

TIMOR est fuga peccati, ne quis incurrat in temporalem aut æternam pœnam, ne perdat gloriam, & ne labatur in sui creatoris offensam. Iste dicitur timor Domini. Quoniam Deum, & ultorem, & peccatorum vindicem timemus, & in eius indignatione incidere formidamus. De quo David ait: *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.* Non, 12. *Psalm. 35.* inquam, docebo vos scientiam sæcularem, quæ sine timore inflat, sed timorem Domini, qui sine scientia saluat.

Incitamenta ad timorem sunt: I. Opera iustitiæ Dei. Si enim Angelis peccantibus Deus non pepercit, (ut Petrus in sua Canonica ait) sed ru-
 dentibus

2. Pet. 2.

4.

dentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari. Si primos parentes ob esum pomi ex Paradyso deiecit, & vniuersam eorum posteritatem ad vitam destinatam morte damnauit. Si tempore Noe omne genus humanum, & omnem animam viuientem aquis eluui-onis immerfit. Si ciuitates Sodomorum & Gomorrhæorum terribili igne consumpsit. Si innumerabiles peccatores, nunc vnum, nunc alium, vt ex historijs constat, subita morte afftulit, & ad eruditionem nostram acerbissimas pœnas, quas in inferno patiuntur, aliquibus patefecit: Quid expectant miseri peccatores, qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, si Dei mandata præterierint?

Psal. 110.
10.

II. Utilitas ipsius sancti timoris. Est namque timor, initium sapientiæ, vt ait sanctus Dauid: *Initium sapientiæ timor Domini.* Et Climacus ait: Vt Solis radius, domum per foramen ingressus, cuncta quæ in ea sunt, illuminat; ita timor Domini si fuerit in anima

in anima, cūcta ei peccata etiam minutissima ostendit. Est etiam exordium iustitiæ, & expulsoꝝ peccati; iuxta illud: *Timor Domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, nō poterit iustificari.* Et Beda ait: *Difficile iustitia sine timore custoditur, quo iustus Deum quantò ardentius diligit, tantò solertius offendere cauet.* Et alio loco idem Eccles. ait: *Si non in timore Domini tenueris te instāter, cito subuertetur domus tua.* Est decor & pulchritudo omnium virtutum. Quā magnus, inquit idem Sapiēs, qui inuenit sapientiam & scientiam, sed non est super timentem Dominum. Timor Dei super omnia se superponit. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei, qui tenet illum, cui assimulabitur? Est tandem timor, gemma sanctorum pretiosissima. Vnde Iob: *Sēper, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Et Dauid sanctos adhortans ait: *Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eam.* *Psal.*

III. Incitat ad timorem passio

D 3 Christi:

*Iusti, in
ligno vi-
ta tract.
de Timor-
e c. 4.*

Christi: Magnum quippè malum est peccatum, ac proinde maximè timendum, cui tam grauis & difficilis parata est medicina. Ad quod optimè

Laurentius Iustinianus ait: Ex qualitate remedij facile cognoscitur vehementia languoris. Conspui namq; Christus voluit, vt nos lauaret: velari voluit, vt velamen culpæ & ignorantia in cordibus nostris auferret: in capite percuti, vt caput nostrum, scilicet Adam, sanitati restitueret: colaphis cedi, & verbis derideri, vt nos labijs & operibus ipsum laudaremus: demum occidi iubetur, vt vulneribus nostris pretioso sanguinis ipsius balsamo medeatur. Fusus est cruor Medici, & factus est medicamentum frenetici. Agnoscamus igitur, quā graua sint nostra vulnera, pro quibus necesse fuit, Dominum Iesum vulnerari.

Actiones timoris sunt: I. Intellectum ad Dei seueritatem & iustitiam considerandam, & ad grauitatē peccatorum cognoscendam acuerere.

II. Vitæ antea actæ, ad euadendam pœnā, & vitandā Dei offensam, peruenire, ac pro ea debitè satisfacere.

III

III. Omnia peccata non solum graua, verum & leuia, & imperfectio-
nes (pro posse) fugere: iuxta illud: *Qui timet Deum, nihil negligit, & me- Eccl. 7.*
bra & sensus, & linguam ab omni actu
illicito cohibere.

IV. Aduersus tentationes confor-
tari: Nam *timenti Dominum non oc- Eccl. 33. 1.*
current mala; & ut poenam ac Dei of-
fensam euadamus, insultus demonis,
virtutum exercitatione & auxiliij po-
stulatione, proterere.

V. Sollicitè diuina madata, ne Do-
mino displiceamus, custodire, & Dei
placita, hominum voluntatibus an-
teponere.

VI. Deo per intimam & verissi-
mam reuerentiam, tanquam vniuer-
sali Domino, se submittere.

VII. Nostrum nihilū contēplari,
facilitatem cadēdi, & gratiam per-
dendi cognoscere, & infra oēs ho-
mines, & in profundū vilitatis nos
per propriam cognitionem deicere.

Postulatio timoris. Domine Iesu
Christe supra quem *requieuit spiritus* Isa. 11. 2.
Domini, Patris tui, & cuius animā spi-

ritus filialis timoris repleuit, quo etiam corda seruorum tuorum abundantissimè reple, & per timorem ad amoris vehementiam & perfectionē intromittis: exorta in cordibus nostris timorem castum, timorem sollicitum, timorem sanctum tuum, quo omnia tibi displicentia fugiamus, omnia tibi placentia aggrediamur, te diligentissimè reuereamur, & à cura bene operandi, & nostram salutem promouendi, nunquam cessemus. Amen.

DE VIRTUTE
charitatis.

CAPVT V.

CHARITAS, postrema virtutum Theologicarum, non tantum illarum, verum & omnium virtutum perfectissima est, ipsarumque forma & finis, & mentis nostræ essentialis perfectio. Est forma earum; sic. n. eam vocat Ambrosius, *Amb. lib. quoniam illis vitam, & motum in 2. in Luc. vitam æternam impertit.* Est finis, *quoniam omnes virtutum actiones* in.

in hoc tendunt, vt Deo charitate iungamur. Est perfectio nostra, quia, vt alio loco diximus, ipsa nos Deo, vltimo fini copulat, membra Christi viuenticia facit, & alijs Ecclesie membris, nempe proximis nostris annectit. Hanc, si eius effectus & virtutes annexas inspiciamus, in septem partes aptè distribuemus. Cuiusmodi sunt: Amor Dei, Amor proximi, Zelus, Gaudium, Pax, Misericordia, & Beneficentia; quorum naturas & actiones nunc pergitur explicare.

De Charitate erga Deum. §. I.

CHARITAS ad Deum est virtus qua ipsum non ob timorem pœnae, nec ob spem præmij, sed propter seipsum ob suamq; bonitatem diligimus. In quo sensu intelligenda est descriptio Augustini: Charitas est virtus coniungens nos Deo, qua ipsum diligimus: diligimus, inquam, propter seipsum. Nam vt ipse alio loco ait: ille certissimè atq; verissimè inuictus homo est, qui cohaeret Deo, non ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud quam ipsum inherere Deo, bonum est.

Aug. lib.

6. de mo-

re Eccl.

c. 11.

Idem lib.

de vera

relig. c.

43.

D 5 Inci-

Incitamenta ad charitatem Dei sunt: I. Ipse Deus. Nam fomes ignis dilectionis, bonum est, Deus autem est summum bonum & omne bonum.

Exo. 33.

19.

Quare dum Mosi pollicetur copiam sui, dixit ei: *Ego ostendam tibi omne bonum.* Ipse est bonum memoriam, quoniam eius summa tranquillitas: ipse est bonum intellectus, quoniam vniuersa veritas: ipse bonum voluntatis, quoniam omnis eius facietas. Si bonum tuum, o homo, reputas vitam, *In ipso viuimus, mouemur, & sumus.*

Act. 17.

28.

Psal. 126.

Si bonum tuum salutem existimas, *Dominus illuminatio, & salus tua.* qui factus est tibi in salutem: *ipse honor tuus, ipse diuitiae, & nihil est dulce, nihil delectabile, nihil appetibile,* quod non in eo abunde possideas. Amorem tuum in varijs, diuersisq; bonis paritum & dispersum habebas, iam ad vnum bonum, quod omne bonum est, totum amorem collige, & nihil nisi Deum, aut propter Deum, amare constitue.

Psal. 127.

II. Beneficia Dei: Hæc autem sunt innumerabilia. Quod enim vniuerso con-

so con-

so continetur, siue visibile, siue inuisibile, beneficium est tibi, ô homo, à Domino prærogatum. Terra beneficium est, quod te reficiat, atque sustineat. Aqua beneficium est, quod te mundet, atque refrigeret. Aer beneficium tuum est, quod te inspiratione & aspiratione conseruet. Ignis beneficium est, quod te foueat, & illuminet. Angeli, Cœli, Sol, Luna, & Stellæ, beneficia sunt, quæ te custodiant, & salutem tum animæ, tum corporis administrent. Sancti beneficia sunt, qui te vita, & intercessionem doceant, & protegant. Iusti beneficia sunt, qui te exemplo & doctrina ad virtutem erudiant. Mali beneficia sunt, qui tuam patientiam ad cumulum meritorum exerceant. Tu ipse beneficium es tibi metipsum donatum, immò multiplex beneficium. Nam quod es, quod viuis, quod sentis, quod te moues, quod intelligis, quod diligis, quod operaris, ex Dei benignitate sine villo merito recipis. Deniq; gratia & dona omnia, gratuita beneficia tua sunt,

D 6 quibus

quibus te Dominus cingit. Gloria, beneficium est, quam tibi Dominus preparavit. Beata Virgo, beneficium tuum est, quam in matrem & protectricem tibi concessit. Christus Dei Filius, beneficium tuum est, quem in Salvatorem, in Magistrum, in Patrem est elargitus. Et ipse Deus beneficiū tuum est, quem nunc in omnibus adiutorem habes, & postea in æternum possidebis. Si inter tot beneficia Dei amore non ardes, grandine eris durior, & niue frigidior, & ipsis lapidibus insensibilior.

Hugo li-
bel. de
laud.
Charit.

III. Præstantia ipsius charitatis, quam Hugo de sancto Victore hac egregia oratione describit: *Charitas omnem animi languorem sanat. Charitas vitiorum omnium radices extirpat. Charitas omnium virtutum origo est. Charitas mentem illuminat, conscientiam mundat, animam letificat, Deum demonstrat. Animam, in qua Charitas habitat, superbia non inflat; invidia non deuastat, ira non dissipat, tristitia mala non vexat, auaritia non excæcat, gula non inflamat, luxuria*

mon

non inquinat, semper munda est, semper casta est, semper quieta, semper lata, semper pacifica, semper benigna, semper modesta. In aduersis secura, in prosperis temperata, mundum contemnens Deum diligens, omnium bona amando sua faciens, sua omnibus libeter imper-tiens, non timens inopiam, non magnoperè expetens abundantiam. Hæc omnia ille, & optimè.

Actiones Charitatis erga Deum sunt: I. Affectu copulari, & coniungi Deo, tanquam summo bono, quo cū aliquo modo idem sumus.

II. Velle Deo omnia bona sua, vt sapientiam, bonitatem, potentiam, pulchritudinem, & reliqua attributa, non ob aliam causam, nisi quia bona ipsius sunt.

III. Gaudere impensè de perfectionibus Dei, quod scilicet ipse eas omnes possideat, quòd ab omnibus Angelis adoretur, quòd ab vniuersis sanctis beatis honoretur, quòd à iustis, & toto mundo, sine vlla intermissione, seruiatur.

IV. Desiderare, quòd omnis cre-

D 7

atura

atura illū adoret, illiq; seruiat: quod infideles ad fidem, & peccatores ad bonam frugem, solū ob eius gloriam, conuertantur.

V. Dolere de omnibus peccatis, tum proprijs, tum alienis, non ob aliud, nisi quia sunt iniuriæ Dei.

VI. Proponere & apud se statuere, omnia fideliter mandata custodire, iuxta illud: *Qui diligit me, mandata mea seruabit.*

VII. Proponere & statuere, ob gloriā Dei se cōsilijs Euāgelicis imbuere, & diuinis instinctibus accōmodare.

VIII. Lætari de omni eo, quod Deo placet, siue prosperum, siue aduersum sit, siue dulce, siue amarum.

IX Tristari de omni eo, quod Deo displicet, & suis iussis contradicit.

X. Postulare instanter charitatē, & omnia ei aduersantia respuere.

Postulatio charitatis erga Deum.

Io. 14. 31. Domine Iesu Christe, *qui es verus & summus amator Patris*, quiq; amorem tuū erga eum toti mundo perspectū esse voluisti, & perfectissima mandatorum suorum exhibitione demonstrasti.

traffi: inferre pectoribus nostris ar-
dentissimum tui amoris affectū, quo
cumulati tibi semper placere, te in o-
mnibus quærere, & te suspirare dis-
camus. Eia Domine diligamus te to-
to corde, tota anima, ac tota mente
nostra, & his tuæ charitatis actioni-
bus nos iugiter exerceamus. Incipi-
amus hic te, & Patrem, & Spiritum
sanctum, diligere, quem vnum Deum
in æternum diligemus, quo iuxta mē-
suram amoris in æternū perfruemur,
& quo possessio nostram felicitatem
comparabimus. Amen.

De Charitate erga proximum. §. II.

Charitas erga proximum est vir-
tus, qua omnes proximos, tum a-
micos, tum inimicos diligimus pro-
pter Deum. Diligere autē eos propter
Deū, nihil aliud est, quā amare illos,
quatenus participāt in se aliquid Dei,
& amare illos, vt in Deo sunt, & vt
bona gratiæ & gloriæ adipiscantur ::
& tandem amare illos, quia De-
us vult, & præcipit, vt eos amore
prosequamur. Hac charitate erga
proximum.

proximum.

1. Ioan.
4.20.

proximum, charitas erga Deum cōpletur, atque perficitur. Vnde Ioannes ait: *Si diligamus inuicem, charitas Dei in nobis perfecta est.* Immò & charitas Dei sine charitate erga proximum ficta & vana est, dicente eodem Apostolo: *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est.*

Matth. 23.
9.
1. Corin.
30. 27.

Incitamenta ad charitatem erga proximum sunt. I. Proximorum cōditio, quia nimirum omnes homines fratres sumus. Fratres quidem natura, quia ab eisdem parentibus, Adam & Eua, generati; fratres ex vocatione, quoniam ad adoptionem filiorum Dei, & Ecclesiæ vocati; omnes ad fidem, & ad gratiam inuitamur; diciturque nobis: *Et patrem nolite vocare super terram, vnus est enim Pater vester, qui in cœlis est.* Omnes sumus vnius corporis membra, vt Paulus ait: *Multi vnum corpus sumus in Christo.* Et sicut anima nō viuificat membra, nisi sibi inuicem copulata; ita Spiritus sanctus non viuificat homines odijs separatos, sed per charitatem vnitos. II.

II. Præcepti dilectionis necessitas, utilitas, leuitas, atque suauitas. Est enim impletio huius præcepti maximè necessaria, qua omnia alia præcepta continentur, iuxta illud: *Plenitudo legis est dilectio*: adeò vt qui hoc præceptum transgreditur, alia quoque, vel illorum aliquod transgredi conuincatur. Est admodum utilis, quoniam proximorum dilectione bona eorum nostra facimus, & ad id quod per nos non valemus attingere, ope charorum adiuuamur. Est admodum leuis & facilis, quæ, vt inquit Laurentius Iustinianus: ab omnibus potest impleri, à paupere, & à diuite, ab infirmo, & à sano. Non est necesse oues aut boues emere, aut ultra mare nauigare, vt hoc impleatur præceptum. De quo in Deuteronomio dicitur: *Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, sed iuxta te est in ore tuo, & corde tuo vt facias illud*. Est denique suauissima huius mandati custodia; nam id præcipit, ad quod ipsa natura inclinamus, id præcipit, quod

Deut. 30.

II.

*Eccl 25.
1. 2.*

quod nobis ab alijs præstari indigemus, id præcipit, quo maximè ab inuicem consolamur. Quare in Ecclesiastico legimus: *In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus, concordia fratrum, amor proximorum, & vir & mulier benè sibi consentientes.*

*Ioan. 3.
10.
Apoc. I. 5.*

III. Efficacissimum aliorum exemplum; Deus quidem omnes homines ac se diligit, quos immensis beneficijs fouet, & sic dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Christus diligit, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Angeli diligunt, quorum singuli singulos homines singulari beneuolentia custodiunt. Iusti diligunt, qui si secundum præscriptum legis Dei viuunt, pro fratribus animas fundunt. Mirum erit, si fratrem ab omnibus dilectum, tu solus non diligas, & ab eius conuictu abhorreas.

Actiones charitatis erga proximum sunt: I. Affici erga omnes homines, ut sunt capaces beatitudinis in Deo & propter Deum.

II.

II. Velle illis omnia vera bona, nempe iustificationis donum, gratiã, virtutes, & omnem profectũ & gloriam.

III. Velle proximis eatenus bona corporis, salutem, prosperitatem, diuitias, & honorem, quatenus illis ad verum bonum, scilicet ad assequendam beatitudinem conferunt.

IV. Lætari de profectu spirituali proximorum, de fœlicitate temporali, & de his, quæ fœliciter illis eueniunt.

V. Dolere de malis eorum, tum spiritualibus, tum temporalibus.

VI. Cupere, si datum nobis esset, malis eorum conueniens remedium afferre.

VII. Neminem temerè iudicare, nec contemnere, imò cuiusvis proximi acta in meliorem partem interpretari, & eum iuxta personæ qualitatem magni ducere.

VIII. Nemini obloqui, sed proximum laudare, eius defectus benignè excusare, aut modestè dissimulare, & ab eorum oculis, qui remedium
afferre

afferre non possunt, abscondere.

IX. Omnes proximos (prout possibile fuerit) iuuare verbo, opere, & exemplo.

X. Inimicos diligere, benefacere his, qui oderunt nos, orare pro persequentibus & calumniantibus nos, & paratos esse, vitam pro eorū salute profundere.

Joan 15.
12.

Postulatio charitatis erga proximum: Domine Iesu Christe, amator hominum ardentissime, qui te in exemplum fraternæ Charitatis nobis dedisti, dicens: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos.* Insere pectoribus nostris sanctissimum tuę dilectionis affectum, ut ex amore erga te, amor erga fratres nostros se dilatet, & quos tu diligis, ipse non respuat. Diligamus nos inuicem, Deus meus, & mutuò onera nostra portemus, ut legem tuam sanctissimā impleamus. Amor iste, præcordia nostra possideat, & manus nostræ in opera se dilectionis extendant: quo & tuam erga nos dilectionem imitemur, & discipuli tui
mutua

mutua dilectione ab omnibus, qui nos viderint, agnoscamur. Amen.

De Zelo honoris Dei & salutis animarum. §. III.

Zelus est intensus iusti veri amatoris affectus, quo diligentissime quarit honorem Dei, proximorumque salutem, & quicquid his duobus opponitur, fortiter, constanterque repellit. Hac præstantissima virtute efferbuit Elias, cum ob honorem Dei prophetas Baal in publicum certamen vocauit, sacrificium (quod ipsi non potuerunt) igne de coelo cadente succendit, & eos veluti Domini hostes interfecit. Quare dixit: Zelo Zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filij Israel, altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus sum ego solus, & quarunt animam meam, vt auferant eam.

3 Reg. 9.
14.

Incitamenta ad istum zelum sunt:
I. Ministri Dei sumus, nobis munus disseminandi Euangelij demadatum est, nobis diuitiæ Domini sc. gratiæ, & dona

94 DE VIRT. CHARIT.

*Eccl. 7.
12.*

& dona, in sacramentis recondita, commissa sunt, ; nobis fratrum animarum commendanda sunt. Nemo est, qui onus istud quadantenus non subeat, dicente Ecclesiastico : *Et mandauit illis unicuique de proximo suo.* Si ergo ministri principum huius sæculi, tanta sollicitudine occupantur in muneribus Reip. quæ sibi obtigerunt, obediendis, & in thesauris regum amplificandis ; quo zelo nobis incumbendum est in gloriam Dei quærendam, & animas à dæmone liberandas ?

*I. Ad Ti.
mo. 24.
Ezech. 18.
23.*

II. Nihil est Deo salute animarum gratius, nihil est suo honore & gloria sublimius, illam ipse Dominus impensè curat, *qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire,* & ait: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.* Hanc sibi ipsi reseruat, nulli quæ se daturum esse profitetur, dicens: *Gloriam meam alteri non dabo.* Hæc autem tam magna, tam sublimia, tam Deo grata, non sunt perfunctoriè quærenda, sed cum eximia sollicitudine procuranda.

III. Mouet præcipuè exemplum
Domini

Domini nostri Iesu Christi; de quo *psal. 68.*
scriptū est: *Zelus domus tue comedit* 10.

me, quicquid; tanto feruore honorem Patris sitiuit, & conuersionē peccatorū ac salutem omnium animarum curauit, ut pro his duobus non dubitauerit, singula membra ad singularem poenam offerre, & vitam infiniti valoris ad mortem peccati destruendā exponere. Eū sequuti sunt Apostoli & Apostolici viri, quorū quisque cū Paulo potuit dicere: *Ego autē libētissimē impendā, & superimpendar ipse pro animab. vestris.* Et rursus: *Quotidiē morior*, id est, periculum mortis sustineo, *propter vēstrā gloriā fratres.* Nec decet, ea quae sancti tāto ardore quāsierūt, nos tepidē, ac quasi nihil agētes, procurare.

2. Cor.

12. 15.

1 Cor. 12.

31.

Actiones Zeli sunt: Meditatione eorum, quae profint, cōfessionum auditione, prae-dicatione, doctrina, & cōsilijs pro salute animarū laborare.

II. Desideria, orationes, lacrymas, ieiunia, vigilias, & alia bona opera pro animabus offerre.

III. Tantum industrię in promouendo honore Dei collocare, & in salute

in salute animarum, quantum suffe-
runt vires nostræ diuina gratia robo-
ratæ, & talētis à Deo donatis adiutæ.

IV. Pauperes diuitibus, ignobiles
nobilibus, idiotas sapientibus, si ma-
ius Dei obsequium speratur, in no-
stris ministerijs præponere.

V. Ea, quæ solùm laborem habēt,
muneribus, Prælationibus, & officijs
honorificis, si magis Deo grata, &
proximis vtilia sunt, libenter præ-
ferre.

VI. Rationis reddendæ pro hac
re frequenter meminisse, & omnem
negligentiam ac poenam, ad eam ca-
stigandam destinatam, si segniores
fuerimus, vehementer timere.

VII. Omnia commoda, & salu-
tem, & propriam vitam temporalem
in præparatione animi, imò & ipso
opere, si ita necessarium fuerit, pro
gloria Dei & bono animarum effun-
dere.

VIII. Propriam salutem & ani-
mi profectum impensius quàm alte-
rius curare, & illud (ex quo profe-
ctus aliorum pendet) cuique mini-
sterio

terio præponere.

IX. Exemplo sanctæ conuersationis omnes iuuare, & plus opere in eo, quàm in verbis & laboribus externis, insumere.

X. Pro hoc exemplo, & ædificatione fratrum aliqua commoda, etiam corpusculo necessaria, quæ sine magno salutis dispèdio omitti possunt, relinquere.

XI. Alacriter pro Dei gloria & animabus lucrandis laborare, & ex hac alacritate feruidè & perseneranter ad labores ferendos proficere.

XII. Si laboribus nostris speratus fructus non respondeat, dolere & moerere, & non sine luctu filios, id est, fructum laborum nostrorum, à Domino postulare.

Postulatio zeli. Domine I E S U
Christe, zelator animarum nostrarum
ardentissimè, qui ad ostendendum
zelum tuum, quo vehementissimè
nostram salutem sitiebas, dixisti: *Ba-*
ptismo habeo baptizari, & quomodo
coarctor usque dum perficiatur? Excita Luc. 12.
in nobis zelum amoris tui, salutisque 50.
E fratrum

fratrum nostrorum, quo succensi, pro his nulli labori parcamus, diligenter & fructuosè nos occupemus, & si oportuerit, vitam nostram pro te qui pro nobis mortuus es, vicem rependentes, profundamus. Amen.

De Gaudio. §. IV.

GAUDIVM est affectus voluntatis, quo letamur & exultamus de presentia Dei in nobis per gratiam, & de infinitis perfectionibus, quæ in Deo sunt, & de bonis, quæ ad gloriam Dei nobis & proximis nostris collata noscuntur. Ad quem affectum nos hortatur Paulus, cum ait: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Duplex gaudium nobis imperatur: Alterum de bonis Dei, alterum de bonis nobis à Deo prærogatis; & utrumque in Domino habendum est, quia non debemus in nobis, sed in Domino gloriari.

Philip. 4.
4.

Incitamenta ad gaudium spirituale sunt: I. Consideratio bonorum præteritorum, presentium & futurorum

rum. Præteritorum quidem, nimirum, quod à Domino dilecti sumus, quod ex nihilo creati, quod ad vitam æternam conditi. Præsentium verò, quia à Deo gubernamur, à malis protegimur, ad bona iuuamur, & (vt cōfidimus) diuinam gratiam, nos iustificantē, & Deo similes faciētem, habemus. Futurorum tandem, quod per Dei misericordiam, & merita IESU Christi, Filij eius, ex hac misera lacrymarum valle foeliciter emigrabimus, & in anima, & in corpore gloria vestiemur: *Gaudete*, inquit Dominus, *& exultate, quoniam merces vestra copiosa est.* Et rursus: *Gaudete autē, quod nomina vestra scripta sunt in libro vitæ.* Hæc tam magna & incōprehensibilia bona sunt, vt debeant in cordibus nostris ingentem lætitiā excitare, & omnē de rebus humanis immoderatam tristitiam consopire.

II. Conatus in acquirendis quinque donis à Bonauentura numeratis, ex quibus verum gaudium exoritur: 1. Spiritualis mentis puritas. Nam generosus animus exultanter

E 2

quies-

Matt. 5.
12.Luc. 10.
20.Bonæ.
in dicta
salut.
Rom. 8
c. 1.

- quiescit in lectulo conscientiae mundo: de quo gloriatur in Canticis, dicens: *Lectulus noster floridus.* 2. Spiritualis animae sanitas vitia repellēs.
- Cant. 1. 16. *Dulcedo enim animae sanitas ossium,* id est, virium eius, dum à vitijs perpurgantur. 3. Spiritualis libertas, quae nos per feruorem ad bonum expedit.
- Prou. 16. 24. Nam & sic feruor à Spiritu Sancto est, quia *vbi Spiritus Domini, ibi libertas,* qui est Spiritus gaudij & consolationis. 4. Spiritualis tranquillitas ex eo quod quis nihil huius mundi appetit, & cum Paulo *mundum sibi crucifigit.* 5. Spiritualis conformitas cum diuina voluntate, qua quis iactat cogitatum suum in Domino, ut ipse eum enutriat.
- Psal. 54. 23. III. Spes satietatis nostrae, iuxta illud: *Spe gaudentes.* Triplex enim est pars animae nostrae, rationalis, concupiscibilis, & irascibilis. *Satiabit enim nostrum rationale Dominus,* ut inquit Bernardus, *luce sapientiae, cum aperientur oculi nostri, non ad poenam, sed ad premium; & videbimus eum, sicuti est.* *Satiabit concupiscibile nostrum,* fonte
- Rom. 12. 12. Ber. ser. 4. omn. Sanctior. 1. Io. 3. 2.

fonte iustitia: nam scriptum est: Beati *Mat. 5. 6.*
 qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quo-
 niam ipsi saturabuntur. Satiabit iras- *Psal. 64.*
 cibile nostrum, tranquillitate & lätitia, *5.*
 cum scilicet replebimur Domine in
 bonis domus tuæ, quia sanctum est tem-
 plum tuum, mirabile in equitate.

Actiões gaudiij sunt: I. Lätari de
 assistentia Dei, qua est in omnibus re-
 bus per essentiam, præsentiam, & po-
 tentiam; sed præcipuè de assistentia
 eius in Ecclesia Catholica, cui præsi-
 det tanquam ex reipublicæ suæ, nec
 eam aut errare, aut pressuris subruui
 permittit.

II. Lätari de vnione mirabili verbi
 Dei ad naturam humanam, qua Deus
 factus est homo, & homo factus est
 Deus, & de sessione carnis nostræ
 ad dexteram Dei Patris, vbi ab omni
 creatura colitur, & ab Angelis ado-
 ratur.

III. Lätari de reali ac vera præ-
 sentia Christi in Ecclesia per Eucha-
 ristia Sacramentum, secundum
 promissionem suam, qua dixit: *Matt. ult.*
 Ecce ego vobiscum sum vsque ad con- *20.*

E 3 summa-

summationem sæculi.

IV. Gaudere de inspiratione Spiritus Sancti, qua mouemur ad existimandum, quod peccata nostra per vsum rectum sacramentorum remissa sunt nobis.

V. Gaudere de præsentia Dei in nobis, & de eo quod per gratiam, quæ nos facit Deo gratos, sumus filij Dei & hæredes regni.

VI. Gaudere de promissa nobis beatitudine, & de spe, quod aliquando eam sumus adepturi.

VII. Exultare de omnibus bonis & perfectionibus Dei, tanquam de bonis dilectissimi Patris nostri, qui nos fecit, & immensa dilectione in filios adoptauit.

VIII. Exultare de bonis proximorum, tanquam de bonis fratrum nostrorum, quos diligimus sicut nos ipsos.

IX. Ad causam veri gaudij conari, scilicet ad conscientie puritatem in omnibus cogitationibus, desideriis, verbis, & factis, ad Christi imitationem, & ad perfectam cum diuinis

ais

nis moribus conformitatem.

Postulatio gaudij. Domine IESV
Christe, lætitia mentium, exultatio
cordium, gaudium vniuersæ terræ,
qui seruos tuos gaudere vis, & sæpè
in medijs tribulationibus lætitia per-
fundis, & ad ineffabile gaudium in-
uitas, aperi nobis hanc abundantis-
simam segetem gaudiorum, & quan-
ta sit in nobis ex te & ex donis tuis
causa lætitiæ, oculis nostris ostende,
vt ita mala & peccata nostra lugea-
mus, quòd à vero gaudio de misera-
tionibus tuis nullo tempore separe-
mur. Tranquilla, amantissime Deus
noster, conscientiam nostram vitæ
puritate, conuersationis feruore, &
reliquis muneribus tuis, vt apta sit
gaudium verum de te concipere, &
in te iugiter delectari. Amen.

De Pace. §. V.

PAx est voluntatis affectus, quò
subijcitur Deo, & in eo quod bo-
num est, consentimus homi-
nibus, & voluntates ac appetitiones
E 4 nostras

nostras in vno virtutis desiderio coniungimus. Pace ergò subijcitur Deo; de

Rom. 5. 1. qua Paulus: *Iustificati per fidem, pacem habemus ad Deum.* Et concorda-

Rom. 12. 18. mus hominibus: quare idem Paulus ait: *Cum omnibus hominibus pacem habentes.* Ac tandem consentimus

Dion. 8. nobismetipsis. Ideòque dixit Dionysius: *Pacem esse omnium unitivam & consensus operativam.* Hic affectus cum nos ipsos pacat, vocatur pax.

Aug. 9. Vnde Augustinus ait, quòd *pax est tranquillitas ordinis*: cum verò alijs nos consensione iungit, vocatur *concordia*; quod vt explicet, idem ait: *Pax hominum est ordinata concordia.*

Incitamenta ad pacem sunt: I. Pacis nobilitas, & suauitas, quam optime describit Laurentius Iustinianus in hunc modum: *Magnum pacis est bonum. Est namque pax securitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis.* Hæc simulationes tollit, bella cōpescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extelli

Laur.

Iustin. in
ligno vite
titulo de
patientia
c. 10

extolli, nescit inflari: hanc qui accipit; teneat, qui perdidit, exquirat, quoniā qui in ea non erit à Deo alienus efficitur. Nec ad hereditatem Domini poterit peruenire, qui bonum pacis non studuerit possidere.

II. Sicut Sacrificium acceptissimum Domino est, spiritus contribulatus, ita & spiritus pacatus. Illud non despicit, in isto verò eius spiritus abundè requiescit: illud libenter recipit, istud exultanter admittit. Quia spiritus contribulatus meretur veniam, pacatus autem impetrat gloriæ coronam. Vnde Cyprianus ait: *Sacrificiū Deo maius est pax nostra, & fraternā concordia, & de vnitāte Patris, & filij, & spiritus sancti plebs adunat, Neque enim in sacrificijs, quæ Abel & Cain primi obtulerunt, munera eorum Deus sed corda intuebatur, vt ille placeret in munere, qui placebat in corde. Abel pacificus & iustus, dum Deo sacrificat, innocenter docuit & ceteros, quando ad altare munus offerunt, sic venire cum Dei timore, cum simplici corde, cum lege iustitiæ, cum concordia*

Cypr. de
orat. Do-
minica.

E 5

pax.

pace. Meritò ille, dum in sacrificio Dei talis est, ipse postmodum sacrificium Deo factus est, vt martyrium primus ostendens, initiaret sanguinis sui gloria dominicam passionem, qui & iustitiam Domini habuerat & pacem. Tales denique à Domino coronantur, tales in die iudicij cum Domino vindicabuntur.

III. Si nihil maius, nihilque vtilius homini esse potest, quàm Deum habitatorem habere, & eius misericordia ab omnibus malis defendi, hæc duo hominibus pacificis promissa sunt. Nam & *in pace factus* *Psalm. 75. 3. est locus eius.* Et Paulus ait: *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum.* Et *2. Cor. 13. 11.* verè ille Deum à se repellit, qui consultò à suis fratribus dissidet, & minimè cum diuina voluntate consentit.

Actiones pacis sunt: I. Diuinis præceptis se subiicere; iussa & inspirationes Dei sequi, & proprium arbitrium secundum beneplacitum diuinum inflectere.

II. In prosperis, & in aduersis,
Dei

Dei voluntati consentire, & nec sensu, nec voluntate ab eius voluntate discedere.

III. Peccata, quæ sunt seminaria discordiæ inter Deum, & hominem fugere, & pro posse sanctissimis Christi moribus assimilari.

IV. Idem cum omnibus sapere, idem dicere, id est, in his, quæ decent, & bona sunt, eundem sensum, (quo ad eius fieri poterit) idem iudicium habere, & de rebus non aliter quàm prudentes loqui.

V. Fratribus, quibuscum viuimus, conformari in cibo, potu, & somno, in vestibus, moribus, & operibus, quæ nec legi Dei, nec arreptæ professioni repugnant.

VI. Ita sanctè & circumspectè vivere, vt nullus de nobis querelam habeat, nullus iustam ex nostris dictis aut factis, causam perturbationis accipiat.

VII. Carnem legi Dei repugnantem, & bella cientem, spiritui subijcere.

VIII. Sensus, vsus membrorum,
E 6 & inte-

& interiora, atque exteriora opera ex vſurationis diſponere.

IX. Cogitationes, affectiones, volū-
tates, & intentiones ſecundū præ-
ſcriptum virtutis moderari.

X. Noſmetipſos diſcutere, & conſi-
derare, & aliorum dicta aut facta,
quæ ad nos non pertinent, tanquam
inutilia & noxia, relinquere.

XI. Radices omnis perturbationis,
ſcilicet propriam voluntatem, ſpiri-
tum libertatis, & placendi deſideri-
um, euellere.

XII. Zizania, quæ ſine damno tri-
tici eradicari non poſſunt, patienter
uſque ad tempus meſſionis tolera-
re.

XIII. Bona, nullo præcepto, nul-
lauē lege debita, pro vitando fratrum
ſcandalo, uſque ad tempus intermit-
tere.

XIV. Animi noſtri tranquillitatē,
ex aliorum dictis aut factis nequa-
quam pendentem habere.

Poſtulatō Pacis. Domine I E S U
Chriſte, dulcis & vera, *pax noſtra,*
qui feciſti ytraque vnum, & pacem
euange-

Eph. 2.
140

euangelizasti his, qui longè, & ijs, qui propè sunt, rebellia & inquieta corda nostra dono charitatis pacifica, vt dum omnes secundùm te, ex te, & propter te diligimus, cum omnibus pacem habeamus. Da nobis ô Rex pacifice, pacem cum Patre tuo, ac Deo nostro, per veram ad suam voluntatem subiectionem: Da pacem cum bonis per sanctæ conuersationis conformitatem: Da pacem cum malis per iniuriarû & afflictionum tolerantiam: Da pacem cum nobismet ipsis per voluntatum & appetituum concordiam in bono, vt ex ista pace, tibi gratissima, ad æternam pacem transeamus. Amen.

De Misericordia. §. VI.

Misericordia est virtus, qua dolemus & tristamur de miseria proximi, quum si commodè possumus, à fratre depellimus, & ei per auxilium spirituale, aut temporale subuenimus. Breuius definit Augustinus: Est, inquit, aliena miseria in nostro corde compassio: qua vtique si

E 7 possumus

Aug. 29.
de ciuit.
Dei c. 3.

110 DE VIRT. CHARIT.

Basil. in
Psal. 114.
Iob. 31.
18.

possumus, subuenire compellimur. Et Basilus: Misericordia enim affectio est erga eos, qui immerito & indignis modis affliguntur, ab illis procedens, qui compassione afficiuntur. In hac virtute eminuit sanctus Iob, qui de se ait: quia ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de utero matris meae egressa est mecum.

Incitamenta ad misericordiam sunt: I. Misericordia in alios maxime nos Dei filios ostendimus, & eius perfectionem imitamur, qui Solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quare dictum est nobis à Domino: Estote misericordes, sicut & Pater vester coelestis misericors est. Quod ergo primi parentes ad suam & suorum filiorum damnationem voluerunt, nempe insipienter dii fieri, id nos ad salutem nostram misericordia consequimur, quia dii, largiendo, & subueniendo miserijs aliorum per imitationem efficimur.

II. Misericordia nostris necessitatibus subuenimus, & dum alijs non
nihil

nihil tribuimus, nobismetipsis abundanter elargimur: *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* *Mat. 5. 7.* O foelicem commutationem! Tu miseriam alterius repellis per misericordiam humanam, qua, quia parua est, fortassè non ex toto indigenti subuenis; & promeris misericordiam diuinam, qua, quoniam infinita est, nulla re poteris egere. Cuius rei assertor est Salomon dicens: *Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.* *Prou. 28.* Ostendens (inquit Cyprianus) *miseriordes atque operantes egere non posse, magis parcos & steriles ad inopiam postmodum deuenire.* *Cyp de opere & elemos.* Benè itaq; dicitur, quòd fœneratur Domino, qui miseretur pauperi, quoniam quod largitus fuerit cum lucro recipiet.

III. Non solùm per misericordiam alijs impensam tibi ipsi in hac uita consulis, sed etiam in æterna uita æternam felicitatem conquiris. Nam opera misericordiæ sunt leges, quarum obseruatione foelicitas iustis danda respondet: dicente Domino:

Venite:

Mat. 25. Venite benedicti Patris mei, pos-
 34. 35. 36. sedit paratum vobis regnum à
 constitutione mundi. Esuriui enim
 & dedistis mihi manducare: Siti-
 ui, & dedistis mihi bibere: Hospes
 eram, & collegistis me: nudus, & co-
 peruistis me: infirmus, & visita-
 stis me: in carcere eram, & venistis ad me.
 Iaco. 2. 13. Qui autem misericordiam non habue-
 rit, nec misericordiam assequetur: quia
 iudicium sine misericordia fiet ei, qui
 non fecit misericordiam.

Actiões misericordiæ sunt: I. I-
 gnorantes docere, Hæreticos à deli-
 rijs; Ethnicos à cæcitatibus suis eri-
 pere; & rudes ac idiotas in rebus fi-
 dei ac morum erudire.

II. Peccantes opportunè, aman-
 ter, efficaciter, verbo, per se, & per
 alios, prout prudentia dictauerit, &
 magis exemplo corrigere.

III. Dubio aliquo hærentes, & quid
 factò opus sit in rebus & negotijs oc-
 currentibus nescientes, consilio iu-
 uare.

IV. Mœstos, & afflictos, & tentati-
 onibus aut aduersitatibus pressos cõ-
 solari.

V. Iniu-

V. Iniurias patienter ferre, imò magis de malo ac peccato iniuriantis, quàm de propria iniuria dolere.

VI. Offensas promptè remittere, & nec per nos, nec per alios, nec verbo, nec opere, nec desiderio vindictam assumere.

VII. Pro persequentibus nos, pro amicis, & inimicis, pro viuis, & præcipuè pro defunctis orare: & animabus in Purgatorio existentibus, non tātum orationibus, sed ieiunijs, corporeis asperitatibus, & eleemosynis subuenire.

VIII. Esurientibus cibum conuenientem tribuere.

IX. Sitientibus potum porrigere.

X. Hospites, aduenas, & peregrinos liberali hospitio recipere.

XI. Pauperum nuditatem vestibus operire.

XII. Infirmos & carcere detentos visitare.

XIII. Captiuos de manu Turcarum, aut aliorum hostium, dato pretio, redimere.

XIV. Defunctis iusta facere, & Ecclesia-

clesia-

114 DE VIRT. CHARIT.

clesiastico officio sepulturæ eorum
assistere, & dum opus fuerit eorum
corpora terræ religiosè mandare.

XV. Hæc omnia aut reliqua eo-
rum, si opere non valuerimus præ-
stare, desiderio & mentis affectu
perficere.

Postulatio misericordiæ. Domi-
ne Iesu Christe, omnium misericor-
diarum Pater, qui generis humani
miserias per crucem & passionem
tuam à nobis mirabiliter elongasti,
& dicens: *Discite, quid est, miseri-*
cordiam volo & non sacrificium, mi-
serationis opera sacrificijs prætuli-
sti; fac nos miserorum misereri, &
per misericordiæ opera eorum mise-
rijs & necessitatibus subuenire, ut
in miserijs nostris, quæ multæ sunt,
te misericordem benignumque

Patrem, & earum amabi-

lem depulso rem inue-

niamus. A-

men.

De Beneficentia. §. VII.

Beneficentia est bonus affectus voluntatis, operi coniunctus, quo propter Deum in omnes, quos possumus, beneficia conferimus. Hanc charitatis actionem præstitit semper Saluator noster; de quo scribitur: *Quod pertransit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo.* Hæc etiam alio nomine vocatur benignitas, 30. quæ breuiter definitur, Bonorum feracitas.

Incitamenta ad Beneficentiam sunt: I. Quod fraterna charitas, absque operibus beneficentiæ satis nulla aut exigua est, si ea præstare non valeamus: Remque per se vtilissimam, nempe charitatem in fratres, nostra culpa inutilem facimus. Iuxta illud Iacobi: *Si autem frater & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis, illis: Ite in pace, calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?*

II. Beneficentiæ opera sunt hostiæ Deo

Heb. 13
16.

Deo acceptissimæ, quas sibi in lege gratiæ mactari præcepit, illisq; non aliam mercedem, quàm ipsum Deum omnium bonorum fontem, acquirimus. Vnde Paulus : *Beneficentiæ & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostijs promeretur Deus.*

III. Omnia creata, tum visibilia, tum inuisibilia, nos ad beneficentiam inuitant. Nihil enim est in rerum natura, ex quo aliquod beneficium non accipiamus. Quædam quippè in nos conferunt beneficia refectionis, quædam voluptatis, quædam eruditionis, quædam correctionis. Valde autem reprehensibile est, quemquam inter tot res beneficas nō esse beneficum, & tot tantaque recipientem nihil dare, neque se proximis suis vtilem & benignum præbere. Operemur ergò bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei.

Actiones beneficentiæ sunt : I. Beneficia temporalia & spiritualia doctrinæ, consilij & exempli, pro facultate omnibus domesticis, & externis

II. Hæc eadem cùm à nobis petuntur, statim sine vlla mora libenter, atque hilariter dare.

III. Cùm nihil à nobis postulatur, si proximo vtilia erunt obsequia nostra, vel ad ostensionem amoris necessaria, ea gratanter ingerere.

IV. Ignorantes, & nihil de nobis cogitantes, cùm Deo gratum fore putatur, operibus pietatis afficere.

V. In gratiam & vtilitatem temporalem aliorum, aliquam incommoditatem sustinere; & pro salute eorū spirituali etiam vitam temporalem periculo exponere.

VI. Pro beneficijs exhibitis ab homine nihil laudis, nihil gratitudinis, nihil compensationis expectare, sed præmium bonorum operum Dei approbationem habere.

VII. Ita tandem dare, quomodo vellemus accipere.

Postulatio beneficentiæ. Domine IESV Christe, Sol iustitiæ pulcherrime, qui omnes illuminas, omnes foues, omnes (quod ad te attinet) tuo
aspectu

118 DE VIRT. CHARIT.

Isa. 31. 5
aspectu viuificas, de cuius tempore
prædictum est: *Tunc aperiuntur oculi
cæcorum, & aures surdorum patebunt.
Tunc saliet sicut ceruus, claudus; & a-
perta erit lingua mutorum.* Da nobis
inter alia innumera, quæ à tua beni-
gnitate recipimus, benignitatis affe-
ctum, & profusum in proximis be-
neficiorum effectum, vt dum nostra
cura eis benefica volūate partimur,
& tibi similes simus, & maiora dona
de tua largitate recipiamus. Amen.

De Virtute Prudentia.

C A P V T V I.

SIC VT fides inter virtutes The-
ologicas, ita & Prudentia inter
virtutes morales primum lo-
cum obtinet. Afficit enim intellectū,
cuius actio (vt diximus) voluntatem
præcedit, & vniuersas hominis vires
dirigit. Prudentia autem multas ac
varias habet species, partes, & co-
mites, quas Theologi, præsertim san-
ctus Thomas, latissimè prosequun-
tur. Nam si species eius considere-
mus; altera est prudentia, qua quis
regit

D. Thom.
q. 47.

regit seipsum: altera, qua regit multitudinem. Hæc verò adhuc est multiplex: Nam quædam dicitur oeconomica, quæ gubernat domum: alia dicitur militaris, quæ gubernat exercitum: alia regnatiua, quæ gubernat regnum aut rempublicam: & alia politica, qua subditi seipsum rectè disponunt, circa bonum regni commune. Si verò partes, prudentiam constituentes, & quasi integræ, inspiciamus, multæ sunt: nempe memoria, qua recordamur præteritorum: intelligentia, siue cognitio præsentium: docilitas, qua ductu alterius erudimur: solertia, qua occulta benè coniectamur: ratio, qua ex vnius notione in alterius notionem deuenimus: prouidentia, qua media ad finem consequendum aptè præuenimus: circumspectio, qua rei circumstantias animaduertimus: & cautio, qua periculis & impedimentis obstat. Si tamen comites prudentiæ inuestigamus, istæ sunt tres: Bona consultatio; rectum iudicium secundum rationes

rationes

rationes communes; & rectum iudicium præter legem communem, cum negotij qualitas ordinarias regulas in sui dispositione non patitur. Hæc omnia rectè & accommodatè ad Theologicam tractationem dicta sunt. Nos verò, qui virtutum naturas in ordine ad spiritualem vitam brevissimè delibamus, in quinque tantum partes hanc virtutem distribuimus: nempe in *prudentiam, discretionem, docilitatem, sollicitudinem, & circumspeditionem*, quas qui assequutus fuerit, non in infimo gradu lucem ad spiritualiter viuendum habebit.

De Prudentia. §. I.

Prudencia est virtus intellectus practici, qua proposito nobis fine virtutis, media ad illum consequendum per consultationem inquirimus, & per iudicium inuenimus, & per præceptum efficax executioni mandamus. Bernardus ex Augustino brevius eam definiuit dicens: *Est cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum*. Et ipse Augustinus alio loco ait:

*Ber. serm.
de villico.*

ait: Prudentia est amor, ea, quibus ad- *Aug. lib. 1. de lib. ar-*
iuuatur in Deum, sagaciter eligens. *bit. c. 13.*
vocat autem eam amorem. non quia a- *l. de mo-*
mor sit, sed quia ad amorem, bonorum, *rib. Eccl.*
quibus ad virtutem iuuamur impellit. *c. 25.*

Incitamenta ad prudentiam sunt:

I. Virtutes aliæ sine prudentia, non tantum decorem & pulchritudinem perdunt, sed etiam ex statu virtutum in vitia dilabuntur. Nisi enim prudenter se habeant, vel à regula sua exorbitant, vel deficiunt, & ideo vitium per excessum, vel per defectum fiunt. Vnde Bernardus: Tolle hanc, & virtus vitium erit. Ipsaque *Ber. ser. 49. in Cant.*
affectio naturalis in perturbationem *Greg. 2. mor. c. 33.*
magis conuertetur, exterminiumque natura. Et Gregorius ait: Nisi virtutes reliquæ sapientiæ epulis repletae, quæ operantur, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt.

II. Homo sine prudentia, in periculo casus manifestè versatur, quia cui lux ista præstantissima intellectus deficit; cæcus est: necessarioque aut in loco inuio & periculoso securus ambulabit, & se præcipitem aget,

F

aut

Iustin in
ligno vite
de prudē.
6.3.

aut in loco tuto & plano timebit, & præ timore iter perfectionis non arripiet. Optimè Laurentius Iustinianus ait: Non potest quis à malo fugere, & se in bono conseruare, nisi in cunctis, quæ agit, præsit prudentia; per quam discernendo cunctas singulasq; valeat moderari voluntates: ne opinio versipellis fallat, ne decipiat sermo versutus, ne quod malum est, bonum; ne quod bonum est, malum esse credatur.

Mat. 25. 1.

Hila &
Hier. ib.

III. Regnum cælorum, id est, Ecclesia, decem virginibus cõparatur, quarum quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Harum salus prudentiæ tribuitur, quia nimirũ acceperant oleum in vasis suis cum lampadibus nam considerantes fidem solam lampade significatam ad salutem nõ sufficere, oleum, id est, bona opera (vt interpretantur Hilarius & Hieronymus) habere voluerunt. Illarum verò dānatio ex stultitia opposita prudentiæ processit; quia sola fide contentæ oleum bonorum operum contempserunt. Magna ergo & summè necessaria est virtus prudentiæ, quæ
virgines

virgines seruat & à dānatione liberat, quatenus media à Deo ad salutem instituta, opere tenenda esse efficaciter dictat.

Actiones Prudētię sunt: I. Finē totius vitę, sc. beneplacitum Dei & acquisitionem beatitudinis, attentē respicere, & in quocunq; speciali negotio propriū ē virtutis finē intueri.

II. De medijs ad finē consequendū per diuinas leges consultare, pro luce ad intelligendā diuinam voluntatē orare, diligenti etiam meditatione & consilio aliorum vti, ac quęque non multum sibi ipsi fidere.

III. De his, quę in consultationem allata sunt, iudicare, & inutilia ab vtilibus, & mala à bonis, considerato statu nostro ac vocatione, nec non & viriū mensura discernere.

IV. Ea, quę meliora sunt, & fini, ad quem tendimus, congruentiora, praeligere.

V. Volūtātē, & cęteras animi vires ad ea, quę electione acceptata sunt, operi exequēda efficaciter p̄imperiiū inflectere. *Vir enim sapiēs, fortis est, &*

PROV. 14. vir doctus, robustus & validus, qui non solum rectè iudicat, & eligit, sed bona efficaciter perficit.

Postulatio prudentiæ. Domine IESU Christe, magister bone, qui sectatores tuos ad sinceram prudentiam, & prudentem sinceritatem hortatus es, monens eos, ut essent prupentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ; da nobis sedium tuarum assistricem sapiëntiam, quæ nobiscum sit, & nobiscum laboret, ut te finem ac scopum omnium laborum nostrorum habeamus, ut ita eos per prudentiam spiritus moderemur, ut & tibi placeant, & in omni virtute ac sanctitate promoveant, tibiq; nos tandem foelicitatis assequutione coniungant. Amen.

De discretione. §. II.

Discretio est spiritualis prudentia, qua in his, quæ ad interiora spiritus pertinent, vera à falsis; bona à malis; meliora à minoribus bonis discernimus; & his repudiatis, illa, quæ magis conferunt, acceptamus.

Hanc

Hanc Albertus manifestè à prudentia distinguit, non aliter (vt puto) quam partem à parte. Nam prudentia videtur ad moderandas actiones externas virtutum moralium pertinere: Discretio verò, intima spiritus penetrare. Incitamenta ad discretionem sunt: I. Quòd sicut Deus sapientia sua in huius orbis fabrica res inter se distinxit, & aptis in locis collocauit vt mundus perfectus existeret: vnde *facta luce diuisit lucem à tenebris, & aquas ab aquis, aquamq; inferius iacentem, quam appellauit maria, à terra segregauit.* Ita iustus, discretionem sibi immissa diuinitus, inter cogitationes & affectiones discrimen constituit, vt quibusdam admissis, quibusdam repudiatis, & singulis in suo loco dispositis, vitam suam Deo placitam & perfectam efficiat.

Albert.
de virt. c.
8. & 34.

Gen. 1. 4.

II Discretio est oculus mentis, de quo ait Dominus: *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Ea qui caret, cæcus est, & in mille incommoda, & errores impingit; eam qui habet, non tantum videt, sed inter bonum, me-

F 3

lius

Bonaui li.
de gradib.
vix. c. 26.

lius & optimum in vna quaquere aptè sapienterque discernit. Egregiè id explicauit Bonauentura, dicens: *Discretionis altus gradus est, secundùm ordinem Dei, vti donis temporalibus: altior, secundùm ordinem Dei, vti donis naturalibus in corpore & in anima altissimus, vti secundùm ordinem Dei: donis gratuitis in anima.* Item: *Altus gradus est, seruare præcepta Scripturæ: altior, seruare consilia Scripturæ: altissimus, seruare doctrinā Iesu Christi.* Item: *Altus gradus est, regere se secundùm exempla Sanctorum: altior, secundùm exempla Christi: altissimus, secundùm mores Dei.* Item: *Altus gradus est, cogitare varia beneficia Dei: altior, de beneficijs collatis gratias agere: altissimus, laudare diuinam naturam & bonitatem, quæ coegit dantibus.* Item: *Altus gradus est, in omnibus cautum esse coram secularibus, ne scandalizentur: altior, cautum esse coram religiosis, vt edificentur: altissimus coram Deo iudice cautum esse, ne offendatur.*

III. Multiplex perfectio discretionis, quā Cassianus pulchè depingit

git his verbis: Hæc est discretio, quæ Cassian.
 non solum lucerna corporis, sed etiam col. 2. c. 6.
 Sol ab Apostolo nuncupatur. Secundum
 illud: Sol non occidat super iracundi-
 am vestram. Hæc etiam vitæ nostræ gu- Prou 11.
 bernatio dicitur, secundum illud: Qui- sec. 70.
 bus non est gubernatio, cadunt vt folia.
 Hoc consilium rectissime nominatur, si-
 ne quo nihil agere omnino Scriptura
 autoritate permittitur, ita vt ne ip-
 sum quidem spirituale vinum, quod læt- Psal. 103.
 ificat cor hominis, sine ipsius sinamur
 moderatione percipere: secundum il-
 lud: Cum consilio omnia fac, cum cō-
 silio vinum bibe Et iterum: sicut ciuitas
 muris diruta & non circumdata; sic est
 vir, qui non cum consilio aliquid agit.
 Cuius priuatio quàm perniciosa sit mo-
 nacho, testimoniū huius exemplum fi-
 guratè declarat, diruta eum ac sine
 muris comparans ciuitati. In hac sa-
 pientia, in hac intellectus, sen-
 susq; consistit, sine quibus nec inte-
 rior nostra edificari domus, nec spiri-
 tuales poterunt diuitiæ congregari:
 secundum illud: Cum sapientia edifi- Prou. 24.
 catur domus, & cum intellectu iterū e- 70.

Heb. 5.
14.

Heb. 4.
12.

rigitur, cum sensu implentur cellaria
omnib. diuitijs pretiosis & bonis. Hæc,
inquam, est solidus cibus, qui nisi à per-
fectis tantum ac robustis sumi non po-
test: secundum illud: Perfectorum au-
tem est solidus cibus eorum, qui pro
consuetudine exercitatos habent sensus
ad discretionem boni ac mali. Quæ in-
tantum utilis nobis ac necessaria com-
probat, vt etiã verbo Dei eiusq; vir-
tutibus coaptetur, secundum illud:
Viuus est enim Dei sermo, & efficax,
penetrabilior omni gladio ancipiti, &
pertingēs vsque ad diuisionem animæ,
ac spiritus, compagum quoque & me-
dullarum, & discretor cogitationum,
& discretionum cordis: quibus mani-
festissimè declaratur, nullam sine
discretionis gratia posse vel perfici,
vel stare virtutem.

Actiões discretionis sunt: I.
Discernere inter malū, peius & pes-
simum, vt secundum suam malitiam
reijciantur, & inter bonum, melius,
& optimum, vt secundum suam bo-
nitatem amentur.

II. Aduertere, quam reuerentiam
debea-

debeamus superiori, quam compas-
sionem inferiori, quam societate æ-
quali. Item, qualiter nos debeamus
habere ad viuos; qualiter ad vita fun-
ctos, quomodo erga prædecessores,
& quomodo erga successores: quali-
ter ad amicos, qui diligendi sunt in
Deo, qualiter ad inimicos, qui etiam
diligendi sunt propter Deum.

III. Considerare, quæ refectio
sit danda corpori, & qualis, & quā-
ta, in cibo, potu, & somno, & indu-
mento, & in omni corporali exerci-
tatione; nec non quæ, qualis, & quā-
ta concedenda sit animæ in oratione,
in lacrymis, in laude diuina, & in o-
mni studio pietatis.

IV. Distinguere tempora labo-
randi, & quiescendi; loquendi, & ta-
cendi; dandi, & accipiendi; & in o-
mnibus debitas circumstantias ob-
seruare.

V. Ordinare cogitationes, ne ex-
tra Deum vagentur. Affectus mentis,
ne nimis in creaturis occupentur;
voluntates, ne à Deo separentur: in-
tentiones, ne impuritati misceantur.

F. S.

Et

Et suspensiones ac iudicia in meliorem partem conuertere, & verba ac facta in bonum finem dirigere.

VI. Inter Creatorem ac creaturam discrimen statuere, & illum propter seipsum diligendum esse cognoscere. Hanc verò aut propter Deum diligendam, aut si nos à dilectione eius diuellat, ex toto contemnendam iudicare.

Ricard.
ad Psal.
143.

VII. Vel tandem, secundum Ricardum victorinum, *actiones discretionis sunt*: I. Iudicatio, quæ cuncta in iudicium adducit, & segregans bona à malis, per illicita nos effluere non permittit. 2. Deliberatio, quæ nihil inconsultè agit, & nos à superuacuis restringit. 3. Dispositio, quæ cuncta ordinatè operatur, & nihil confusum relinquit. 4. Dispensatio, quæ superuenienti occasione cedit, & humanæ infirmitati condescendit. 5. Moderatio, quæ modum custodit in omnibus & mensuram non excedit. De his quinque discretionis partibus interpretatur illud Dauidis: *Benedictus*

Ps. 143. 1. *Dominus Deus meus, qui docet manus meas*

meas ad praeliū, & digitos meos ad bellum. Manus duæ, iustitia & misericordia sunt, quas Dominus ad praeliū docet, cum aduersus omnē iniustitiā, & cordis duritiā nos instruit. Quinque autem digiti, sunt quinque actus discretionis, quos ad bellum erudit, cū per illos omne peccatum debellare nos facit. Dijudicatio est velut pollex; nam sicut pollex omnibus alijs positione respondet; sic dijudicatio alijs actibus materiam acceptandam vel respuēdam subministrat. Deliberatio est velut index, quæ quid faciendum sit, indicat & ostendit. Dispositio est velut medius digitus, qui in medio est, & altior est cæteris, & ita dispositio, quasi gubernatrix, omnia agenda disponit, ordinat, & moderatur. Dispensatio est velut medicus, qui infirmitati se accommodat, & quæ rectè disposita sunt, quia ex occasione emergente non rectè succedunt, prudenter mutat. Moderatio est, vt minimus digitus, seu auricularis: nam ille aures mentis ad

obaudiendum mandatis purgat, quū
in omnibus, quæ agit, dignas mode-
rationis metas obseruat.

Postulatio discretionis. Domine
Iesu Christe, qui non vt homines, vi-
des in facie, sed vt Deus, intueris cor,
& opera nostra, discretionis sale cō-
dita, licet externa specie parua sint,
approbas, & hoc sale vacua, licet
magna videantur, vt vilia & inutilia
contēnis, intelligētias nostras spiri-
tu discretionis nobilita, vt vera à fal-
sis, & bona à malis discernēdo, in o-
peribusque & desiderijs nostris mē-
suram virtutis tenendo, vita nostra
tibi placeat, & quotidie ad gloriam
tuam in melius proficiat. Amen.

De Docilitate. §. III.

Docilitas est applicatio mentis
solicita, frequens, & summissa
ad documenta maiorum, non
negligens ea propter ignauiam; nec cō-

D Thom: temnens propter superbiam. Sic colli-
gitur ex Thoma Aquinate descriptio
3 ad 2. docilitatis, cui alia descriptio Cypr:
astipulatur, quæ docilem definit. Ait
enim

enim: Docilis est ille, qui est ad discen- Cypria: ad
 di patientiam lenis & mitis. Pōp. c. ep.

Incitamenta ad docilitatem sunt: Stephanōi.

I. Exempla sanctissimorum hominū,
 qui alios in consilium aduocare, eos
 libenter audire, & ipsorum senten-
 tiam magis quā propriā sequi ma-
 luerunt. De quo sic Basilus ait: Quā- Basil. ora-
 ta verò utilitas ex consilio alterius per- 21 de se-
 cipitur, vel maxime patet in Mose, licet.
 qui quantumuis omni Aegyptiorum sa-
 pientia instructus esset, & licet cū Deo
 de facie in faciem, uti amicus cum a-
 mico, sermonem & consilia conferret,
 tamen socius sui Iothar consilium est se-
 quutus, in constituendis centurionibus,
 decurionibus, ac tribunis, qui praessent,
 ac iudicerent populum. Sic David con-
 silio Chusis vsus, hostilis animi consilia
 Achitopheli uertit, diffulitq. Profecto
 diuina quaedam res est consilium: est
 namq. animi coniunctio, charitatis
 fructus, mentis demissae demonstratio.

II. Ea, quae prudentiae & discre-
 tionis sub sunt, quasi infinita sunt, nec
 ullus, quamuis sapientissimus ad o-
 mnia per se cognoscenda & discer-

E 7

nenda

Prou 3.7.

Ec. 6. 34.

Bern. lib.

5. de con-

fid. c. 4.

nenda potest sufficere: Ergo omnibus docilitas necessaria est, ut alij alios libenter audiant, & eorum sententias, si proprijs definitionibus præstet, actione compleant, & se proprio iudicio non regant. Quare non huic aut illi, sed omnibus dicitur: *Ne sis sapiens apud te ipsum: Ne inuitaris prudentia tuæ: Si dilexeris audire, sapiens eris.* Et Bernardus non aliquem monens de medio populo, sed ipsum Summum Pontificem, ait: *Diligenter proinde, omne quod faciendum erit, tracta apud te, & cum his, qui te diligunt. Tracta ante factum, quia post factum sera retractatio est. Sapientis consilium est: Omnia fac cum consilio, & post factum non pœnitebis.*

III. Facile autem reddit docilitatis exercitationem considerare, qui qualesq; sint in consultores eligendi. Neque enim omnes in consilium vocandi sunt, nec omnes, consilia nobis ingerentes, audiendi, sed illi, quibus magna proteruia est reluctari, quia sapientia & rerum experientia præstant: & insignis sapientiæ iudicium est

est illis obedire. Roboam relicto seniorum consilio, iuuenibus insipientibus obsequutus est, ideò populus meritò ab illo defecit. Nō hoc dicimus, sed vt senioribus, sapientioribus, & Deo magis propinquis, recta consulentibus pareamus. Quæramus ergò consiliariū; qui (vt inquit Ambrosius) nihil nebulosum habeat, nihil fallax, nihil fabulosum, nihil simulatū, quod vitæ eius ac mores refellat, nihil improbi ac maleuolū, quod auertat consulentes. Hunc autem gratum erit audire, huius dictis iucundū erit acquiescere, periculosum autem eius monita præterire.

3. Reg. 12.
13.

Amb. 2.
offic. c. 17.

Actiōes docilitatis sunt: I. Spiritualis magistro, qui nos regit, totam conscientiam, & cunctos recessus mentis nostræ verè, sincerè, & fideliter patefacere.

II. Faciles & paratos ad eum audiendum, & ipsius monitiones accipiendas nos exhibere.

III. In omnibus, præsertim alicuius momenti, quantū prudentia permiserit, pro consilio ad eū recurrere.

IV.

DE VIRT. PRUDENT.

IV. Quæ præceperit aut suaserit, in quo peccatum non appareat, reuenter excipere, & proprio iudicio abnegato diligenter executioni mandare.

V. Quod minus prudentiæ & discretionis habemus, habita ad eum obedientia supplere.

VI. Vbi aptus consiliarius defuerit, optimum consilium à Deo per ardentem orationem exquirere.

Postulatio docilitatis. Domine IESU Christe, qui per os Apostoli tui Iacobi, *Sapientiam à te donatam* suadibilem appellasti, & homines non per Angelos, sed per alios homines gubernari voluisti; quiq; Paulum Apostolum tuum *vas electionis* ad Ananiam, pro accipienda doctrina veritatis destinasti: da nobis quæsumus, *ne prudentes simus apud nosmetipsos*, sed nostrum nihilum agnoscētes, te per superiores ac magistros nostros ad nos loqui intelligamus, & ipsis conscientiam nostram sincere aperientes, eorum monitis & consilijs nos dociles ac morigeros præbeamus. Amen.

De

Iacobi.

Affor.

Rom. 12.
16.

De Solitudine. §. IV.

Sollicitudo est celeritas mentis in
rectè exequendis virtutum operi-
bus, quæ per prudentiam ac dis-
cretionem apta obsequio Dei & nostro
profectui iudicata sunt. Quam Petrus
copulauit prudentiæ dicens: *Estote* 1. Petri
prudentes, & vigilate in orationibus. 4.7.
Ex quo constat, sollicitudinem alio
nomine vocari vigilantiam, quoni-
am soporem mentis, id est, noxiam
quietem, & incuriam in benè operā-
do repellit. Vocatur etiam feruor
spiritus: quoniam sicut aqua feruens
huc illucque mouetur, & præ calore
muscas & animalcula immunda in-
tra ollam intrare non patitur: ita a-
nimus vigilans atque sollicitus, nun-
quā in noxia quiete est, sed diligen-
ter curat, impedimenta bonarum a-
ctionum expellere; & eas sine vlla,
quantum potest, imperfectione præ-
stare.

Incitamenta ad sollicitudinem
sunt: I. Tepiditatis & negligentiae
status, in spirituali verò quodammo-
do

Cass.col.
4. c. 19.

Cassianus est manifestus assertor, ita scribens: *Frequenter enim vidimus de frigidis atque carnalibus, id est, de secularibus atque paganis, ad spirituale peruenisse feruorem; de tepidis atque animalibus omninò non vidimus. Quos etiam per Prophetam, ita legimus, Dominum detestari, ut spiritualibus viris atque doctoribus precipiatur, ut ab eis monendis docendisq; discedant, & nequaquam veluti in sterili, atque infructuosa terra, noxisq; sentibus occupata, semen verbi salutaris expendant, sed ut contemnentes eam, nouam potius excolant terram, id est, erga paganos, ac seculares omnem doctrinæ culturam, ac verbi transferant salutaris instantiam: quod ita legitur: Hæc dicit Dominus viro Iuda & habitatoribus Ierusalem: Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas.*

Iere. 4. 3.

I. I. Magna sollicitudine mundani homines, fallaces diuitias quærunt, impu-

impuras voluptates inquirunt, & inanez honores aucupantur, nihilque quod suis desiderijs conducibile existimant, infectum prætermittunt. Nos ergò râtò sollicitiores esse oportet, quantò non vana, sed vera speramus: non impura, sed sancta, sed perfecta, sed Deo placita concupiscimus. Ne dicatur de nobis, quòd filij huius sæculi prudentiores, & vigilantiores filijs lucis in generatione sua sunt. Immodò potiùs pareamus voci Domini dicentis: *Vigilate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant.*

III. Non desidibus & otiosis, sed sollicitis, & feruidis, & vigilantibus, diuitiæ, & præmia promissa sunt. Vnde optimè dixit Basilus: *Quis, quæ Basl.*
so, vnquam, qui sementis tempore domi
desederit otiosus, aut etiam dormiens,
ubi postea messis aduenit, sinum suum
manipulis impleuit? Quis ex vinea,
quam ipse non plantauit, vuas vnquam
collegit? Illorū enim sunt fructus, quorū Luc. 12.
& labores; sicut coronæ præmiarū illorū
qui victores euaserint. Quis enim eum,
qui

qui ne in certamen quidem cum aduersario descendit, corona vnquam duxit esse insigniendum? Cum ad eam premendam, non victoria modò, sed legitimus in certando conflictus requiratur, vt est apud Apostolum: quòd quidem nihil aliud est, quàm, vt eorum quæ obseruanda descripta sunt, nihil omninò quicquam prætermittatur, ac singula ita fiant, vt à præscripto nihil discedatur. Beatus enim, inquit, seruus ille, quem cum venerit Dominus, inuenerit non simpliciter quiduis facientem, sed sic facientem. Et si rectè quidem obtuleris, non rectè autem diuiseris, peccasti.

Actiones sollicitudinis sunt: I Bonis operibus, vt rectè & religiosè peragantur, debitam mentis attentionem ac necessarium conatum adhibere.

II. In cura perficiendorum bonorum operum, vigilantia, quam ponere consueuimus in rebus huius mundi, non vinci: sed sic vt exhibuimus membra nostra seruire iniquitati ad iniquitatem; ita eadem exhibeamus seruire

seruire iustitiæ in sanctificationem.

III. Eadem bona opera tempore congruo præstare, & nec ob negligentiam, aut nimiam rerum temporalium curam, in importunū tempus differre, nec ob desiderium se ab onere bonorum operum exoluendi, ipsa præuenire.

IV. Omnia impedimenta, tum externa occupationum, tum interna sæcularium cogitationum, curarum, & imperfectionum, quæ bonorum operum pulchritudinem, tranquillitatem, & perfectionem inficiunt, constanter & animosè dimouere.

V. Tantam diligentiam singulis bonis operibus apponere, quasi tota salus ex vnoquoque penderet.

VI. Quodcunque bonum opus tanta cura ac diligentia præstare, ac si esset postremum, quod in tota vita sumus facturi, & ac si statim essemus morituri.

Postulatio sollicitudinis. Domine
IESV Christe, Pastor vigilantissime,
qui exultasti vt gigas ad currendam *Psalm. 117.*
nostræ redemptionis viam, & egres- 53.
sionem

tionem tuam à summo coelo, & reditum tuum vsq; ad summum eius propter Adam, & posterorum eius salutem, celerrimè peregisti: præcinge nos sancti feruoris virtute, & pone immaculatam ab omni segnitie viam vitæ & conuersationis nostræ. Perfice sollicitudine à te immissa pedes, hoc est, affectus nostros, tanquàm ceruorum, & nos super excelsa & inaccessibilia virtutis statue, vt tibi summo Regi in terris positi, sicut in coelis Angeli seruiunt, sollicitè & vigilanter seruiamus. Amen.

De Circumspectione. §. V.

Circumspectio est attentio mentis sedula ad ea, quæ circumstant bonum opus, quod aggredimur, vt rectè & secundùm præscriptum virtutis fiat; & ad ea quæ insurgunt, & sese obijciunt, impedimenta, ne quod prudenter incipimus, sinistrè succedat. Et hæc pars circumspectionis, quæ mentem præmunit aduersus insurgentia & imminencia mala, vocatur cautio; de qua Paulus: *Videte fratres*

Ep. 5. 15.

fratres quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes. De circumspectione autè Ecclesiasticus *Eccl. 14.* ait: Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu cogitabit circumspectionem Dei: vt scilicet ex ea discat, quomodo se in omnibus circūspectè habere debeat,

Incitamenta ad circumspectionē sunt: I. Malitia diaboli, qui, vt Petrus ait, *1. Petr. 5.8.* *tanquam leo rugiens circuit querēs quem deuoret.* Et licet libenter malis & impuris hominibus vescatur, tamen bonos præcipuè ac puros deuorare & deglutire nititur. Pulchrè enim Gregorius ait: *Greg. 33. mor. c. 18.* *Sed antiquus hostis hoc pro magno non habet, quòd sub iure sue tyrannidis terrēna quærentes tenet: Propheta quippe attestante cognouimus, quia esca eius electa: Nec enim mirum deputat (sic eos absorbeat, quos superbia erigit, auaritia tabefacit, voluptas dilatat, malitia angustat, ira inflammat, discordia separat, inuidia exulcerat, luxuria inquinans necat*

Abacuc 1.

necat. Absorbebit ergo fluvium, & non mirabitur, quia pro magno non aestimat, cum eos deuorat, qui per ipsa sua vitia studia deorsum currunt, sed illos magnopere rapere nititur, quos despectis terrenis studiis iungi iam celestibus contemplatur. Cum ergo iusti tam antiquum & implacabilem hostem habeant, mirum erit, si securi dormiant & non circumspecti, & cauti aduersus illum se diligenter accingant.

II. Omnia sunt plena periculis, & non solum in vitio, sed in ipsa virtute discrimen est, quare necessarius est discretionis oculus, qui pericula spiritualia praeuideat, & solers cautionis gubernator, qui latrunculos, nos infestare & deprædari volentes, semel cognitos arceat, & thesaurum virtutis integrum intactumque custodiat. Merito quidem seruus ille laudatur, quem, cum venerit Dominus, inuenerit vigilantem, adeo ut dignus sit super bona Domini constitui. Ille autem vigilat, qui circumspectus est, ut prouideat bona, & cautus, ut tota mentis contentione fugiat, & vitet mala.

III

III. Dominus mittens discipulos
ad prædicandum, ait illis: Ecce ego
mitto vos sicut oves in medio luporum. Mat. 10.
Estote ergo prudentes sicut serpentes, & 16.

simplices sicut colubæ. Dominus qui-
dē mittit, & ex hac parte satis secu-
ri sunt, at ex parte luporū, inter quos
mittuntur, non possunt non esse ob-
noxij discrimini. Sint ergo simplices
sicut colubæ, vt simpliciter iussa im-
pleant, & in Domino mittente con-
fident, sed sint prudentes sicut serpē-
tes, vt inter lupos, & vitia, & occasi-
ones cadendi, sibi caueant. Serpentis
prudētia circumspecta & callida est:
Nam serpens, vt inter alios inquit
Basil. ho. si quid periculi incurrere vi-
derit, caput ante omnia custodit: sic & in princ.
nos, quia pericula vndique circumstare prouerb.
videmus, vt caput, id est, vitam animæ
conseruemus, ab omnibus, quæ eam aut
destruere, aut minuere possunt, diligen-
ter caueamus.

Actiones circumspectionis sunt:

I. Circa finem, vt in omnibus, quæ a-
gimus, bonum diuini obsequij finem
intendamus, ad illumque vehemen-

G

ter

ter afficiamur, quo Difficultates eum
assequendi superare possimus.

II. Circa media: vt in eorum ele-
ctione, & multò magis in executio-
ne, passionem, præcipationem, &
obstinationem fugiamus. Nam passio
cæcat, præcipitatio deiicit, & obsti-
natio in propria sententia, salutari
consilio ianuam occludit.

III. Circumspectio extrema fu-
git, quia virtutem quærit, quæ medi-
um locum obtinet.

IV. An ea quæ eligit sint propor-
tionata fini obsequij Dei, & virtutis
assequendæ, aut proximo proficien-
di, diligenter inquirat. Erunt autem
proportionata, si bona, quia pro nul-
lo sine bono malum faciendum est,
si statui operantis conuenientia, si v-
tilitatem aliquam ad consequendum
finem allatura iudicentur.

V. Circumspectio in dubijs, si cõ-
siliu quærit, omnes quidem audit,
sed sententiam pauciorum, id est,
prudētiorum & optimorū admittit.

VI. Festinat lentè, & nec statim,
quid sit faciendum, sed maturè post
attenti

attentam considerationem, decernit: nec ante tempus opportunum ad executionem procedit.

VII. Ita est matura, vt non sit nimis tarda, nec tempus loquendi, aut faciendi, quod oportet, labi finit ob nimium errandi timorem.

VIII. Circumspectio ad ea quæ cogitat, quæ loquitur, & quæ agit, vigilanter attendit ne in substantia operis, aut in modo deficiat. Scit etiam, nec omnia vera dicenda esse, nec omnia tacenda. Seruat optimè consilium Sapientis: *Omnia tempus habent*, & tempus tacendi, & tempus loquendi: & magis ad taciturnitatē, *Eccl. 2. 1.* quàm ad loquacitatem inclinat.

IX. Non omnibus fidit, nec arcana sua passim reuelat, custodiens illud Salomonis: *Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reseruat in posterum.* *Prou. 25. 17.*

X. Procul odoratur bellum, & pericula ventura præuidet, & si potest illa fugit, sin minus orationibus, & sanctis considerationibus, & alijs medijs se præmunit, & ante
G 2 *lingue-*

Eccl. 18.
20.

languorem adhibet medicinam, & ante iudicium interrogat seipsam.

XI. Nequaquam omni spiritui credit, sed probat spiritus an ex Deo sint. Aduersariorum tentationes intelligit, & ad eas propulsandas conuenientia remedia adhibet, & se non in pace; sed in belli procinctu stare cognoscit.

XII. Circumspectio ubi timendum est, timet, & ubi formidinis nihil est, confidenter incedit, & nō omnia bona, sed statui & vocationi conuenientia præsumit.

XIII. Opiniones vulgi contemnit, dicta & subfannationes tepidorum pro nihilo ducit, & solum Dei beneplacitū, conscientię attestacionem, & bonorum approbationem inquirat.

XIV. Nec omnia credit, nec omnia discredit, nec omnia affirmat, nec omnia negat, nec omnia iustificat, nec omnia damnat, nec ob sanctitatem vnius omnes approbat, nec ob peccatum alterius vniuersos cōdemnat, sed quęcunque se offerunt, ex præscripto rationis iudicat. XV.

XV. In æstimatione rerum externa specie non fallitur, sed oculis mentis, vt verum eruat, intima penetrare conatur. Scit enim lignum vile aliquando auri colore splendere, & fel sub melle, ac spinas sub rosis latitare, & lupos conuersatione vestimentis ouium coopertos inueniri.

XVI. Tandem circumspectio non est facilis in credendo, quod est signum leuitatis; nec in concedendo, quod est causa poenitudinis; nec in iudicando, quoniam est seminarium erroris; nec in promittendo, quia est species quædam virtutis; nec in conuersando quia est occasio contemptus, nec in irascendo, nam est insanix apertum indicium.

Postulatio Circumspectionis. Domine IESU Christe, Agne innocentissime, & amator hominum sapientissime, qui tanta in terris circumspectione vixisti, vt inter hostes tuos positus, dicere potueris: *Quis ex vobis* Io. 8. 46.
arguet me de peccato? Hacque tam libera innocentix attestazione neminem ad te reprehendendum, quia nihil o-

150 DE VIRT. IUSTIT.

minimo reprehensione dignum habes,
prouocasti. Da nobis, oramus sup-
plices, circumspectā & cautam con-
uersationē, vt peccata vitemus, & in
omnibus, quæ aggressi fuerimus, bo-
num tui odorem spargamus. Amen.

De Virtute Iustitia.

C A P V T V I I.

IUSTITIA, præstantissima virtus,
quæ homines à mutuis iniurijs a-
uertit, ciuitates erigit & custodit,
regna florere & eminere facit, & v-
niuersum orbē in pace constituit, nō
vna tantum virtus est, specie atoma
(vt more scholarū loquamur) sed in
multas ac varias species, ac quasi
partes distributa. Cū enim iustitia v-
nicuiq; debitū reddat, secundum di-
uersitates debitorum, quæ pēdimus,
& difficultates exoluendi, diuersas
iustitias aut vnius iustitiæ partes assi-
gnare compellimur. Certē quidē iu-
stitiæ quatuor sunt species: nēpē le-
galis, æquitas, distributiua, & cōmu-
tatiua. Iustitia legalis est, quæ respi-
cit iustum & æquū reipub. aut bono
commu-

cōmuni cōdicibile, quæ tã in princi-
 pibus & Prælatiſ, prout iuſta decer-
 nūt, & gubernationi ſe applicāt, quā
 in ſubditis, prout ſe iuſto propter cō-
 mune bonum accōmodant. Aequitas
 ſiue epieikeia eſt, quæ perficit iuſtitia
 legalē, quatenus in abſentia legisla-
 torū & Prælatorū interpretatur leges
 in extraordinarijs enētibus, nō ſecū-
 dū verba legum, ſed ſecundū mentem
 legislatoris. Iuſtitia diſtributiua eſt,
 qua diſtribuūtur bona cōmunia inter
 perſonas rei pub. aut cōmunitatis,
 ſeruata proportione honorum ad
 merita. Commutatiua eſt, qua parti-
 culares ciues mutuò in commutati-
 onibus & contractibus æquitatē cu-
 ſtodiant. Et de his nihil ampliù eſt
 dicendū, quia ad ſpiritus doctrinā nō
 pertinet, niſi quòd eas oēs ſub cōmu-
 ni nomine iuſtitie cōprehēdimus. At
 partes iuſtitie, nēp̃ illæ virtutes, quæ
 nos ad alterū ordinant, & quodāmo-
 do debitum reddūt, multæ ſunt: Nē-
 p̃ religio, pœnitētia, pietas, obſeruātia,
 obedientia, gratitudo, veritas, ſimpli-
 citas, amicitia, liberalitas. De quibus
 ſingulis agamus oportet. G 4 De

De Iustitia. §. I.

Aug. 19.
de ciuit.
Dei. c.
21.
Nicen.
c. 4. de
beatitu-
dini-
bus.
Iustin.
de casto
conubio.
c. 13.

Iustitia, vt ex Augustino & Grego-
rio Nicæno colligitur, est virtus
voluntatis, tribuens vnicuique quod
suum est. Vel vt Laurentius Iustinia-
nus ait: Est, quæ suum cuique tribuens,
alienum non vendicat, vtilitatem pro-
prium negligit, vt communem custodi-
at equitatem. Vel: iustitia est virtus,
qua cuique secundum debitum benefa-
cimur, neminem ledimus, congregati-
onis statum seruamus, & nos sine que-
rela apud Deum & homines custodimus.

Rom. 2.
14. 15.

Incitamenta ad iustitiam sunt: I.
Natura ipsa, quæ corpus rectum &
in coelum erectum homini dedit, vt
ex ipso corpore mentem in eo residē-
tem, iustitiæ & rectitudinis admone-
ret. Leges etiam iustitiæ in ipso hu-
mano corde conscripsit, iuxta illud
Pauli: Gentes, quæ legem non habent,
naturaliter quæ legis sunt, faciunt; e-
iusmodi legem non habentes, ipsi sibi
sunt lex, qui ostendunt opus legis scrip-
tum in cordibus suis; vt videlicet nul-
la posset esse excusatio iustitiæ ser-
uandæ,

uandæ, quam in mente gestamus, & sine vlllo labore, sine studio, aut industria, nobiscum natam eius notitiam habemus.

II. Iustitia voluntatem Dei implemus: Nam *indicabo tibi ô homo* (inquit Micheas) *quid sit bonum*, *8.* *Micheæ 6.*
& quid Dominus requirat à te;
utque facere iudicium & iustitiam,
& diligere misericordiam, & sollicitū
ambulare cum Domino tuo. Hac immortalitatem acquiremus. *Iustitia e-* *Sap. 1. 15.*
nim, ut ait Sapiens, est perpetua & im-
mortalis; iniustitia verò mortis est ac-
quisitio. Hac veram saturitatem comparamus. *Beati namque sunt, qui esu-* *Mat. 5. 6.*
riunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi
saturabuntur. Hac denique lætitia & exultatione complemur: iuxta illud *Psal.*
Psalmi: Iusti epulentur, & exultent *67 4. 1*
in conspectu Dei, & delectentur in læ-
titia.

III. Dominus, cui placere cupimus, amator est iustitiæ. Nam *iustus*
Dominus, & iustitiam dilexit, equi- *Psal. 10. 8.*
tatem vidit vultus eius. De eo etiam *Psal.*
scriptum est: Quia Dominus diligit *143. 2.*
5 iustos

2. Tim 4. 6. *iustos* Et Paulus: *In reliquo, ait, reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Atque adeò, qui se à iustitia alienum facit, gemmam pretiosam, & à Deo maximè dilectam odio habet, qui nec à Domino diligetur, nec beatitudinis corona donabitur.

Actiones iustitiæ sunt: I. In superioribus & prælatis, zelare pro legibus, iusta præcipere, ad rectam gubernationem se applicare, delicta punire, bona gesta præmio saltem laudis cumulare, subditorum utilitates suis emolumentis præponere; omnibus communes esse, & in nullius personam affectu nimix dilectionis inclinari.

II. In subditis; Legibus & præceptis obedire; ad alios conciuves & cōfratres concordiam feruare, neminem prauis exemplis lædere; commune bonum proprijs commodis atque utilitatibus præferre.

III. In distributoribus: Proportionem bonorum ad necessitatē, & dignitatem personarum, in quas distribui-

tribuuntur, seruantur, verbi gratia, ciborum, & vestimentorum, & cellarum à dignitatibus indignos arce-
re, inter dignos, præsertim in officijs Ecclesiarum & religionum, digniores eligere, & omnem prensationem & ambitionem detestari.

IV. In his, quibus bona distribuuntur: Sibi necessarijs, contentos esse: nihil ultra necessitatem, præcipue cum penuria aliorum, aspectare: dum non vacantur, nec eligor, se ad dignitates non ingerere: si vocantur, humiliter parere, & suæ electioni pertinaciter non obistere.

V. In omnibus: Nemini damnum afferre verbo, facto, vel signo, vel consilio in rebus, in corpore, in honore, nunquā de proximo malū suspicari, nunquā de ipso detrahare, nec contumeliam aut aliam iniuriam inferre, nec bonum eius pervertere, vel diminuere, aut à bono impediri.

VI. Item benè de proximo sentire, facta eius in melius interpretari, illū honore debito afficere, apud alios excusare & defendere & quoad po-

tuerimus, cum in bono promouere.

VII. In imbecilibus & infirmis:
Ad communia statuta seruanda seip-
sos animare: cum non possunt à Præ-
lato humiliter dispensationem pete-
re, & si longè absit, & aperta sit ne-
cessitas, per Epicheiam cum timore
Domini legem ac statutum interpre-
tari.

Postulatio Iustitię: Domine IESU
Christe, qui non solum iustus, sed &
beatus iustitię & ipsamet iustitia in
scriptura vocaris, & postremum a-
ctum erga mortales in nouissimo die
ex inexhausto thesauro virtutum tu-
arum à virtute iustitię proferes, dum
malis poenam suorum criminum, &
iustis gloriam suis meritis paratā de-
cernes: da nobis Domini iusti, iustos
feruos esse, iustitiam in omnibus di-
ligere, secundum iustitię præscriptū
vivere, & nūquā ab eius vijs rectissi-
mis declinare. Fac nos o amator ho-
minum ardentissime, incedentes in
mandatis tuis sine querela, vt in ma-
gno iudicii die, iuxta illud: *Stabunt*
sep 5. 1. *iusti in magna constantia*, confidenter
miseri-

miseri cordiam à te expectemus, & iuxta spem nostram effectum misericordiae tuae, scilicet tuam, quæ nos satiet, visionem recipiamus. Amen.

De Religione. §. II.

Religio est virtus, qua Deo, tanquam omnium creatori & domino, debitum cultum & honorem exhibemus, idque ipsum nomē sonat. Siue enim dicatur à religendo, aut à frequēti electione eorum, quæ spectāt ad cultum diuinum, vt Isidorus ait: siue, à reeligendo ipsum Deum, quem per peccatum abieceramus, vt ait Augustinus: siue à religando nos Deo, vt putat Lactantius Firmianus: siue à relegendo vel retractando, quæ sunt honoris Dei, vt censet Tullius: Hæc omnia nihil aliud quàm diuinum cultum & venerationem significant.

Isidor.

10. ethym.

c. 17.

Aug. 10.

de ciuit.

c. 24.

Lactan.

4. diuin.

inst. c. 28.

Cicero li.

2 de nat.

Deorum.

Iob. 23.

13.

Incitamenta ad religionem sunt: I. Quòd ex septē causis cōflatur, quibus maximè ad Dei cultum & venerationem astringimur. Prima est excellentia diuinæ maiestatis. Ipse enim solus, vt ait Iob, cui creaturæ omnes comparata non sunt. Quare hoc

G 7 nomen

- Exod. 3. 14.* nomen sibi vendicat, dicens: *Ego sum qui sum: sic dices filijs Israel. Qui est, misit me ad vos.* Ipse est solus bonus:
- Mat. 29.* Nam summa veritas dixit: *Nemo bonus nisi solus Deus.* Ipse est solus potens, de quo Paulus: *Qui est beatus, & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem.* Quod si dignioribus & maioribus cultus debetur, honor debitus erit illi, qui solus habet excellentiam omnem & maiestatem: à quo quicquid boni & dignitatis habent uniuersae creaturae participant. Secunda causa est qualitas nostrae conditionis. Nos namque Dei sumus, secundum illud: *Omnes animae meae sunt: sicut anima patris, ita anima filij mea est: & omnia, quae sub caelo sunt, mea sunt.* Quid autem æquius, quam ut homo suum creatorem veneretur, & in eius cultu suam omnem vitam insumat? Tertia praestantia nostri finis, qui ipse
- Apo. 2. 22.* Deus est. Vnde ait Ioannes: *Quia ipse est primus, & nouissimus, principium & finis.* Nos autem creati ad Deum
- colen-

colendum, amandum, & sanctis obsequijs quærendum, dum eum nō colimus, nostro fine frustramur. Quarta, Dei præceptum, qui nulli alteri nisi sibi ipsi latriæ cultum, & honorē exhiberi præcepit. Quis autem eius mandatum de re tā debita diligenter non seruet, ne tanti Domini & tā benefici indignationē meretur? Quinta, emptio: Nam *empti sumus à Deo pretio magno*, nempe sanguine Filij sui, qui dedit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo, in odorem suauitatis. Graue autem delictum erit, si seruus tanti emptus suo herō non seruiat, & cultum ad quem emptus est, emptori suo diligenter exhibeat. Sexta est, præmium, quod nobis Deum colentibus promissum est. Domini enim vox est: *Quicumq; glorificauerit me, glorificabo eū; qui autē cōtēnunt me, erūt ignobiles.* Et rursus: *Omnis, qui cōfitebitur me corā hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cælis est.* Septima deniq; baptismi susceptio. *Qui enim baptizati sumus, Christū induim⁹*, vt quēadmodū ille:

Exo. 20.

3.

1. Corin.

6. 20.

1. Reg. 2.

30.

Mat. 10.

32.

Gal. 3. 27.

ille totam vitam in Dei cultū & obsequium impendit: ita & nos illi iūcti & incorporati, cultum Dei & honorem nostra vita & conuersatione quæramus.

II. Religio virtus est omniū virtutum moralium præstātissima; quoniam post virtutes Theologicas proximè Deo accedit, à quo virtutes perfectionem habent, & in eius cultu & adoratione versatur. Estque hæc virtus sanctitas vera, prout sanctitas aliquam specialem virtutem significat, quoniam religionis actibus firmiter adhæremus Deo, & eius numini consecramur, & indies puriores & immaculatiores reddimur. Idque indicant verba Iacobi Apostoli: *Religio munda, & immaculata apud Deum & Patrem hæc est: Visitare pupillos, & viduas, in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo.* Quo loco tum substantia, tum effectus religionis exprimitur. Substantia eius est cultus Dei, qui paulatim mentem Deo iungit, & à sæculo auocat, & peccatis ac sæculi curis obsisten-

obfistēdo (quod ad se attinet) imma- *D. Tho.*
 culatam reddit. Effectus autem reli- *2.2.q.80.*
 gionis sunt quæcunque charitatis *ar.1.ad 1.*
 opera, quibus homo, dum à cultu Dei
 vacat, occupatur, ne sæcularibus ne-
 gotijs inquinetur.

III. Functiones religionis sunt
 præstantiſſimæ, & ſummoperè expe-
 tendæ: Si enim in temporali repub-
 lica adhærere regi, & eius aspectu, &
 alloquio frui, & cum eo familiariter
 conuerſari, omnibus alijs officijs &
 muneribus iure præferatur, quidni
 in Eccleſia, quæ eſt regnum Dei, ipſi
 Deo adhærere, eum colere, & hono-
 rare, & quaſi eius aspectu frui; om-
 nibus externis munerib. præferatur?

Actiões Religionis ſunt: I. Honor
 Dei, qui conſiſtit in hoc, quòd talem
 de illo concipiamus æſtimationem,
 tam altè & excellenter de illo ſenti-
 amus, & tam profundè nos illi ſub-
 mittamus, quā decet creaturā de ſuo
 creatore ſentire; & quàm debitum
 eſt viliffimū vermiculū infinitæ ma-
 ieſtati ſubmitti. & hæc eſt præcipua
 religionis actio, à qua reliquæ debēt
 prodire,

prodire, & ad quam excitandam & augendam debent ordinari.

I I. Deuotio, id est promptitudo mentis in omnibus his, quæ ad diuinum obsequium, & cultum pertinet, quæ solet ex meditatione diuinorum præcipuè attributorum generari, & lætitiâ spirituales afficere.

III. Oratio, id est, petitio decetium à Deo, sine eleuatio mentis in Deum, qua etiam religiosè Sanctos inuocamus, & oramus, vt eorum precibus & meritis apud Dominum adiuuemur.

IV. Adoratio, qua coram Deo tum mente, tum corpore prosternimur tanquam corâ maiestate suprema, à qua omne bonum habemus. Item qua Beatam Virginem, & Angelos, & Beatos adoramus, quatenus in illis maiestas diuina resplendet. Illa prima vocatur latria, qua profitemur Deum omnium auctorem, soli Deo impendenda. Hæc dulia, quæ sanctos respicit, vt aliquid diuinæ excellentiæ participant.

V. Sacrificium, quo Deo, tum cor-
pus

pus & sanguinem Filij sui, in sacramento Eucharistiæ existentis, tum mentem, & vires omnes nostras, & corpus, & membra singula, tanquam creatori nostro, & principio nostræ beatificationis, offerimus.

VI. Administratio, & susceptio sacramentorum, quibus Deum esse gratiæ auctorem, & nostrarum mentium sanctificatorem profiteamur.

VII. Exhibitio oblationū, primitiarum, & decimarum, quibus ministros altaris sustentamus, & nos eorum ministerijs indigere testamur, & Deum in illis, tanquam in ministris suis; honore prosequimur.

VIII. Votum, quo Deo in statu religioso, à sede Apostolica approbato, paupertatem, castitatem, & obedientiam promittimus, vel alia onera bona supererogationis vouemus, & cōuenienti tempore reddimus.

IX. Iuramentum, quo instante necessitate (quæ non frequenter occurrit) cum magna reuerentia Deum, tanquam infallibilem veritatem, in testem alicuius veritatis adducimus.

X. Ad-

X. Adiuratio siue obsecratio, qua Deum per suam infinitam bonitatē & per perfectiones suas, & per merita Filij sui, nec non per Beatæ Virginis & Sanctorum merita, & preces, obsecramus, & vt nobis aliquod bonum, ad suam gloriam ordinatum, concedat, instanter petimus.

XI. Laus Dei, qua eum pro sua infinita perfectione, & pro mirabilibus operibus suis, hymnis, Psalmis, canticisque spiritualibus, ore laudamus & cantu, ac musicis instrumentis tamquam summo regi, vt nos ad reuerentiam & feruorem excitemus, cultum & venerationem offerimus.

XII. Gratitude, qua Domino pro acceptis beneficijs, & pro aduersis & prosperis gratias agimus, & pro beneficijs, quæ proximis nostris impendit, affectum gratiarum actionis exhibemus.

XIII. Actus demum reliquarum virtutum, tum Theologicarum, tum Moralium, quos potest religio in diuinum honorem referre, & ad dandum ei cultum assumere.

Postula-

Postulatio Religionis. Domine Iesu Christe, Deus creator & sanctificator noster, à cuius larga misericordia quicquid est supra nihil, accepimus, & donis, tum naturalibus, tum supernaturalibus ditamur; miserere humilitatis nostræ, & ne despicias nos, immò potiùs misericorditer adiuua, vt te in omnibus adorare, honorare, & laudare cupiamus. Da nobis Domine hanc præstantissimā virtutem, qua cultum, qualem, qualem ex creaturis tuis suscipis, vt qui nullo indiges, nostram indigentiam profiteri facias, & dum eam cultui, tibi Deo nostro, & principio omnis boni nostri, impenso, testamur, amplioribus quotidie donis cumulemur. Amen.

De Pœnitentia. §. III.

Pœnitentia est virtus, qua peccata nostra, vt sunt Dei offensa, detestamur, & ad eorum expiationem & satisfactionem venire contendimus. Vel, vt ait Bernardus: Pœnitentia est sine temporis intermissione de peccatis

Bern. in
med. c. 4.

peccatis dolere: sic plangere commissa, ut non committantur plangenda.

Cypr. l. 4. Incitamenta ad poenitentiam sunt:
epist. 2. I. Si peccato mortui sumus, hoc vno

Sapient.
l. 13.

remedio scilicet poenitentia ad vitam reuocamur. Vnde Cyprianus ait: Cùm scriptum sit: Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione viuorũ, utique qui neminem vult perire, cupit peccatores poenitentiam agere, & per poenitentiam denuò ad vitam redire. Quòd si imminentis mortis corporalis periculo, tanta sollicitudine remedia ad vitandam mortem paramus, spirituali animæ morte in interioribus nostris grassante, quanta diligentia æquum est in remedium, nèpè in poenitentiam, incumbamus, ut huiusmodi mortem propulsemus? Certè Dominus dixit: Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Qua sententia docet, neminem, qui grauitè deliquit, sine poenitentia posse à spirituali animæ morte resurgere, nec æternam mortem euitare.

Luc. 13.

II Grauitas peccati in Deũ, summum bonum, admissi, & peccatoris

intra-

inaudita procacitas, qui audet tantā
 offendere maiestatem, & in tantī domi-
 ni indignationem incurrere. Huius
 autē mali post baptismū nullū aliud
 remediū nisi pœnitentia superest,
 qua & Deum iratū placamus, & nos
 à peccati macula eluimus, & ab æter-
 na pœna liberamur. Quare Ambrosi- *Ambr. ad*
 us ad virginem lapsam ait: Pœniten- *virg. lap.*
 tia ergo non verbis agenda est, sed actu. *sam c. 8.*
 Hæc autem sic agitur: si tibi ante ocu-
 los ponas de quanta gloria rueris, & de
 quo libro vitæ nomen tuum deletum sit,
 & si te iam credas propè ipsas positam
 tenebras exteriores, vbi erit fletus ocu-
 lorum, & stridor dētiū sine fine. Cū hæc
 certa fide, sicut est, animo conceperis,
 quia necesse est præuaricatricem ani-
 mam tartareis pœnis & gehennæ igni-
 bustradi, nec aliud remedium consti-
 tutum post baptismum, quàm pœniten-
 tiæ solatiū, quantumvis afflictionem,
 quantumvis laborem & indecorē subire
 esto contenta, dummodo ab æternali-
 bus pœnis libereris. Ergo hæc tu tecum
 cogitans & mente retractans, propriū
 facti tu ipsa iudex esto crudelior.

III.

III. Christi vita sanctissima
nos ad poenitentiam accendit; nam
ille ad nostrorum peccatorum dele-
tionem, tam dura & acerba pertulit,
vt nos illa maxima mala esse cognos-
centes inconsolabiliter lugeamus.
De hoc incitamento Bernardus hæc

Ber. serm.
3. de Nat.
Domini, ait: Age poenitentiam. Hoc tibi predi-
cat stabulum istud, hoc præsepe clamat
hoc lacryma & vagitus euangelizant.
Plorat quippè Christus, & non sicut
ceteri solent. In alijs sensus, in Christo
præualebat affectus: patiuntur illi, non
agunt, nec ipsius adhuc vsum volunta-
tis habentes. Illi ex passione lugent;
Christus ex compassione. Illi iugum gra-
ue, quod est super filios Adæ: Christus
filiorum Adæ peccata deplorat, & certè
pro quibus nunc lacrymas fundit, po-
stea fundet & sanguinem. Fratres, la-
cryma Christi & pudorem pariunt, &
dolorem. Hæc ille.

Actiones poenitentiae sunt: I. Pec-
catum graue detestari, & leue abo-
minari, illud, vt morrem animæ, istud
vt morbum animæ, & vtrumq; quia
in suo genere est offensa Dei, & dis-
plicet

plicet Deo, peccatum scilicet lethale, vt Dei maiestatem planè inhonorans, & in homine gratiam & charitatem destruens. Veniale verò, vt diuinæ legi non consonum, & ad gratiæ & charitatis destructionem disponens.

II. De peccatis magnis ac paruis dolore, non quidem quoniam eorum admissione poenam aut infamiam incurrimus, sed quia summam maiestatem offendimus.

III. Nostram negligentiam detestari & deflere, quia multa bona, quæ facere potueramus, omisimus, & abundantem Dei gratiam nobis oblatam & frequentes eius inspirationes negleximus.

IV. Propositum firmum & stabile, nunquam grauius peccandi concipere, immò & voluntatem nunquam scientes & volentes venialiter peccandi procurare. Adeò vt cū diuina gratia prius eligamus, omnes ægritudines corporis, & omnem infamiam, & contumeliam sustinere, & vniuersas martyrum passiones, & ipsam mortem

H

tem

tem pati, & poenis purgatorij, ac inferni nos subijcere, quam ex proposito in aliquod peccatum consentire.

V. Peccata sacerdoti confiteri, mortalia quidē omnia ex præcepto diuino, quoad species suas, & numerū, & circumstantias, mutant species: venialia verò ex consilio, quatenus nostram cognitionem non effugiunt.

VI. Hanc peccatorum confessionem debito modo facere. Nam confessio debet esse integra, vt crimina omnia pandamus: pura, vt nō coacti, non timore seruili perculsi, sed libenter & propter Deū aperiāmus: discreta, vt nō solum externa peccata, sed etiā omissiones, internas cogitationes, praua desideria, morosas affectiones, distortas intētionēs, iudicia temeraria, vanas suspensiones, mala exēpla, & scandala aliorum dicamus: fidelis, vt omnia hæc taliter sacerdoti patefacere gestiamus, qualiter grauiā & multiplicia sunt in conspectu Dei.

VII. Pro peccatis satisfacere orationibus, ieiunijs, eleemosynis, & alijs corporis afflictionibus, & sensui

ac appetituum mortificatione, & tristitia, ac interna compunctione.

VIII. Poenam pro peccatis assumptam culpæ commensurare, vt secundum grauitatem culpæ sit grauitas poenæ, secundum delectationem culpæ sit amaritudo poenæ; secundum diuturnitatem & multiplicitatē culpæ, sit diuturnitas & multiplicitas poenæ, iuxta illud: *Facite fructus dignos poenitentia.*

Luc. 3. 8.

IX. Poenā etiā, tanquā peccati medicinā, aptā cuilibet peccato, si possum⁹ exercere; ita vt p̄ superbia satisfaciatur humilitas; pro auaritia largitas, pro inuidia charitas, pro impudicitia corporalis asperitas; & sic de reliquis.

X. Actio est, vt qui illicita cōmissim⁹, sepe à licitis & cōcessis abstinemus, & nos indignos remissionib. innocentium putemus. Hæc ferè omnia Albert⁹.

Alber. in

Postulatio Poenitentia: Domine Iesu Christe, legislator maxime, qui legem Euangelicam illis verbis prædicare cœpisti: *Poenitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorū:*

paradis a-

nimæ c. 39.

40. 41.

Matt. 4.

17.

excita nos ab imo peccatorū nostrorum voce virtutis tuæ, & animas

H 2

nostras

nostras sedentes in tenebris, & hæretes in vmbra mortis, tuę misericordię luce perfunde, vt malitiam peccati, acerbitatem poenę cōmeritæ, pretiofitatem gratię, & multiplicis virtutis 2 missæ, & magnitudinem tuę maiestatis offensæ recogitemus, ac criminū delictorumq; nostrorum exorbitantiā detestantes, de illis, super omnia mala quæ euenire nobis possent, & sine vlla intermissione doleamus. Misce, ô Domine miserator, & misericors, doloris amaritudinē dulcedine spei, de tua benignitate conceptæ, vt nec dolor immoderatē nos deprimat, nec spes præsumptuosē nos erigat, sed inter desperationem & præsumptionem incedentes, ad tuā nunc gratiam, & post hanc vitam ad tuam gloriam venire concedas. Amen.

De Pietate. §. IV.

Tullius 2.

Pietas, vt ex Tull. colligitur, est virtus qua patria parentibus, fratribus & alijs sanguine coniunctis cultum & officium tribuimus. Nomine cultus honorem, & reuerentiam, nomine verò officij, obsequiū, subuentionē, & defen-

ensionem intelligimus. Quæ virtus non in parentibus carnalibus se continet: sed ad spirituales parentes, qui nos in Christo genuerunt, se extendit: immò erga illos pulchrius elucet. Qui etiã ex pietate filijs suis spiritualibus consulūt, & eorū profectū prouehūt, & bonā existimationē tuētur.

Incitamenta ad Pietatem sunt: I.

Præcepti de pietate erga parentes obseruatio, magno præmio, non solum in alia vita, sed & in ista cumulata est.

Hoc namq; præceptum in Exodo sic

Exod 20.

profertur: *Honora patrem tuū, & ma-*

2.

trēm tuam, vt sis longæuus super terrā,

quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Et

Deut. 15.

in Deuteronomio: *Honora patrem tuū*

16.

& matrem tuam, sicut præcepit tibi Do-

minus Deus tuus vt longo viuas tempo-

re, & benè tibi sit in terra. Quod sicut

in filijs pietate florentibus vidimus

esse completum: ita & nouimus filios

impios erga parentes magnis calami-

tatibus fuisse mulctatos, & subita aut

infaelici morte fuisse præreptos.

II. A bestiis, & pecudibus, rationis

expertibus, ad pietatis officia moue-

H 3.

mur.

Chrys. hō.
de Absalō.
Tom. 1.

mur. Hæc enim erga parētes ac filios suos aliquam habent pietatis imaginem. Ad. ò vt quibus natura denegauit rationē, inquit Chrys. non denegauerit pietatem. Est autē prorsus à dignitate nostræ cōditionis alienū, si bestias agri nostris morib. non superemus, & ab illis pietatis officio vincamur.

III. Christus Dominus in Crucem actus, & à sanctissima parēte sua pietatis beneficio indigens, illustrissimum nobis pietatis dedit exemplum. Ille enim, qui & matrem habebat, & filium, nempe totum genus humanū, Ecclesia à se fundata contentum, discessurus ab illis secundum præsentia visibilem, & corporalem, & iturus ad Patrem, quasi sui oblitus, & matris ac filij memor, vtrique solatium & officium ex singulari pietate reliquit. Nam dixit matri: *Mulier ecce filius tuus; & discipulo astanti. ecce mater tua.* Priora verba sic exponit Laurentius Iustinianus: *Discipulum verò, quem diligo, præ cæteris tibi commendo in filium, vt quemadmodū comes, ita & integerrima virginitatis tuæ sit custos. Obtemperabit tibi vt filius, & tu de illo*

Ioā 19. 26
Iustin. de
triūphali
Christi a-
gone c. 18.

sicut de me qualicumq; frueris solatio:
 Dormiuit cum patribus suis Ioseph spō-
 sus tuus nutritius mihi: Ascendā & ego
 ad Patrem, hostibus triumphatis. Quā-
 obrem discipulus amborū in te supple-
 bit vices. Posteriora verò sic: Præclarum
 etiam scito in hac commendatione dis-
 cipuli latere mysteriū. Ipse namq; ty-
 pum gerit Ecclesiæ, quæ est immaculata
 & virgo. Hinc in persona discipuli tibi
 relinquo. Tu illam, tanquam me dilige,
 exhortationib. roborā, confirma consilijs
 exēplis erudi. Posset equidē in hoc sæculi
 naufragoso discrimine absq; gubernato-
 re perire. Multæ aduersus illā procellosæ
 tēpestates, persecutiones acerrimæ, hæ-
 reses diuersæ cōcitandæ sūt. In fide ad-
 huc debilis est, minus fundata virtutib.
 & insueta pugna facillimè succūbet, aut
 hostib. terga vertet, si duce priuatā sese
 senserit. Ex meo ignominioso, aut repē-
 tino exitu scio quod turbanda est. Tuis
 informationib. erigetur, tua protectione
 solidabitur, atq; ex præsētia tua deper-
 ditas, si quæ fuerint, recuperabit vires.
 Volo igitur vt illā de cætero in filiā ha-
 beas, illā tuis orationibus protegas, atq;

virtutibus auctā ad me perducas. Quis iam non videat, quanta sit virtus pietatis, cuius actionem saluator mundi ē cruce pendens tam præclara actione commendauit, & tanta aueritate compleuit.

Actiones Pietatis sūt: I. Parētes nostros, parētes agnoscere, in debita estimatione habere & eorū fortē, etiā si abiecta fuerit & vilis, nō erubescere. II. Parentes nostros verbis & externis venerationis signis honorare, & ab omni eo, quod iustē eos contristare possit, abstinere.

III. Si indigeant, subsidia illis temporalia præstare, eos à quocumq; periculo imminente defendere, & in occurrentibus necessitatib; subuenire.

IV. A parētibus allata incommoda, illata conuitia, & admissa vitia senectutis patienter tolerare, & quæ illis possunt verecundiam ingerere, sicut fecerunt *duo filij Noe*, qui *patrem* minùs honestē *dormientem operuerunt*, prudenter obtegere. Has omnes pietatis actiones docuit Eccles. his ver-

Gen. 9.

Eccles. 3. 14.

bis: Fili suscipe senectam patris tui, &

177

non contristes eū in vita illius, & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in vita tua. Eleemosyna enim patris non erit in obliuione.

V. Hæc omnia officia suo modo filijs, fratribus, & alijs consanguineis data occasione præstare.

VI. Patriā, quæ nos genuit, & aluit, pro nostra facultate tueri, in omnibus (prout datum nobis fuerit) nobilitare, & ad viam virtutis adducere.

VII. Patriam, parētes, fratres, & cōsanguineos, si aduersus Dei legem nos impellant, aut à via perfectionis retrahant, pro nihilo habere & *quos aduersarios in via Dei patimur*, vt inquit Grego. *omniò nescire*. Hoc enim pietatis summum opus, quo, pro stri-
 ctiori pietate in Deum, minorem in sanguine iunctos deferimus, mandauit Dominus illis verbis: *Si quis venit ad me, & non odit patrē suum, & matrē suā, &c. non potest meus esse discipulus.*

Postulatio Pietatis: Domine Iesu Christe, qui inter alia tuæ perfectionis elogia, pius ab Apostolo & Evangelista nominari voluisti, cū scripsit:

H 5

Quis

Greg. hom.
17. in Euā.

Luc. 14.
26.

Apo. 15. 9. Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum, quia solus pius es
 da nobis viscera pietatis vt patres &
 consanguineos nostros, quos dū iusta
 præcipiunt, proximos nouimus, dili-
 gamus; & quos dum iniusta volunt,
 aduersarios experimur, odiendo &
 fugiendo nesciamus. Amen.

De Obseruantia. §. V.

Aug. li. 33. q. 9. 31. **O**bseruantia, vt ex Aug. colligitur,
 est virtus, qua maiores etate, aut
 dignitate, aut sapientia, aut excellenti
 virtute, debito honore dignamur, aut of-
 ficijs indulgemus. Maiores etate sunt
 senes; dignitate Principes & Prælati;
 sapientia doctiores & bonarum lite-
 rarū studijs feliciores: virtute, qui in-
 ter alios puritate, & vitæ sanctimo-
 nia, & sanctis pro Dei gloria, & ani-
 marum salute sustentatis laboribus,
 amplius elucet.

Incitamenta ad obseruantiam sunt; I.

Leuit. 19. 32. Virtus hæc, Spiritus S. voce præcepta
 est: *Coram cano capite cōsurge, inquit,*
Rom. 13. 1. & honora personam senis, & time Do-
1. Tim. 5. 17. minum Deum tuum. Et: *Omnis anima*
potestatib. sublimiorib. subdita sit, non
enim

enim est potestas nisi à Deo. Et: Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur. Qui autem his vocibus resistit, manifestum est quia Dei ordinationi resistit.

II. Omnis reipublicæ, & omnis congregationis benè gubernatæ, hæc summa cura est, vt inæqualitas sit honorum & locorum, & vt maioribus ac senioribus à coetu iuniorum deferatur. Quis autem sua inuerecundia & procacitate audeat tot sapientissimorum hominum, qui respublicas & congregationes fundarunt, & gubernarunt, iudicio & sensu contraire?

Certè quidem Bernardus hæc ait: *Da-
ta est hæc pueris & adolescentibus hu-
militatis, & reuerentiæ forma, vt in me-
dio seniorum taceant, vt audiant, inter-
rogent, & discant.* Et Basilius: *Coram
natu maiore, quàm tu, caue ne assidere de abdica-
festines, quòd si vt id facias, iubeare, no-
lito tu in pari cum illo sella sedere, sed
cum huc, illucque diligenter oculis cir-
cūspexeris, operam sedulo da, vt sellam
tibi humiliores aliquā inuenias; vt ob istā
animi tui humile submissionem gloria
te afficiat Deus.* H 6 III. Qui

Ber. serm.
in Domi-
nica infra
Ostauā E-
pipha. Ba-
serm.
de abdica-
rerum.

III. Qui obseruantia obliuiscuntur, sunt homines stulti & superbi, quos Dominus in hac vita duplici modo castigat. Primò quidē, vt quia maioribus & senioribus non obtemperant, mille erroribus implicentur. Secundo verò, vt maiores ætate aut dignitate facti, à minoribus contemnuntur.

Actiões obseruantia sunt: I. Maiorum, & seniorum conuenientem interiùs existimationem habere, eosque animo ex interna reuerentia suspicere.

II. Venientibus illis assurgere, caput aperire aut inclinare, honoratiorem locum ad sedendum concedere, in deambulando dextrum illis locum dare, & nulla signa reuerentia consueta pro more patriæ aut congregationis præterire.

III. Coram illis tacere, aut si loquendum sit, non docendo, sed interrogando & discendo loqui: quòd si docendum coram illis sit, non illos vt discipulos, sed vt iudices eorum quæ docemus, respicere.

IV. Eorum dicta, sapientia plena, mode-

modestè celebrare, illorum sententia venerari, & nostris subtilitatibus anteferre.

V. Si ab illorum sententia in speculatiuis aut practicis discedendum sit, ob manifestam in contrarium rationem, non nisi reuerenter, & quasi compulsi, & cum dolore dissentire.

VI. Eos, si deliquerint, nequaquã duriter increpare, sed iuxta consiliũ Pauli, *vt patres obsecrare, & amicabiliter admonere.* 1. Ti. 5. 1.

VII. Iuenum procacissimorum, qui maiores subsannant, & de illis detrahunt, stultitiam compescere, & nequaquam eorum errorem sine debita increpatione præterire.

Postulatio obseruantia: Domine Iesu Christe, qui verbum Patris cum sis, homo tamen factus, matri Mariæ & nutritio Ioseph mirabiliter detulisti, & Sacerdotes illius antiquæ legis, & Doctores, ac scribas semper honore affecisti, & honorari mandasti: fac nos, quæsumus, imitatores tui, vt maioribus nostris semper non ex

adulatione, sed ex obseruātia deferamus, eosq; p dignitate sua in te, & ppter te obseruantissimè veneremur.

De Obedientia. §. XI.

Bon. Tō. 1. **O**bedientia est virtus, qua exequimur iussa, & praecepta maiorum, **in cētilo.** quia praecepta sunt. Quam quadrupliciter Bonauentura describit: Obedientia, inquit, est voluntas faciendi praeceptū vel mādatum superiorū: Vel, obtemperatio secundū regulā sacre scripturae, maiorib. quibuscunque debita. Vel, est spontaneum, & rationabile propriae voluntatis sacrificium. Vel est pio studio propriae voluntatis abnegatio. **3. p. sect. 44.**

Incitamenta ad obedientiam sunt:

I. Omnes creaturae nos obedientiam docent, quae sine vlla contradictione, & cum summa perfectione creatori obediunt. De quib. dicitur: **Pf. 148 6.** Statuit ea in aeternum, & in saeculū saeculi, praeceptum posuit, & nō praeeribit. Et: Quoniam venti & mare obediunt ei. Vnde dicunt homini, ex innocentia **Iust. in li. 1.** in peccatum lapso, vt contemplatur **Laurentius Iustinianus:** Si vis **de obe. c. 2.** esse quod fuisti, disce famulari creatori,

tori, vtifacere conspicis nos.

II. Angeli nos ad obedientiã pro-
uocant: Nam de illis inquit Paulus:
Oēs sunt administratorij spiritus, pro-
pter eos qui hereditatē capiunt salutis. Heb. 1. 14.
Et Dauid: *Qui facis Angelos tuos,* Ps. 103. 4.
spiritus, & ministros tuos, ignem vren-
tem. Quare si spiritus caelestes imitari
gestimus, necesse est vt ministri seu
nuntij Dei simus (hoc enim significat
nomen Angelus) & obedientiæ effi-
cacitate ignis naturam præferamus.

III. Christus Saluator noster ad o-
bedientiam nos accendit: *Qui factus*
est obediens vsq; ad mortem, mortē au-
tem crucis; quique obedientib. sibi in Phil. 2. 8.
Prælati à se constitutis æternam sa-
lutem promittit: *Nā cū esset Filius*
Dei, didicit ex his quæ passus est, obediē-
tiam, & consummatus factus est omnib. Heb. 5. 9.
obtemperantib. sibi, causa salutis æternæ.

Actiones Obediētiae sunt: I. Exequi
quod iussu est à Prælati, si manife-
stè malū non sit, velociter, viriliter,
humiliter, & indefinenter.

II. Aduersus affectus nostros, & cor-
dis inclinationes obtemperare, sicut
fecit.

fecit Abraham, dum decrevit filium suum (natura repugnante) Deo in holocaustum offerre.

III. Voluntatem nostram abnegare, & libenter ac hilariter iussa aggredi, ac liberum mentis arbitrium voluntati præcipientis subijcere.

IV. Iudicium ac sensum nostrum cohibere, & adhibitis rationibus, quæ præceptum superioris conveniens esse probent, nostram sententiam illius sententiæ submittere.

V. Si duriter, si stultè, si verbis contumeliosis, si absq; spe alicuius gratitudinis, ad res arduas ac difficiles faciendas mittamur, libenter parere.

VI. Non tantum superiorum bonorum, sed etiam malorum, dummodò mala non iubeant, præcepta diligenter implere. Iuxta illud Petri: *Servi subditi estote in omni tempore Dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis.*

VII. Sine vlla excusatione iussa facere, & nec verbo, nec scripto (licet

cet id prohibitum non sit) quicquam proponere; sed iuxta illud: *Audi Israel, & tace, quod iussu fuerit, ad executionem praeuehere.*

VIII. Etiam si superior nihil habeat, eus se voluntati accommodare, & indicia suae voluntatis exequi.

IX. Indifferentem se ad omnia praebere, & quantum est ex se, nihil de se ordinare, nihilque nisi quod superior voluerit, concupiscere.

X. Cum maiore auiditate in difficultium atque ignobilium munerum, quam in eorum, ad quae natura prona est, & quae apud homines splendent, occupationem incumbere.

Postulatio Obedientiae: Domine Iesu Christe, cuius sanctissima vita perpetua obedientia fuit, qui ex obedientia natus, & ex obedientia passus, & mortuus fuisti, & omnem conuersationem tuam obedientiae pulchritudine decorasti: Fac nos, quæsumus, veros obedientiae amatores, & proprii iudicii ac voluntatis contemptores.

res.

res, vt obedientia eos saluet, & in cœ-
lum euehat, quos inobedientia dam-
nauit. Amen.

Li 10. p.

3. per tot.

De hac præstantissima virtute ex pro-
fesso dicemus inferiùs.

De Gratitude. §. VII.

Gratitudo est virtus, qua beneficia,
à proximis accepta, cognoscimus,
laudamus, & data opportunitate, nec
negata possibilitate, remunerare decer-
nimus. Hæc comparata ad beneficia
Dei non distinguitur à religione; &
ideò inter actiones religionis retu-
limus gratias agere Deo pro donis
asceptis, & accipiendis ab eo. Et de
hac ad Deum gratitudine fusiùs po-
stea sumus acturi.

Incitamenta ad Gratitude sunt:
I. Ingratitudo est peccatum, etiam a-
pud homines abominabile, quo ho-
mines viles & abiecti notantur, &
ex illò, tanquam ex signo aperto vi-
litis, ab omnib. cognoscuntur. Ha-
bet quoq; pessimam originem, nem-
pè proprium amorem, animæ nimium
dominantem. Vnde Apostolus cum
dixit.

dixisset: *Erunt homines seipsos aman-* 2. ad Ti.
tes, addit: ingrati scelesti. A Deo deni- 3. 2.
 que punitur grauissimè. Quod signi- Pro. 17. 13.
 ficat Salomon dicens: *Qui reddit ma-*
la pro bonis, non recedet malum de do-
mo eius.

II. Gratitude ad maiora beneficia
 recipienda animum parat, omnes e-
 nim volunt semina suorum bonorū
 bonæ terræ mandare, id est, homini
 grato committere Et Laurentius Iu-
 stinianus ait: *Nullum officium referē-* Iust. de li-
da gratia magis necessarium, quia ma- 8. 10. vitæ
iora meretur suscipere, qui collata bona 7. orat. c.
de corde non probatur delere. Quare & 7. Chrys. b.
 propter priuatā vtilitatem, quæ (vt 72. ad po-
 Chryso. ait) in gratitudine ex maxi- pulum.
 ma, deberemus hanc virtutem secta-
 ri.

III. Gratitude ad homines, etiam
 apud Deum in pretio est: vult enim
 ipse, vt ei grati simus, & hominibus
 etiam, per quos nobis beneficia
 confert, animi gratitudinem ha-
 beamus. Vult quidem ille, vt homi-
 nes in dignitate constitutos, quorum
 ministerio nos gubernat, honore-
 mus.

mus, & honorem illis exhibitum aut negatum, sibi dari aut negari profite-
tur. dicens: *Qui vos audit, me audit, &
qui vos spernit, me spernit.* Et etiam iu-
bet ut eis quorum liberalitate nobis
beneficia confert, gratitudinis affe-
ctu repensemus. Quamobrem in Ec-
clesiastico recensens abominabilia
peccata foeneratoris, vnum eorū est,
Ecc. 29. 9. quod *pro honore & beneficio reddet cō-
tumeliam.*

Actiones gratitudinis sunt: I. Be-
neficium non negare, non dissimula-
re, nō obliuisci, sed illud agnoscere,
illud magnificare, & in memoria ha-
bere.

II. Beneficiū & benefactorem lau-
dare, & suspicere, & coram alijs,
quid in nos boni cōtulerit, cū op-
portunum fuerit existimatum, pu-
blicare.

III. Erga benefactorem affectum
amoris & æstimationis beneficij cō-
cipere, & eidem beneficiorum dato-
ri gratias agere.

IV. Beneficium honore & reuerē-
tia erga benefactorem, & non solum
æqua-

æqualibus, verum & maioribus beneficijs, si potuerimus, repensare.

V. Sine vlla spe alterius beneficij recipiendi gratos, & beneficos in benefactores existere.

Postulatio gratitudinis: Domine Iesu Christe, qui quantum tibi ingratitudo displiceret, illa querimonia de leprosis à te curatis, nec ad gratias referendas redeuntibus ostendisti: verba enim tua sunt: *Nonne decem mundati sunt, & nouem vbi sunt? Non est qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena:* da nobis, rogamus supplices, gratitudinis erga nostros benefactores affectum, quos ita in nos beneficos agnoscamus, & veneremur, vt præcipuè te omnium bonorum fontem ardentissimè diligamus. Amen.

Luc. 17.
18.

De Veritate. §. VIII.

Veritas siue veracitas, est virtus, qua verbis, aut signis, & quando & quomodo oportet, manifestamus res ad nos aut ad alios pertinentes, prout in se sunt. Nō sufficit ad virtutē veritatis,

vt

ut verum dicamus, sed necesse est, ut verum debitis circumstantijs vestitum dicamus. Nec enim omnia vera dicenda sunt, sed aliqua, quæ damnum afferre possunt, omninò reticenda; alia verò, quæ nunc nō proderunt, convenienti tempori reseruanda. Albertus

Albert. in aliter definit, dicēs: *Veritas est quando verè concordant mens, & lingua, & opera, ut quod sentit quis in corde, hoc profert ore, & perficit opere.*

Incitamenta ad veritatem sunt. I. Tā chara Deo est veritas, ut Deus veritatis voluerit ab omnibus appellari. *Redemisti me Domine*, inquit David, *Deus veritatis*. Et de Christo Ioānes: *Vidimus gloriā eius, gloriam quasi unigeniti à Patre: plenū gratiæ & veritatis*. Et de Spiritu Sancto: *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit. Filius etiam Dei Christus Iesus in hoc natus est, & ad hoc venit in mundū, ut testimonium perhiberet veritati, quam qui non amauerit, non potest non toti Trinitati aduersari.*

II. Mendaces à conuictu humano repelluntur, & infames habentur, ne-

neque sunt qui illis fidem adhibeant,
quos semel nouerunt fuisse mēitos.
E cōtrā verò veritas amabilis & ho-
norabilis est, quæ in cōfessione quo-
que priorum delictorum apud
iudices beneuolentiam nobis conci-
liat, & hominum veracium honore
nobilitat.

III. *Nihil est, ut inquit Gregor. Gre. p. Pa.
ad defendendum puritate tutius, nihil stor. ad-
ad dicendum veritate facilius. Nam dū mon. 12.
quis falsitatem suam tueri conatur, du- Ps. 139. 10
ro cor labore fatigatur. Hinc namque Ier. 9. 5.
scriptum est: Labor labiorum suorum
operiet eos. Qui enim nunc implet, tunc
operiet, quia cuius nunc animum per
blandam inquietudinem exierit, tunc
per asperam retributionē premit. Hinc
per Ieremiam dicitur: Docuerunt lin-
guas suas loqui mendacium, ut iniquē
agerent, laborauerunt. Ac si apertē di-
ceretur: Qui amici veritatis esse potue-
runt sine labore, ut peccēt laborant, cū-
que viuere simpliciter renuunt, laborib.
exigunt, ut moriantur.*

Actiōes Veritatis sunt: I. Menda-
ciū & simulationē ore fugere, & cor-
de detestari.

II. Quan-

II. Quando, & quomodo, & ubi oportet, verum dicere.

III. Verum etiam si mens nostra doleat, & repugnet, si id necessarium & Deo placitum sit, non reticere.

IV. Nunquam verum obtegere aut palliare, nec pro favore alicuius, nec pro utilitate propria, nec pro aliquo detrimento vitando, si illud dicere teneamur.

V. Ambiguitates verborum & ambages in conuersatione vitare, & res prout sunt, simpliciter ore proferre.

VI. Myſteria coeleſtia aptis ad excipiendum patefacere; ab impuris vero & indignis abscondere, secundum illud: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.*

VII. Promissa seruare, nisi iusta causa non seruandi, aut in melius mutandi intercedat. Hac enim posita ad veritatem pertinet à promissis abstinere, iuxta illud Isidori: *In malis promissis rescinde fidem, & in tur-*

pi vo-

pi voto muta decretum.

Postulatio veritatis: Domine Iesu
Christe, qui veritas es; nam Ioannes
Apostolus tuus ait: *Spiritus est, qui te- 1 Io. 5. 6.*
stificatur, quoniam Christus est veritas.
cuiusque pulchritudo in omni veri-
tate creata, tanquam in imagine, lu-
cet: fac nos per misericordiam tuam
omnis mendacij hostes & veritatis
amatores, vt eam debito tempore &
modo proferentes, in ipsa te, in-
creatam veritatem quæramus. A-
men.

De simplicitate. S. IX.

Simplicitas est virtus, qua quis hypo-
crisim, duplicitatem, & multiplici-
tatem vitat: seu qua exterius ealem se
verbis & factis exhibet, qualis internus
est, & qua ab omni astutia, & dolo, &
fraude, & nõ necessaria actionum mul-
titudine, alienus est. Bernardus sic de-
scribit simplicitatem: Est perfectè ad
Deũ conuersa voluntas vnā petens à
Domino, hāc requirens, nõ ambiēs mul-
tiplicari in seculo: vel est in conuersa-
tione vera humilitas, sc. virtutis magis

Ber. in ep.

ad frat.

de mon.

ei.

conscientiam amplectens, quàm famā,
cū nō refugit vir simplex videri stultus
in saeculo, cū sit sapiens in Deo.

Incitamenta ad simplicitatē sunt:

I. Ad vitæ simplicitatē inducit, quod
qui alij quàm sint, se esse simulant, &
cū sint mali aut imperfecti, boni
& perfecti per hypocrisim videri
volunt, in nouissimo die magnam sustinebunt erubescētiā, & apud omnes homines & Angelos, de stulta simulatione, & detestabili superbia, & hypocrisi, qua alios decipere curabant, arguentur. Ad quod optime

Bas. ad c. 1
Isaie.

inquit Basilius: Qui externa quadam
simulatione, & per fucum gloriā aucupabantur ab hominibus, post occultorum manifestationem, cū fuerint omnia nuda & aperta, nec iā vlla in obscuro delituerit creatura, præbēbūt tales deformissimū spectaculū, euanescente, quæ nunc circa eos versatur, fallaci impostura, ita vt per se meritō cōparentur quercui. Hæc ille. Dicuntur autem similes quercui, quia hæc arbor detractis folijs præ cæteris deformissima apparet.

II. Ad

II. Ad simplicitatem operum inducit, quòd duplex opere, qui scilicet vult bonis simul & malis operib. vacare, Deo est abominabilis. E contra verò simplex, id est, qui bona solū opera sectatur, adeò Deo charus est, vt illum non in quamcunque amicitiam, sed planè in intimam familiaritatē admittat. Quod perspicuè fatetur Salomon in Prouerbijs dicens:

*Quia abominatio Domini omnis illu-
sor, & cum simplicibus sermocinatio
eius.* Quem locum interpretans Gre-
gorius, inquit: *Cum simplicib. sermo-
cinari dicitur, quia de supernis myste-
rijs, illorum mentes radio suæ visitatio-
nis illuminat, quos nulla vmbra dupli-
citatē obscurat.*

Pro. 3. 32.

Greg. 3.

Past. ad-

mon. 12.

III. Ad simplicitatem intentionum mouet, quòd Dominus vult seruos suos paucis id est, necessarijs, occupari, & in illis vnum tantum, id est, suam gloriam intendere. Quare Martham erga multa occupatam reprehendit, dicens: *Martha, Martha, Luc. 10.
solicita es, & turbaris erga plurima, 41. 42.
porrò vnū est necessariū.* Hoc vnū que-

rendum est, quia est summum bonū, in quo continentur omnia bona æterna & immensa. Ad hoc autem bonum inueniendū, non est necessariū per multa, id est, per inutilia, vagari, sed tantū vtilib. seu necessarijs intendere.

Actiones simplicitatis sunt: I. Quales omnes sumus, tales nos verbis & factis exhibere, nec sanctitatem aut perfectionem, quam non habemus, effingere.

II. Spirituali magistro omnia interiora, tum bona, tum mala, sine ullo fūco, vt dirigamur, aperire.

III. Si de rebus spiritualibus, quas nondum experti sumus, loquendum sit, syncerè, (ne supra quā sumus, habeamur,) nostrum defectum, & nullam aut modicam experientiam fateri.

IV. Boni tantū operibus vacare, nec mala illis admiscere: nullius facta pervertere, nullius bona deprauare, nullius dona diminuere, neminem lædere, & omnib. velle proficere.

V. De

V. De Domino ac de seruis eius in bonitate sentire, & sicut exteriùs bona omnibus cupere profiteamur; ita bona illis interius desiderare & concupiscere.

VI. Operum inutilium multiplicitem vitare, & bona opera in vnâ simplicem placendi Deo intentionem colligere.

Postulatio simplicitatis: Domine Iesu Christe simplicium, & humilium amator, qui dixisti: *Sinite paruulos*, id est, simplices & puros more infantium, *venire ad me* ~~talem est enim regnum cælorum~~ : fac nos per bonitatem tuam prudentia senes, & simplicitate & vitæ munditia paruulos, vt regnum tuum in cælis positum, quod solos incoinquinos recipit libenter excipiat. Amen.

Matt 19.
14.

De Amicitia §. X.

Amicitia est mutua duorum beneuolentia, in virtute fundata, & bonorum communicationi cōiuncta. Vel, vt Bernardus ait: *Vera amicitia est, qua nihil ex rebus amici querit, nisi so-*

Ber. ser. 3.
ad Soror.

lam beneuolentiā, sc. vt gratis amet amantem se Amicitia pars est affabilitas, siue comitas, qua quis, vt Thomas D. Tb. 2. 2. q. 114. ar. 1 ait, conuenienter se habet ad alios homines in communi conuersatione, tum in dictis, tum in factis. Est, inquā, virtus, qua homo decenter, comiter, & suauiter se habet cum illis, quibuscū viuit & conuersatur. Itaq; amicitia virtuti subnixā, virtutē ponimus; amicitia verò in bonis temporalibus, ac naturalibus, ac in sanguinis coniunctione fundatam, tanquam rem indifferentem, à ratione virtutis reijcimus.

Incitamenta ad amicitiam sunt: I. Amicitia spiritualis, Christi & Apostolorum exemplo probata est. Ille enim dixit Apostolis suis: Vos autē Ioa. 15. 15. dixi amicos, quia omnia quaecumque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Rom. 16. Paulus etiam quosdam in epistola ad Romanos vocat dilectos, siue dilectissimos sibi. Item alios, ad quos scribit, Phil. 41. vocat charissimos. Et rursus: Itaq; fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudiū meū & corona mea. sic state in Do-

Domino charissimi. Quæ omnia magnam amicitiam sonant comitem charitatis & manantem ex fonte virtutis. Alij quoque Apostoli, ut ex illorum gestis constat, socios habuerunt, quibuscum amicabilissimè conuersarunt. Non est ergo contrarium vitæ Apostolicæ & desiderio perfectionis, amicos fideles habere, quorum ope ad coelestia promouearis.

II. Amicitia est imago quædam patriæ celestis, in qua Angeli mutuò se diligunt, & dulcissimè ac suauissimè conuersantur. Vnde Chrysostomus de coelo eam descendisse autumat: *Spiritualis amicitia*, inquit, *omnes reliquas excellit, tanquam regina, dominium suorum habens, splendido habitu conspicua: nihil enim hic terrenum est. unde ista nascatur, quemadmodum in alijs: non enim ex consuetudine nascitur, non ex beneficentia, non ex natura, non ex tempore, sed è supernis descendit & ex ipso coelo.*

Chry. ho. i.
in epi ad
Coloss.

III. Amicitia spiritualis, utilissima est simul & suauissima: utilissima quidem; quoniam ab amico fideli

Ecc 6 14.
15, 16.

Amb. l. 7.
offic. c. 16.

habemus in dubietate consilium, in afflictione refrigerium, in moestitia solatium. Ipse nobis, in necessitate temporali positus, subuenit, & in spiritali indigentia ac molestia succurrit. Quare Ecclesiasticus: *Amicus fidelis, protectio fortis; qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitae & immortalitatis, & qui inueniet Dominum, inueniet vitam.* Est etiam haec amicitia suauissima, quoniam maxime cognata naturae hominis, qui est animal societatem amans, quem mutui amor & beneuolentia delectat. *Amicitia, inquit Ambrosius, est solatium vitae huius; ut habeas cui pectus aperias tuum, cum quo arcana participes, cui committas secretum pectoris, ut colloques tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatiatur, in persecutionibus adhortetur.*

Actiones amicitiae sunt: I. Amicos perfectos eligere, ex quorum conuersatione spiritali profectum accipiamus:

mus: vel studiosos, quibus in Domino prodesse possimus.

II. Amicos non propter aliquam commoditatē, nec propter voluptatem, etiam honestam, ex eorum suauitate & discreta conuersatione proueniētem, amare, sed propter virtutes in eis elucētes diligere.

III. Cū amicis, quando & quomodo oportet, de rebus spiritualib. cōuersari, & ne alij offendantur, aut scandalizentur, debitā in conuersando mensuram tenere.

IV. Amicis, si capaces sunt, arcana nostra communicare, & ab illis consilium, & directionem exquirere.

V. Amicorū defectus patienter ferre, nōnunquam dissimulare, & si spes emendationis affulgeat, blandē corrigere.

VI. Tempore aduersitatis amicos maximē complecti; tempore prosperitatis adgaudere illis & congratulari, & si excedant, bonis consilijs immoderatam eorum letitiam reprimere.

VII. Nihil ab amicis turpe, nihil iniustum, nihil minus honestum, minusue perfectum deprecari, sed sola honesta, sancta, & utriq; conuenientia efflagitare.

VIII. In omnibus, data nobis facultate, amicos iuuare, & ab eis libenter, cum obtulerint, in nostris necessitatibus adiutorium accipere.

IX. Idem velle idem nolle, & si aliquando iudicia dissenserint, nunquam voluntate disiungi.

X. In absentia se mutuò defendere, bonam adinuicem existimationē tueri, non tamen in hac defensione metas veritatis & regulas prudentiæ prætereire.

XI. In communi conuersatione cum illis decorum seruare, & omnem leuitatem & scurrilitatem reijbere.

XII. Ita amicitiam temperare, ut sensim ad immoderantiā non veniat, & dum alios offendit, & nos in vanā amicorum memoriam distrahit, profectui mentis officiat.

Po-

Postulatio amicitiae: Domine Iesu
 Christe, qui nos vt ex inimicis ami-
 cos faceres, & eterno Patri tuo recō-
 ciliares, è coelis ad terram descendi-
 sti, & non semel ad mutuum amorē
 & beneuolentiam adhortatus es; in-
 fere pectoribus nostris spirituales
 amicitiam; charitatis filiam, & iusti-
 tiae comitem fidelissimam; vt qui no-
 stram tibi deuouimus, affabiliter &
 amicè inter nos conuiuentes, spi-
 ritu & virtute proficiamus. A-
 men.

De liberalitate. §. XI.

Liberalitas est virtus, qua homo im-
 moderatum amorem pecuniarum
 & aliorū bonorum suorum moderatur,
 eaq; alacriter in propriā ac proximorū
 vtilitatem, atque in his quæ honoris Dei
 sunt, alijs elargitur. Alio nomine hæc
 virtus dicitur largitas, quoniam
 non ad præcisam necessitatem &
 miseriam subleuandam, sed ad vtili-
 tatem ingerendam, res tempora-
 les largius, & affluentius infumun-
 tur.

Albert in
par ani-
ma c. 17.

Incitamenta ad liberalitatē sunt:
I. Ipse Deus, cuius nos imagines su-
mus, & virtutes ac perfectiones imi-
tari cupimus. Ipse enim est, qui dat
omnibus affluenter, & non impro-
perat: *Quique*, ut inquit Albertus, tā
continuē dat omnibus sua dona tempo-
ralia & spiritualia, etiam non petēti-
bus, & super omnia, carnē & sanguinē
dilectissimi Filij sui. Nec sufficit ei,
dona sua dare simpliciter, nisi etiam
seipsum immensū det in singulis do-
nis. Commēdat largitatem suā, quōd
nulli negat dona sua, quantumcunq;
sibi aduersetur, immō pluries in no-
cte, & in die dona sua elargitur cui-
libet, quanquam à quoquam offen-
datur. Approbat in hoc largitatē suā,
quōd quodocunque inuenit oppor-
tunitatem aliquam in recipiente, sta-
tim ab effluxione spiritualiū dono-
rum nequaquam se potest contine-
re, licet ex sapientia diuina prænosc-
cat, quod recipiens illa dona, in pro-
ximo debet amittere, vel ea cōtinuō
deturpare, vel ipsum per eadem im-
pugnare.

II.

II. Nos dispensatores bonorum sumus, non domini: bona, quæ distribuimus, non nostra sunt, sed aliena. Iustum est autem, si dispensator, largiter iuxta voluntatem Domini bona dispenset, & facilè, si bona aliena, de quorum dispensatione præmium accepturus est, non auarè, non strictè, sed affluèter in proximos eroget. Eoque, & diuitibus, *V&*, inquit Basilus, *quia cum praualeant subleuare inopiã pauperum, indultarum sibi opum potentia non sint vsi, ad quod acceperunt eas.*

*Basil. ad
c. 1. Isa.*

III. Diuitiæ & bona temporalia sunt talenta, nobis à Domino commendata, quæ ad salutem & laudem abundanter distribuimus, ad damnationem verò & vituperium auarè retinemus. De quo Gregorius sic ait: *Greg. hom. 9. in Euã.* Nullus namque est, qui veraciter dicat: *Talentum minimè accepi, non est vnde rationes ponere cogar. Talenti enim nomine cuius et pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quod vel minimum accepit. Alius namque accepit intelligentiam predicationis, ministerium debet*

ex talento. Alius terrenam substantiam accepit, erogationē talenti debet ex rebus. Alius nec interiorū intelligentiam, nec rerū affluentiam accepit, sed tamē didicit artem, qua pascitur; ipsa ars ei in talenti acceptionē reputatur. Alius nihil horum assequutus est, sed tamen fortasse familiaritatis locū apud diuitem meruit, talentū profectō familiaritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentib. loquitur, pro talenti retentione damnatur. Habens ergo intellectū, curet omnino, ne taceat. Habens rerū affluentiam, vigilet, ne à misericordiæ largitate torpescat. Habēs artem, qua regitur, mag-nopere studeat, ut vsum atque utilitatē illius cum proximo partiatur. Habens loquendi locum apud diuitem, damnationē pro retento talento timeat, si cū valet, nō apud eū pro pauperib. intercedit. Talentū quippe ab unoquoq. nostrū venturus iudex exigit, quantum dedit.

Actiōes liberalitatis sunt: I. Pecunias & alia bona temporalia, in propriam necessitatem, in proximorum utilitatem, & in Dei honorem libenter infundere.

H. Quæ

II. Quæ nobis pro Christo pauperibus ad vsum concessa sunt, sine tædio alijs commodare, & libris ac alijs similibus fratrū utilitatibus inferuire.

III. Bona altiora, nempe doctrinā, consilium, & exemplum, dispertire, & talentis, quæ nobis concessa sunt, alijs prodesse.

IV. Aures audiendis confessionibus, os prædicandæ Euangelicæ doctrinæ, manus infirmiorum adiutorio, & reliquas vires proximorum utilitatibus applicare.

V. Inuitis, absentibus, & ignorantibus subsidia bonorum temporalium dare, vt fecit sanctus Nicolaus Episcopus, dotans filias nobilis & inopis: & adiumenta orationum elargiri.

VI. Temporis spatia bono proximorum offerre, & à nostris commodis vanisque occupationibus præripere.

VII. Diem illum in quo aut actione aut oratione non fuimus utiles proximis & Ecclesiæ Dei malè insumptum reputare, ac de nostra ignavia tristitiam accipere.

VIII. Nec

VIII. Nec ita temporalia dare, vt prodigè & insipienter infumantur: nec ita talentis spiritualibus prodesse, vt mentis nostræ virtutes ac profectus attenuentur.

Postulatio liberalitatis: Domine Iesu Christe, qui es potentissimus Rex, summè magnificus & liberalis indando, nam cum vno gemitu aut vna gutta sanguinis nos redimere potuisses, innumerabilibus tamè gemitibus & lacrymis nos redemisti, & infinitis meritis ac totius sanguinis tui effusione à peccato liberaisti: doce nos, quæsumus, in tuo obsequio largos esse, & erga fratres nostros liberales, vt in hac vita largitatis tuæ donis cumulemur, & in futura largæ eximiæ gloriæ benedictionem accipiamus. Amen.

De virtute Fortitudinis.

CAPVT VIII.

VIRTUS Fortitudinis appetitum irascibilem moderatur, sicut prudent-

dentia intellectum in moralibus perficit, & iustitia voluntatem in ordine ad alios rectam efficit. Hi autem septem aliæ virtutes annectuntur, quæ passiones irascibiles cohibent. Hæ autem sunt: *Magnanimitas, Magnificencia, Patientia, Longanimitas, Perseuerantia, Constantia, Securitas*: Quæ omnes, sicut ipsa Fortitudo, ita appetitum irascibilem afficiunt, vt etiam voluntatem exornent, in qua sunt præcipui earum actus. De his igitur nunc suo ordine agendum est.

De Fortitudine. §. I.

Fortitudo est virtus moralis, voluntatem ac appetitum irascibilem afficiens, qua homo erga acerba & terribilia rectè se habet, ita vt neque prauè timendo, in malum cadat, neque temerè audendo, ab officio rationi consentaneo desciscat. Vel breuius: Est virtus animi, qua labores mortisque pericula constanter suscipiuntur, & perferuntur. Cuius duo sunt generalia officia, in actiones, quæ statim dicentur, distincta. Alterum est & præcipuum, labores,

res,

res & periculâ sustinere ac pati. Alterum verò, eadem pericula & labores, cum oportet, adire & aggredi.

Bonau. in
dieta sa-
lutis, tit. 5.
§ 7.

Incitamenta ad Fortitudinē sunt:
I. Fortitudo inter alia comparatur à
Bonauentura radici arboris: Nam si-

1. Cor. 15.
58.

cut radix in arbore sustinet truncum, frondes, & flores; fructus, & folia; ita Fortitudo sustinet omnes alias virtutes, & earum actiones, & merita. Quamobrem, qui non vult ista perdere, & periculo direptionis exponere, debet per fortitudinem contra hostes armari: *Fratres mihi dilecti*, inquit Paulus, *estote stabiles & immobiles, abundantes in omni opere Domini semper.* Ac si diceret: si per fortitudinem, stabilitatem & immobilitatem non habeatis in bono, nequaquam poteritis bonis operibus abundare.

II. Hæc virtus in infirmo homine tanti pretij est, vt Deus ipse velit nostra fortitudo nuncupari. Ipse enim auctor est nostræ fortitudinis, qui dum nos inuictos facit & aduersus animæ hostes insuperabiles, maximè
glo-

glorificatur in nobis. Sed *hac animi fortitudo*, ait Prosper, *ab illo est nobis, de vita cui cum Propheta cantamus: Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.* Fortitudo nostra est, quia ita nos contra omnia vitia inuicta protectione corroborat, ut animum nostrum nec blanda dissoluant, nec aduersa deiciant. Et nunc laus nostra Dominus fit, si non nos de muneribus Dei, sed diuina in nobis cupiamus munera prædicari.

III. Hac virtute, bona quæ nondum adepti sumus, assequimur, & dona iam parua seruamus. Nam & ardua ac difficilia audet, ut spirituales diuitias augeat, & dura ac molesta sustinet, ut comparatas asseruet. Hæc non *timete eos, qui occidunt corpus*, iuxta mandatum Domini, & *timet Dominum, qui animam potest in gehennam mittere.* Et dum eum, qui dignus est timeri, timet, & reliqua, uti imbecillia, contemnit, salutem suam possessori conquirat.

Actiones fortitudinis sūt: I. Pericu-

la

la mortis, & ipsam mortem iam irruentem, ex quacunque causa proueniat, sine deiectione animi sustinere, & præcipuè illam, quæ causa fidei infligitur, & martyrium est, animosè suscipere.

II. Quælibet alia pericula euentuum molestorum, acerborum, & terribilium, quæ in hac vita accidunt, maximè propter defensionem cuiusque virtutis, tolerare.

III. Mentem confortare in aduersis quibuscumque ne terreatur, & in prosperis ne mulceatur, & à recto virtutis tramite ad dexteram vel ad sinistram deuiet.

IV. Roborare animum, vt semper exerceatur in bonis, licèt multa impedimenta operibus bonis obstant, & ne vnquam vincatur in malis.

V. Tentationes & insultus demonis ferre, & reijcere, ac propter illa à præceptis diuinis & consilijs Evangelicis nequaquam dimoueri.

VI. Ardua quæque & difficilia, ad comparandam perfectam virtutem aggredi, & in Deo nos adiuuante cōfidere.

VII. Men-

VII. Mentis tranquillitatem in aduersis conseruare, & in medijs molestijs ac tribulationibus, lætitia & iucunditate perfundi; secundum illud Pauli: *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.*

VIII. Pericula & molestias, quæ omninò vires nostras excedant, sine anxietate vitare, & nos, si absque ignominia potuerimus, ab illis in opportuniorem commoditatem custodire.

Postulatio Fortitudinis: Domine Iesu Christe, Leo fortissimè de tribulada, qui de sinu Patris exijsti, vincēs peccata nostra, vt vincerēs mortem, & infernum dissipares: corrobora mentes nostras virtute fortitudinis, vt propter te aduersa & molesta animosè sustineamus, & ardua ac difficilia, propter tuam gloriam & laudem aggrediamur. Pelle, ô Domine, rogamus supplices, à cordibus nostris noxiam timiditatem, qua solemus non timenda timere, & omnem intimiditatem, qua consueuimus ea quæ timenda essent, non trepidare. Temerariam
etiam

etiam audaciam comprime, qua ali-
quid supra vires à te concessas adori-
mur, vt in medio huius virtutis posi-
ti, secundum quod tibi placet, in stu-
diosis operibus strenuè & fortiter
nos geramus. Amen.

De Magnanimitate. §. II.

D. Thom.

2.2. q 129.

ar. 3 ad 3.

Bonau. in

hom. Eccl.

to 1. opus.

Arist.

Magnanimitas est virtus, qua mag-
na opera & eximio honore dig-
nissima propter finem virtutis aggredi-
mur, ipsum verò honorem nobis denega-
tum non ambimus, & oblatum contem-
nimus. Ita quidē magni Ecclesiæ Do-
ctores, Thomas & Bonauētura huius
virtutis naturam exposuerunt, & ex
parte Philosophi definitionem cor-
rexerunt. Qui fidei luce carens, & sui
oblitus, (nam alio loco verè docuit
honorem propter seipsum non esse
quærendum (plus amoris honoris tri-
buit, quàm Christiana veritas pati-
tur, & quàm ipse honor (qui virtutem
sequitur, sicut delectatio sumptio-
nem cibi) mereatur.

Incitamenta ad Magnanimitatem
sunt: I. Magnitudo Dei, cuius nos ser-
uos

uos profiteamur & filios, ac imitato-
 res esse cupimus. Ipse enim magnus
 est: *Quia magnus Dominus & laudabi-* Psa. 47. 1.
lis nimis. Et: *Magnus amor eius, quo fi-* Ioan. 3.
lium suum nobis in redemptorem dedit,
& spiritum suum cordib. nostris immi-
sit. Et: *Magna virtus eius, quia fecit no-* Luc. 1. 49
bis magna, qui potens est. Et: *magnum* Psa. 102.
donum eius: Nam redemit de interitu 4.
vitam nostram, & coronat nos in mise-
ricordia & miserationibus, & compla-
cuit ei parare nobis regnum. Ita vt
possimus singulis momentis dicere:
Quod magna est misericordia eius su- Psa. 85. 13.
per nos. Quis ergo non videat, huius
 magni regis famulos, amicos & filios
 magnos esse debere, quiq; magna pro
 ipso audeant, & omnem sæculi hono- Aug 1 de
 rem qui, vt ait August. nullius est pon- de ciuit.
 deris fumus. animosè contemnant? c. 17.

II. Magnis operibus magna præ-
 mia promissa sunt: Nam qui mnâ, quâ
 acceperat, lucratus est quinque
 mnas, præficitur quinque ciuitati-
 bus; qui verò decem mnas acquisiuit,
 laudatur vehementer, & cumulatis-
 simum præmium recipit: Audite
 enim:

Luc. 19. enim: *Euge bone serue, quia in modico*
 17. *fuiſti ſi leſis, eris poteſtatem habens ſu-*
 Greg li. 3. *per decem ciuitates. Magna ergo pro-*
 in 1. Reg *miſit, inquit Gregorius, qui magna*
 ad c. 17. *præcipiendo docuit, vt magnitudo mu-*
neris ad fortitudinem incitaret laboris.

III. Magnarum actionum ſectato-
 ribus, non tantum in alia vita Domi-
 nus magna præmia decernit, ſed etiã
 in hac vita miris donis augere ſolet.
 Huiusmodi ſunt: Mentis puritas; di-
 uinarum conſolationum affluentia;
 in rebus arduis inuicta fiducia; in
 morte ſecuritas; citus ad cœlũ tran-
 ſitus; nullus aut modicus aut purga-
 torij flammas accessus. Egregiè pro-
 fectò Gregorius ait: *Magnum eſt ſoli*
 Greg. 5. *Domino ſeruire, videlicet inſtanter bo-*
na agere, bonis actibus reproba non miſ-
cere: ſed hoc quàm maximum, in huius
vita tranſitu poteſtatem cruentorum
ſpirituum non incurrere. Nullas in via
horribilitates cernere, contrarietates ob-
iectionum nullas inuenire, eternas pœ-
nas euadere liberatoris noſtri præſidia
ſentire, momentaneam ſæculi lucem
perdere, ſed repenti ineffabilem clari-
tatem

tatem aternitatis inuenire. Hæc ille.

Actiões Magnanimitatis sunt: I.

In omni mortificationis genere atque virtutis, nō mediocribus contentos esse; sed cum Dei gratia ad supremum gradum anhelare, & quoad fieri possit, maximas & excellentissimas actiones præstare.

II. Homines etiam suprema dignitate fulgentes, & eorum magnificas promissiones, & minas terribiles, si ad aliquid virtuti contrarium compellant, animo è contemnere.

III. Impedimentis, & obstaculis non frangi, qui se præstantissimis actionibus virtutis opponant, sed ea fortiter separare.

IV. Post magnam cum Deo familiaritatem adeptam, ad maiorem aspirare, & post eximia opera, in eius obsequium præstita, adhuc maiora moliri.

V. Difficultatibus & molestiis, quæ in his magnis operibus oriri solent, non mœrere, non angī, sed lætari, atque gaudere.

VI. Pro his omnibus solum Dei ob-

K

sequi-

sequium ac gloriam expectare, & verum honorem, scilicet æternum, in patria decernendum, concupiscere.

VII. Dignitates & mundi honores, si non offerantur, non appetere; si offerantur, aspernari: & minus voluntarij, solum pro Dei gloria & merito obedientiæ suscipere, & sub illis, tanquam sub pondere, gemere, & libentissimè eos alijs dimittere.

VIII. Honores, ac munera, nostris meritis minora, præ ambitione non aspernari, sed illa cum magna modestia administrare, & quasi nostra maiori dignitati honore afficere.

IX. Non solum pusillanimitatem, quæ viribus à Deo nobis datis, congrua non audet, sed etiam præsumptionem, ambitionem, & inanem gloriam fugere.

Arist. 4.

Ethic. c. 3.

X. His ex parte continentur viginti indicia notanda viri magnanimi, quæ Aristoteles numeravit, & benè interpretata, non parum utilitatis viro spirituali possunt afferre. Vir enim magnanimus, Primo: Spectato

officio

officio aut dignitate magna, quam
quærit, se propter illam, qua Deum
repræsentat, dignum magno hono-
re iudicat. Secundò: Modicè magnis
honoribus, & à magnis viris oblati,
delectatur, paruosque contemnit.
Tertiò: In prosperis & aduersis
moderatum se exhibet. Quartò:
Magnanimi etiam est, parua pericu-
la, paruis relinquere, magnis verò
pro Dei gloria se exponere, & si
opus fuerit vitæ non parcere. Quin-
tò: Acceptum beneficium ab ho-
mine maioribus beneficijs compen-
sare. Sextò: Neminem ex mortali-
bus, nisi ob res magnas, rogare. Se-
ptimò: Libenter alijs adiumento ef-
se. Octauò: Cum principibus, & o-
pulentis; si ita gloria Dei exigat, præ-
stare se magnum & excelsum; cū me-
diocribus & infimis, moderatum.
Nono: Non se locis honoratioribus
aut dignitatibus ingerere. 10. Cuncta-
ri in his, quæ aggreditur, & nō multa,
sed magna facere. 11. Apertè vitia o-
disse, & virtutem amare. 12. Palam &
liberè, quæ dicenda, & agenda sunt,

dicere & agere. 13. Vulgi hominibus
sententiam suam & rationem guber-
nandi non prodere. 14. Alterius nutu,
nisi superiori, non posse viuere. 15.
Quia nihil ei magnum est, non facile
admirari. 16. Iniuriarum non memi-
nisse. 17. Aliorum nimium laudorem,
aut vituperatorem nō esse. 18. In mo-
lestijs querulum non se præbere. 19.
Malle res honestas quàm vtilis possi-
dere. 20. Habet denique magnanimus
vocem grauem, motum tardum, ora-
tionem sedatam, & quia paucis stu-
det, non festinat, & quia nihil mag-
num æstimat, nunquam vehementer
contendit.

Postulatio Magnanimitatis: Do-
mine IESV Christe, Rex magne, qui
pro nobis, pusillis magna & incom-
prehensibilia fecisti, & sæculi hono-
rem calcasti: fac nos, obsecramus, in-
tentē, magnorum operum amatores,
& terrenorum honorum & dignita-
tum contemptores; vt & magna ope-
ra & magna in tuo regno præmia nos
efferant, & magnorum honorum sæ-
cularium contemptus nos in ve-
rissi-

rissimum sanctorum honorem inducat. Amen.

De Securitate. §. III.

Securitas est virtus, qua pacatè & tranquillè magna opera virtutis aggredimur, & timorem, anxietatemque errandi, preposterè agendi, & non assequendi finem, cohibemus. Quæ, vt D. Thom. 2. 2. qu. 129. art. 7. Thomas ait, pars est magnanimitatis, quia cum magnanimus ea quæ aggreditur, non sibi imparia reputet, meritò in operib. suis securus est, & de diuina misericordia sibi fauete cōfidit.

Incitamenta ad securitatem sunt:

I. Concurfus Dei, qui omnes res naturales in suis functionibus mirabiliter iuuat. Qui & ipsis peccatoribus in suarum quoque legum transgressionem auxilia ad operandum generalia non denegat, ne naturali ordini in rebus statuto deficiat. Quanto ergo magis suos iustos iuuabit, pro eius obsequio laborantes, & eos ab emergentibus impedimentis vinci non sinet.

II. Bona conscientia, quæ iustum,

K 3

Dei

Dei gloriam quærentem mirabiliter
Iob 11.14. roborat, & spe exitus boni confortat.
18. Vnde Iob: Si iniquitatē, quæ est in ma-
Prou 28.1. nutua, abstuleris, defossus securus dor-
Bern. lib. mies. Et Salomon: Iustus quasi leo con-
de confid. fidens absque terrore erit. Et Bernard.
prope fin. Nihil in hac vita securius, nihil iucun-
 dius possidetur bona conscientia. Pre-
 mat corpus, trahat mundus terreat dia-
 bolus, illa tamen semper erit secura.

III. Sollicitudo rectè præstandi o-
 mnia, quæ ad nos pertinent, vt in his
 quæ agimus, prosperum finem asse-
 quamur. Qui enim quod ad se perti-
 net, facit, non imprudenter quod à
 Deo iuuabitur, de infinita eius mise-
Cypr li 2. ricordia confidit. Et hoc insinuat Cy-
epi. 2 ad prianus, ita scribens: Dei est, inquam,
Donat. Dei omne quod possumus; inde viuimus,
 inde pollemus, inde sumpto & concepto
 vigore, hic adhuc positi futurorum in-
 dicia prænoscimus. Sit tantum timor,
 innocentia custos, vt quod in mentes no-
 stras indulgētia cœlestis allapsu clemē-
 menter Dominus influxit, in animi ob-
 lectātis hospitio iusta operatione tenea-
 tur, nec accepta securitas indiligentiā
 pariat.

pariat, & vetus denuò hostis obrepit.

Actiões Securitatis sunt: I. Promptè, & alacriter, & cum spe boni exitus, actiões præclaras & difficultatē p[er] se ferentes aggredi.

II. Timorem, anxietatēq; ex non legitima causa obortam, abicere.

III. Quietē, & sine vlla perturbatione, dum in Domino, & non in nobis fiduciam collocamus opera bona præstare.

Postulatio Securitatis: Domine Iesu Christe, triumphator potentissime, qui omninò securus de victoria peccati & mortis existens, ante passionem tuam, acclamationem victoris libenter suscepisti, & Hierosolymam ante conflictum cum morte, tãquam mortis & peccati victor, intraisti: concede, quæsumus, nobis famulisti, ita tuam erga nos amabilem prouidentiam, & abundantissimum auxilium agnoscere, vt simus in bello tentationum tua protectione tuti, &

in magnorum operum exercita-

tione tuo adiutorio se-

curi. Amen.

K 4

De

De Magnificencia. §. IV.

Magnificencia est virtus, qua ob Dei honorem, in magnis & utilissimis operibus magnos sumptus facimus, & ingentem vim pecunie profundimus.

Aug. li. 83. 99 q. 31. Quod innuit Augustinus dicens: Est rerum magnarum, & excelsarum, cum ampla quadam & splendida propositione, cogitatio atque administratio. Et a-

Basi hom. in Psa. 28. pertius Basilius: Qui magnificas, inquit, De Deo cogitationes habent, sublimes item de rerum creatione rationes speculantur, huc etiam quatenus potuerunt incubere, ut bonitatem diuinæ providentiæ qualicunque intelligentia consequerentur: ad hoc in faciendo sumptu minimè illiberales aut sordidi, & in allevanda fratrum necessitate munifici: ÷ demum sunt magnifici, in quibus vox Domini sibi elegit domicilium.

Incitamenta ad Magnificentiam sunt: I. Deus pro nobis redimendis magnos sumptus fecit, qui non auro vel argento, sed sanguine sui Filij, in infinitum pretiosiore, nos in libertatem asseruit. *Scientes, inquit Petrus Apostolus, quod non corruptilibus*

auro.

*1 Pet. 1.
18 19.*

auro vel argento, redempti estis de vana vestra conuersatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati. Quid ergo multum, si nos propter illum ex bonis suis, quæ recepimus, magnos sumptus faciamus?

II. Deus etiam hominem magnificum fecit. Nam magnificauit Dominus Psal. 124. *facere nobiscum, facti sumus letantes.* 3. Greg. 8. Et Gregorius ait: Deus hominem magnificat, quia largitate rationis ditat, quia infusione gratiae visitat, quia honore collatae virtutis exaltat, quibus anima maximè reficitur, quia magno animo & rationali nihil est magnum, nec faciat eum nisi solus Deus, qui est immensus. Debet ergo qui magnificus est, opera magnificentia præstare.

III. Quanto pro Deo plura & maiora infumimus, tanto ditiores effici-mur, quia pro temporalibus ferè nullius valoris spiritualia immensi pretij recipimus. Hoc autè adeò verum est, vt Paulus de his, qui præcipuum opus magnificentiae faciunt, & 2. Cor. 6. omnia pro Christo dimittunt, dicat: 10.

Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Et Dominus: Centuplum accipient, & vitam eternam possidebunt.

Actiones Magnificentiae sunt: I. In operibus magnis & splendidis, ut in aedificandis Ecclesijs, monasterijs, collegijs, & in alijs aedificijs secularibus, ad splendorem reipublicae pertinentibus, magnos sumptus auri, argenti, gemmarum, & pecuniarum facere.

II. Affectum immoderatum erga has magnas opes, qui earum profusionem impedit, moderari.

III. Magnis sumptibus, id est, dimissione omnium rerum, gemmam perfectionis coemere.

IV. Nosipfos, qui omnes sumptus externos superamus, in verae virtutis adeptionem, & in magnorum propter Deum operum molitionem, insu-
mere.

Postulatio Magnificentiae: Domine Iesu Christe, qui es magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia, qui que in convivio corporis & sanguinis tui magnificentissimus apparuisti, dum te ipsum, infiniti

Exo. 15. 11.

infinitaloris thesaurum ad nos cibandos & potandos donasti: effunde super nos spiritum, diuitiarum contemptorem, vt sicut te inspirante omnia volumus dimittere, ita paratissimi, si omnes mundi gazas nunc haberemus, propter tuum amorem erogare. Amen.

De Patientia. §. V.

Patientia est virtus, qua mala huius seculi equo animo sustinemus, ita vt propter illa, nec interius immoderate turbemur, aut tristemur, nec exterius aliquid minus honestum minusve decorum admittamus. Mala huius vitę, quę patientia sustinet, sunt mortes patrum, filiorum, cognatorum, amicorum: morbi, exilia, damna, iniurię, cõtumelię, & cætera huiusmodi, quę possunt accidere. Patientis igitur est, in his euentibus, tristitiam, mœorem, & afflictionem moderari, ita vt mensuram rationis non excedat, nec ad aliquid illicitum ad depulsionem malorum inducat. Est etiam verba, & gestus, & alias externas a-

Aug lib.
de Pati.
c.2.

Iustin.in
ligno vite
de Patiē.

ctiones, tristitiæ indices, ita regere,
ut nihil in eis, nisi quod decorum est,
& virili animo dignum, eluceat. His
intelligitur definitio Augustini: Pa-
tientia hominis est, qua mala equo ani-
mo toleramus, ne animo iniquo bona
deferamus, per quæ ad meliora perue-
niamus. Illa etiam Laurentij Luitania-
ni: Patientia est virtus, contumeliarum.
& omnis aduersitatis impetus equani-
miter portans, vel est, aliena mala, id
est, ab alijs illata, equanimiter perpeti,
& contra eum, qui irrogat, nullo animi
dolore moueri.

Incitamenta ad patientiam sunt:
I. Sine patientia, vitam coelestem,
quam speramus & optamus, habere
non possumus. Quoniam impossi-
bile est, nos in hoc exilio, tot malis
& miserijs referto, multis illorum
sæpè non impeti, quibus, nisi patien-
tia resistamus, facient nos aut à bo-
no discedere, aut in malum pecca-
tumq; prolabi. Hoc autem significant
illa verba Domini: In patientia ve-
stra possidebitis animas vestras, quia
nequaquam animæ vitam posside-
bimus,

bimus, nisi patientia fulgeamus. Atque item illa: Beati, qui persecutionē ^{Mat 5.} patiuntur propter iustitiam, quoniam ^{10. 11.} ipsorum est regnum cœlorum: Et beati estis cū maledixerint vobis homines, &c.

II. Patientia ipsius Dei, qui tantam ingrati- tū em, & peccatorum nostrorum colluionem sustinet, qua nos propter bonum nostrum me- rores & ærumnas sustinere docet. Si Dominus, inquit Cyprianus, nobis Pa- ^{Cypr. l. de} ter & Deus est, sectemur patientiam bono pa- Domini pariter & Patris. Quia & ser- ^{tientia.} uos oportet esse obsequentes, & filios nō decet esse degeneres. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quod in contume- liam suæ maiestatis & honoris, institu- ta ab hominibus prophana templa, & terrena figmenta, & sacra sacrilega patientissimè sustinens, super bonos & malos equaliter facit diem nasci, & lu- men Solis oboriri? Et cū imbribus ter- ras rigat, nemo à beneficijs eius exclu- ditur, quominus iustis simul & iniustis indiscretas pluuias largiatur? Et post multa commemorata beneficia hæc

subijcit: Et cū crebris, immò continuis
exacerbetur offensis Deus, indignatio-
nem suam temperat, & prestitutū se-
mel retributionis diem, patienter expe-
ctat Hæc ille.

Inducit etiam exemplum Christi
Saluatoris nostri, cuius tota vita,
patientia fuit. Qui in ingressu in hūc
mundum, in progressu per hunc mū-
dum, in egressu de hoc mundo, innu-
mera mala sustinuit, & aduersa pa-
tientissimè tolerauit. Aequum est au-
tem, vt nos qui eius membra sumus,
pati & sustinere, gloriosissimum co-
gitemus. Pulchrè sponsa, inquit Ber-
nardus, conuertit sibi ad gloriam, quod
ei pro opprobrio ob amulis intorque-
tur, non modo formosam, sed & ni-
gram esse se glorians. Non enim eru-
bescit nigredinem, quam nouit præ-
cessisse, & in sponso, cui similari, quar-
ta etiam gloria est. Nihil sibi gloriosius
proinde putat, quàm CHRISTI op-
probrium portare. Vnde vox illa pror-
sus exultationis & salutis: Absit mihi
gloriarī nisi in cruce Domini nostri Iesu
Christi. Grata ignominia crucis ei, qui
cruci-

Ber ser.
25 in Cāt
propè fin.

Ad Ga-
lat. 6. 14.

crucifixo ingratus non est. Nigredo est,
sed formosa, & similitudo Domini Va- Isa. 53 3.
de ad sanctū Isaiam, & describit tibi,
qualē eū in spiritu viderit. Quē namq;
aliū dicit virū doloris, & scientē in-
firmitatem; & quia non erat ei species,
neq; decor? Inducit tandē sanctorum Ibid. n. 2.
exemplum: Nā sicut eorum caput o-
portuit per passionum tolerantiam
intrare in gloriam suam; ita necessa-
rium fuit, vt ipsi in gloriam eadem
via ingrederentur. Et nos si cupimus
eorum socij esse, per eandem viam
debemus intrare.

III. Præmium patientiæ eximium
est: Nam & in hac vita patientia nos
perficit, iuxta illud: Virtus in infir-
mitate perficitur; & in alia vita exi-
mia remuneratione coronat. Idque
significant illa verba Iob: Homo nasc- Iob 5 7.
citur ad laborem, & avis ad volatum. Greg 6.
Quid nimirū, vt inquit Gregorius, in- mor c. 5.
de mēs ad summa euolat; vnde caro in
infirmis durius laborat. Quāta autē sint
patientia bona, Tertullianus in hūc Tertul de
modum exponit. Patientia fidem mu- patiente
nit, pacem gubernat, dilectionem adiu-
uat.

uat, humilitatem instruit, poenitentiam expectat, exomologesim, id est, confessionem, assignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frenat, manum continet, tentationes inculcat, scandala pellit, martyria consummat.

Actiones patientiæ sunt: I. Damna fortunæ & substantiæ mundialis æquanimiter ferre.

II. Iniurias, irrisiones, probra, contumelias, detractiones, & infamias æquo animo sustinere.

III. Dolores, ægritudines, corporis imbecillitatem, atque ipsam mortem, sine impatientiæ nota tolerare.

IV. Hæc omnia sufferre sine murmuratione, sine lamentationibus, & querimonijs, sine immoderata & nimia tristitia.

V. Supradicta mala non solum sine tristitia nimia sustinere, sed etiam se ad gaudium inducere, quia pro gloria Dei aliquid tolerat, & planè cum gaudio & exultatione pati, sicut Apostoli: *Qui ibant gaudentes à conspectu concilij, quia digni habiti*

biti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

VI. Ferre hæc mala, aut quia nostræ culpæ commeruerunt, aut etiam sine culpa, quæ ab hostibus & inimicis dimanarunt.

VII. Ferre hæc mala propter bona opera, quibus alijs adiungeto fuimus, qui in nos beneuolos, se maleuolos & ingratos præstant, secundum illud: *Si benefacientes sustinetis, hæc est gratia.* Atque iterum: *Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ.* Ps. 34. 13.

VIII. Sustinere mala, non tantum à malis, sed etiam à bonis, & ab his qui bono zelo, non tamen secundum scientiam, nos persequuntur, & qui dum de nobis detrahunt, aut famam dilacerant, & rebus spoliant, arbitrantur se obsequium præstare Deo.

IX. Non nos excusare, sed in medijs malis quietos silere, sicut fecit Dominus, qui à Pilato interrogatus, *nihil respondit, & apud Herodem prudentissimè tacuit.* Mat. 27. 14.

X. Ma-

X. Mala hæc concupiscere, & ex desiderio imitationis Christi peroptare. In cuius persona scriptum est:
Ps. 68. 21. Improperium expectauit cor meum & miseriam.

Postulatio Patientiæ: Domine Iesu Christe, qui in diebus mortalitatis tuæ nos semper bona agere & mala tolerare docuisti: spiritum nostrum virtute patientiæ roboras, vt mala à malis & à bonis, sine vlla etiã occasione à nobis data, propter te æquanimiter toleremus, & vt ob eorum depulsionem, nec vlllo peccato foedemur, nec à virtutis sequela vlllo modo desistamus. Amen.

De Longanimitate. §. VI.

Longanimitas est virtus, qua per longum tēpus molestias corporis, & mētis ariditates sustinemus, & malorum remedium, ac fœlicitatis aduentum, diu dilata, æquo animo ac firma spe à Domino speramus. Quæ pars est patientiæ, & in hoc ab ea differt, quòd patientia, mala quidem tolerat, longanimitas verò quod difficilius est, facit: nam per diuturnum tempus mala susti-

sustinet, & consolationem per multos dies, menses, & anos dilatam expectat.

Incitamenta ad longanimitatem sunt: I. Bonum, quod malorum perpeffione speramus, maximum est. Ab eo etiam illud expectamus rerum omnium conditore, qui potentissimus est ad donandum, & celerrimus ac praesentissimus ad auxilium ferendum. Differt autem aliquando, quia remedij dilationem ipsius gloria, & nostrum maius bonum exposcit. Non ergo æquum est, vt maxima bona, quasi nullius momenti essent, breui labore velimus accipere, & ante tempus, Dei gloriae & nostrae utilitati conueniens, illa optemus comparare. Quamobrem vnusquisque illud Dauidis sibi dictum existimet: *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Ps. 26. 23.

II. Saluator noster, longissimo tempore nos morantes, & eius iussis obedire detrectantes, expectat: & si post conuersionem nostram ab illo
fugia-

fugiamus, vel segniter nos geramus,
nostram ingratitudinem, segniciem,
ac stultitiam, mirabili longanimitate
supportat. Quare vilis homuncio
& inutilis seruus Dominum suum non
expectabit? Quare à sapientissimo
magistro longo tempore aduersa to-
lerare non discet? Quare fidelissimo
patri omnia prospicienti & leuamé

*Ber ser. 9. afferre cupienti non fidet? Gemina
in Cant. dulcedo suauitatis, inquit Bernardus,
Rō 2. 4. exuberat in pectore Domini Iesu, lon-*

*ganimitas videlicet in expectando, &
in donando facilitas. De primo legi-
mus: An diuitias bonitatis eius, & pa-
tientie, & longanimitatis contēnis? An
Eze. 18. 21 ignoras, quia benignitas Dei ad poenit-*

*tentiam te ad lucit? De secundo verò:
Quacunque hora ingemuerit peccator,
peccatum tunc remittetur ei. Si ille nos
expectat, expectemus vicissim illum
& nos, quia veniens veniet, & non tar-
dabit, & lachrymas nostrorum oculo-
rum absterget.*

*Iust. li. de rum absterget.
interiori III. Inducit longanimitatis laus,
conflictu quam Laurentius Iustinianus hac lu-
ca. 11. culenta oratione contexuit: Longa-*

nimi-

*nitimitas est amica virtutum, gratia ad-
uocatrix, religiositatis domicilium, fi-
dei speculum, testimonium sanctitatis,
ornamentum Catholice veritatis, Dei
imitatrix, interemptrix vitiorum, tē-
tationum medicamentum, persecutrix
demonum, & spiritualis lancea, inimi-
corum arma transfigens. Hac Christi
militibus necessaria esse probatur. Tolle
longanimitatem bellatori & illico ti-
more comprehensus, terga aduersarijs
dabit. Si hac operari quisquam carue-
rit, intermisso opere repente deficiet.
Sanctorum longanimitatem aduerte,
tu, qui pusillanimitate purgaris: eorum
in tribulatione constantiam si diligen-
ter attendas, efficieris patiens, & in di-
uinę gratiæ expectatione robustus. I-
psos imitare, quos diligis, vt ad illorum
gloriam pertingere queas, virtute præ-
uia felicitatis eorum consequeris fasti-
gium.*

Actiones longanimitatis sunt: I.
Persecutiones, iniurias, molestias
corporis, & cætera huiusmodi lon-
go tempore, immò vsque ad mortē, si
oportuerit, sine vlla impatientiæ no-
ta tolerare.

II. Men-

II. Mentis ariditates, consolationum diuinarum subtractiones, & Deus se abscondentem, & quasi in medijs fluctibus, quibus submergimur, dormientem, sustinere.

III. Propter hæc & alia terribilia, quæ viri spirituales interdum experiuntur, quibus à Domino probantur, nunquam in rebus exterioribus consolationem quærere, nunquam à studio sanctæ orationis separari, nunquam in cura virtutis intepescere.

IV. Illam in quacunq; gratiæ subtractione mentem induere, quam habebat sanctus Iob, quando dicebat:

Iob 13. 11. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo, veruntamen vias meas in conspectu eius arguam, & ipse erit Saluator meus.

Postulatio Longanimitatis: Domine Iesu Christe, cuius hoc est pulchrum tuæ longanimitatis elogium: Misericors & misericors Dominus longanimis, & multum misericors, qui quæ nos innumeris miserationibus implet, & duritiam nostram usque ad senectam & senium expectas: quæsumus,

mus, angustum cor nostrum dilata,
& longanimitatis virtute magnifi-
ca, vt semper labores & molestias
pro te sustinentes, & nullam in hoc
exilio mercedem consolationis po-
stulantes, nos æternitatis cognitores
esse monstremus, & bonorum æter-
norum amatores ostendamus. A-
men.

De Perseuerantia. §. VII.

Perseuerantia est virtus, qua ex ipso
affectu continuando bonum, in bonis
operibus vsque ad finem persistimus, &
molestiam ex rei laboriosa diuturnita-
te prouenientem superamus. Seu, est,
vt inquit Albert. in bonis operibus fre- Alber. in
quens exercitatio, continuum studium par ani-
ad perfectionem, spiritualium gratiarum mæc. 4. 2
& virtutum diligentissima vsq; ad mortem Aug. l. 83.
obseruatio. Aut breuius cum Augusti- 99. q. 31.
no: Est ratione bene considerata stabilis
& perpetua permansio. Donum au-
tem perseuerantiæ longè distat ab
hac virtute, quod in iustitiæ & gra-
tiæ vsque ad mortem continuatione
consistit. Hoc donum vniuerso-
rum

rum

rum quidem donorum maximum sub merita nostra non cadit, & nemo illud usque, ad extremum vite terminum plenum habet, de quo nunc nihil intendimus disputare.

Incitamenta ad perseverantiam sunt: I. Sine perseverantia omnis labor in aliqua virtute susceptus debita mercede vacuatur. Et sicut vanum est, oculum sine presidio lucis ad videndum aperire; ita stultum est, sine perseverantia primum laborum expectare. Ideoque non perseverantes stulti vocati sunt. *Sic stulti estis*, ait Paulus, *ut cum spiritu coeperitis, nunc*

Ecc. 27. 12 carne consummemini. Et Sapiens:

Mat. 11. 7. Stultus ut luna mutatur. Et Dominus instabiles vocat arundines vento agitatae, quia ex motu suorum operum nullum fructum solidum accipiunt.

II. Perseverantia quod petit, impetrat. Vnde in illa parabola petitis ab amico tres panes, ait Dominus: *Luc. 11. 8. Si perseveraverit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen*

eius surget, & dabit illi, quotquot habet
necessarios. Perseuerantia quoq; præ-
mium æternum mercatur. Nam & i-
pse auctor huius præmij ait: *Esto fide-
lis vsque ad mortem, & dabo tibi coro-
nam vitæ.* Ap. 2. 10.

III. Inducit pulcherrima perse-
uerantiæ laus scripta à Bernardo, qui
sic habet: *Et nunc quid restat, charissi-
mi, nisi vt admoneamini de perseuerā-* Ber. epi.
tia, quæ solam meretur viris gloriā, co- 229.
ronam virtutibus? Prorsus absque per-
seuerātia, nec qui pugnat, victoriā, nec
palmā victor consequitur. Vigor viriū,
virtutū cōsummatio est, nutrix ad me-
ritum, mediatrix ad præmiū. Soror est
patientie, constātie filia, amica pacis,
amicitiarum nodus, vnanimiatus vin-
culū, propugnaculum sanctitatis. Tolle
perseuerantiā, nec obsequium mercedē
habet, nec beneficium gratiā, nec laudē
fortitudo. Denique non qui cœperit, sed
qui perseuerauerit vsque in finem, hic
saluus erit Saul cū esset paruulus in o-
culis suis, rex est super Israel constitu-
tus, nō perseuerās in humilitate, & re-
gnū amisit & vitā. Si cautela Samson,
si

si Salomonis deuotio perseverantiā retinuiſſent, nec is profectō priuaretur sapientia, nec ille virib. Hoc summa honestatis insigne, hanc totius probitatis unicam fidamq. custodem, custodiri à vobis firmiter hortor & precor.

Actiones perseverantiæ sunt: I. Laborem virtutis ex temporis diuturnitate prouenientem tolerare & vincere.

II. Non obstante eo labore, virtutis opera cōtinuare, & in eo quod semel cœperimus, stabiles permanere.

III. Nec amore vitæ, nec timore mortis, nec minis, nec promissionibus, quod fecit Susanna à rectitudine separari.

Postulatio Perseuerantiæ: Domine Iesu Christe amator noster perseverantissime, qui cum semper dilexisset tuos, in finem dilexisti eos. & in cruce pendens & dicens: consummatum est, illustrissimum nobis exemplum perseverantiæ dedisti; fac nos in eo, quod ob tuum obsequium cœpimus, stabiles, & in omni virtute perseverantes, ut cum Apostolo tuo possim

Joan. 13. 1.

Jo. 19. 30.

simus dicere: *Fidem seruamus; & cum exemplo patientiæ Iob, quia donec 2. Ti 2. 7. deficiamus, ab innocentia nostra non Iob 27. 5. recedemus.* Nam si nos fidem vsque ad finem tibi seruauerimus, absq; dubio à te remuneratore fidelissimo, *mercedem bonam, & confertam, & cogitatam, & superfluentem, recipiemus.* Quam da nobis, rogamus supplices, per tuam infinitam bonitatem. Amen.

Luc. 6. 35.

De Constantia. S. VIII.

Constantia est virtus, qua quacumq; impedimenta virtutis, vel ex ipsa humani cordis mobilitate vel ex causis extrinsecis proueniētia, superamus, & in bono stabiliter permanemus. In hoc ergo à perseuerantia distinguitur, quod hæc difficultati ex longitudine tēporis dimanāti resistit, illa vero reliqua extrinseca impedimēta & humani ingenij instabilitatem respicit. Istamq; esse cōstantiæ naturam, satis indicat Ambrosius ^{puls} *Amb 2.* verbis: *Gratia preparādus est animus exercenda mens, stabilienda ad* *Offic. 6. 28*

tiam, vt nullis perturbari animus possit terroribus, nullis frangi molestijs, nullis supplicijs cedere.

Incitamenta ad constantiam sunt:
I. Constantia sanctorum Martyrum, qui tormentis acerbissimis interrogati, & timore mortis adacti, vt fide defererent, semper immobiles perstiterunt, & nunquam verum Deum abnegarunt. Item constantia omnium sanctorum, qui inter magnas difficultates nunquam à desiderio perfectionis auulsi sunt. Nos igitur, qui non vsque ad sanguinis effusionem restitimus, neque vsque ad mediocritatem profecimus, vtique debemus eorum exemplis accendi, & ob nulla impedimenta à virtutis inquisitione cessare.

II. Per constantiam protoparentis nostri, erratum corrigimus, & famam amissam vtcunque resarcimus. Ille enim, quia in veritate non steterit, & verbis vxoris emollitus est, seipsum & nos perdidit. Hoc autem mihi sane facinus detestamur, & damnum seu nobis illatum reparamus, cum

in gratia, nobis per Iesum Christum
Saluatorem nostrum restituta, persisti-
mus, & impedimenta vniuersa virtu-
ti reluctantia prosternimus.

III. Bonum amittimus, à quo per
inconstantiam resilimus, & ad virtu-
tem capeffendam necesse est vsque
ad finem persistere, nec sufficit eius
studium inchoare. Quòd si cordis in-
stabilitas nos ad id, quod coepimus,
deserendum sollicitet, aut quæuis
impedimenta insuperabilem esse
difficultatem obtendant, expendamus
animo, Deum, cuius potentia
nulla est mensura, nostrum auxilia-
torem esse, qui & impedimenta no-
bis, non aliter quam *lapidem sepul-* Mar. 16. 4.
chri sanctis mulieribus tollet, & omnē Isa. 41. 10.
difficultatem superabit. Vnde ipse
ait per Isaïam: *Ne timeas, quia ego
tecum sum, ne declines, quia ego Deus
tuus confortauit te, & auxiliatus
sum tibi, & suscepit te dextra iusti
mei.*

Actiões Constantiæ sunt: I. Statū
perfectionis, quem semel arripui-
mus, nunquam mutare.

I. 3

II. Mo-

II. Modum orandi, & nos cohiberi, & in virtutibus proficiendi, quæ à maioribus didicimus, nisi manifestè à Deo ad alium vocemur, semper tenere.

III. In loco aut ministerio, in quo nos obedientia posuerit, sine vlla inquietudine requiescere.

IV. Superfluos discursus, & secularium non necessarias visitationes, & à nostro instituto aliena negotia fugere.

V. Cogitationes & desideria, in vno, scilicet in Deo, quem ut finem quærimus, fixas habere.

VI. Ab his, quæ Deo placent, ob nullam obortam difficultatem cessare.

VII. In desiderio proficiendi & virtutem augendi, nunquam in te pesce-
re.

Postulatio Constantiæ; Domine Iesu Christe, qui ab hostibus veritatis in crucem actus, & ad descendendum inuitatus, descendere noluisti, ut nostram redemptionem perficeres, & ad constantiam animares: fac
nos

nos, oramus intentè, tuæ inuictæ cō-
statię imitatores verissimos, vt à cru-
ce, quam pro te semel portare cœpi-
mus, nunquam per ignauiam desista-
mus. Amen.

De virtute Temperantiæ.

CAPVT IX.

POSTREMA ex virtutibus mo-
ralibus est temperantia, quæ
ad cohibendum appetitum con-
cupiscibilem data est; in eoq̃ue ap-
petitu residet; licet secundum ali-
quos non inferioris notæ Theolo-
gos, in voluntate quoque resideat.
Putant enim omnes, virtutes, ad For-
titudinem & Temperantiam perti-
nentes ex duplici habitu coalescere,
quorum alter afficit appetitum, al-
ter verò voluntatem. Sed quia hoc
non est, nostri instituti definire, nec
asserimus, nec negamus. Temperan-
tiæ, multæ sunt, tum species, tum
potentiales partes, seu virtutes an-
nexæ, quæ hominem temperatum.

reddunt, nempe: *Abſtinentia*, *Sobrietas*, *Caſtitas*, *Virginitas*, *Pudicitia*, *Maceratio*, *Māſuetudo*, *Clemētia*, *Modestia*, *Humilitas*, *Paupertas*, *Taciturnitas*, *Studioſitas*. De quibus ſigillatim tractandum.

De Temperantia. §. I.

*Iuſt. in li-
gno vite
de cōt. c. 1.*

Temperantia eſt virtus moralis, cuius præſidio cohibemus paſſiones appetitus concupiſcibilis, quæ verſantur circa delectabilia ſenſuū, præcipue guſtus & tactus, ad quorū duorū ſenſuū functiones, aliorū ſenſuum actus ordinantur. Alio modo ſub nomine continentiaē definit eam pulchre Laurentius Iuſtinianus: Eſt, inquit, amor Deo, ſeſe integrum incorruptumq; ſervans: veleſt, nihil appetere pœnitendū, in nullo moderationis legem excedere, & ſub iugo rationis cupiditatem domare. Contractius Auguſtin. ait: Temperantia eſt affectio coercens & cohibens appetitum ab ijs rebus, quæ turpiter appetuntur.

Incitamenta ad Temperantiam ſunt: I. Hęc virtus innocentiaē & ſanctitatem.

stitatis vectigal fuit, quam voluit Deus in Paradiso voluptatis sibi à parentibus nostris exsolui. Tam diu innocentiam tenuerunt, quādiu Téperantiam persoluerunt: hoc verò moderationis tributo denegato, in miserum peccati statum prolapsi sunt. Vnde Ambrosius: *Temperantia est, quæ refecat cupiditates.* Hanc primis hominib. tenendā mandauit Deus, dicens: *De fructu autem ligni, quod est in Paradiso, non edetis, neq; tangetis illud, ne moriamini.* Et quia non est retenta, ideò transgressores virtutis egregiæ, Paradisi exules facti sunt, & immortalitatis exortes.

*Amb. l. de
Iac. c. 2.
Gen. 2.*

II. In hac vita exules & peregrini sumus, qui non habemus hic manentem ciuitatē, sed futuram inquirimus: æquū ergò est, vt res huius vitæ nō ad luxum & voluptatem, sed ad vsum & necessitatē accipiamus. Qua ratione Petrus Apostolus nos ad Téperantiam hortatur, sic scribens: *Charissimi, obsecro vos, tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalib. desiderijs, quæ militant aduersus animā.*

*Heb 13
14.*

1. Pet. 2.

II.

III. Temperantiæ virtute similes Angelis efficimur, à brutis & irrationalibus discedimus, & ad euolandum in cœlum alis contemplationis præparamur. Quis enim addubitet illum Angelis similem fieri, cuius caro quantum possibile est, à sensibilibus elongatur? Et illum à brutis maximè discedere, cuius corpus bestiales motus, & animalium rationis expertium voluptates abominatur? Eumque tandem ad contemplationem parari, qui terrenæ cupiditatis visco non tenetur? Talis erat Ioannes Baptista, cuius vita fuit Temperantiæ mirum exemplum. Ideò vocatus est Angelus: *Ecce mitto Angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam.* Quo nihil Deo similis, nihil brutis, bestiis quæ distantius, nihil ad Dei contemplationem aptius inuenitur.

Mal. 3.1.

Actiões Temperantiæ sunt: I. In rebus, quæ ad corporis voluptates pertinent, omnem honestatem & morum decorem amplecti.

II. Omnem turpitudinem perhonest-

honestam verecundiam timere, & de his, quæ mentis munditiæ repugnant, erubescere.

III. In voluptatibus corporis assumendis, pro mensura non aliud quam necessitatem habere. Ad quod Augustinus ait: *Habet vir temperans in rebus huius vitæ regulam, utroque testamento firmatam, ut earum nihil diligat, nihil se per appetendum putet sed ad vitæ huius atque officiorum necessitatem, quantum satis est, usurpet.* Aug li. de morib ecclæ c. 21

Postulatio Temperantiæ: Domine Iesu Christe, candor lucis æternæ, qui non solum ob corporis pulchritudinem, sed & ob animæ puritatem, dictus es *speciosus forma præ filiis hominum*: illustra mentem nostram, & corpus nostrum, Temperantiæ claritate, ut similes tui effecti, meritò fratres tui, quos in tantam dignitatem extulisti, & filij Dei nominemur & simus. Amen. Ps. 44. 3a

De Abſtinentia. §. II.

Abſtinentia eſt virtus qua voluptatem, in vſu ciborū ſitam, refranamus, & debitū modū in eorū ſumptione conſtituimus. De qua Baſilius ſub alio nomine ait: Continentiam autem appellamus, non ſi quis ſe à cibo penitus abſtineat; quando hoc violenta quedam vitæ diſſolutio eſt: ſed eam, quam tollēda contumacia corporis cauſa, pietatis ergo, de induſtria ſequimur rerum voluptatem titillantium abſtinētiā. Eſt itaque duplex huius virtutis pars; altera, quæ in alimentis neceſſaria ſumit; altera, quæ ſine notando ſalutis detrimento pro virtutis amore ex neceſſario alimēto aliquid demit.

Incitamenta ad Abſtinentiā ſunt:
 I. Chriſtus Dominus abſtinentiam perpetuò coluit, parciffimis cibis v-
 tens, & quadraginta diebus & qua-
 draginta noctibus ieiunauit, & abſti-
 nentiæ præceptum tulit, dicens: Ne
 grauentur corda veſtra in crapula &
 ebrietate. Sāctos etiam omnes ad ab-
 ſtinentiam ſectandam occultis men-
 tis inſtinctibus hortatus eſt: qui dum
 cibo-

Baſil. in
 reg. 16. fu-
 ſus diſpu.

Mat. 4 2.
 Luc 21.
 34.

ciborum corporalium delicias contempserunt; se mirificè ad delicias spiritus præpararunt.

II. Abſtinentia orationi copulata, multa & magna dona à benignitate Domini ſolet impetrare, vt paſſim ex diuinis Scripturis conſtat. Dumq; corpori ſuperflua denegamus, ad orationis ſtudium, atque adeò ad cœleſtia dona ſuſcipienda, capaciorem efficiamur. Egregiè namque dixit Cyprianus: *Sed & de victu parco; & ſobrio* Cyprian.
lib. 4.
Epiſt. 4.
potu, diuinis indignationibus admone-
mur, ſcilicet ne vigore cœleſti ſublime
iam pectus illecebra ſecularis enervet,
vel ne largioribus epulis mens grauata,
minus ad preces orationis euigilet.

III. Magni momenti eſt ad tenendam abſtinentiam illa conſideratio, quam Laurentius Iuſtinianus late Iuſt. lib.
de diſci-
proſequitur: *Quanti ſcilicet antea di-*
uites; & poſtmodum ad mendicitatem plin mo-
delapſi fame tabeſcunt: quanti egroti naſt. c. 20.
utriuſque ſexus ex defectu neceſſarij a-
limenti pereunt: quanti innocentes &
conſpicua vitæ viri in graui, aut extre-
ma neceſſitate degunt, in quorum con-

L 7 ſpectu

spectu, ciborum superfluitate & lauitia distendi, vix potest à nota crudelitatis excusari.

Actiões Abſtinentiæ ſunt: I. Cibus ab Eccleſia vetitos, pro tempore, quo prohibentur, non ſumere.

II. Ieiunia Eccleſiaſtica exactè ſeruare, ex propria regula, aut inſtituto, ordinata cuſtodire: & ex conſilio aliqua non præcepta ſuſcipere.

III. Hora conſueta, ſecundùm morem regionis, aut congregationis, in qua viuimus, manducare,

IX. Cibus lautiores ac pretioſiores, quàm neceſſitas & ſtatus ferat, auerſari.

V. Communes cibus, non exquiſitè præparatos, ſed vtcumque oblatos, libenter comedere.

VI. Quantitatem ciborum, ſaluti corporis neceſſariam, & ſaluti animæ non officientem, tantùm accipere.

VII. Ante comeſtionem, cogitationes de cibis penitus abſcindere, & in ipſa comeſtione æſtum & nimiam auiditatem cohibere.

VIII. Ex quantitate, & qualitate, & numero eſculentorum, ea omnia
ſub

subtrahere, quæ salutis carnis non no-
ceant, & mentis puritati deferuiant. 2. Pet. 1. 6.
Hoc enim est, quod inquit Petrus:
Ministrate in scientia abstinentiam: ita
scilicet abstinentiam custodite, vt
mensuram discretionis minimè post-
habeatis.

Postulatio Abstinentiæ: Domine
Iesu Christe, qui cum sis Deus noster,
cibus etiam noster in sacrosancto Eu-
charistiæ mysterio fieri dignatus es:
accende in nobis tui ardentissimum
desiderium, & carnis viles concupis-
centias enerua, vt eam frugaliter re-
ficientes, & vt tabernaculum tuum
virtute abstinentiæ mundantes, per
puritatem eius, qua à vitijs abstinet,
& per mundiciam mentis, qua corpo-
ris delicias spernit, ad frequētiorem
panis cœlestis receptionem dispo-
namur. Amen.

De Sobrietate. §. III.

Sobrietæ est virtus, qua affectum &
vsus potionis præcipuè inebriare va-
lentis, moderamur. Quam virtutem
Theologi, qui semper pressè loquun-
tur.

Ad Tit. 2.
12.

tur, ad vinum & reliqua, quæ inebriare possunt, restringunt; at ex usu Patrum ad omnem potum extenditur, immò & cum Abstinencia confunditur; iuxta illud: *Sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo.*

Basil. ho.

14. in e-

brietatè.

Chrys. hō.

1. de La-

zaro, to. 2.

Aug. ser.

231. & 232

de temp.

Bern ser.

25. ad for.

Eccl. 19

Eccl. 31.

1. Tim. 5.

23.

Incitamenta ad Sobrietatem sunt:

I. Mala ebrietatis, in quibus exponendis multi sunt Patres, Basilus, Chrysostomus, Augustinus, Bernardus, & alij. Scriptura etiam acerrimè in ebriosos inuehitur. Ab his omnibus meritò supersedemus, quoniam non ad sæculares populi, sed ad viros spirituales religionum scribimus. Qui illam Pauli sententiam sibi commendatam existiment: *Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates.* Quo ostendit iustum & religiosum virum, ad multos annos a quæ potu recreatum, in grauescente ætate, modico vino debere esse contentum.

II. In prophanis hominibus damnatur ebrietas, quia potioris partis eorum, scilicet rationis, usum tollit.

In

In seruis autem Christi, immoderatus potus, licet vsum rationis nō tollat, tamen rationem obnubilat, & curiositas exquisitè bibendi minuit curam recte viuendi. Per sobrietatem ergo cohibenda est, ne, dum in potu delicias quærimus, secularium more, animæ verissimam voluptatem, quæ à morum puritate pendet, amittamus.

III. Iustis dictum est in Canticis canticorum: *Bibite amici, & inebriamini charissimi*: qui sine dubio ad sobriam & sapientiæ plenam ebrietatem spiritus innitantur. Gregorius enim ait: *Christi desiderio se affligunt ieiunijs, afficiunt lacrymis, exercent meditationibus diuinis, sola, quæ sunt æterna, cogitant, contemplationibus vacant, ad hoc laborantes, vt ea, quæ retrò sunt, obliuiscantur, in anterioa magis ac magis se extendant. Quid profectò isti, quid aliud agunt, nisi bibentes inebriantur?* At qui ad ebrietatem spiritus vocatus est, oportet, vt corpore sobrius sit, & ab his, quæ spiritum hebetat, diligenter seipsum abducat.

Cant. 5. 1. 2.

Greg. ibi.

Actio

Actiones Sobrietatis sunt: I. Potum vini, aut alterius rei inebriantis, sic assumere, ut nullo modo usum mentis obtenebrer.

II. Ita ab huiusmodi potu temperare, ut corpus quidem ad functiones virtutis roboret, non tamen impuros motus excitet, nec ad minus decentia confortet.

III. Delicias in potu non querere, sed communi vino, vel aqua secundum morem regionis, & iuxta statum, quem habemus, contentos nos esse.

IV. Desiderium, quo ad potum inhiamus, comprimere, & sicut nec in cibo, ita neque in potu mentem effundere.

V. Aliquando ex desiderio virtutis a potu necessario abstinere, & aliquam sitim corporis saluti non officiētem pati.

Postulatio Sobrietatis: Domine Iesu Christe, fons aquæ viuæ, & vena purissima vini, virgines germantis, qui patibulo appensus propter nos, magnam sitim es passus, & vinum aspidum, id est, maleuolorum hominum:

tibi

tibi oblatū, es auersatus; extingue in nobis, quæsumus, per sobrietatis desiderium, bibendi immoderatum appetitum, & tolle nimium potionis vsum, vt dum propter te corporis delicias refugimus, delicias spiritus sciamus. Amen.

De Castitate. §. IV.

Castitas est virtus, qua ab impuris carnis voluptatibus abstinemus, cuius principium est continentia. Eius autem munus est, vehementi carnis concupiscentiæ resistere, & ab omni illicito membrorum vfu, etiam si caro reclamet, temperare. Aliter potest Castitas definiri, quod sit virtus, qua corpus à carnalis concupiscentiæ pollutione custoditur, & mens ab omni impura concupiscentia, munda feruatur.

Incitamenta ad Castitatem sunt:

I. Castitas honor est corporis nostri, quo à vilissima functione bestiarum educitur, & in quandam similitudinem beatorum spirituum euehitur. Idque apertè indicat Paulus, sic ad Thessa-

Thessa-

1 Thess. 4 3. Thessalonicenses scribens: Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, & honore, non in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum. Vides, inquit Cassianus, quibus eam laudibus prosequatur: honorem vasis, id est, corporis nostri, & sanctificationem appellans eam. Igitur è contrario, qui in passione desiderij est, in ignominia & immundicia consistit, & alienus à sanctificatione versatur.

II. Castitas honor est etiam animæ nostræ, nam hæc, quæ spiritus est, ex corpore casto, tanquam ex illustriori & digniori tabernaculo dignitatē decerpit. Et quæ per incontinentiam in terra, immo in coeno habitat, per Castitatem habitationem suam figit in coelo. Vnde Ambrosius ait: Si ibi est patria, ubi genitale domicilium; in coelo profectò est patria castitatis. Itaq; hic aduena, ibi incola est.

III. Castitati eximium in coelis præmium promissum est. De quo Gregorius.

gorius hæc ait: Admonendi sunt, peccata carnis ignorantes, vt incessanter premia suspiciant, & libenter proculdubio tentationum, quas tolerant, labores calcabunt. Si enim attendatur felicitas, quæ sine transitu attingitur, leue fit, quod transeundo laboratur. Audiant quod per Prophetam dicitur. Hæc dicit Isa 56. 4° Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint, quæ volui, & fœdus meum tenuerint, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, & nomen melius à filiis & filiabus. Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se prauis operis abscindunt. Quo autem apud patrem loco habeantur, ostenditur; quia in domo patris, videlicet æterna mansione, etiam filijs præferuntur.

Actiones Castitatis sunt: I. Omne illicitum congressum carnis refutare: licitum verò, qui matrimonio iunctis est concessus, admittere. Et hic est infimus gradus Castitatis.

II. Ab omni opere carnis, tum illicito, tum etiam licito penitus abstinere.

III. Desi-

Greg. 3. p.
Pasto. ad-
mon. 29.

III. Desideria insurgentia carnalis voluptatis elidere, & eis omnino consensum denegare.

IV. In cogitationibus carnis non immorari, sed statim atque se ingerere coeperint, ut prunam accensam, repellere.

V. Turpes motus corporis valide comprimere, & aspectum aut tactum eorum, quæ nos possunt ad opus nefarium prouocare, vel pruritus carnis excitare, fortiter cohibere.

VI. Ita cogitationem nostram sanctis meditationibus ex desiderio Castitatis occupare, & corpus abstinentia & asperitatibus domare, ut in vigilia hæc passio pro huius vitæ fragilitate nos deserat, & in somno immundæ illusiones relinquant.

Postulatio Castitatis: Domine Iesu Christo, qui, ut sponsa in Canticis ait: *pascere inter lilia, & inter animas castas inhabitas*, & ut seruus tuus Gregor. interpretatur, *earum castitate delectaris*: tolle à nobis desideria carnis immunda, & minus puras cogitationes repelle: indue animas nostras stola

stola pulcherrima Castitatis, & corpora nostra mundiciæ virore nobilita, vt ex corpore & animo nostro, in nobismetipsis magnificum Spiritui sancto habitaculū extruamus. Amen.

De Virginitate. §. V.

Virginitas est virtus, qua quis, nunquam corruptus, firmiter statuit, carnis suæ integritatem perpetuò seruare, & ab impura voluptate corporis abstinere. Vel est, vt Ambros. ait: *expers contagionis integritas*. Vel, vt August. *In carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio*. Meditatio autem significat propositum, multam curam & considerationem ad sui custodiam requirens.

Amb. lib. de virg. Aug. li. de virg. c. 13.

Incitamenta ad Virginitatem sunt:
I. Virginibus hoc donum concessum est, vt à Christi latere nunquam discedant, sed ipsum semper cingant & comitentur. *Vidi: inquit Ioannes, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, 14. 1. & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptū in frontibus suis.*

Ecce

Ibidem
num. 4.

Et postea: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Christus apparet agnus, nō leo, quia animæ virgines sunt agnæ, & ipse est sponsus agnarum. Apparet stans quasi præcinctus ad adiuuandum, quia virginitas, donum Dei est, quod non viribus nostris, sed præsidio agni
Sap. 3. 21. custodimus. Nam & in libro sapientie legimus: *Et ut sciui, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det: & hoc ipsum erat sapientia, scire, cuius esset hoc donum; ady Dominum, & deprecatus sum illum:* Apparet in monte, aut supra montem, quia virginitas supra naturam est, quam qui colunt, puriori coelo gaudent, & humilia atque abiecta relinquunt. Agnum ergo virgines cingunt, quia ob vitæ puritatem illum imitantur, & cum illo conuersantur. Et quocumque ierit, ipsum sequuntur; quoniam in hac vita post ipsum præeuntem currunt, & in futura vita iuxta ipsum in honorabilissimo loco manebunt.

II. Virginitas homines similes Angelis

gelis facit, immò & quodammodo
maiores reddit. Ad quod optimè *chrys. lib.*
Chrysoft. ait: Virginitas est bonum, id de virg.
ego quoque fateor. Atqui nuptijs etiam cap. 11.
melior, & istud tibi assentior, ac si libet,
illud adiungam, tanto nuptijs eam præ-
stare, quanto cælum terræ, quanto ho-
minibus Angeli antecellunt, ac, si quid
præterea audendū est, etiam magis. Nā
si neque nubunt Angeli, nec vxorem du-
cunt, non etiam carne & sanguine coa-
gmentati sunt, in terris præterea non
commorantur: non cupiditatum aut li-
bidinum perturbationibus sunt obno-
xij, non cibi indigent aut potus, nō sunt
eiusmodi, vt eos dulcis sonus, aut cantus
mollire, aut præclara species possit alli-
cere: nulla denique eius generis illecebra
rapiuntur: sed quemadmodum cælum,
summo meridie, nullis perturbatum nu-
bibus, purum & lucidum apparet; sic
Angelorum natura, nullis cōmota per-
turbationibus, necessariò clara perma-
net & illustris. At humanū genus, cum
natura beatis illis mentibus inferius sit,
omni vi studioq; cōtendit, vt quoad eius
fieri potest, illas assequatur. Quomodo?
Mnon

non nubunt Angeli, neque uxorem ducunt? at neque etiam virgo. Assistentes illi semper ad Deum, eidem inserviunt, & istud ipsum virgo.

III. Per virginitatem anima Deiformis aut deiformis efficitur. Incorruptio enim, ut in libro Sapientiae dicitur, facit esse proximum Deo, & Basil. de virgini. filius ait: Magnum re vera quiddam ac praeclarum, virginitas est, quae hominem incorruptibili Deo simillimum facit. Certè quidem Gregorius Nazianzenus Deum virginem & coniugij expertem appellat. Quin & in Psalmo pro eo, quod nos habemus: Apprehendite disciplinam, alij legunt: Adorate puritatem, id est, Deum, qui purissimus est. Quid autem puritati increatae similis in nobis esse potest, quam ipsa puritas creata, qua corpore & mente virgines, animae purissimae existunt?

Actiones Virginitatis sunt: I. Corporis incorruptionem, cum qua nascimur, sponte conseruandam eligere, atque firmiter statuere, per totam vitam ab delectatione carnis abstinere.

II. Non

II. Non solum corpus, sed multo magis animam, ab omni cogitationis & desiderij carnalis pollutione seruare.

III. Carnis & mentis integritatem vniuersis dignitatibus antepondere: sicut fecit Beata Virgo, quæ ad matris Dei dignitatem inuitata, respondit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum* Luc. 1. 34. *non cognosco.*

IV. Omnes occasiones fuscandæ integritatis vitare.

V. Personas suspectas prudenter cauere, quæ possunt gemmam virginittatis eripere. Cuilibet autem mulieri suspectus sit quilibet vir, licet sanctus habeatur; & cuilibet viro quæuis mulier, licet sancta & perfecta reputetur.

VI. Media ad virginittatem ex affectu eius assumere: cuiusmodi sunt secundum Albertum, *victus parcitas, Alber. in cultus vilitas, corporis incommeditas, paradiso & fugere locum & tempus, impudici- animæ* *cap 6.* *tia opportunum.*

VII. Ad finem virginittatis, nempe ad diuinam contemplationem, & ad

intimam cum Domino familiaritatem diligenter properare.

Postulatio Virginitatis: Domine Iesu Christe, virgo purissime, & virginis filius, & virginum sponsus, & virginitatis antesignanus: da his, qui incorruptionem sui corporis serua-uerunt, modestè de se sentire, & impensè virginitatem amare: his verò, qui eam perdiderunt, incorruptionis defectum humilitate supplere; ut puritas animæ & corporis, tibi in illis humilitate sit grata, & caro in his flore incorruptionis orbata, sit per poenitentiam & humilitatem accepta. Amen.

De Pudicitia. §. VI.

Pudicitia à pudore dicta, est virtus, qua aspectum, os, & manus continemus, ne in aliquid indecens minusve honestum tendant, quod munditiæ Castitatis officiat. Est ergo pars quædam Castitatis, quæ ab indicatijs & actibus

D. Tho. 2. præuijs venereorum auocat, quales
2. q. 151. sunt, *aspectus impudici, oscula, & ta-*
art. 4. *ctus*, ut D. Thomas ait.

Inci-

Incitamenta ad Pudicitiam sunt:

I. In ea non parum honoris situm est: nam impudici (quia eorum inuercundia omnibus conspicua est) multo magis, quam inhonesti, infames habentur. Ideoque homines alicuius dignitatis & nominis, licet in occulto luxuriæ habenas laxent, tamen in publico signa suæ immundiciæ interioris occultant, quia digni honore & reuerentia haberi volunt. Ad quod non parum facit, quod de Magno Alexandro narrat Basilus: *qui, inquit, Basil. ho. Darij filias captiuas, admirabili forma 24. de le- & decore conspicuo, nec etiam videre gen. lib. dignatus est: turpe esse existimans, vi- gent. ctiores his, quas ipsi superassent, gentibus succumbere.*

II. Angeli, & sancti, & Deus, & nos ipsi nos in obscuro delitescentes videmus, quare æquum est, vt tam puros oculos, ac nos ipsos, Deo consecratos, reuereamur. De quo egregiè loquitur idem Basil. in hunc modum: *Basil. I. de. Et si enim adsit nemo, ipsa tamen virgo virgin. adest, debetq; præ omnibus seipsam reuereri. Neq; n. quæ reueretur ceteros,*

M 3

seipsam

seipsam reuerentiæ indignā iudicabit:
 verū (vt diximus) seipsam primū cō-
 scientiamq; suam reueretur, etiam si
 valde sit sola, deinde astantē sibi custodē
 Angelū. Angeli .n. eorum semper vidēt
 faciem Patris vestri, qui in cœlis est. Nec
 verò conuenit, vt Angeli eius, cui credita
 est cura ac custodia salutis nostræ, faciē
 aspernetur homo, atque in primis virgo,
 quæ hunc ipsum veluti castitatis suæ pa-
 ranympum custodemq; habet. Præcū-
 etis autem ipsum sponsum suum reuere-
 bitur, sibi ubiq; assistentē, ipsiusq; Patrē
 & sponsum sanctum. Quid per singula
 pergā? Ipsas Angelorū infinitas mul-
 titudines, & vna sanctorum Patrū bea-
 tissimos spiritus. Nullus enim ex his est,
 qui non singula vbique consideret. Et si
 enim oculis carnis minimē conspicui
 sunt, incorporeis tamē obtutibus ad ag-
 nitionem complectuntur omnia & cō-
 prehendunt. Et hac ergo ratione si late-
 re virgo plures querit, longe hos magis,
 qui tanti ac tales sunt, quam homines,
 reuereri meritò debet. Et quia multi-
 tudinis pauescit obtutus, hos autem vi-
 tare impossibile est, qui sunt infinita
 multi-

multitudo, nihil vnquam indecens faciet, aut à proposito suo alienum.

III. Laus notanda Pudicitiae à Cypriano descripta, qui sic habet: Pudicitia est honor corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, vinculum pudoris, fons Castitatis, pax domus, concordiae caput. Hæc nos commendat Domino, cōnectit Christo: hæc expugnat omnia de membris illicita desideriorum prælia, pacem nostris corporibus inducit: Beata ipsa, & beatos efficiens, apud quoscumque habitare dignatur.

Actiones Pudicitiae sunt: I. Aspectum foeminarum & adolescentium, qui aliquam turpem cogitationem excitare possint, euitare.

II. Verbum minus honestum, neque vnquam proferre, neque patienter audire,

III. Tactum cuiusque personæ, non solum inhonestum, verum & nihil indecentiae habentem, si valde necessarius non sit, penitus euitare.

M 4

IV. Quis

IV. Quisque seipsum erubescere; & nec manu corpus proprium attrectare, nec semetipsum nudum aspicere.

V. Ita modestè & circumspectè in celia, & sine arbitris degere, ac si oculi nos omnium hominum videret.

Postulatio Pudicitiae: Domine Iesu Christe, qui sancto animarum pudore delectaris, & in sponsis tuis omnè pudicitiam & honestatem exquiris: da nobis, te semper præsentem cogitare, & omnia exteriora ac interiora nostra te intuentem agnoscere, ut ab omni eo motu & actu, qui tuæ sanctitati inuisus esse poterit, diligenter abstineamus. Amen.

De Castitate & his duabus eius partibus infra latius agemus.

De Maceratione. §. VII.

Maceratio est virtus qua corpus nostrum ieiunijs, vigilijs, cilicijs, disciplinis, abstinentia cibi & potus, stationibus, genus flexionibus, humicubationibus, & alijs huiusmodi sponte castigamus, ut castitatem diligentius custodiamus, & Christo pro nobis crucifixo conformemur.

Incipit

Lib 10.
pa .2. per
tot.

Incitamenta ad Macerationē sunt:

I. Castigatio corporis pro peccatis præteritis satisfacit, vt secundum mensuram delicti, sit & plagarum modus Carnem spiritui subiicit, iuxta illud Pauli: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Et à Deo cœlestia dona, præsertim donum Castitatis extorquet. Caro enim nostra, doloribus afflicta & castigata, impuras voluptates dediscit, & liberam finit animam, vt cœlestes voluptates suspiret.

II. Qui carnem suam molliter tractat, facilè ad vetita, & noxia declinat. Sanctus enim David ait: *Non sedi cum consilio vanitatis, & cum iniqua agentibus nō introibo.* Odiui Ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo. Ille autem sedit cum consilio vanitatis, qui de indulgendo suo corpori cogitat, vt Richardus Victorinus ait; Richard. ex quo facilè est, ad consilium iniquitatis peruenire, congregationem iniquorum amare, & cum ipsis ad captandas prohibitas voluptates sedere. Psa. 25. 3. ibid.

M s

III. Ma

III. Maceratio corporis aditum ad diuinas consolationes parat, carnis autem oblectatio mentem spiritali dulcedine priuat. Vnde idem Richardus ait: *Hanc vere suauitatis satietatem sentire nō possunt, qui exterioribus delicijs affluunt. Non enim inuenitur huiusmodi suauitas in terra suauiter viuentium: nec sapere potest, sapor huiusmodi inter tot oblectamenta deliciarum, & tam varia condimenta ciborum.*

Idem ad Psal. 4. *Edēt, inquit, pauperes, & saturabūtur, pauperes, inquit, non diuites.* Hæc ille.

Psal. 21. 27.

Actiōnes Macerationis sunt: I. Carni superflua denegare, & sola necessaria in victu & indumento concedere.

II. His, quæ supra retulimus, exterioribus asperitatibus carnē affligere.

III. Aegritudines & reliquas corporis molestias, accidētes ex hoc fine macerandi carnē, æquanimiter ferre.

IV. In omnibus, quæ ad corpus pertinent, ita nos habere, vt caro spiritui seruiat, & numquam propter solam oblectationem quicquam accipiat.

Postulatio Macerationis: Domine Iesu

Iesu Christe, quem in mundum venientem, gelu, frigora, & niues excipiunt, quem apud nos manentem, fames, sitis, & huius vitæ molestiæ comitantur, quem hinc emigrantem, flagella, spinæ, crux, & clauī circumsepunt: tolle à nobis nimium amorem nostri, & desiderium nos castigandi, & macerandi benignus attribue, vt dum nos ipsos in hac vita salutari odio prosequimur, in vitam æternam nostras animas custodiamus. Amen.

De Mansuetudine. §. VIII.

Mansuetudo est virtus, qua irā aduersus eos, qui nos iniuria afficiūt, comprimimus, & moderamur. Vel, est, vt quædam glossa ait, *dulcedo animi, quam non vincit amaritudo*. Vel, vt definit Albertus, *est, cum propter illatas iniurias, mens nequaquam exacerbat, nec amaritudo cordis exterius indicatur, sed est quis quasi homo nō audiēs, & non habens in ore suo redargutiones*.

Incitamenta ad Mansuetudinē sunt:
I. Exemplum Dei, qui infinitis hominum peccatis prouocatus non

M 6.

irri-

Glos.

Mart 5.

Alb. c. 19.

Psa 37. 15.

Mat. 5. 45.

1. Pet. 2.

23.

irritatur, & sol' tis beneficijs nos cumulare non cessat. *Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & plurius super iustos, & iniustos.* Mansuetudo etiam Christi: *qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur: & innumerabilibus iniurijs & contumelijs affectus, mentis tranquillitatem, nec ad momentum deponebat.*

Chrysost.

62. in

Matt.

II. Qui nos graui iniuria percutit, animam suam peccati vulnere interficit; & coram hominibus, vt inquit Chrysost. *dedecore & infamia se afficit, & multorum aduersus se ipsum aperit ora, nobisq; maiores texit coronas, & multos patientiae nostrae ac magnanimitatis constituit praecones.* Magis ergo est commiseratione dignus quam ira. Et quidem, si ille reprobus est, satis habet miseriarum, neque oportet illum alia ultione mulctari. Si autem a Deo electus, seipsum aliquando corrigit, & iniuriae illatae poenitebit. Iniquum est autem, ad modicum illi non parcere, quem amicum per totam aeternitatem sumus habituri.

III. Mul-

III. Multa nobis bona ex mititate
 proueniunt. Nam & eum, qui nos in-
 iuria affecit mansuetudine vinci-
 mus, secundum illud: *Vince in bono* *Mat. 6. 14.*
malum. Et remissionem peccatorum
 promeremur. Dominus enim ait: *Si* *Mat. 5. 4.*
dimiseritis hominibus peccata eorum,
dimittet & vobis Pater coelestis pecca-
ta vestra. Et coelestis patriæ ciues
 pronunciamur: *Beati quippe mites,*
quoniam ipsi possidebunt viuentium
terram. Et tranquillitatem mentis *Pf. 36. 11.*
 acquirimus: *Mansueti namque here-*
ditabunt terram, & delectabuntur in
multitudine pacis. Et beneuolentiam
 apud homines comparamus: Vnde *Ecc. 3. 19.*
Ecclesiasticus: Fili, in mansuetudine
opera tua perfice, & super gloriam ho-
minum diligeris: id est, gloriam & a-
morem apud homines consequeris.
 Et tandem ianuam cordis nostri ve-
 ritati intelligendæ aperimus. Quare
 Iacobus ait: *In mansuetudine suscipi-*
te insitam verbum: Et Augustinus: *O-*
pus est mitescere, nec contradicere di-
uina scriptura. *Iac. 1. 21.*
Aug. 2. de
doctrina
Christi. c. 7

Actiones Mansuetudinis sunt: I. In

M 7

in-

iniurijs & contumelijs, aduersus nos iactatis, filere, & in nullam externam iræ significationem erumpere.

II. Iram interius cohibere, & dictis considerationibus, aut alijs similibus, vel alijs medijs aptis frænare.

III. Cor nostrum ad serenitatem & tranquillitatem inducere: & tandem ipsum inter iniurias pacare.

IV. Iniuria afficientibus nos, vultus serenitate, blandis verbis, & molli sermone respondere.

V. Iniuriantibus beneficia libenter impertire, pro eis orare, & ex animo illis parcere.

VI. Iniurias obliuisci.

Postulatio Mansuetudinis: Domine Iesu Christe, Ange mansuetissime, qui coram tondente, immò & occidente te, obmutuisti, & te mansuetudinis magistrum fecisti, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*: perfice cor nostrum virtute mansuetudinis, & voluntatem nostram

Mat. II. 31

in

in medijs iniurijs, & cōtumelijs dulci
commiserationis affectu perfunde,
vt dum iniurias remittimus, & pro
malis bona reddimus, tuæ scholæ fe-
ctatores efficiamur. Amen.

De Clementia. §. IX.

Clementia est virtus, qua ad mode-
ratè puniendum mitescimus, &
pœnas delinquentibus infligendas mo-
deramur. Vel, est, vt Augustinus ex *Aug lib. 30.*
Tullio ait: per quam animi temerè in *qq. q. 31.*
odium alicuius illecti concitatique, co- *Cic. 2. de*
mitate retinentur. Vel, est, vt ait Sene- *iuuētute.*
ca, temperantia animi in potestate vl- *Sen. l. 2. de*
ciscendi: vel, lenitas superioris aduersus *clem. c. 3.*
inferiorem in constituendis pœnis. Vel
deniq, moderatio, aliquid ex merita &
debita pœna remittens. Quæ virtus li-
cet præcipuè resideat in principibus
& Prælatis, quorum est, delicta puni-
re: tamen minus principaliter est in
subditis, quatenus volunt, eadē deli-
cta clementer & leniter à superiori-
bus castigari.

Incitamenta ad Clementiã sunt:

I. Clementia Dei, qui in hac vita
infi-

insignia hominum flagitia minoribus satis castigationibus punit. De quo dicitur: *Parcis omnibus, quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.* In alia autem vita sicut præmio afficit ultra condignum bonos; ita punit citra condignum malos, quia posset in illos iure acrius animadvertere, & ipsos acerbioribus penis sine ulla crudelitatis nota castigare.

II. Clementia Christi Salvatoris, qui mulierem in adulterio deprehensam benignissimè liberavit, & ex proprio peccato compunctam, eius compunctionem pro satisfactione accipiens, sine ulla læsione abire præcepit. Cuius pietatem & clementiam cogitantes, inquit Cyprianus, non acerbè adeò, nec duri, nec infuendis fratribus inhumani esse debemus, sed dolere cum dolentibus, & cum flentibus flere; & eos quantum possumus, auxilio & solatio nostræ dilectionis erigere: nec adeò immites & pertinaces ad eorum pœnitentiam retundendâ, nec iterum soluti faciles, & ad communicationem temerè laxandam.

III. In-

III. Inducit consideratio fragilitatis humanæ, qua frater, ignorantia forte, aut passionis vi oppressus, peccauit, & propriæ imbecillitatis cognitio, quoniam ego in simili occasione ab hoste tentatus, & diuina gratia destitutus, foedius deliquissem. Hæc etiam virtus maximè erga Prælatum beneuolentiam subditorum conciliat. Quare Salomon: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & clementia roboratur thronus eius.* Pr. 20. 28.

Actiões Clementiæ sunt: I. Poenas, à delinquentibus debitas moderate remittere.

II. Defectus aliquos, non nimis graues, vt grauiores caueantur, & ne subditi proterui fiant, aliquando dissimulare.

III. Seueritate vti in homines malignos & procaces, qui aliter in officio contineri non possunt. In eos etiam, quæ lædunt bonum commune. Nam dum in membra sæuimus, in totum corpus clementes sumus. Est autem seueritas, inflexibilis animi rigor,

rigor, nihil de statuta, aut merita peccatorum, remittens.

Postulatio Clementiæ : Domine Iesu Christe, qui misericors & clemens diceris, & quod in te est, magis eligis misereri, quam irasci; fac nos, peccatores & delinquentes fratres nostros agnoscere, ut dum eorum delicta ad seueritatē excitant, propria natura nostra, tua gratia decorata, mentem, in ultionem inhiantem, ad clementiam & miserationem infirmorum inflectat. Amen.

De Humilitate. §. X.

Humilitas est virtus, qua homo ex intima cognitione maiestatis diuine, & reuerentia ad Deum, atque ex verissima notitia sui, affectum reprimat excellentiæ sibi non debite, ab alijs despici appetit, & (quod ad se pertinet) in infimo se loco constituit. Descriptio hæc colligitur ex Thoma Aquinate. Sed aliam breuiorē & satis pulchrā assignat Bernardus, dicens: Humilitas est virtus, qua quis verissima sui cogni-

D. Th. 2.2
q. 161. ar. 6
Bern. l. de
gradib. hu
militatis.

tio.

tionē sibi ipsi vilescit. Ponitur autem Humilitas, Modestiae pars, quae virtus quaedam est generalis, cuius officium est, moderari appetitiones & delectationes mitiores his, quae in cibis, & potibus, & venereis, & irae effrānatione consistūt. Reprimit enim Modestia appetitū excellentiae, & sic est Humilitas: appetitum habendi, & sic est Paupertas: appetitum sciendi, & sic est studiositas: appetitum loquendi, & sic est Taciturnitas: & motus externos ac corporis cultum, & sic nomen Modestiae retinet.

Incitamenta ad Humilitatē sunt:
 I. Cognitio Dei sui. Qui enim diuinam Maiestatem contemplantur, cui in libro Sapientiae dicimus: *Quoniam tamquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quae descendit in terram.* Qui etiam seipsum intuetur: *quia pulvis est, & in puluerem conuertendus: & quia antea nihil fuit, nunc cumulus miseria- rum est, & postea tabes & putredo erit.*

Sap. II. 23.

Gen. 3. 19.

erit. Qui serio animaduertit, quam ignarus sit, quam instabilis, quam ad malum pronus, quam ad bonum infirmus, quantis peccatis obnoxius, quam infimis rebus addictus, quantis miserijs subiectus, quam in esse, in posse, & in operari, ex se nihil habens, & à Deo pendens, cecus profectò erit & stultus, si altum sapiat, si propriam excellentiam quærat, si non se apud seipsum, & apud alios quosque despiciat.

II. Admirabile templum Iesu Christi, qui cum esset filius Dei, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & se non magistrum patrandorum miraculorum, sed præceptorem humilitatis exhibuit. Quique sua infinita dona cognoscens, se ea non à se, sed à Patre habere cognouit, & seipsum, tamquam nihil ex se habentem, inexplicabili quadam humilitate despexit, & doctrinam suam à Patre datam esse professus est, dicens: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.* Humiles parentes, infimum semper locum tenentes, elegit,

git, & ab omni fastu, & arrogantia, & hominum plausu, & mundiali dignitate fugit. Hunc ergò, in præsepe iacentem, & in cruce morientem, & factum *nouissimum virorum*, vt dixit *Isa. 53. 3.* Isaias, Deus Pater nobis in magistrū vitæ proposuit, vt ex ipso disceremus nos ipsos interius humiliare, & exterius deijcere, & infimum locū appetere. Nunc in ciuitate Dei, inquit Augustinus, & ciuitati Dei, in hoc sæculo peregrinanti, maximè commendatur Humilitas, & in eius rege, qui est Christus, maximè predicatur, contrariumque huic virtuti elationis vitium, in eius aduersario, qui est diabolus, maximè dominari, sacris literis edocetur. Hanc nos virtutem propriam Christianorum, & à Christo, Capite nostro, verbis & exemplis commendatam amplectamur, vt eius membra, capiti consentientia, iudicemur.

*Aug. 14.
de ciu. c. 3.*

III. Humilitas est fundamentum virtutum, Veritas vitæ, Pax animæ, despectio terrenorum, quam qui possederit, beatus erit, & Deus illum

lum exaltabit, & in magnam gloriam attollet. De quibus postea.

Actiones Humilitatis sunt: I. Seipsum agnoscere, & omnia dona, tum naturalia, tum supernaturalia, aliena esse, nempe Dei, verissimè profiteri, & se ex se nihil boni habere, sine vlla fictione cogitare.

II. Seipsum despiciere, & quoad ea, quæ quisque ex se habet, seipsum vilipendere, & in quaque re, etiam minima, penitus de seipso diffidere.

III. Seipsum reputare receptis Dei donis indignum, & ad noua recipienda ineptum: Talemque se potest quisque aestimare, sine vlla falsitate, quia re vera talis est secundum ea, quæ ex se habet.

IV. Non cupere ab alijs magnè estimari, honorari, vel laudari, & omnem honorem & laudem in Deum suum auctorem reijcere.

V. Desiderare, quantum in ipso est, contemni, & vilis haberi, nisi aliud personæ dignitas, officij qualitas, proximorū ædificatio, & diuina gloria requireret.

VI. Pro-

VI. Proprios defectus libēter de-
tegere, & ingenitam vilitatē decla-
rare, nisi fratrum ædificatio & volū-
tas Dei aliud faciendum esse suade-
ret.

VII. Dolere, quod magnifiat &
honoretur, nisi ob gloriam Dei, ra-
tione officij aut dignitatis quam ge-
rit, & omnem gloriam, auctoritatē,
aut honorem, quem vitare non de-
cet, in Deum referre.

VIII. Censere se omnibus vilio-
rem, secundum ea, quæ ex seipso ha-
bet, & in alijs diuina dona confide-
rare.

IX. Subijcere se Deo, tanquam
mancipium domino, vel tāquam te-
sta figulo, vt de se, ad suum benepla-
citum, in hac & in alia vita dispo-
nat.

X. Subijcere se hominib. propter
Deum, præcipuè superioribus, sine-
reque se sine vlla difficultate guber-
nari.

XI. In externis functionibus, quā-
tum est in se, abiectiora complecti,
vt latus sinistrum in congressibus,
locum

locum infimum in confessibus, officia minus honorata, detritiores vestes, pauperiorem suppellectilem, incommodiorem cellam, simpliciores socios, & cætera huiusmodi. Hec in affectu; nam in opere debet se accommodare muneri ac dignitati, quam gerit.

XII. Seipsum tandem in conspectu Dei & hominum, canem mortuum & foetentem reputare, quem omnes fugiant, omnes vel conspectum eius exhorreant.

Postulatio humilitatis: Domine Iesu Christe qui filius Dei existens, caro pro nobis factus es, & teipsum vermem, & non hominem, & opprobrium hominum, & abiectiōē plebis appellasti, & ad humilitatis exemplum inter duos latrones mortem subire voluisti: da nobis, rogamus supplices, verissimam tuā Maiestatis ac nostræ vilitatis cognitionem, & ut nos ex corde vilipendamus, & contemptui haberi concupiscamus, benignè concede, quo humiles & tui similes facti, ad consortium humilium,

lium, qui in coelis gloriosissime re-
gnant, euolemus. Amen.

De Paupertate. §. XI.

Paupertas est virtus, qua modera-
mur appetitum possidendi res tem-
porales, & solis necessarijs secundū ra-
tionē status cōtenti sumus. Paupe-
tate verò Euangelicam Laurentius Iusti-
nianus ita describit: Est cum spirituali
intentione, voluntaria abdicatio tem-
poralium: est etiam quadam manu-
dūctrix in via, quæ ducit ad cœlū: vrctio
athletica, & exercitatio magna & mi-
rabilis. Est quoq; portū tranquillitatis, nu-
trix confidentiæ, quietis fundamentū,
orationis adiutorium, peregrinationis
exhortatio, & perfectionis porta, sine
qua nemo coram Deo in spiritu diu per-
durare poterit. Albertus verò sic: Pau-
pertas est, omnia propter Deum sponte
& libenter dimittere, nihil præter solā
necessitatem possidere, eadē necessitate
se indignum sentire, & etiam neces-
sitate quandoque propter Deum care-
re.

Iust. in li.
gno vite
de Paup.
ca. 1.

Alb. in li.
de vir & 5

N

II. Pau-

Incitamenta ad Paupertatem sunt: I. Sua relinquentibus propter Christum, promittit Dominus ipse *centuplum in hac vita*, id est, sine sollicitudinum punctationibus, rerum necessariarum abundantiam, adeo ut sint *tanquam nihil habentes*, & omnia possidentes: & post hanc vitam, possessionem regni coelorum. O *quanta beatitudo*, inquit Hieronymus, pro parvis magna recipere, aeterna pro brevibus, pro morituris semper viventia, & habere Dominum debitorem.

II. Paupertas mentem nostram multis curis & sollicitudinibus liberat, quæ & ipsam pungunt, & lacerant, & iter in perfectionem atque in regnum impediunt. Egregia profecto est ad hoc propositum Laurentij Justiniani sententia: *Paupertas*, inquit, *hominem reddit expeditum*. In hac enim vita peregrinamur, & quotidie ad patriam tendimus. Sicut namque ridiculum est, peregre proficiscentem se onerare lapidibus: ita quoque properantem ad mortem, cumulare divitias. Quare quisquis es, qui expe-

Matt. 19.
29.

2. Co. 6. 10
Hier. epi.
850. ad
Med. q. 1.

Eust. su
pra. c. 2.

expedite cupis pertingere ad perfectio-
nem in hac vita, & ad cœlestem post
hanc, abijce à te diuitiarum onera, &
amplectere voluntariam pauperta-
tem, remoue à te vincula cupiditatum,
abijce anxietates & tedia, quæ tem-
poralibus animos inquietant. Si habes, Mat. 19. 21
vade, & vende omnia, quæ habes, & da
pauperibus: si non habes, grandi onere
liberatus es. Qui enim despicit tempo-
ralia, ad currendam cœlestem patriam
expeditus est.

III. Inducit etiam paupertas Sal-
uatoris, qui cū esset diues, propter nos 2 Cor. 8. 9
egenus factus est, vt eius inopia nos di- Mat 12. 1.
uites essemus. Qui sibi, ac discipulis Ioan. 19.
spicas ad manducandum confricanti-
bus, panē habere noluit Qui ante cru-
cem nudus & omnib. spoliatus permā-
sit. Qui in cruce sitiens haustū aquæ nō
habuit, nec lapidem, nec asserem, in
quo moriēs caput venerandum incli-
naret. Nos autem membra eius volu-
mus affluere, & nec minimæ rei ne-
cessitatem sustinere.

Actiones Paupertatis sunt: I Om-
nia superflua personæ & statui dimit-
tere,

tere, & in veros pauperes distribuere.

II. Dominio rerum temporalium, propter Christum renunciare, & nihil omnino tanquam proprium possidere.

III. Quemq; solis ad frugalem victum, & angustum tegumentum; quæ ad vitam ducendam sunt necessaria, contentum esse.

IV. Seipsum rebus etiam necessarijs indignum reputare.

V. Si necessaria defuerint; patienter, æquanimiter, hilariter ferre.

VI. Pro necessarijs non immoderate sollicitari, sed omnem sollicitudinem in eum, cui est de nobis cura, proijcere.

VIII. Superflua non petere, & vitro oblata minimè recipere, & si necessaria petenda sint, more pauperum, non tanquam debita, sed veluti ex eleemosyna danda, humiliter postulare.

Postulatio Paupertatis: Domine Iesu Christe, omnium Domine, cuius
Pf. 23 2. *est terra & plenitudo eius, qui pro nobis*

bis tam mirificam paupertatem in mundo sectatus es, vt diceret, & verè *Mat. 8. 20* diceret: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet:* tolle à nobis per summam bonitatem tuam diuitiarū & rerum non necessariarū amorem: fac etiam non necessaria sine solitudine quærere, & animis nostris pulcherrimam virtutem paupertatis sponde, vt qui propter te pauperem quidem in hac vita, sed pulchram & satis amabilem sponfam eligimus, in alia vita non tantū pulchram, sed & diuitem habeamus. Amen.

De Studiositate. §. XII.

Studiositas est virtus, qua immoderatum appetitum sciendi comprimimus, & animum in discendis necessarijs incuriosum & negligentem, ad moderatū studiū scientiarū accendimus. Ad quā hortatur Salomon in Prouerbijs: *Stude, inquit, sapientia, fili mi, & lætifica*

Pr. 27. M.

*tifica cor meum, vt possis exprobrante
respondere sermonem.*

Incitamenta ad Studiofitatē sunt:

I. Ex ea parte, qua retundit immoderatum appetitum sciendi, hortatur ad eam scriptura in multis locis. Nā ad hoc faciunt illa: *Altiora ne qua-
Eccl. 3. 22. fieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.*
Ibi. n. 26. Multos supplantauit suspicio illorum,
(id est, existimatio, qua putabant se
Pr. 25. 27. intelligere, quæ ignorabant) & in va-
Rom. 12. 3. nitate detinuit sensus eorum. Qui scru-
tator est maiestatis, opprimetur à glo-
ria. Non plus sapere, quàm oportet. Et
alia similia.

II. Ex ea verò parte, qua excitat ad necessaria discenda, inducit ad Studiofitatem scientiarum, tum nobilitas, tum utilitas. Nobilitas quidē: quia nihil est post virtutem homine dignius studio litterarū, quod intellectum, præstantissimam potentiam perficit, & volūtatē ad odium mali, & boni amorem accendit. Utilitas verò quoniā in discendo optimē tempus collocat, seipsum in virtute

erit.

erudit, ad alios instruendos aptum reddit, & vita, præcipue carnis, extinguit. Vnde Hieronymus: *Amas scientiam scripturarum, & carnis vitium non amabis.*

Hier. ept. 4. ad Rust. c. 3.

III. Inducit stultitia negligentia, quam optimè pingit, & irridet Anselmus, sic scribens: *Sunt autem quidam sacrarum scripturarum ignari, & dum aliquid de eis, quod possent ad edificationem sui retinere, audiunt, contemnendo dicunt: Ad quid istud tantillum tenebo? Non ex re tam parua sapiens ero. Cur ergo mihi laborem imponam? Dimittam quiescam, viuam vt potero, quia frustra sapientia amplius studebo, non enim omnes peribunt, qui sapientes non sunt. Hac & his similia piger & insipiens sibi met proponit, nec percipit, quia antiquus hostis ad interitum eius talia sibi suggerit, quatenus in omni vita sua nulli intēdat vtilitati, sed in negligentia & torpore semper viuat & pereat. Amplius quoque satis, inquit, sunt sapientes in mundo, satis scriptores, satis qui habēt peritiā artium, non est opus, vt ego me discendo fatigem. Præ-*

Ansli de simili. c. 134.

N A

rea.

*rea pueritiam iam exiui, iam senectui
appropinquo, nec iam possem ad ma-
gnum scientiæ fructum vivere, si modò
inciperem laborare. Sic secum piger
tractat, & in sui torporis desidia perse-
uerat.*

Actiones Studiositatis sunt: I.
Nolle noxia, prohibita, curiosa, &
inutilia scire, & solam rerum cogni-
tionem nostro statui & forti conue-
nientem appetere.

II. Scientiā rebus ad salutem ne-
cessarijs, aut veræ virtuti nequaquam
præponere. Sed eam suo in gradu, id
est post virtutem, & res ad salutem
necessarias, diligere.

III. Rebus vtilibus studere ea di-
ligentia, qua oportet; eo fine, quo
oportet; illis locis, temporibus, &
instrumentis, aut adminiculis, qui-
bus oportet.

IV. Appetitum sciendi vtilia,
dormiturentem, aut etiam laban-
tem, & panē morientem accende-
re.

V. Non solū intellectum, sed et-
iam sensus; tum internos, tum exter-
nos,

nos à rerum inutilium aut noxiarum perceptione, solius curiositatis prætextu amata, reprimere.

Postulatio Studiositatis: Domine Iesu Christe, Sapientia Patris: de quo scriptum est: *Quia proficiebas sapientia, etate, & gratia apud Deum, & homines*, non ex eo, quòd sapientia cresceres sed quòd in dies maiora sapientiae indicia demonstrares: concede nobis, oramus intentè, studiositatis virtutem, qua hinc curiositatem, hinc negligentiam repellentes quicquid nostræ cognitioni noxium aut inutile est, contemnamus, & nostro statui proficua, & ad salutem nostram & proximorum pertinentia, diligenter inuestigare & scire curemus. Amen.

De Taciturnitate. §. XIII.

Taciturnitas, est virtus, qua linguam moderamur, & immoderatum loquendi appetitum cohibemus: ne os illicita aut inutilia proferat; & ne vera & utilia, sine debito modo, aut extra cōueniens tempus edicat. Vel est, iuxta

N s Alber-

Alber in
Par. c. 31.

Albertum, moderari linguam. nō solum
à verbis illicitis, vt sunt detractiōes,
mendacia, periuria, impudica, leuia, i-
racūda, nocua, maledica, otiosa, & si-
milis; sed etiam ab vtilibus, & licitis
(intellige quando non oportet ea dicere)
secundum illud: Obmutui; humiliatus
sum, & filui à bonis.

Incitamenta ad Taciturnitatem
sunt: I. Mirabile Christi Saluatoris si-
lentium, qui per triginta annos ta-
cuit, & tribus tantum annis loquu-
tus est. Loquebatur autem vera, vti-
lia, coelestia, necessaria, quæ intelle-
cta, homines ad salutem inducerent;
& custodita, ad salutem perduceret.
Postea in passione sua, coram Ponti-
ficibus siluit, & non nisi adiuratus
(tunc enim loqui oportebat) quis i-
pse esset, patefecit. Coram Herode
tacuit, adeo vt stultus fuerit reputa-
tus. Coram Pilato nec verbum ad suā
innocentiam declarandam proferre
voluit: ita vt miraretur Praeses velle-
menter.

II. Silentium Beatæ Virginis; quæ
vt ait Ambrosius erat loquendi parcior, &

111

in Euāgelio mirabilis eius taciturnitas indicatur (nā & myſteria in corde conferebat, exteriùs tacebat) & vnum aut alterum eius verbum, & illud Sapientiæ plenum, ſcribitur.

III. Inducit duplex ſententia Alberti & Bernardi, notāda. Ille ſic ait: *Silentiū cor diſtractū cōponit, conſciētiæ ſerenitatem inducit, & ad recipiendam gratiam diuinam, habilem mentē facit. Vbi autem nō eſt taciturnitas, ibi homo de facili ab aduerſario ſuperatur.* Iuxta illud: *Sicut vrbs patens, & abſq; murorum ambitu, ſic vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuū. Vbi enim non eſt moderatio linguae, ibi non eſt perfectio, iuxta illud: Qui non offendit in verbo, hic perfectus eſt vir. Et nō aliud dicit Gloſſa: Vbi eſt custodia linguae, ibi eſt beatitudo: ſecundū illud: Beatus homo, qui non eſt lapſus in verbo. Qui enim custodit os ſuum, custodit & animam ſuam. Hic verò ſic ait: Pythagoras legem dedit Silentij diſcipulis ſuis, vt tacentes per quinquennium, loqui diſcerent: Et tu non vis ta-*

Alb. ſupr.

Pro. 25. 28.

Iac. 3. 2.

Ecc. 14. 1.

cere, cui virtus silētij propria est? Quid opus est, vt properes periculum suscipere loquendo, cum tacendo possis esse tutior? Quā plures vidi loquendo incidisse in peccatū, vix quenquā taceō. Ideoq; tacere nosse, quam loqui difficilius est. Scio plerosq; loqui cū tacere nesciant. Rarū est, tacere quenquā, cū sibi oqui nihil profit. Sapiens ergo nouit tacere. Alliga moneo, sermonem tuū, ne luxuriēt, ne lasciuiat, & in multiloquio peccata sibi colligat. Sit restrictior & ripis ipsius coerceatur. Citò lutū colligit amnis exudās. Sit tibi grauitas in incessu, in sermone pondus, atque in verbis modus. Hæc illi.

Actiōes Taciturnitatis sunt: I. Nihil illicitum, nihil nobis minùs decens, aut proximis noxium, aut Deo iniuriosum, ore proferre.

II. Nihil inutile otiosumue loqui.

III. Bona extra tempus, & locū, & sine debitis circumstantijs, nolle dicere.

IV. Ad spiritus vtilitatem captandam, & ad colligendum & roborandum

dum animum, certis temporibus ab
vfu docendi & monendi cessare.

V. Non solum externam linguam
cohibere, sed & interiorem cogita-
tionem ab strepitu phantasiarum &
verborum abducere.

VI. Nihil ad ostentationē, sed so-
lū ad Dei gloriam, & proximorum
salutem, vel nostram necessitatem,
dicere aut cogitatione voluere.

Postulatio Taciturnitatis: Domi-
ne Iesu Christe, sapientia Patris, in
cuius labijs gratia Spiritus sancti dif-
fusa est, qua & nihil minū congru-
um tuæ diuinæ personæ protulisti, &
omnia ad salutem hominum neces-
saria sapientissimè prædicasti: tange
labia nostra calculo taciturnitatis
ignito, & linguam nostram virtute
silentij purifica, vt & necessaria & v-
tilia suo tempore proferat, & quic-
quid inutile aut inane est, à nostra
mente & labijs abscedat. Amen.

De Modestia. §. XIV.

Modestia, est virtus, quæ externus
motus & gestus temperat cor-
poris;

poris; quæ ludis & iocis rationis moderationem adhibet, & quæ cultui, & apparatusi personæ debitum modum

Aug li. de vita bea- ta. c. imponit. *Quæ, ut inquit Augustinus, dicta est à modo, sicut à temperie temperantia. Vbi autem modus est atque temperies, nec plus est quicquam, nec minus. Hæc autem in moralibus non videtur à maturitate distingui, ut insinuat Albertus. Vel est Maturitatis fructus; nam ex interna mentis gravitate actiones externæ modum rationi consentaneum accipiunt.*

Albert. cap. 29. Incitamenta ad Modestiam sunt:
I. Consideratio diuinæ præsentiae. Nam coram Domino, & summo Domino vniuersorum, nihil minus decens, minusue conueniens, aut agendum, aut dicendum est, quod possit tantam maiestatem offendere. Et hac ratione usus est Paulus ad hanc virtutem suadendam, dicens: *Phil. 4. 5.* Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus enim prope est. Si ille, qui omnium est Dominus, prope nos est, immò intra nos est, & vniuersarum est nostrarum cogitationum & operarum

operationū inspector, nō debemus ad
aliquid manum aut cogitationem
extendere, quod ipse sua sententia
condemnet.

II. In verbis & actionibus seruata
Modestia, mirum in modum mentis
profectui, & puritati deseruit: Sicut
& immodestia sine vllo dubio ei-
dem menti magnum detrimentum
infert. Nam corpus & anima, cū
in vnam sint personam colligata,
mutuō suas affectiones qualitates-
que communicant. Et anima lati-
tia gestiens, corpus ipsum pene e-
mortuum exsuscitat, & corpus gra-
ui morbo oppressum animam oppri-
mit, & sola corporalia curare & co-
gitare compellit. Vnde fit, vt cor-
pus per immodestiam effusum, a-
nimam distrahat, & Modestia co-
hibitum, animam quoque colligat
atque componat. Meritoque ex mo-
ribus externis de interioribus mori-
bus iudicamus, quōd interiora com-
muniter exteriora sequantur, hæc-
que certissima sint interiorum in-
dicia. Vnde Ecclesiasticus ait: *Ex visu* Eccl. 19. 26.
cognos-

cognoscitur vir, & ab occurſu faciei cognoscitur ſenſatus.

II. Modestia magnum momentum habet ad proximorum edificationem curandam. Ipsi namque, qui ſolùm vident in facie, exterioribus ad vitia vel virtutes permouëtur: ex illisquæ, quæ obijciuntur oculis, de homine bonam aut præpoſteram opinionem accipiunt. *Habitus mentis*, inquit Ambrosius, *in corporis ſtatu cernitur: hinc homo cordis noſtri abſconditus, aut leuior, aut iactantior, aut turbidior: aut contra grauior, & conſtantior, & purior, & maturior æſtimatur: Itaque vox quadam eſt animi, corporis motus.*

Actiões Modestiæ ſunt: I. Caput huc illuc leuiter nō mouere, ſed cū opus eſt, grauiter & maturè conuertere; ſi verò opus non ſit, rectum tenere, & in anteriorem partem tantillum inflectere, non tamen ad latus dextrum nec ſiniſtrum inclinare.

II. Oculos non vagos nec immoderatè eleuatos, ſed parum demiſſos habere, & cū oportuerit, non toruè, ſed benignè; non ſuperbè, ſed humil-

militer; non inhonestè, sed castè & pudicè ad aspiciendum leuare; & inter loquendum cum alijs, non in vultus eorum, sed sub oculos, aut etiam sub mentum aspectum defigere.

III. Rugas in fronte, sed multo magis in naso, enitare, & serenitatem mentis faciei serenitate & moderata hilaritate, præferre.

IV. Labia nec nimis compressa, nec nimium diducta, tempore silentij tenere: cum verò loquendum est, verba ipsa, ac rationem loquendi, modumque pensare.

V. Vestibus mundis & religiosè compositis amiciri.

VI. Manus mundas, si vestes non sustineant, decenter quietas, & pallio opertas, aut aliquantulum manicis contectas ob circumspeditionem seruare.

VII. Nec nimis lentè, nec nimis festinanter incedere, nisi necessitas urgeat; & tunc quantum fieri poterit, decoris non obliuisci.

VIII. Omnes gestus ac motus, ita vt apud omnes edificationem pariât, tem.

temperare, & secundum præscriptum ordinis, neminem solum, sed fratri associatum incedere. Hæc ferè omnia docuit nos Beatus Pater noster Ignatius: eo pluris æstimanda, quò à sapientissimo vitæ spiritualis magistro profecta.

IX. Si ludis ac iocis, animi remittendi gratia, utendum est, illi sint rari, personæ, statui, & dignitati ludentis congruentes, & omni iniuria, obscenitate, illiberalitate, & petulantia vacantes. Ludos autem & iocos moderari, pertinet ad quandam virtutem, Modestiam partem, quam vocant Eutrapeliam, quæ in ludis & iocis decorum servat.

X. In vestibus etiam modestia servanda est, non solum quia debent esse decenter mundæ (ut diximus) sed etiam, quia non debent esse nimis delicatæ aut molles; non debent esse curiosæ, vel nitidæ, vel peregrino modo efformatæ, & à nostro statu abhorrentes, quæ aliquam ambitionem aut animi molliem, aut alium affectum minus ordinatum oleant.

XI. Idem

XI. Idem omnino seruandum est in supelleſtili, in bibliotheca, in apparatu menſæ & cellularum, & in alijs ſimilibus, quę omnia talia ſint, vt nec nos in varias curas diſtrahant, nec mentem minus ordinata affectione polluant, nec fratres noſtros ſcandalo aut nota minoris ædificationis lædant.

Postulatio Modestię: Domine Iesu Christe, cui tanta inerat Modestię pulchritudo, vt Apostolus tuus nos ^{2 Cor. 10.} *per modestiam, & mansuetudinem tuā* ad virtutem hortatus sit: voces, motus, & gestus noſtros virtute Moderationis exorna, & ab eis quicquid minus decens est, remoue, vt in his externis munditia hominis interioris eluceat; & dum interius & exterius compositi esse nitimur, tuas laudes in cordibus nobiscum conuersantium excitare quæramus. Amen.

De Indicijs adeptę Virtutis.

CAPVT X.

Explicata Virtutum natura, nūc de indicijs virtutis, à iusto viro adeptę

adeptæ, agendum est: nec id fuit in omnibus virtutibus sigillatim explicandam, quoniam cognitis indicijs omnium virtutum generalibus, facile erit singularum indicia cognoscere, & generalia ad speciales virtutes applicare.

Plura ergo sunt indicia in anima iusta genitæ in ea & obtentæ virtutis. Primum est: Si vitia virtuti opposita sentiat extincta, aut victa, aut magna ex parte compressa. Signum Humilitatis est; si in te amor immoderatus, propriæ excellentiæ non regnet. Signum Obedientiæ: si in rebus arduis & difficilibus voluntas propria non te dilaniet. Signum Mansuetudinis, si in medijs iniurijs vitium indignatione te ad vindictam accipiendam non pertrahat. Et sic de reliquis. Sicut enim frigus in manu non nisi à calore consumitur, aut minuitur: ita vitium non nisi à suo contrario, nempe à virtute, destruitur, aut enervatur. Confirmat autem hoc dictum Augustini, quod ad omnes virtutes potest extendi: *Augmentum charitatis est diminutio cupidita-*

August.

ditatis: & perfecta charitas, nulla cupiditas. Sic omnino augmentum humilitatis est diminutio superbiae, & perfecta humilitas, nulla superbia: Et augmentum paupertatis, diminutio auaritia: & perfecta paupertas, nulla auaritia: atque eadem ratio sit de alijs. Quisque ergo ex pristino statu animæ suæ nouum potest aduertere; & si quidem in se contrarias rerum opiniones persenserit, quia nunc sanctè & prudenter iudicat, antea verè imprudenter iudicabat: si furorem vitiorum cohibitum se esse cognouerit; sciat se non in vacuum cucurrisse, nec infructuosè pro virtutibus laborasse.

Secundum indicium est: Si quis passionēs & affectiones suas videat moderatas: nam cum virtus sit affectionum moderatrix, iuxta ordinem illis impositum, erit maior aut minor acquirarū perfectio virtutum. Nunquam tamē virtus, quantumuis magna, passionēs in hac vita penitus tollit, sed frænat & comprimit. Vnde Gregorius ait: *Quisquis veram Philosophiam nititur tenere, necesse est*

inter

Greg. 2.
mor. c. 11.

Aug 22.
de ciuit.
C. 83.

inter utraq; (id est inter insensibilitatē
& inmoderationem passionis) gradia-
tur. Non est enim pondus vere virtutis,
insensibilitas cordis: quia & valde insa-
na per stuporē membra sunt, quæ & in-
cisa sentire dolorem nequaquā possunt.
Rursus virtutis custodiam deserit, qui
dolorem verborum, ultrā quā necesse
est, sentit. Et Augustin. quanta semper
circūspectione aduersus affectiones
cordis pugnandum sit, his verbis de-
clarat: Aliquando concitatiū, aliquā-
do remissiū, non tamen desinit caro cō-
cupiscere aduersus spiritum, & spiritus
aduersus carnē, vt non ea, quæ volumus,
faciamus, omnem malam concupiscen-
tiam consumendo. sed eam nobis, quan-
tum diuinitus adiuti possumus, nō ei cō-
sentiendo subdamus, vigilijs continuis
excubantes, ne opinio verisimilis fallat;
ne decipiat sermo versutus; ne se tenebra
alicuius erroris offundant: ne quod bonū
est, malum, aut quod malum est, bonum
esse credatur: ne ab ijs, quæ agenda sunt,
metus reuocet; ne in ea, quæ agenda non
sunt, cupido precipitet; ne super iracū-
diam sol occidat, ne inimicitia provo-
cent

gent ad retributionem mali pro malo; ne
 absorbeat inhonesta vel immoderata
 tristitia: ne impariendorum beneficio-
 rum ingerat mens ingrata torporem; ne
 maledicis rumoribus bona conscientia
 fatigetur; ne temeraria de alio suspitio Rom. 6.
 nostra decipiat; ne aliena de nobis falsa 12.
 nos frangat; ne regnet peccatum in no-
 stro mortali corpore, ad obediendum de-
 siderijs eius; ne membra nostra exhi-
 beantur iniquitatis arma peccato; ne o-
 culus sequatur concupiscentiam, vindi-
 candi cupiditas vincat; ne in eo, quod
 malè delectat, vel visio vel cogitatio re-
 meretur; ne improbiū aut indecens ver-
 bum libenter audiatur; ne fiat, quod non
 licet, etiamsi libet, ne in hoc bello, laborū
 periculorumq; plenissimo, vel de virib.
 nostris speretur faciēda victoria, vel vi-
 ribus nostris facta tribuatur, sed eius
 gratia, de quo ait Apostolus: Gratias au-
 tem Deo, qui dat nobis victoriā per Do- 1. Cor 15.
 minum nostrum Iesum Christiū. Hęc il- 57.
 le. Si quāde verò aspexerimus in vi-
 ris sanctissimis aliquē passionis mo-
 tum, non omninò virtute cōpressum,
 immò aliquādo vsq; ad vehemētissi-
 mam

nam concitationem adauctum; sciamus, id vna ex tribus causis euenire potuisse. Aut quia maxima passionis occasio virtutem subiecit: aut quia Deus, ad humilitatem nostrā, & virtutis exercitationem, eam affectionem manere, & nos infestare permittit: aut quia secundum presentem statum, motus ille passionis non est immoderatus, & qui ab vna virtute cohiberetur, ab alia tunc quo ad omnē illam intensiōem imperatur. Mansuetudo, verbi gratia, tristitias ex iniurijs illatis prouenientes frenat. Sed quid si vir sanctus videns, Deū magna iniuria affectum, & ab hæreticis aut falsis Christianis pro nihilo habitū, maxima tristitia afficiatur? Quid si ira & indignatione aduersus illos exardescat? Quid si Dei iniuriam, aut seuerissimè puniat, si possit: aut si nō possit, punire desideret? Nunquid hunc mansuetudinem deposuisse putabis? Certè non deposuit: sed quam tristitiam, si oporteret, mansuetudo frænaret, zelus honoris Dei, & charitas aduersus eum, & in proximos miserī.

Nota hic ee
transpositas paginas
quare post 2° folia

vehemens in virtute crescendi. Virtus enim sedem in eo posuit, in cuius finem sui desiderium & sitim immit- tit. Qui sanè non ita auidè eam desi- derasset, nisi aliquem virtutis haustu accepisset. Terrena per experientiam cognita, ad sui contemptum, & ad nauseam prouocant; at coelestia gu- stata, vehementiorem sui amorem & ardentius desiderium excitant. Iam ergo humilitatem, aut obedientiam, aut quamuis aliam virtutem gusta- uit, quem sitis se deiiciendi, & obe- diendi, & exercendi alias virtutes, *Psalm.* accendit. *Desiderium pauperum exau-* 10.17. *diuit Dominus*, inquit sanctus Dauid, *preparationem cordis eorum audiuit auris tua.* Non dicit, exaudiet, aut ex- audit, sed exaudiuit Dominus, quo- niam sæpè antequam desideremus, virtutem desideratam impertiuit: & ex ea iam habita & possessa desideriū emanat. Nec huic contrarium est, quòd desiderium non est boni præ- sentis, sed futuri, quia mens iusti vir- tutem, quam iam habet, sed nondum in se cognouit, cupit: aut nō tam gra-

O 3 dum.

dum, quem habet, & agnoscit, sed quem nondū est adeptus, concupiscit. Sicut enim, qui nunquam mel gustauit, nec, an tam dulcis cibus sit, sciuit; illud nullo modo desiderat; at si semel comedat mel, iam gustata eius dulcedine, iterum gustare appetit, & illud ardentius efflagitat: ita, qui nunquam dulcedinem, verbi gratia, obedientiæ percepit, non mirum, si alterius voluntate & imperio regi non appetat: at qui expertus est obedientiæ securitatem, aut alterius virtutis dulcedinem, statim in se intimius eam possidendi desiderium aduertit. Est ergo desiderium virtutis, adeptæ virtutis indicium, quæ dum adest animæ, non eam premit, & onerat, nec ad sui odium prouocat, sed potius, quia valde amabilis est, ardentissimos sui amores & desideriorum affectus exsuscitat.

Quintum tandem indicium virtutis est conformitas vitæ hominis iusti ad vitam Domini nostri Iesu Christi, & ad dicta, facta, & exempla sanctorum. Christus enim datus est nobis

bis

bis à Patre in magistrū, ac præceptorē
 omnis virtutis. Vnde in monte,
 in quo transfiguratus est, vox Patris
 intonuit: *Hic est Filius meus dilectus*, *Mat. 17. 5.*
in quo mihi benè complacui, ipsum au-
dite. Ipse est rectitudo & regula, cui
 si conformemur, recti, à quo si dis-
 sentiamus, curni sumus & obliqui.
 Quare in Canticis, ubi nos legimus: *Cant. 1. 13.*
Recti diligunt te: Septuaginta habent:
Rectitudo dilexit te. Et illi tres Patres *Theod. in*
 apud Theodoretum, rectitudinis no- *Cant. 6. 1.*
 mine Christum intelligunt, qui, ut est
 veritas, aiunt, *sic etiam est rectitudo.*
 Est etiam perpendicularum, quod exten-
 ditur super Ierusalem, ut est apud Za *Zach. 1. 16.*
 chariam Prophetam, quo animę ob-
 liquitas, aut rectitudo examinatur
 atque perpenditur. Sancti verò imi-
 tatores sunt Christi, qui non à lon-
 gè, sicut tepidi & imperfecti, sed è
 vicino ipsum sequuntur. Quod Pau- *1. Cor. 11. 1.*
 lus testatur, dicens: *Imitatores mei*
estote. sicut & ego Christi. Et Ecclesia
 profitetur, eos filijs suis statis die-
 bus in exemplum vitæ proponens.
 Si ergo homo vitam suam agnoue-
 rit,

rit, si rectitudini, scilicet Christo & perfectis imaginibus eius, nimirum sanctis perfectisque conformem, inde non imprudenter colliget, se iam esse virtutibus Christi & Sanctorum excultum. Qui domum aliquam aut palatium regium ædificat, totius edificiij ante oculos suos ac singularium partium habet exemplar, ad quod respiciens, ab eoque nunquam actione discedens, domum construet vndique perfectam. Christus autem exemplar est perfectissimum totius sanctitatis, quæ in omnium consistit coagmentatione virtutum, & sancti sunt quasi partes huius exemplaris, qui aliquam Christi virtutem præcipuè imitantes, exhibent se illius, quæ excoluerunt virtutis ideas. Iustus itaque semper oculos in exemplar virtutum intendens, & secundum illud vitam instituens, virtutis in se ædificationem perficiet. Hoc autem indicium agnoscendæ virtutis certissimū

Ber serm. esse, Bernardus & Cassianus manifeste fatentur. Ille de virtutibus Christi
4. de Ad- sic ait: *Sint, si dormire volumus inter-*
uentu. *medios.*

fericordia succendit. Id illustris factæ scripturæ cōfirmet historia: *Erat* ^{Numer.}

Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra. Sed au-

di memorabile factum huius viri mitiſſimi. Cū agnouiffet peccatum

populi, qui vitulum adorauerat, & in Deum iniurioſus extiterat, ſtans in

porta caſtrorum, ait: *Si quis eſt Do-* ^{Exod 32.}

mini, iungatur mihi. Congregatis ve-

rò ſibi omnibus filiis Leui dixit: *Pos-* ^{Ibid nu.}

nat vir gladium ſuper femur ſuum: ite, ^{27.28.}

& redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnus-

quiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum. Feceruntq; filij Leui iuxta

ſermonem Moyſi, cecideruntq; in die illa quaſi viginti tria millia hominum.

Uſque ad tantam ſtragem vir mitiſſimus omnium exarſit? Ita ſanè: Quia

vna virtus aliquando affectum ſibi ſubiectum ligare & cohibere deſinit;

& tunc ſuæ naturæ relictus, alij virtuti eo indigenti ſubſeruit. Et hinc

multæ actiones virorum perfectorū intelliguntur, quæ primo aspectu vi-

dentur à paſſione immoderata & vir-

O

tute

tute vacua prodire, cū tamen à vitio non prodeāt, sed à virtute, ea seueritate aut efficacia indigēte procedāt.

Tertium indicium est facilitas atque voluptas in benè operādo, secundū illam virtutem, quam quis in se castigare contendit. Nam sicut qui citharam facillimè pulsāt, seruata semper chordarum harmonia, procul dubio artem musicæ acquisitam habet: ita qui se facillè & delectabiliter deiicit, & abscondit, & abiectè de se sentit, virtutem humilitatis acquisiuit. Hæc enim facilitas in humilitatis actionibus, non potest nisi ex virtute humilitatis oriri. Virtus enim est sicut vis motiua, quæ, quo ire volumus, nos velociter portat. Est sicut pondus, quo sine contradictione in bonum ferimur. Est sicut pennæ, quibus ad spiritualia & cœlestia subleuamur. Huic facilitati quam virtus tribuit, astipulatur quotidianum experimentum iustorum, qui postquam plusquam mediocriter profecerunt, multò facilius & suauius officia virtutis obeunt, quàm
ante

ante conuersionem suam opera car-
nis præstiterant. Nec tantum potuit
in eis vitiosa consuetudo & corru-
pta natura, quantum nunc potest gra-
tia & virtus adeptæ. Ac proinde me-
ritò admiratur Bernardus dulcedi-
nem & suauitatem virtutis, de ea sub
nomine diuini oneris loquens in hūc
modum: *Libet admirari, quā leue sit*
onus veritatis. Num verè leue est, quod
portantem non grauat, sed leuat? Quid
eo leuius onere, quod non solum non e-
nerat, sed & portat omnem, cui por-
tandum imponitur? Hoc onus potuit
uterum grauidare virgineum, graua-
re non potuit. Hoc onus ipsa quibus
se præbuit sustentandum, senis Simeo-
nis brachia sustentabat. Hoc etiam
Paulum in graui, licet & corruptibili
corpore positum rapiebat vsque ad ter-
tium cœlum. Quaro in rebus, si quid for-
tè huic exoneranti oneri simile inuenia-
mus: occurrit mihi de pennis auium,
quod vtcumque coaptem, quæ quodam
videlicet singulari modo & corpulen-
tiozem reddunt substantiam & agilio-
rem. Mirū opus nature. Vnde grossescit

Ber. epist.
72. ad Ra-
mal dum.

materia, inde sarcina leuigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere. Hoc planè in pennis Christi oneris exprimit similitudinem, quòd & ipsæ ferunt, à quibus feruntur. Quid & de quadriga dicam? Hæc nimirum admot a iumento sarcina, quæ ab ipso moueri non poterat, auget quidem, sed portabiliorē facit. Onus oneri additur, & minus onerat. Sic & oneri grauiſſimo legis accedens quadriga Euangelij, & auxit perfectionem, & difficultatem minuit. Velociter, ait, currit sermo eius. Sermo utique ante notus in Iudæa tantum, nec se præ sui quidem grauedine valens ultra extendere: quippe qui & ipsius Moysi manus, suo pondere prægrauatas, demitteret, leuigatus per gratiam & rotis Euangelicis superpositus, velociter in omnem terram exiuit, & in fines orbis terræ celerrimè peruoluit. Si ergo gratia & virtus sic onerat ut non premat mentem sed leuiget, virtutem habet, qui se ad eius opera, non morosum, sed agilem & expeditum sentit.

Quartum indicium est, desiderium
 vehe-

medios cleros (id est, duos aduentus)
 penna nostra de argentata: vt illam sci-
 licet virtutum formam teneamus, quā
 verbo & exemplo commendauit Chri-
 stus, præsens in carne: In argento siqui-
 dem non incongruè intelligitur huma-
 nitas eius, sicut in auro diuinitas. Omnis
 itaque virtus nostra tam longè est à ve-
 ra virtute, quā longè est ab ea forma:
 & omnis penna nostra ad nihilū valet,
 si non fuerit de argentata. Hic verò de *Cass. colla.*
 virtutibus Sanctorum sic: Imitantur *l. c. 39.*
 opera quædam, externa specie bona nu-
 mismata veri regis, quia videntur ad
 præsens plena pietatis, sed non sunt à le-
 gitimis monetarijs, id est, probatis & ca-
 tholicis Patribus, figurata, nec de carna-
 li ac publica collationis eorum prodeunt
 officina, sed furtim fraude demonū fa-
 bricata, non sine detrimento imperitis
 quibusque & ignorantibus ingeruntur.
 His ergo indicijs examinare quis po-
 terit, an virtutē sit adeptus, nec ne, &
 ad quem eius gradū perfectionemq;
 conscenderit. Et si quidem ex carētia
 eorum se virtute vacuum deprehen-
 derit; lugeat, & humilietur, & pro
 O. s. eius:

Eius obrentione laboret. Si autem aliquam in se virtutem agnouerit, Deum eius auctorem sciat, & pro ea gratias agat, & non statim à labore cesset, & se in coenū teporis deiiciat. Quod enim virtutis & puritatis habet, comparatione eius, quod nō habet, est quasi in comparatione celestis globi, gutta quēdam roris exigua. Stultum est autem, ex tanta exiguitate per superbiam inflari, & non magis in profectum virtutis, laboris assiduitate contendere.

De Secundo Instrumento ad assequendam virtutem, nempe de Appretiatione eius.

CAPVT XI.

OMNIA, quæ hæcenus dicta sunt, ad primum instrumentum assequendæ virtutis pertinent, scilicet ad cognitionem virtutis, quod non potuimus breuius enodare: nunc ad reliqua, contractioni sermone exponenda transeamus. Secundum ergo instrumentum est æstimatio & appretiatio virtutis, vt nempe iustus super

per omnia creata, virtutem, & mentis suæ puritatem, & ornatum æstimare, & maximè reputari studeat. Ad hoc autem conferent tum incitamenta singulis virtutibus apposita: tum ea, quæ supra de virtutis honestate, vtilitate, voluptate, pulchritudine, & necessitate sunt dicta. Quæ attentè meditata hanc virtutis æstimationem, quam optamus, procul dubio gignēt. Sed præter hæc, nunc aliquas considerationes adijcio, quibus profundè perpensis, quilibet spiritualis vitæ cultor magnam erga virtutem, tum reuerentiam, tum æstimationem concipiet.

Prima Consideratio: Virtutes hominem Deo similem faciunt, & sui conditoris imitorem. Cùm enim Deum audimus, statim mente concipimus Dominum quendam, omnium rerum creatorem, sapientissimum, iustissimum, misericordissimum, patientissimum, purissimum, benignissimum, omniumq; aliarum perfectionum plenissimum. Virtutes autem hæc eadem homini tribuunt:

nam faciunt eum prudentem, iustum, misericordem, temperatum, fortem, mitem, alijsque similibus perfectionibus imbuunt, quibus pulchra quædam Dei similitudo, & perfectionum eius imitatio conspicitur. Quamobrem Ioannes nos charitate, & virtutibus, ab ea manantibus, filios Dei fieri, id est, similes illi, proficitur, dicens:

Ioan. 1. 12.

Quotquot autem receperunt eum, de eis potestatem filios Dei fieri. Nam illi, qui per fidem Christum in cordibus suis excipiunt, hoc magno dono cumulati sunt, ut charitate & virtutibus aduenientibus, Dei filij & Deo similes efficiantur.

Ipseque Dominus nos ad charitatem, beneficentiam, & reliquas virtutes hortatur, quia eis cōsequemur, ut simus filij Patris nostri, qui in cœlis est. Ut, inquam, per gratiam, & virtutes effecti Deo similes, & naturæ diuinæ confortes, hæredes simus regni cœlorum. Egregiè sanè Gregorius

Matt. 5.

44.

Nissenus explicat, qua ratione similes Deo virtutum possessione reddemur: *Sicut formas hominū, inquit, per colores.*

Nissen. de creat. homin. c. 5.

Nissenus explicat, qua ratione similes Deo virtutum possessione reddemur: *Sicut formas hominū, inquit, per colores.*

colores quosdā, pictores in tabulis trās-
ferunt, tincturas proprias congruasque
miscentes, ita vt primæuæ formæ decor
in similitudinē diligentissima mutatio-
ne transmigret: sic intelligo nostræ sub-
statiæ formatore, velut quibusdā virtu-
tū colorib. mirā pulchritudinē suæ ima-
gini cōtulisse, in nobis exprimentē pro-
priū principatum. Sunt autē multipli-
ces & multiformes colores huius imagi-
nis, quibus veræ formæ similitudo de-
pingitur, non cerussa & purpurisso, nec
horum mixta cū altero qualitas, nec a-
licui⁹ nigredinis superductio, cilia ocu-
losque subliniit, & per aliquod tempe-
ramentū depressa & concaua, assimila-
tur character, vel quæcunq. similia pi-
ctorū man⁹ artificis cōposuere solertia:
sed pro istis adest puritas, impassibili-
tas, beatitudo, malig. totius auersio, &
quæcunq. generis istius existūt, per quæ
in hominib. imprimitur similitudo di-
uina. Talibus floribus mirabilis cōditor
imaginē propriā, id est, naturā nostrā
cōditionis ornavit. Et ad idem optimē
Augustinus ait: Similitudo Dei in vo-
bis, in moribus cernenda est; vt sicut
Deus,

Aug. trac. 1.
de creat.

primi ho-
minis.
To. 9.

Deus, qui hominem ad imaginem & similitudinem suam creavit, charitas est, & bonus, & iustus, & patiens, & mitis, ac misericors, & cetera virtutum sacra insignia, quae de Deo leguntur: ita homo creatus est, ut haberet charitatem, ut bonus esset, & iustus, & patiens, ac mitis, mundus, ac misericors foret. Quas virtutes quanto plus quisque habet in seipso, tanto propinquior est Deo, & maiorem sui conditoris gerit similitudinem. Si vero, quod absit, aliquis per devia vitiorum, & diuortia criminum, ab hac nobilissima sui conditoris similitudine degenerans, oberrer: tunc fiet de eo, quod scriptum est: Ps. 48. 13. Homo cum in honore esset, non intellexit. Haec illi. Si ergo res pretiosissima est, hominem esse Deo similem, quanti aestimanda a nobis est virtus, cuius participatione hanc similitudinem creatoris induimus, & filij eius sanctissimi, patris mores praefereutes appellamur? Saepè homo cupit videri, quod non est; & cum sit ignarus, aut ignobilis, aut vitij sordidus, vult sapiens, nobilis, & virtutibus apparere. Cupiat igitur virtutum omnium possessionem,

fionem, qua non externa tantū spe-
 cie, aut per hypocrisim, sed re vera e-
 rit & apparebit sapiens & illustris,
 & mundus, quia erit similis Deo, &
 filius Dei. Sed profectō quanta res
 sit, hominem similem esse Deo, non
 potest plenē in hac vita cognosci:
Charissimi, inquit Ioannes Aposto- 1. Ioā. 3. 2.
 lus, *nunc filij Dei sumus*, & nondum
 apparuit, quid erimus. Scimus quoniā
 cū apparuerit, similes ei erimus, &
 videbimus eum sicuti est. Nunc, inquā,
 gratiæ & virtutum adeptione sumus
 filij Dei: quid maius, quid dignius,
 aut pretiosius, quā nos esse filios
 Dei? Si autem id nondum apparet, si
 id in hac vita nostram certam noti-
 tiam fugit, nec ob suam magnitudi-
 nem nunc potest agnosci, scimus
 quōd aliquando tandem id nobis pa-
 tesiet, & de tam eximiæ dignita-
 tis adeptione latabimur. Cū ve-
 rō hoc apparuerit, videbimus nos si-
 miles Deo, quod ex eo maximē co-
 gnoscetur, quia videbimus eum si-
 cuti est. Lux enim & pulchritudo,
 & claritas, non potest nisi à luce, &
 pul-

pul-

pulchritudine, & claritate cognosci. Si ergò Deum intuebimur, eius utique similitudinem participabimus, & sicut ut ipse (quo nihil est maius) lucidi, & decori, & illustres, & planè dij participatione erimus.

Secunda consideratio: Virtutibus vitæ spiritualis statum habemus, & nostro muneri satisfacimus. Hoc quantimomenti sit, hac similitudine perspicuum erit. Senatores reipublicæ duo habent ad suam dignitatem pertinentia: Alterum continet externa dignitatis senatoriæ insignia, ut togatam vestem, & virgam, quam in manu gestant, & si quæ sunt alia, quibus à populo iudices cognoscantur & habeantur: Alterum verò est, in quo huius dignitatis substantia consistit, & sine quo rectè administrari nō valet: illud autem est, quòd à rege gubernandi rempublicam & iudicandi potestatem acceperint; & peritiam legum necessariam, ac rectitudinem ad hoc munus obeundū, propria industria cōquisierint. Illud

pri-

licuius rei, quæ antea vilis habebatur, æstimatio, facit nos, vt manibus & pedibus in eius æstimationem eamus, quam antea ex corde contempsimus. Hoc Hispania nostra quotidie experitur, cui in tanta sæculi huius felicitate positæ, inter alias miseras hæc, non sine risu aliarum nationum, dominatur, quòd singulis ætatibus, quin & in vna ætate, varijs indumentorum & pileorum generibus, ab alijs gentib. per imitationem mutatis, vtitur. Fitque, vt quæ multis dominatur gentibus, omnium earum in hac parte seruiat erroribus, & magnum sibi videatur assumpsisse cultus vestitusq; splendorem, si nullam respuat aliorum hominum vanitatem. Demus ergò in Hispaniam aliquem ex nobilibus Gallia aut Anglia venisse, pro more suæ gentis vestimentis indutum, quæ maximè ab vsu Hispania dissentiant: primum non sine tædio & risu à nostris conspicitur, & insueta forma vestimenti contemnitur. Deinde assuetudine videndi, minus displicet; post aliquot dies placet.

cet. Iam aulici nostri regis, qui in hoc sunt vanissimis vaniores, peregrinū cultum imitantur, & more Gallorū aut Anglorum pileati vel induti progrediuntur. Quis non videat post nōnullos menses, quibus vanitas ista in gentem nostram se diffudit, vestimentū illud maximè placere in magno pretio haberi, & qui illud non gestet, penè rubore suffundi? Id potest vanitas, cur idem non poterit veritas? Talē æstimationem vanissimorum hominum vsus inuexit, qui auorū suorum grauitatem & paritatem abiecerunt, qua fuere omnib. gentibus formidabiles; cur eandem regis regum, & omnium aulicorum suorū vsus non inferat, & vestib. curiæ coelestis æstimationem non præbeat? Deus ipse, o homo, virtutibus tanquam vestimētis induitur, quæ licet alterius rationis à nostris sint, tamen virtutes, id est, Dei perfectiones esse non desinunt. *Vestimentum*

Dan. 7. 9. eius, inquit Daniel, candidū quasi nix.
Theo. ora. Quod, auctore Theodoro to, signifi-
7. in Dan. cat inculpatam sanctamq; diuinā naturam.

turam. Neq; enim ille, qui incorpo-
 reus est, serico, aut auro aut alijs cor-
 poralibus vestimentis induitur; sed
 indumēta eius sūt puritas, sanctitas,
 misericordia, iustitia, & perfectiones
 reliquæ, quæ licet diuersis appella-
 tionibus nominētur, à sua diuina na-
 tura non differunt. Angeli etiam Dei
 virtutibus induuntur. Nam & in suæ
 conditionis exordio, fide, spe, chari-
 tate, obediētia, & alijs virtutū actio-
 nibus meruerunt, quam nunc possi-
 dent, beatitudinem. His virtutib. aut
 alijs perfectioribus, quæ in locū ea-
 rum successerunt, adhuc in coelesti-
 bus sedibus exornantur. Et ideò can-
 didi, splendidi, alati iuuenes nobis
 apparent, vt in his conditionib. cor-
 poralibus, quæ in incorpoream na-
 turam non cadunt, eorū puritatem,
 sapientiam, obedientiam, fortitudi-
 nē, & virtutes reliquas agnoscamus.
 Splendidissimo namq; habitu ornati
 conspiciuntur, *non quod tunicis ope-* Amb. ser.
riuntur & pallijs, inquit Ambrosius, 10. de
sed cum sit in illis natiuitatis suæ nuda Angel.
substantia, vestiti videntur esse, quidd
 san-

sancti sunt. At sancti Beati de nullo alio vestimento, nisi de virtute multiplici gloriantur. Quare de Ecclesia ad coenam Agni vocata, & cum Domino in coelis regnante, in Apocalypsi dictum est: *Et datum est illi, vt cooperiat se byssino splendenti & candido.*

Aug in
Ps. 51.

Ne autem ambigeremus quid hac veste signaretur, addit: *Byssum enim iustificationes sunt sanctorum.* Virtutes ergo, ac bona opera in terris facta, Sanctos in coelis circumdant: & qui in terris plus huius supellectilis abundat, illic gloriæ est abundantior & ditior. Egregieque Augustinus inquit: *Non tunicas inspecturi sumus in regno cælorum, sed vestis cuiuscumque fulgor iustitiæ deputabitur.* De iustis autem, qui adhuc in Ecclesia militant, potius tacendum esset, quia certum est, quod virtutibus tanquam in-

Ro. 13. 14. dumentis fulgere contendunt. His Coloss. 12. dicitur, *vt induant Dominum Iesum Christum*, id est, vt eius se virtutibus operiant. Et *vt induant viscera misericordiæ*, & aliarum virtutum, quas Paulus enumerat. *Sapiens*, ait pul-
chrè

primum aliquid quidem est, sed parū est. Adeò vt si quis absque potestate à rege accepta, illa senatorum insignia gestauerit, dignus sit, quòd vt minus aut sycophanta ab omnibus rideatur. Istud autem secundum maximū pretij est, quoniam hominem facit senatorem, & iudicem, & indignitate, & Prælatione constituit. Vnde si potestatem & peritiam necessariam habens, casu aliquo signis externis caruerit, non ob id senatoriam dignitatem aut meritum magni honoris amisit. Ita prorsus in illis, qui spiritualē vitam profitentur, eadē duo sunt considerata, nempè & huius vitæ signa & indicia, atq; eiusdem vitæ natura & substantia. In signis continentur religiosus habitus, cæremoniæ asperitates, ieiunia, & si quæ sunt alia, quæ vt folia huius vitæ fructus operiunt & protegunt. Substantia verò non est alia, quàm multiplex virtus, ex qua coalescit decor spiritualis conuersationis. Substantia huius vitæ est charitas, est humilitas, est paupertas, est castitas, est obedi-

bedi-

bedientia, est mansuetudo, est denique id omne, quod nos bonos facit, & ad mentis puritatem conducit. Adeo ut si hæc adsint, licet illa ex legitima causa defint, quia nimirum inter hæreticos sanctæ Philosophiæ habitum gestare non possumus, aut inter sæculares ordinis cæremonias & prostrationes intermittimus; aut præ inualitudine ieiunare, & alijs asperitatibus insistere non valemus non ob id spiritualis vita à nobis abscedat. Sed virtutes defint, licet illa externa nos cingant, spiritualementem deferimus, & in religiosa etiam professione ad vitam sæcularem & carnalem dilabimur. Immo & ex eo maximè reprehensibiles erimus, quia non iam semel aut iterum mendaciū proferimus, sed sēper tota nostra vita & conuersatione mētīmur. Quod namque perniciosius mendacium excogitare possumus, quàm illud, quo veste & signis externis nos spirituales viros dicimus, cū tamen moribus longissimè à vita spiritali distemus? *Ve peccatori*, inquit Ec-

cle-

eleſtaſticus, terram ingredienti dua- *Eccl. 2. 14.*
 bus vijs. Et quiſnam veriùs ingreditur
 duabus vijs, quàm ille, qui nititur,
 duobus dominis, Deo externis indi-
 cijs, & mundo, moribus & actione
 ſeruire? Hic ſanè ſicut propheta Baal,
 claudicat in duas partes: & contra *3. Reg.*
 præceptum Domini: Non indueris *18. 21.*
 veſtimento, quod ex lana linoq; conte- *Deu. 22. 11.*
 xtum eſt: intus malitia, exteriùs vir-
 tutis oſtentione ſe veſtit. Et ſecundũ
 ſpiritum illud quoque mandatum
 tranſgreditur: Nõ ſeres vineam tuam *Deu. 22. 9.*
 altero ſemine, ne & ſementis, quã ſeui-
 ſti, & quæ naſcuntur ex vinea, pariter
 ſanctificentur. Semina namque diuer-
 ſa ſunt, profeſſio ſpiritualis, & vita
 carnalis, & dum hanc illi admiſce-
 mus, aliquid immundum, nempè
 quod carnale eſt, quaſi Domino con-
 ſecramus. Similis eſt, qui ita viuit,
 Simoni illi Cyrenęo, qui (vt ſcitè di-
 xit Gregorius) crucẽ portat, ſed nequa- *Greg. 8.*
 quã moritur; quia omnis hypocrita, *mor. c. 2.*
 corpus quidem per abſtinentiã affi-
 cit, ſed tamen per amorem gloriæ
 mundo viuit. Ita hic, qui ſigna ſpiri-
 tua-

tua-

tualis vitæ præfert, substantiam verò eius, nempe virtutem, deponit, crucem quidem exterius portat, quia corpus illis exterioribus signis, quasi cruci, affigit, sed mortem iustorum, qua mundo moriatur, subire detrectat. Si ergo virtus est vitæ nostræ substantia qua sanctè vivimus, & sine qua, aut manifestè, aut occultè, mali sumus: quanti æstimanda est, quàm magni facienda, nisi fortè velimus profanis hominibus, qui apud omnes peruersè vivunt, annumerari, aut (quod ex parte peius est) cum simulatoribus & hypocritis poni?

Tertia consideratio: Virtutes sunt, quas Deus, quas Angeli, quas sancti, quas etiam peccatores, & peruersi homines magno in pretio habent: mirum autem erit, si spiritualis vitæ cultor eas magni non reputet, & pretiosissimas æstimet. Ita sanè natura comparatum est, ut ea æstimemus, quæ omnes sine vlla contradictione suspiciunt, & quæ à nemine vidimus fuisse contempta. Quin & sæpè humanæ opinionis mutatio, & noua a-

licius

chrè Ambrosius, nunquam inanis est, *Amb 2. de*
 semper in se habens amictū prudentiæ, *Iac. c. 5.*
 qui potest dicere: Iustitiā induebā, &
 vestiebā iudiciū, sicut dixit Iob. Nam- *Iac. 29. 14.*
 que hæc mentis sunt interna velamina,
 quæ nemo alius possit auferre, nisi cum
 aliquē sua culpa despoliat. Deniq, sic
 despoliatus Adam, nudus inuētus est. At
 verò Ioseph vestimento exteriori reie-
 cto, nudus non erat, qui salua habebat
 indumēta virtutis. Iniqui tandem has
 vestes nō habēt, sed illæ tam glorio-
 sæ sunt, vt sæpè eas se habere & ge-
 stare mentiātur. Conantur enim osten-
 dere in imagine, vt ait Gregorius, quod *Greg. 5.*
 non habent in veritate. Si ergò Sācto *mor. c. 4.*
 rum, & Sancti sanctorum vestes sunt
 virtutes, non quidē ex peregrino re-
 gno ascitæ, sed reipublicæ cęlestis &
 & Ecclesiæ proprię: Si has vestes ma-
 gnates regni cęlorū & Ecclesiæ pro-
 ceres gestant, & magni æstimāt; æ-
 quum profectò est, vt nos eas æstime-
 mus, & his honoris insignibus ami-
 ciri gestiamus.

Quarta consideratio. Virtus est,
 qua in hac vita pascimur, & cōscien-
 tiæ

tia morsus sedamus, eiusque possessione vitam quietam tranquillamque ducimus. Sicut cibus corporeus, carnem, ita humilitas, & charitas, & quævis alia virtus mentem reficit & recreat. Nullusque animam habet robustam, & ut oportet, benè refectā, nisi his pretiosis alimentis pascatur:

Ps. 101. 5.

Percussus sum, inquit Sanctus David, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Percutitur quidem homo peccatorum vulneribus & plagis, aret autem imbecillitate. Quare? nisi quia non edit panem suū. Quis est panis eius nisi virtus? Nam præcepta de virtutibus data sunt. Panis verò iste, quem sanctus Propheta commemorat, panis est præcepti, ut

Aug. ib.

Augustinus interpretatur: unde virtutis panis est, cuius defectus, vulnera & infirmitatem attulit. Sine hoc pane, in hac vita famem patimur, & in futura præ fame deficiemus. Quare Ecclesiasticus ait: Ante obitum tuū operare iustitiam; quoniam non est apud inferos inuenire cibum. Ac si dicat, cibus meritorum hinc deferendus

Ecc. 14. 17

operare iustitiam; quoniam non est apud inferos inuenire cibum. Ac si dicat, cibus meritorum hinc deferendus

dus est, quo ibi pascamur, cum pro
 meritis æternam gloriam recipie-
 mus. Optimus sanè cibus, qui in æ-
 ternitate nos coronat, sed de hoc sta-
 tim, & in hac vita abundè sustentat.
 Atque adeò Ambrosius explicans il-
 lud Prouerbiorum: *Quando sederis,* Pro. 21. 1. Amb. 1.
vt comedas cum principe, diligèter at- offic. c. 31.
tende, quæ apposita sunt ante faciem
tuam, sapienter ait: Illud conuiuium
 Salomonis, non de cibis, sed de operibus
 est bonis. Quo enim melius epulatur a-
 nimi quàm bonis factis? Aut quid aliud
 tam facile potest iustorum implere mē-
 tes, quàm boni operis conscientia? Cui au-
 tem iucundior cibus, quàm facere volū-
 tatem Dei? Quem cibum sibi solū abū-
 dare Dominus memorauit, sicut scri-
 ptum est in Euangelio: *Meus cibus est, vt* Io 4 34.
faciam voluntatē Patris mei, qui in cœ-
lis est. Hoc mirabili cibo, stomachi,
 idest, conscientia, ardorem & desi-
 derium compescimus, quæ nullo a-
 lio nisi virtutibus satiatur, & quod-
 cunq; aliud intuleris, graui ipsa do-
 lore torquetur. Diuitiæ mordent il-
 lam, honores inquietant, voluptates
 P 2 luctui

Ber. l. de
interiore
domo. c.
22.

luctui & tristitijs immergunt: virtus
verò illam exhilarat, & indicibili
quadam ratione tranquillat. Adeò vt
sola virtute, & bonitate ipsa foelix
sit, licet omnia alia aduersè succe-
dāt. Et hoc testatur Bernardus, dicēs:
*Bona conscientia secura erit, cū corpus
moriatur: secura, cū anima Deo præ-
sentabitur: secura, cum vtrumq; in die
iudicij ante tribunal terrificū iusti Iu-
dicis statuetur. Futura beatitudinis nō
est vtilius remediū, nec certius testimo-
niū bona consciētia: cū mundus omni
volubilitate circumrotetur, ploret, ri-
deat, pereat, transeat; nunquam mar-
cescit bona cōscientia. Subijciatur cor-
pus in pœna, in ieiunijs marceretur, ver-
berib. lanietur, equuleo distēdatur, gla-
dio trucidetur, crucis supplicio affiga-
tur, & secura erit cōscientia. Hāc con-
scientiæ bonitatē non aliud, quā san-
cta opera & virtutes faciūt; illæ er-
gò sunt, quæ conscientiæ quietē affe-
runt; illæ, quæ vt optimi cibi ipsi sa-
tis faciūt, ne in nos tāquam in crude-
les clamet, & querimonijs infestet.
Si nobis pretiosa videtur interna
quies,*

quies, pretiosa videatur & virtus, quæ mentē pacat, imò & Dominum ad in illa quiescēdū inuitat. Postquā enim hominē ad imaginē suam condidit, & similitudine sua, sc. gratia & multiplici virtute, vestiuit, requieuit ab omni opere, quod parrarat. Et testatus est, se non requiescere nisi super humilem, & quietum, & trementem ad verba sua. Hic autem nō est alius, nisi qui turbationem vitiorum abiecit, & pacem virtutum acquisiuit.

Quinta consideratio: Virtutes sunt, quæ iustos, ex hac vita emigrātes, comitantur, & eos in cœlesti patria coronant. Reliqua omnia, diuitias, honores, voluptates, cognatos, amicos, in transitu mortis volentes nolentesve dimittimus, aut potius ipsa nos deserūt, nec nobiscum abire volūt. Solę virtutes ac virtutū actiones, vt sodales fidelissimæ, nos in hac longa profectioe sequuntur. Et vox de cœlo dicit Ioanni: *Opera enim illorum sequuntur illos: Sequuntur quidē vt diuitiæ nostræ, quas solas nobiscum* Ap. 14. 13

Ber. ser.
2. omn.
sanct.

cum deferre datum est, cum tamē temporales diuitiæ in hac vita remaneant. Sequuntur vt famuli, quib. vndique stipamur, vt more illustriū virorum in cœlum intremus. Sequuntur vt trophæa, seu vt spolia lectissima, quæ ex multiplici victoria, de hostibus obtenta, parauimus. Sequuntur vt amici familiares Dei, qui ante illum audent os aperire, mercedem petere, & nos de seruata fidelitate laudare. Opera illorum sequuntur illos, inquit Bernardus: Ad quid sequuntur, nisi vt laudēt eos in portis: Ad quid sequuntur, nisi vt multiplicētur à fructu eorū, & accipientes de fructu manuum suarum, saginentur vituli, quos ex prophético testimonio, cum reedificabuntur muri Ierusalem, super altare Domini nouimus imponendos? Animā etiam virtutibus, ac bonis operib. constipari, dum ex hac mortalitate in vitam immortalem egreditur, Canticū canticorum declarat: Ibi enim siue de Ecclesia, siue de qualibet iusta anima dicitur Cantic. 3. ver. 6. *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut*
pitt.

*virgula fumi ex aromatibus myrrhæ
 & thuris, & vniuersi pulueris pigmen-
 tari.* Ascendit anima de deserto, de-
 litis, hoc est virtutibus, affluens, in-
 nixa super dilectum suum; quia virtu-
 te homini, virtutes congregat, & è
 terrenis ad cœlestia se eleuat. Ascen-
 dit quasi ex pulueribus pigmentorū
 composita, quia non tantum virtutes
 congregat, sed & eas sollicita discuf-
 sione, ne aliquid se vitiosum immif-
 ceat, diligenter examinat. Pigmenta
 quippe facimus; inquit Gregorius,
 quando virtutes congregamus in corde.
 Quando verò ipsas nostras virtutes, per
 singula quæq; opera diligentius retra-
 ctamus, ne quid in operib. nostris incul-
 tū remaneat, ne inter virtutes vitiū la-
 teat, tunc proculdubio vnguenta virtu-
 tū quasi in puluerē tūdinus, vt eo mū-
 diora sint opera nostra, quo subtilius ea
 ab omni subreptione vitiorū discernere
 non cessamus. Virtutes ergo in aliam
 vitam euntes, nos cingunt, & præ-
 mio ac corona nobilitant. Tantum e-
 nim quisque in cœlesti sede merce-
 dis accipiet, quantum in terra in-

Can. 8. 5.

Greg. ibi

Aug. 22.
de ciu.

Hieron.

Basil. epi.
42 ad Ma-
ximum.

virtutibus congregandis, & sanctis operibus faciendis, laborauerit. Denique *præmium virtutis*, inquit Augustin. erit ipse, qui virtutē dedit, ei^q seipsum, quo melius & maius nihil potest esse, promisit. Et Hieron. Vnusquisq; operibus suis mercedē accipiet, nec possunt in die iudicij aliorum virtutes aliorū vitia subleuare: Quanti ergo valoris sunt veræ virtutes, & studiosæ ex eis proueniētes actiones, quæ non vt falsa bona in tempore necessitatis nos deserūt, sed tunc fideliter nos iuant, nos circumstant, & in possessionem æternæ hæreditatis inuehūt. *Verè virtus*, vt inquit Basilins, *est pretiosa possessio, ad quam obtinendam nulli sūptui, labori nulli parcendū est.* Quod si huius sæculi bona aliquando in magno pretio habuimus, nunc vera bona, scilicet virtutes, vt pretiosissimas opes, cupiamus.

His considerationibus & alijs similib. poteris te, o spiritualis vir, ad magnā æstimationem virtutis mouere. Enitendumque tibi est, vt eam super omnes res creatas maximi facias.

Ec.

Et sicut aliqui sæculares homines in tantū honorem suū æstimant, & sunt boni nominis cupidi, vt propter illud opes profundere, & vitam ipsam dilapidare non timeant: Ita debes virtutem appretiare & diligere, vt propter eam omnia visibilia posthabeas, & in omnibus, quæ aggressus fueris, nihil aliud nisi virtutē, & mēris puritatem, & quod in idem recidit, Dei beneplacitū, & gratissimam voluntatem exquiras. Hæc semel de virtute concepta æstimatio faciet, vt diligenter alijs instrumentis ad eam assequendā vtaris, & omnia, quæ ad illam comparandam fuerint necessaria, non nisi facilia, & leuia existimes.

*De tertio Instrumento, nempe de
postulatione Vir-
tutis.*

CAPVT XII.

VNVM ex præcipuis medijs, siue instrumentis acquirendorū donorum,

P 5

norum,

norum, est postulatio, siue petitio, qua ab auctore donorum ea suppliciter postulamus. Quod enim nec debitum nobis est, neque in sola nostra potestate positum, non ex iustitia, sed ex gratia; non ex propria tantum industria, sed ex aliorum auxilio conquirimus. Virtus autem donum Dei est, tum acquisita, tum infusa, quoniam illa Deo inspirante, & desiderium ingerente, & ad opus iuvante, acquiritur: & hæc eo liberaliter donante & infundente possidetur. Sequitur ergo, ut ad virtutem obtinendam humilis postulatio & intēta oratio sit necessaria, qua ad Dominum virtutum clamemus, & ei nō armis, sed desiderijs, sed gemitibus, sed precibus importunis vtilem nobis vim inferamus. Ipse non semel in Scripturis sanctis vocatur virtus nostra:

Pf. 70. 5. Vt: Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine spes mea à iuventute mea. Et: Fortitudo mea, & laus mea, Dominus, & factus est mihi in salutē. Pf. 139. 8. Et: Intende in adiutorium meū, Domine, virtus salutis mee, obumbrasti super caput:

caput meum in die belli. Et multa alia
 similia. Id, vt intelligamus ab eo, vt
 ab auctore, omnem esse virtutem, eo
 datore à nobis possideri, & eo adiu-
 tore feruari. Hanc veritatem intuens
 Richardus de Sancto Victore, positis
 omnibus necessarijs ad virtutem ac-
 quirendam, illis tãquam rem, ex qua
 omnium aliorum efficacia dimanat,
 postulationẽ adiicit. Septem, inquit; *Rich. li. 1. c. 39.*
in cuiuscunq; virtutis executione ob- de erud.
seruare debemus. Primũ illud, quod ad inter ho-
os pertinet, ante acta mala damnare, & mi. c. 39.
accusare. Secundũ, quod ad oculos per-
tinet, quid agendũ sit, diligenter inue-
stigare, & per inuestigationem cogno-
scere. Tertiũ, quod ad obauditionẽ per-
tinet, inuento consilio, consentiendo ac-
quiescere, & obtemperare velle. Quar-
tũ, quod quasi variũ sit, agẽdo bono in-
sidiantia mala cautẽ deprehendere, &
prudenter discernere. Quintũ, quod et-
iam quasi ad manus spectat, deliberatũ
bonũ opere explere. Sextũ, quasi qua-
dã promotione pedũ, ex bono incepto
semper ad meliora tẽdere. Sed quia ad
nullũ horum per nosmetipsos sufficiẽtes
sumus.

sumus ad omnia hæc diuinum auxiliū
implorare debemus. Ecce omnia ex o-
ratione siue postulatione dependēt:
quia omnis noster conatus ad virtu-
tes capeffendas irritus est & inanis,
nisi Domini auxilio roboretur, &
humana imbecillitas ope cēlesti ful-
ciatur. Dominus est, qui occasiones
peccādi submouet, in quibus positi,
non ad virtutes quærendas, sed ad vi-
tia curreremus. Quod cognoscēs Da-
uid, ait: *Nisi quia Dominus adiuuit*
Psf. 93. 17.
18.
me, paulò minus habitasset in inferno
anima mea. Si dicebam: Motus es pes
meus: & iā tentationi succumbere, &
funē peccati illaqueari incipiebam,
miser cordia tua, Domine, adiuuabat
me. Dominus est, qui bonam volūta-
tem studiosè operandi, & virtutes ac-
quirendi, aut ad eas nos disponen-
di tribuit: & considerata ab ipso du-
ritie nostra congrua vocatione cor
pulsat, cui cū magna efficacitate, &
non sine magna libertate respon-
Psf. 9. 10.
deat: Factus enim est Dominus refugium
pauperi, adiutor in opportunitatibus, in
tri-

tribulatione. Adiutor quidem in tribulatione, quia à tentatione & cadēdi occasione nos liberat: & in opportunitatibus, quia mentem ad praua currentem retrahit, & immissa bona voluntate sanat. *Nostrum est velle*, inquit egregiè Augustinus: *id est, nos volumus, & libere in bonum consentimus*, *Aug lib. de bono sed voluntas ipsa & admonetur, vt surgat: & sanatur, vt valeat: & dilatatur, c. 17. vt capiat: & impletur, vt habeat: Dominus est, qui occasiones administrat studiosè agendi & virtutes comparandi, sine quibus, etiam si adsit bona voluntas, haudquaquam virtutibus studemus. Doctos inter ignaros constituit, vt eos doceant: diuites cum pauperibus collocat, vt illis subue- niant: innocentes inter malos ponit, vt patientiam exercent. Sæpeque maximam voluntatem benefaciendi tribuit, & facultatem operandi denegat, vt homo eum boni operis auctorem agnoscat. Vnde & Paulus Romanis scribens, ait: *Sæpe proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque ad**

Aug lib. de bono viduit.

Rom. 1. 13.

P 7

huc.

Marc. 16.
20. Phil.
2. 18.

huc. Dominus tandem nobis operantibus cooperatur, & perseverantiam in bono cœpto elargitur. Et Apostoli prædicant ubique Domino cooperante. Et, operatur in nobis non solum velle, sed perficere. Et, elegit nos, ut eamus, & fructum afferamus, & fructus noster maneat, hoc est, perseveret, atque subsistat. Si his omnibus modis virtus est donum Dei, manifestum est, eam ut habeamus, à Domino esse magnis conatibus postulandam. Donum quippe tam grande, non petentibus, & non cupientibus denegabit, qui pulsare præcepit, & postulare mandavit. Nam non quærens, non petens, non pulsans, indignus prorsus est, pretiosissimum donum accipere.

Trifariam autem possumus hoc instrumento postulationis uti. Primò quidem, si omnes virtutes simul, aut generaliter, aut sigillatim eas enumerando, ab omniū virtutum auctore postulemus. Dum enim illum meditamur, Patrem esse nostrum, & vniuersalem omnium necessitatum prouisorem, una eadem-

denique precatione totum cor nostrum in conspectu eius effundimus, vniuersa desideria pandimus, & quicquid vitæ spirituali necessarium est, cum ingenti fiducia deposcimus.

Hic modus postulandi valde utilis est, & formam orationis, qua amator virtutis uti poterit, inferius agentes de præparatione ad Missæ sacrificium, in medium proferemus. Interim tamen usurpare possumus eam orandi formulam, quam assumebat Dauid, dicens: *Bonitatem & disciplinam, & scientiam doceme, quia mandatis tuis credidi. Quamdiu viuitur in hoc mundo, ait Augu. proficientium est hæc cantatio. Et alio loco inquit: Videtis itaque fratres, quo orandi compendio, & qua paucitate verborum, perfectionem viuendi venerabilis Prophetæ quærebat. Breuissimo namque sermone conclusit, quotquot spiritualium habet multitudo virtutum: Si ergo ille Prophetarum præcipuus doceri se à Deo sanctiores vias tantopere precabatur, quid facere nos oportet, qui & tardi, sensus infirmitate.*

Hoc eod.

li. p. 5. c. 6.

Psal. 118.

66.

Aug. ibid.

lib. 50. ho.

hom. 3.

Tom. 10.

tate.

tate torpemus, & noxia remissioris vitæ consuetudine deprauamur? Nos, inquam, magis orare debemus, dicentes: Bonitatem, & disciplinam, & scientiã doce nos Domine, quatenus in nobis bonitas malitiam vincat, vitia ac voluptates disciplina castiget, & ignorantia cecitatem scientia veritatis illuminet. Sic ille. Hæc ergo verba affectibus protelata, cunctas virtutes exposcūt. Nam bonitas charitatem, spem & iustitiam petit; quibus boni sumus, & bonum speramus, & nos alijs beneficos exhibemus. Disciplina fortitudinem & temperantiam postulat, quibus nos cohibemus atque comprimimus. Sciētia, quæ ad intellectum pertinet, fidem, & prudentiam efflagitat, quibus credenda & agenda cognoscimus.

Secundò possumus virtutes specialiter & seorsum postulare; ita scilicet, vt in hoc orationis tempore, aut in hac die, humilitatem, & in sequenti orationis tempore, aut in sequenti die, obedientiam, & sic deinceps alias virtutes petamus: vel vna hebdomada,

da, aut mense aut anno, vnā eandem-
que virtutem instantissimè postule-
mus. Hic autem petendi modus lon-
gè vtiliore est, quoniam dum aliquid
specialius petitur, & desiderium no-
strum ad vnum constringitur, volun-
tatis affectus vehementius inflamma-
tur.

Hic verò ardor affectus, & deside-
rij, est clamor validus, qui Dominum
quasi dormientem (quia nos in tepo-
re dormimus) exfuscitat, & ad dandū
nobis quod petimus, surgere & pro-
perare compellit. Sæpe etiam tam
grata est apud illū intentā, & humilis
vnius virtutis postulatio, vt non so-
lam illam, quam petiuimus, sed alias
etiam, quas non petiueramus, largia-
tur. Salomon enim petiuit à Domino
cor docile, quo posset florentissimū
regnum gubernare, & audit: *Ecce feci* 3. Reg. 3.
tibi secundum sermones tuos; sed & quæ 9.
non postulasti, dedi tibi. Ita cum ali-
quid gratum Domino ab ipso peti-
mus, ille, qui merita supplicum ex-
cedit, & vota, quod non petiuimus,
& nobis necessarium est ad vitam spi-
ritua-

ritua-

ritualem ducendam, largiri dignatur.

Virtutes ergo in speciali petierunt

Luc. 17. 5. Apostoli, quando dixerunt: *Adauge*

Luc. 11. 1. nobis fidem. Et iterum: Domine doce

nos orare, sicut docuit Ioannes discipu-

Ephes. 3. los suos. Et Paulus: *Flecto genua mea*

14. 16. 17. ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,

ut det vobis secundum diuitias gloria

sue, virtute corroborari per spiritum

eius in interiorem hominem. Chri-

stum habitare per fidem in cordibus ve-

stris: in charitate radicati & fundati.

Quibus verbis constantiam, fidem &

charitatem Ephesijs postulauit. Huc-

que precandi modum putat Grego-

rius, adumbratum esse in illo facto

Tob. 1. 3.

Greg. 1.

Isa. 6. 9.

Iob, qui filiis suis, consulens, offere-

bat holocausta pro singulis, holocaustum,

inquit, per singulos filios offerimus, cum

pro vnaquaque virtute Domino hostiam

nostrae precis immolamus: Ne sapientia

eleuet, ne intellectus dum subtiliter cur-

rit, aberret: ne consilium dum se multi-

plicat, confundat: ne fortitudo, dum fi-

duciam praebet, precipitet: ne scientia,

dum nouit, & non diligit, inflet: ne pie-

tas, dum se extra rectitudinem inclinat,

intor-

intorqueat: ne timor, dum plus iusto trepidat, in desperationis foueam mergat. Cum ergo pro vnaquaq; virtute, vt pura esse debeat, preces Domino fundimus, quid aliud quam iuxta filiorum numerum, holocaustum per singulos exhibemus. Haftenus ille. Ac tandem sancta mater Ecclesia hanc orandi rationem praescribit, dū pro charitate obtinenda, pro castitate, pro patientia, & pro humilitate speciales orationes fundit. Adeamque iuuare poterunt postulationes supra singulis virtutibus affixae, quae non tam voce prolatae, quam affectu & desiderio fusae, à Domino, quod petimus, impetrabunt.

Sed tertius modus postulandi est vtilissimus, cum scilicet nos ad desiderium specialis virtutis, attenta consideratione alicuius incitamenti ex supradictis mouemus, & sic calefacti & accensi, actiones illius virtutis interius, voluntatis aut intellectus actibus ad praxim adducimus, & simul illas ardentissimè postulamus. Hunc saluberrimum petendi modum docuit nos ille homo, qui filium
suum

Marc. 9.
24.

Iob 6.9.

suum à dæmone furdo & muto liberari cupiebat. Cùm enim audisset à Domino: *Si potes credere, omniaabilia sunt credenti*; sic cum lacrymis effatus est: *Credo, Domine, adiuua incredulitatem meam*. Credo, Domine, exercitatio fidei est: adiuua incredulitatem meam, postulatio fidei est. Docuit & sanctus Iob, quando dicebat: *Et qui cæpit, ipse me conterat, soluat manum suam, & succidat me*. Illa prima verba actionem virtutis sonant, quia virtutis est vitiorum contritionem approbare, sequentia verò orationem continet, quia oratio est, vitij perfectam contritionem exquirere. Sic itaque debemus pro modulo nostro ex gratia nobis data virtutis actiones exercere, & ad producendos actus interiores conari, simulq; quod nobis de illa virtute deest, à Domino, benignissimo donatore virtutum, exposcere. Praxis huius postulationis, ad tractationem de oratione pertinet, vbi, si Dominus vitam & opportunitatem scribendi dederit, eam sinus fusius explicaturi. Interim tamen, vt lector huius ad assequen-

sequendam virtutem instrumēti præ-
stantiam & vtilitatē intelligat, illud
in vna virtute exercere breuiter gra-
tum habemus; & ex prima virtute,
nempe ex fide, paradigma sumamus.
Vult igitur aliquis ad augmentum fi-
dei se disponere, & perfectionē eius
à Domino obtinere? primum aliquod
incitamentum ad fidem attentē con-
sideret: Meditetur verbi gratia, quòd
ea, quæ fides tradit, esse à Deo dicta
Ecclesia docet. Ponderet, quæ con-
gregatio sit Ecclesia, quam sancta mo-
ribus, quàm illuminata doctoribus,
quàm illustris martyribus, quàm in-
structa miraculis, quam diues volu-
minibus sacris, quàm præclara ex-
certissima Pontificum, qui post Chri-
stum & vice Christi eam gubernant,
successione. Videat quam stultum es-
set tali ac tantæ congregationi non
assentiri, & quæ à Domino accepit,
non vt Dei dicta suscipere. His mens
in fidei possessione exultat, & eam
perfectiùs obtinere desiderat. Tunc
ore tacens, & intellectu cum Deo lo-
quens, & ardentissima voluntatis de-
siderat.

fide-

fideria producens, actus fidei, prout in tractatione huius virtutis supra ordinatè sunt positi, exerceat, & his, aut alijs verbis similibus aut dissimilibus, quæ tamen suum desiderium exprimant, ad Dominum dicat.

Domine Deus meus, lux purissima, veritas summa, sapientia infinita, ego pulvis & cinis, quia tu me audire dignaris, loquar ad te, vt tua immensa beneficia collaudem, & noua nunc ad tuam gloriam meumque profectum accipiam. Quas grates tibi referam, ô ardentissime amator hominum, quia me ad fidem vocasti, & relictis innumerabilibus hominum millibus, me Ecclesiæ, ancillæ tuæ, & matris meæ optimæ filium & membrum esse fecisti? Potui ego inter hereticos, inter Iudeos, inter idolatras nasci; potui hac fulgentissima fidei luce carere: potui infidelium delirijs & falsitatibus obrui: potui te summam veritatem & æternam non agnoscere. Tu autem Domine, ob solam bonitatem tuam misertus es mei, & effundens super me a-

bun-

Abundantiam magnarum miserationum tuarum, à misera cæcitate liberaſti, & in Ecclesia tua natum, & à parentibus fidelibus genitum, & in delitijs veritatis educatum, lumine fidei circumdediſti. Certè, Domine, ego ad gratias agendas pro hoc incomprehenſibili beneficio ſum ineptiſſimus; quas tamen poſſum, ex totis præcordijs meiſtibi refero, & omnes creaturas ad te laudandum & magnificandum inuito. Et nunc, ô Deus meus, & creator meus, hoc fidei dono de tua liberalitate ſuſcepto, volo maieltati tuæ obſequium præſtare, & meum intellectum ſubijcere, quia dona tua otioſa & inutilia manere non ſuſtines. Qui donum dediſti, in hac hora bonum eius uſum tibi placitum, & ex gratia manantem attribue. i. Meum igitur intellectum tibi, per Eccleſiam loquenti, & per ſanctas Scripturas, quas tradiderunt diuinitus inſpirati homines, & per Concilia, & traditiones, & Pontificum decreta loquenti ſubmitto: & te certiffimam veritatem, ab

ab omni falsitate prorsus alienam,
audire gesto: Loquere Domine, quia
audit seruus tuus; fac vt audiam, & vt
sanctæ Ecclesiæ, in qua sine dubio lo-
queris, sincerus & humilis discipulus
fiam. Tu verba vitæ æternæ habes, &
eloquia tua dulciora super mel &
fauum: vtinam ego illa attentè, sub-
missè, & libenter auscu'tem. Secun-
dò: Certissimè credo, Domine, te esse
vnum Deum: deorumque multitudi-
nem, vt ipsi rationi naturali contra-
riam, irrideo, subfanno, atque dete-
stor: Credo te esse Patrem ingenitum,
Filium vnigenitum, & Spiritum San-
ctum procedentem, vnam & indiui-
duam TRINITATEM, omnium
creatricem, Angelorum & hominum
seruatricem, & prædestinatorum ex
vtraque natura, tam Angelica, quàm
humana, glorificatricem. Credo,
Verbum ac Filium tuū, in vtero Vir-
ginis Spiritus Sācti operatione fuisse
conceptum, verum Deum, & verum
hominem, Dominum nostrum Ie-
sVM CHRISTVM. Credo certissi-
mè, eundem Filium tuum, ex Virgine

non solum ante foelicem partum, sed
 & in ipso, & post ipsum manente na-
 tum, sub Pontio Pilato passum pro
 salute nostra, verè mortuum, & in se-
 pulchro conditum, & tertia die per
 resurrectionem in vitam immortalē
 eductum. Credo ascendisse in coelū,
 sedisseque ac sedere ad dexteram
 tuam; indeque ad generale iudicium
 venturum, omnibusque, pro meritis
 aut demeritis, præmium æternū, aut
 poenam æternam daturum.

Credo item, in terris esse sanctam
 Catholicam & Apostolicam Eccle-
 siam, congregationem fidelium à te
 gubernatam, eamque per totum orbē
 diffusam, non esse aliam, nisi eam,
 quam seruus tuus Pontifex Romanus
 gubernat. Credo etiam Sanctorum,
 idest, fidelium, in orationibus, in bo-
 nis operibus, & in mutuo auxilio
 communicationem, carnis item re-
 surrectionem, & quòd in carne mea,
 si fidelis tibi fuero, atq; te (vt spero)
 faciente, in gratia decessero, oculis
 mentis videbo te, Deum Saluatorem
 meum, & oculis corporis videbo Fi-

P. lium

lium tuum, Redemptorem nostrum,
 vt in perpetuas æternitates te fruar.
 Hæc omnia, & reliquas res fidei, ò
 Domine, certissimè credo, & liben-
 tissimè illis assentior, da obsecro, vt
 quotidie firmitus credam, & humi-
 lius illis assentiar, & in hac fide vsq;
 ad mortem permaneam, & postremo
 halitu in ista confessione perfungar.
 Tertiò: Aspicio te, ò Pater sanctissi-
 me, fidei oculis in sacramentis mira-
 biliter operantem; in Baptismo ani-
 mas lauante: in Confirmatione ro-
 borante: in poenitentia iustifican-
 tem: in Eucharistia reficientem: in
 extrema vnctione ad pugnam vn-
 gentem: in ordine ministros initian-
 tem; & in coniugio tuæ Ecclesiæ fi-
 lios prouidentem, & in alijs cære-
 monijs, & ritibus Ecclesiæ nostram
 salutem operantem. Aperi, obsecro,
 oculos fidei meæ, eosque magis ac
 magis illumina, vt hæc signa à te in-
 stituta non arido corde suscipiam;
 sed te in illis reuerear, & effectus in-
 uisibiles, quos operaris, admirer, &
 reuerenter intuear. 4. Hanc autem fi-
 dem.

dem coram te Pater misericordiarum, & coram omni cœlesti curia, ex toto corde confiteor; eam meæ fidei ac confessionis testem aduoco, & paratus sum ex benignitate tua, ore coram omnibus hominibus confiteri, & apud hostes fidei tuæ eam constanter, vt verissimam, & viam salutis vnicam, atque certissimam prædicare. Hanc tu, Domine, confessionem accepta, & me ad eam sæpius iterandam excita, & in mortis quoque periculo ad fidem confitendam roboram, & præparationem animi ad subeundam mortem pro veritate tribue, vt si persecutio defuerit, at robur & fortitudo ad eam sustinendam non desit. 5. Nec solum, hanc fidem cōfiteor, & cōfiteri volo, sed & pro cōditione mea res fidei tradere, cū oportuerit, & rudes ac tuæ veritatis ignaros, per me, & per alios, docere constituo. Concede, obsecro, Domine Deus, vt ita exequar, & qui à tua largitate lumen accepi, fratres meos sine lumine manere non patiar. 6. Hæreticos, ô Deus amantissime,

Q 2

vehe-

vehementer detestor, & eorum confortium, nisi ad quarendam ipsorum conuersionem, odio habeo, eosque vt pestes animæ, vt hostes tuos, & filios diaboli, auersari statuo. Semper, Domine, me ab illis elonga, eorum conatus euerte, & Ecclesiam tuam ab eorum perversitate & cæcitate custodi. 7. Doctrinam illam, quam mater Ecclesia damnat, constanter damno; quam suspectam habet, respuo; & quam minus sinceram iudicat, nullo modo suscipio. Libera animam meam, o magister verissime, ab omni falsitate, nunquam verba speciosa me lætent, quibus mendacium se contegit, sed veritas tua me sæper erudiat. Auge in me fidem, adiuua imbecillitatem meam, & vniuersas huius virtutis actiones sanctè, feruè, & studiosè me exercere concede, vt ex fide ad visionem transeam, & quod nunc certissimè & firmissimè credo, aliquando tandem aspiciam. Amen.

Hæc est oratio pro virtute fidei, & eodem modo formanda est aliarum
vir-

virtutum exercitatio & postulatio, quam sigillatim ex qualibet virtute non facimus, tum quia satis prolixū esset, tum præcipuè, quia non ex verbis compositis, sed ex ardore mentis ignitas postulationes pendere nouimus. Si autem vna meditationis hora ad vnam virtutem exercendam & postulandam non suffecerit, præmissa in sequenti die alterius incitamenti meditatione, poterunt reliquæ actiones, quæ supersunt, exerceri internis affectibus, & à Domino postulari. Sed non facile explicari poterit, quanta sit huius postulationis utilitas ad virtutes obtinendas. solū dicimus, id ex opere atq; experimento esse petendū, & cum homo se mirabiliter adiutū, & in virtutibus promotum agnouerit, tunc tandem huius instrumenti efficacitatem intelliget.

Qui verò ex aliqua coniectura didicerit, se in omnibus, aut in aliqua virtute proficere, Deum illius doni auctorem noscat, & pro eo immensas illi gratias agat. Dicat cum sancto

Q 3

Dauid.

Ps. 102. 2. Dauide: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* Hæc enim dona illustrissima, nulla vnquam debent obliuione deleri, nulla ingratitudinis significatione extenuari. Quia verè dignus est, beneficium, & tantum beneficium, amittere, qui ingratus existens oculos & affectum in cœlum non tollit, & Deum virtutis donatorem esse non clamat, & illum tanquam in se beneficentissimum extollere & prædicare non curat. Hoc etiam desiderium agendi Deo gratias, eundem Prophetam sollicitabat, quando alio loco dicebat: *Domine in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem.*

*Basil. ad
eundem
Psalm.*

Hanc enim esse gratiarum actionem, Basilius docet, sic scribens: *Vt decor animæ accedat, & efficaciter perfectiua eorum, quæ necessaria sunt, potentia, diuina est opus gratia.* Vt igitur supra dixit: *Quoniam vita in voluntate eius: sic nunc Deum in reddendis gratijs exaltat dicēs: In voluntate tua prestitisti decori meo virtutē.* Pulcher quidem eram secundum naturam, debilis autem.

autem factus ob peccatum, per insidias serpentis admissum, perij. Pulchritudini ergo mee, quam ex te in prima creatione accepi, addidisti virtutem eorum quæ me addecent, effectiuam. Pulchra namque est omnis anima, quæ in symmetria propriarum virtutum conspicitur. Sic ille.

Gratiæ itaque Deo propter virtutem habitam agenda sunt, ne eam amittere permittamur. *Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ab eo autē qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.* Ingratus est, qui non habet, & à quo auferetur, quod habet. Nam si interrogas: Quomodo non habet, si habet? Respondebit tibi Augustinus: *Non habens habet, qui nescit, unde habet. Tollit enim Deus rem suam, & remanet illi iniquitas sua.* Ista gratiarum actione & virtutem iam adeptam seruamus, & nouis augmentis à Domino acceptis promouemus. Qui ergo virtutes conatur agnoscere, & earum, actionis gratia, indagare naturas; qui curat eas in magno pretio habere; & vt res pretiosas à Domino

Luc. 19.

26.

Aug. ser.

3. de san-

ctis. Tom.

10.

Domi-

Domino postulare; qui non obliui-
scitur pro quocunque profectu gra-
tias agere, is ad virtutes adipiscen-
das, ex parte intellectus instrumen-
ta parauit, quas si sequentia ad-
ijciat, à Domino certè
recipiet.

FINIS.

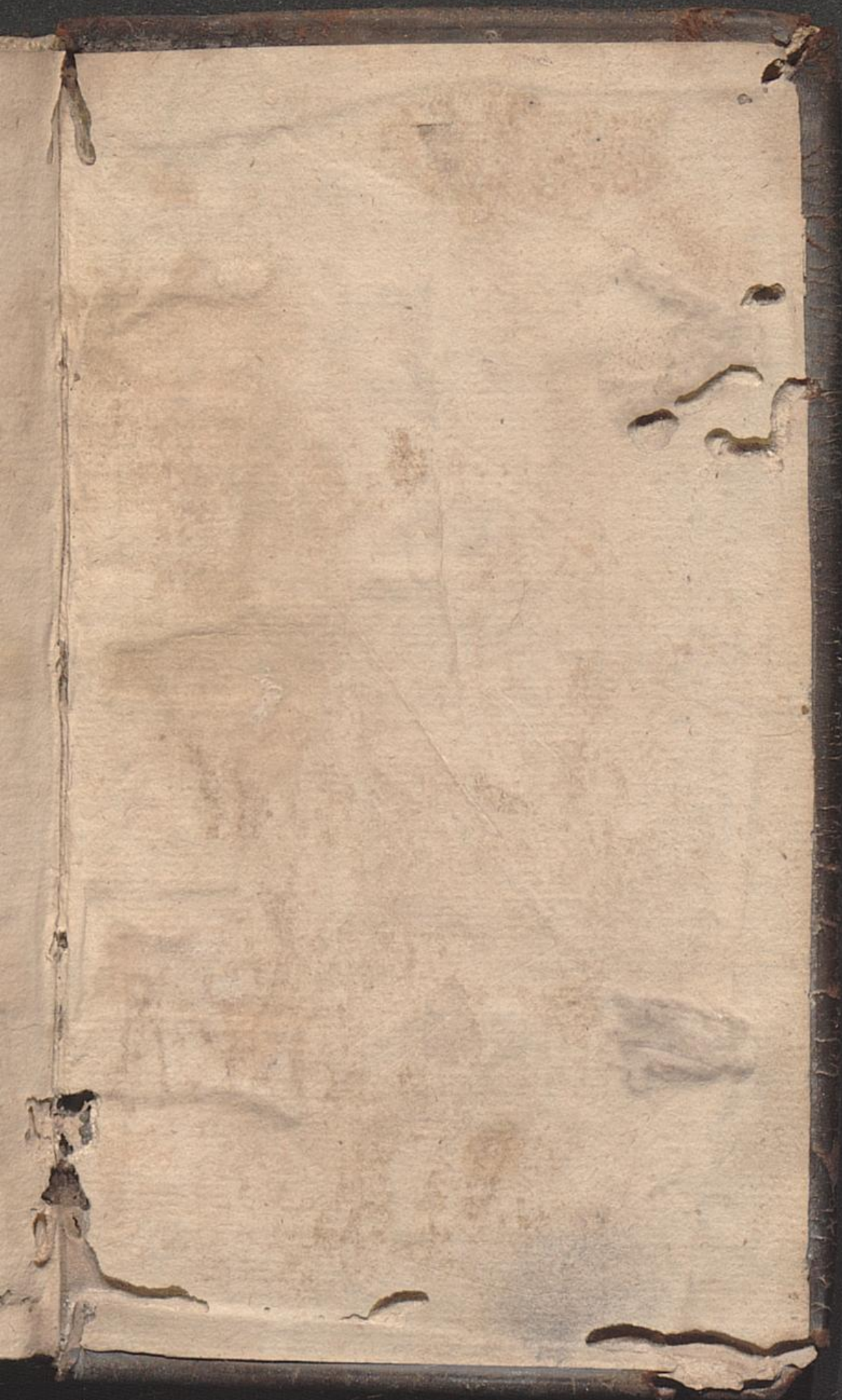
Liber Lomus Probationis Mc. Juv. Paderb.

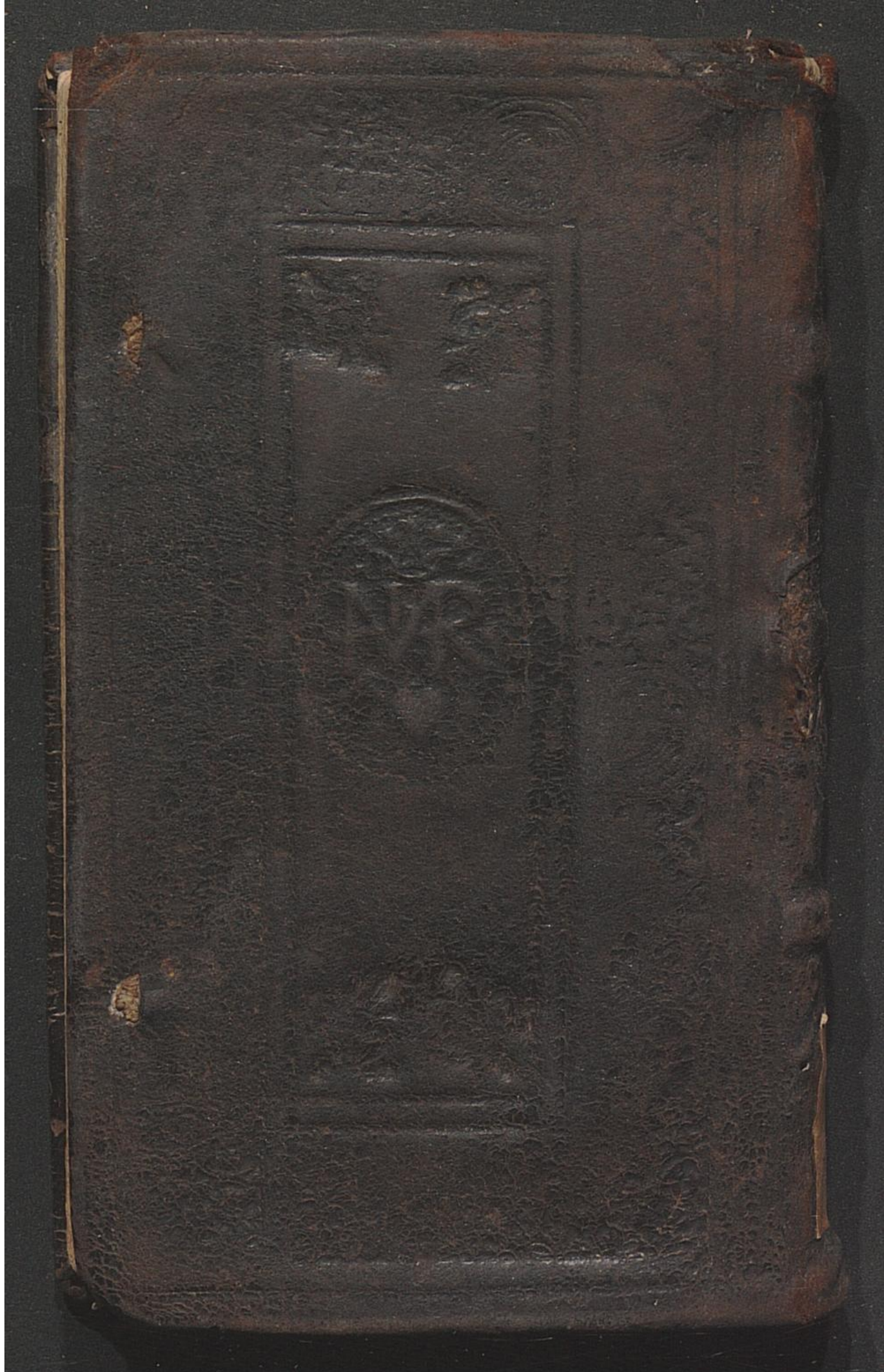

iii
gra
en
en

Paderborn

Th
2750